

บาลีสันสกฤตในภาษาไทย

1618

TH 323

16

บรรจุ พันธุเมธा

บาลีสันสกฤตในภาษาไทย

1618

TH 323

16

บรรจุบ พนอเมธ

• ๕ คำข้าง

หนังสือเล่นนั้นผู้ประสรงค์ สำคัญที่การ นำคำภาษาบาลีสันสกฤต มาใช้ในภาษาไทย แต่การที่จะหยิบคำแต่ละคำมาก่อน โดยไม่กล่าวถึงรูปลักษณะของภาษาทั้งสอง หรือลักษณะที่คำภาษาทั้งสองต่างกันย่อมจะไม่เป็นที่เข้าใจ เพราะการที่เรา นำคำของเขามาใช้ต่างไปจากเดิม บางทีก็เป็นไปพระรูปลักษณะภาษาของเขากับ ของเราต่างกัน จึงได้กล่าวถึงลักษณะภาษาของเขาว่าต่างกับของเรา กับคำของเขาว่า ต่างกันไว้ด้วย

ลักษณะภาษาของบาลีและสันสกฤตที่กล่าวถึงไว้ในภาคแรกนั้น กล่าวโดย สรุปเพียงเพื่อให้เห็นว่าต่างกับลักษณะภาษาของไทยอย่างไร หากได้กล่าวโดยละเอียด อย่างที่จะเรียนภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตโดยเฉพาะไม่ ทั้งการที่นำมาไว้ในภาค แรกก็อาจเป็นเรื่องยากเกินไป ด้านหกจะอธิบายโดยละเอียดถึ่ง จึงควรเสนอแนะ ไว้ว่าเมื่อได้ศึกษาตั้งแต่ต้นจนจบแล้ว หากมีเวลาจะนำภาคแรกมาศึกษาให้ละเอียด ถึ่ง ก็ย่อมจะทำให้เข้าใจได้ดีขึ้น เพราะคะแนนนี้ในตอนแรกควรเรียนพอเบื้องต้นๆ ไปก่อน มีเวลาจึงค่อยกลับมาเรียนให้ละเอียดอีกรอบหนึ่ง โดยอาศัยตำราบาลี ไวยากรณ์เป็นหลัก

แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาบาลีสันสกฤตไม่ใช่ภาษาของเรา หรือมีรูปลักษณะ ของภาษาอย่างเดียวกับของเรา การทำความเข้าใจจึงอาจยากลำบาก จำเป็น ต้องใช้ความพยายามให้ยิ่งกว่าศึกษาภาษาไทยที่เป็นภาษาของเราเอง การใช้หนังสือ เล่นนี้จึงจะเป็นผล

สารบัญ

ภาษาบาลีสันสกฤต	หน้า ๑
ภาค ๑ ลักษณะภาษาบาลีสันสกฤตเทียบกับภาษาไทย	,, ๕
๑. คำ คำของไทย	,, ๕
คำของบาลีสันสกฤต	,, ๑๐
ธาตุ ลักษณะของธาตุ	,, ๑๑
บัวจัย ลักษณะของบัวจัย	,, ๑๒
๒. การสร้างคำ การสร้างคำไทย	,, ๑๓
การสร้างคำบาลีสันสกฤต	,, ๑๔
๑. วิชีกฤต บัวจัยแห่งกฤต	,, ๑๔
๒. วิชีลงอุปสรรค ลักษณะของอุปสรรค	,, ๑๕
ความหมายของอุปสรรค	,, ๑๖
หลักการลงอุปสรรค	,, ๑๗
๓. การสมाच	,, ๑๘
สนธิ	,, ๑๙
สระสนธิ	,, ๒๐
พยัญชนะสนธิ	,, ๒๑
นิกหิดสนธิ	,, ๒๒
๔. ศัทชีด	,, ๒๓
การประกอบศัพท์เข้าเป็นบท	,, ๒๔
ศัพท์บาลีสันสกฤตจำแนกออกเป็น	,, ๒๕
๕. ประเภทที่ต้องแยกกิจคิ	,, ๒๕

	หน้า
๒. ประเพทที่ไม่ต้องแจกวัสดุ	,, ๓๖
วัสดุ	,, ๓๗
๑. วัสดุตาม	,, ๓๘
๒. วัสดุภาริยา	,, ๔๗
๓. ประโยชน์และการเข้าประโยค	,, ๔๗
ประโยชน์ของไทย	,, ๔๗
ประโยชน์ของบาลีสันสกฤต	,, ๔๘
สรุปหัวข้อย่อ ภาค ๑	,, ๕๒
คำนำ	,, ๕๓
ภาค ๒ ลักษณะคำบาลี สันสกฤตที่ต่างกัน	,, ๕๗
บัญชีเที่ยบคำบาลีสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทย	,, ๕๗
แบบอักษรเทวนคร	,, ๕๙
แบบอักษรโรมัน	,, ๖๐
ระบบเสียงและการออกเสียง	,, ๖๒
สระ สระสันสกฤต	,, ๖๒
ฐานที่เกิดเสียงสระ	,, ๖๓
ลักษณะการออกเสียงสระ	,, ๖๔
พยัญชนะ การจัดระบบเสียงพยัญชนะ	,, ๖๕
ลักษณะการออกเสียงพยัญชนะ	,, ๖๗
ลักษณะคำบาลีสันสกฤตที่ต่างกัน	,, ๗๑
เสียง เสียงสระ	,, ๗๑
๑. ต่างกันด้วยการใช้เสียงสระท่าที่มีอยู่แทนเสียง	
ที่คนไม่มี	,, ๗๗

๒. ต่างกันด้วยการเลือกใช้เสียงวรรณ憺ะเสียง	หน้า ๗๓
๓. ต่างกันด้วยอัตราเสียงสันຍາວ	„ ๗๓
เสียงหมายัญชนะะ	„ ๗๔
๑. พยัญชนะะเดี่ยว	„ ๗๕
ก. ต่างกันด้วยการใช้เสียงพยัญชนะะเท่าทั้มอยู่แทนเสียง	
ทั้นไม่นี้	„ ๗๕
ข. ต่างกันด้วยการเลือกใช้พยัญชนะะคนละเสียง	„ ๗๖
๒. พยัญชนะะคู่	„ ๗๗
ก. การแทรกเสียง	„ ๗๗
ข. การกลมกลืนเสียง	„ ๗๘
ลักษณะการกลมกลืนเสียง	„ ๗๙
๑. พยัญชนะะเสียงแข็งมากับพยัญชนะะเสียงแข็ง	„ ๗๙
๒. พยัญชนะะเสียงแข็งมากับบัญชนะะเสียงอ่อนกว่า	„ ๘๐
๓. พยัญชนะะเสียงอ่อนมากับบัญชนะะเสียงอ่อน	„ ๘๖
๔. ศ ษ ສ ที่มากับพยัญชนะะวรรณค	„ ๘๗
ค. การสับเสียง	„ ๘๙
๓. พยัญชนะะเสียงหนัก	„ ๙๒
ลักษณะการใช้คำบาลีสันสกฤต	„ ๙๓
ความหมาย ลักษณะความหมายที่ต่างกัน	„ ๙๕
สรุปหัวข้อข้อ ภาค ๒	„ ๙๗
คำถาน	„ ๑๐๐
ภาค ๓ คำบาลีสันสกฤตในไทย	„ ๑๐๑
เสียง ระบบเสียงและวิธีการออกเสียงที่ต่างกัน	„ ๑๐๒
สระ	„ ๑๐๓
การออกเสียงสระที่ไทยไม่นิใช้	„ ๑๐๓
การออกเสียงสระที่เรามิใช้คงกับบาลีและสันสกฤต	„ ๑๐๔

พญานะพยัญชนะเดียว	หน้า ๑๐๕
ก. พยัญชนะเดี่ยว	, ๑๐๕
ที่เกิดเสียง	, ๑๐๖
รูปักษณะของเสียงพยัญชนะ	, ๑๐๖
ก. ออการเสียงต่างไปเพราะไม่มีลักษณะ	
เสียงชั่นนี้	, ๑๐๖
ก. ออการเสียงต่างไปเป็นเสียงที่เรามี	, ๑๐๗
ก. พยัญชนะตัวสะกดเดียว	, ๑๐๘
พยัญชนะคู่	, ๑๐๙
พยัญชนะประสมที่เป็นพยัญชนะคุณและตัวสะกด	, ๑๑๐
๑. คำพยางค์เดียว	, ๑๑๐
๒. คำมากพยางค์	, ๑๑๔
การกล้ายเสียง การกล้ายเสียงโดยไม่เจตนา	, ๑๑๖
ก. เสียงสระ	, ๑๑๖
๑. อัตราเสียงสันขยา	, ๑๑๖
๒. เสียงสระบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษาของเรา	, ๑๑๘
๓. เสียงสระที่ต่างกันด้วยกัน	, ๑๒๐
๔. เสียงสระบาลีสันสกฤตถูก弋เบนเสียงสระที่ต่างกันด้วยกัน	, ๑๒๒
ก. เสียงพยัญชนะ	, ๑๒๓
๑. กล้ายเป็นเสียงที่เกิดไก่เคียงกันหรือแห่งเดียวกัน	, ๑๒๓
๒. พยัญชนะบาลีสันสกฤตบางเสียงออกเสียงได้สองเสียงในภาษาไทย	, ๑๒๕
๓. การแทรกเสียงพยัญชนะ	, ๑๒๘
ก. แทรกพยัญชนะเดี่ยวของพยางค์ตามมาลงเป็นตัวสะกด	
อักษรเสียงหนึ่ง	, ๑๒๘

๗. แทรกพยัญชนะเสียงต่าง ๆ	หน้า ๑๙๕
ก. แทรกเสียงพยัญชนะที่เนองมาแล้ว	,, ๑๙๕
ง. แทรกนิพัทธ์	,, ๑๙๖
จ. แทรก ร สะกดท้ออกเสียงเป็นแม่นๆ	,, ๑๙๖
๔. การสับเสียง	,, ๑๙๖
การกล่าวเสียงโดยเจตนา	,, ๑๙๖
๑. การตัด	,, ๑๙๗
๒. การเติม	,, ๑๙๘
๓. การตัดคำผิด	,, ๑๙๙
๔. การเทบบันไดเทบบันผิด	,, ๑๙๙
๕. การลากเข้าความ	,, ๒๐๐
๖. การลากเข้าความด้วยเข้าใจผิด	,, ๒๐๐
๗. การลากเข้าภาษาบาลีสันสกฤต	,, ๒๐๐
๘. การเปลี่ยนเสียงเพื่อเปลี่ยนความหมาย	,, ๒๐๐
คำกล้ายเสียงเพราะอาจได้ผ่านมาทางภาษาอินเดียผ่านพมพ	,, ๒๐๐
ที่ได้ผ่านพมพ	,, ๒๐๑
ที่ได้ผ่านชาว	,, ๒๐๑
ที่ได้ผ่านเขมร	,, ๒๐๑
การกล่าวความหมาย ๑. ความหมายแอบเข้า	,, ๒๐๑
ก. ใช้ในความหมายจำกัด	,, ๒๐๑
คำที่ความหมายจำกัดยกไปในทางดี	,, ๒๐๑
คำที่ความหมายจำกัดยกไปในทางเลว	,, ๒๐๑
ข. ความหมายของเห็นหลายความหมาย	,, ๒๐๑
เราเดือดร้อนให้เสียงความหมายเดียว	,, ๒๐๑

๒. ความหมายกว้างของหรือขยายตัว	หน้า ๑๔๕
ก. ใช้คำที่มีความหมายจำกัดให้หมายได้ทั่วไป	„ ๑๔๕
ข. เพิ่มความหมายขึ้นนอกเหนือไปจากความหมายเดิม	„ ๑๔๖
๓. ความหมายย้ายที่	„ ๑๔๗
๔. การกล่าวเสียงเพื่อแยกความหมาย	„ ๑๔๘
การใช้คำบาลีสันสกฤต	„ ๑๕๐
การใช้ทวัญไป ๑. ใช้คำนามเป็นกริยา	„ ๑๕๒
๒. ลบวิภาคหรือคงวิภาค	„ ๑๕๒
๓. สร้างศัพท์ใหม่	„ ๑๕๓
สรุปหัวข้อ ภาค ๓	„ ๑๕๕
คำถาน	„ ๑๕๖
แก้คำผิด	„ ๑๕๗

ภาษาบาลีสันสกฤต

ในบรรดาภาษาต่างประเทศที่มีความสมพันธ์กันมากกับภาษาไทย หนึ่งภาษาที่มีความสำคัญมากที่สุดคือภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้สอนมาตั้งแต่โบราณ ไม่ได้แค่คำที่ใช้ในทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาฝ่ายพุทธที่เรียนรู้กันอยู่ แม้ในภาษาที่ใช้พูดกันทุกวัน ก็มีคำภาษาทั้งสองนี้ใช้อยู่ไม่น้อย คำที่ใช้ในวิชาการแข่งขันต่างๆ ตลอดจนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ก็เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตเสียเป็นส่วนใหญ่ บางคำก็เป็นคำบาลีสันสกฤตแท้ๆ บางคำเราสามารถตัดแบ่งเสียงเสียบ้าง มาดัดแบ่งความหมายเสียบ้าง บางคำเราก็ยึดคำของเขามาตกแต่งใหม่ให้ได้ความหมายตามที่เราต้องการ และทั้งๆ ที่มีคำกล่าวว่า การยึดภาษาอาจยึดได้แต่ศัพท์ จะยึดໄวยากรณ์หรือหลักเกณฑ์ทางภาษาไม่ใช้ด้วยเหตุผลใดๆ แต่กระนั้นก็ยังปรากฏว่า เรา�ึดหลักเกณฑ์และวิธีการบางอย่างของเขามาปรับเข้ากับคำไทยก็มี

ด้วยเหตุดังนี้ เรายังต้องเรียนรู้เรื่องภาษาทั้งสอง ตลอดจนหลักเกณฑ์ภาษาของเขาวิ่งไปบ้าง เพื่อจะได้เข้าใจวิธีการของเข้า เมื่อใช้ก็จะได้พอร์ตัว เราใช้ถูกต้องตรงกับภาษาเดิมหรือไม่ หรือมาดัดแบ่งแก้ไขอย่างไร และอาจจะนำวิธีการเหล่านั้นไปตกแต่งศัพท์ใหม่ใช้ออกได้ในเมื่อจำเป็น ทั้งนี้เพราะความนิยมยกย่องภาษาทั้งสองนี้ยังมีอยู่ เมื่อจะแต่งศัพท์ใหม่จึงอดนึกถึงศัพท์ในภาษาทั้งสองนี้ไม่ได้

เรื่องบาลีสันสกฤตที่จะได้กล่าว ณ ที่นี้ จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับภาษาของเราโดยเฉพาะ หาใช่รายละเอียดทั้งหมดของภาษาทั้งสองนั้นไม่ หัวข้อที่จะยกขึ้นมากล่าวไว้ได้แก่

๑. ลักษณะภาษาบาลีสันสกฤต เทียบกับภาษาไทย
๒. คำบาลีสันสกฤตที่ต่างกัน

๓. คำบาลีสันสกฤตที่ใช้อยู่ในภาษาไทย

ก่อนจะกล่าวถึงหัวข้อข้างต้น ควรได้กล่าวถึงความเป็นมาของภาษาทั้งสอง ตลอดจนการที่ได้มาสัมพันธ์กับภาษาไทยเสียก่อน พอยังไห้เนื้อเรื่องเดา บัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว มีดังนี้คือ

๑. ภาษาบาลีสันสกฤต เป็นภาษาที่แยกกันคนละภาษา หรือเป็นภาษาเดียวกัน เรายังมักจะเรียกรวมกันเสมอว่า บาลีสันสกฤต

๒. ถ้าภาษาทั้งสองไม่ใช่ภาษาเดียวกัน เหตุใดเราจึงยึดคำมาใช้ทั้งสองภาษา

๓. เราจึงได้อ้างไว้ว่า คำใดเป็นบาลี คำใดเป็นสันสกฤต หรือคำใดเป็นคำภาษาไทยนั้นนั้น ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนเป็นคำไทย

๔. เรารับคำภาษาทั้งสองมาใช้แต่เมื่อไร
บัญหาแรกนั้น กล่าวได้แน่ว่าภาษาบาลีกับสันสกฤต แยกกันเป็นคนละภาษา หาใช่ภาษาเดียวกันไม่ แม้ว่าต่างก็มีลักษณะร่วมหลายอย่างด้วยกันก็ตาม เป็นที่น่าว่า เป็นภาษาอินเดียรียนด้วยกัน เป็นภาษาที่ได้ชื่อว่าตกแต่งสร้างสรรค์ขึ้น มิได้เกิดเองตามธรรมชาติเช่นเดียวกัน เป็นภาษาที่คนเคราพนับถือไม่แพ้กัน และไม่ค่อยได้ใช้ในภาษาธรรมศาสนาญี่ปุ่นที่สูก็ได้ถอยเป็นภาษาตายไปอย่างเดียวกัน แม้กระนั้นลักษณะที่ต่างกันก็มี คือ ถึงแม้จะเป็นภาษาที่สร้างขึ้น แต่ก็หาได้สร้างขึ้นด้วยความมุ่งหมายเดียวกัน ในยุคเดียวกันไม่ และแม้จะสร้างหรือตกแต่งขึ้นจากภาษาปรากฏตัวอยู่กัน แต่ก็กำหนดไม่ได้ว่า เป็นภาษาปรากฏตัวใด ถือเดียว กันหรือไม่ การเกิดมีภาษาทั้งสอง นักภาษาของอินเดียกล่าวตามประวัติภาษาของ อินเดียฝ่ายเหนือ ดังนี้

ภาษาสันสกฤต เชื่อกันว่า คงเกิดมีขึ้นในยุคแรกแห่งภาษาอินเดียโบราณ หรือภาษาปรากฤตยุคแรก ภาษาปรากฤตคือภาษาถี่นั่งของอินเดียผู้พำนัช เนื่องจากเป็นชื่อร่วม ไม่ได้แยกเรียกตามท้องถิ่นอย่างที่เป็นอยู่ในภาษาหลังสืบมาจนบัดjourd'hui ปรากฤต หมายว่า ภาษาดั้งเดิม ภาษาที่เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นธรรมชาติของภาษา ย่อมาจากออกไปได้เป็น ภาษาสามัญที่คนธรรมชาติสามัญใช้พูดกันทั่วไป กับภาษาพิเศษที่จำกัดเฉพาะใช้ในการสำคัญบางอย่างเช่นในทางศาสนา ใน การแต่งกาพ์กลอนเป็นต้น และภาษาปรากฤตพิเศษในยุคแรกนี้ ก็คือ ภาษาปรากฤตที่ใช้เป็นบทสวดคัมภีร์พระเวท กล่าวว่า พระเวทแห่งสามคัมภีร์นี้อาจจะแต่งขึ้นในท้องถิ่นต่างกัน ในยุคสมัยต่างกัน บางที่อาจจะแต่งมาแล้วก่อนที่ชนเผ่าอินเดียเข้ามาอยู่ในอินเดียตัวซ้ำไป ภาษาที่ใช้จึงดูเป็นภาษาคนและตั้งกัน คำที่ปรากฏในคัมภีร์ทั้งจีโนมีปรากฏในอีกคัมภีร์หนึ่ง บางแห่งต้องมีคำอธิบายว่าเข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจะเป็นอยู่เองที่จะต้องมีการจัดແแจงตกแต่งเรียนเรียงบทสวดเหล่านั้นให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เข้ารูปดังที่เป็นอยู่ในบัดjourd'hui ภาษาที่เรียนเรียงตกแต่งใหม่นี้ เองที่เรียก สันสกฤต (จาก ส + -san + กฤต คือที่ตกแต่งดีแล้ว) แห่งพระเวท เมื่อพระเวทเป็นที่การพนับถือ ภาษาในพระเวทย่อมเป็นที่นับถือว่าเป็นภาษาสูงภาษาที่สำคัญที่สุดที่สุด ภาษาที่ใช้แต่ดั้งเดิมคือ ภาษาสามัญกับภาษาในพระเวท ซึ่งไม่ต่างกันมากนักในยุคนั้น ก็ได้กล่าวห่างกันไปจนเกือบจะเป็นคนละภาษา ภาษาสันสกฤตถูกยกเป็นภาษาสูง ใช้กันในระหว่างชนชั้นสูงกับนักประชุมราชบัลล蒂ต ภาษาที่อยู่ในที่จำกัด ไม่ได้ใช้ทั่วไป ไม่ซึ้งกับความของงาน ความเปลี่ยนแปลง ยิ่งในตอนท้ายยุคแรกนี้ ปานัมนี้ได้นำภาษาในพระเวทมาแจกแจงวงหลักเกณฑ์ลดอดจนกำหนดลงไว้ว่า ภาษาที่ถูกต้องควรใช้อย่างไร ภาษาสันสกฤต จึงยังคงกัน ต่อจากนั้นมา ภาษาสันสกฤตถูกค่อยๆ นำไปใช้เป็นภาษาตายไปในที่สุด ไม่ได้ใช้เป็นภาษาของคนทั่วไปจนกระทั่งทุกวันนี้ จะมีใช้ก็แต่

ในหมู่นี้จะมีคุณภาพภาษาสันสกฤตเท่านั้น นักภาษาจึงกล่าวว่า ภาษาสันสกฤตถูกยกเป็นภาษาตาย ก็เพราะปัจจุบันไม่วางหลักเกณฑ์อันเคร่งครัด เพื่อให้ภาษาสันสกฤตเป็นภาษามาตรฐานนี้เอง

ภาษาบาลี เชื่อกันว่าคงจะเกิดในยุคกลางแห่งภาษาอินเดียโบราณ หรือภาษาปราการุต ในยุคนี้ภาษาปราการุตเพื่องพูชนถึงกับมีการนำภาษาปราการุตมาใช้ในวรรณคดี บทละครสันสกฤตได้กำหนดให้ตัวผู้ชายชั้นสูงหรือตัวชั้นต่ำใช้พูดภาษาสันสกฤต และให้ตัวผู้หญิงและชนชั้นต่ำพูดภาษาปราการุต ทั้งนี้ย่อมแสดงถึงว่าภาษาปราการุตเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไป และถึงแม้ผู้ชายจะพูดภาษาสันสกฤต แต่ก็เข้าใจภาษาปราการุต กล่าวว่าในยุคนี้เองที่พุทธศาสนาเริ่มแพร่หลาย และพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาสั่งสอนประชาชนด้วยภาษาถิ่นของคนเหล่านั้น ซึ่งก็คือภาษาปราการุตนั่นเอง เรื่องนี้จึงเป็นบัญญาติ ภาษาถิ่นของคนเหล่านั้น คือ ภาษาใต้ และภาษาบาลีเป็นภาษาเดียวกันกับภาษาถิ่นเหล่านั้นหรือไม่ ภาษาบาลีมีลักษณะร้องนั้นหรือเพิ่งมีในภายหลัง พุทธຈานะใช้ภาษาบาลีหรือภาษาถิ่นอื่น ที่เกิดเป็นบัญญาติในนี้ เพราะนำสังสัยว่าพุทธຈานะเป็นภาษาบาลีจริงหรือ ทั้งนี้พระไม่ได้มีการบันทึกพุทธຈานะลงเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยพุทธกาล จนเวลาล่วงเลยมาหลายร้อยปีจึงได้มีการบันทึกกันขึ้น เมื่อพระมหินทเถระ โอรสพระเจ้าอโศกเด็จไปเผยแพร่พุทธศาสนาที่ลังกา ภาษาที่ทรงใช้สั่งสอนนั้นอาจเป็นภาษาของพระมหินทเถระเอง ซึ่งควรจะเป็นภาษาปราการุตถิ่นตะวันตกพระมหินทเถระมาจากอุซเซน และปรากฏว่าภาษาอุซเซนของลังกา ต้นเค้าภาษาสิงหนาทที่ว่าสืบเนื่องมาจากภาษาบาลีนั้น มีความคล้ายคลึงกับภาษามหาราษฎร์และมราฐีในบ้านญัน เป็นภาษาถิ่นตะวันตก จึงพอจะยืนยันความเชื่อนั้นได้

ผู้ที่เชื่อว่า พุทธຈานะหรือพระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาสั่งสอน เป็นภาษาอีกด้วย ก็เชื่อว่า ภาษาบาลีคงคงแต่มาจากภาษาปราการุตในแคว้นม坎 จึงได้

เรียกภาษาบาลีว่า ภาษาਮක ແຕ່ຜູ້ອງອີເດີກົກລ່າວ່າ ພາສາບາລືກັນພາສາ
ດິນຂອງມາຮົມທີ່ເຮັດວຽກ ມາຄີ່ ໄນສຸມື່ ວາມຄລ້າຍຄລົງກັນນັກ

ອີກຝ່າຍໜຶ່ງທີ່ເຊື່ອວ່າ ພາສາບາລືເປັນພາສາທີ່ພະພູຫເຈົ້າຫຽວໃຊ້ສັ່ງສອນ
ປະເຈົ້າ ກົດວ່າ ພາສາບາລືອາຈະເປັນພາສາໃໝ່ທີ່ພະພູອອກຈາກຈະກວງ
ສ້າງຂຶ້ນ ເພື່ອໃຫ້ເປັນພາສາລາງໃນໜຸ່ພູຫສາສົນກິຈນ ພາສານີ້ແມ່ນພາສາທີ່
ອອກເສີ່ງໄດ້ຈ່າຍ ໃຊ້ສະດວກກ່າວພາສັ່ນສົກຖຸ ທີ່ໄໝ່ແມ່ນພາສາດີນໃດດິນໜຶ່ງ
ອາຈະເປັນພາສາດິນໜາຍ ຖໍ່ມາຮົມຕົກແຕ່ຂຶ້ນໃໝ່ ໃຊ້ຫຼື່ອໃໝ່ທີ່ໄໝ່ເກີຍກັບຫຼື່ອ
ພາສາດີນ ທີ່ນີ້ພະຈຳ ບໍລິ ແຕ່ດິນຫາໃຊ້ຫຼື່ອພາສາໄໝ່ ບໍລິ ແປລວ່າ ແນວ
ແດວ ເຊັ່ນເຂົກ ເປັນຄົ້ນກົງພະຮຽມວິນຍັດັງທີ່ວ່າ “ດັ່ງພຣະບາລືກລ່າວໄວ່ວ່າ”
ສ່ວນທີ່ມາໃຊ້ເປັນຫຼື່ອພາສານີ້ ໄນປ່າກູ້ແນ່ວ່າເຮັດວຽກແຕ່ເມື່ອໄດ້ໃນດິນໄດ້ ອັນນີ້ທີ່
ສັກເກດກີ້ວ່າ ພາສາບາລືໄໝ່ມີຕ້ອກໜ່າຍອອງຕົວເອງ ເມື່ອຕົກໄປຢູ່ດິນໄດ້ກີ້ໃຊ້ອັກໜ່າຍອອງ
ດິນນີ້ຄ່າຍເສີ່ງ ຕ້າກໜ່າຍອອງພາສາໄດ້ພາສານີ້ໄໝ່ອ່ານ່າຍເສີ່ງໄດ້ຄວນຫວື່ອຕຽນທານ
ເສີ່ງ ເສີ່ງເຕີມຢ່ອນຈະເປັນຢ່າຍໄປເປັນຮຽມດາ ດັ່ງທີ່ເປັນຢູ່ໃນພາສາຂອງເວາ ດັ່ງຈະ
ກລ່າວຕ້ອໄປ

ບໍລິຫາກສອນ ທີ່ກລ່າວ່າ ດ້າພາສາບາລືສັ່ນສົກຖຸ ໄນໃຊ້ພາສາເດີຍກັນ
ແລ້ວ ເວົ້າຮັບຄໍາຂອງເຂົາມໄໃຊ້ທຳໄໝ່ໃໝ່ສອງພາສາ ເຊິ່ງທີ່ຈົງດ້າຄໍາທີ່ໃຊ້ໃນພາສາທີ່
ສອງໄໝ່ຕ່າງກັນແລະ ແມ່ນກັນທຸກຄໍາໄປ ກົ່າຈາເປັນທີ່ໄວ່ໄປກໍານັດເຮັດວຽກຫຼື່ອໄຟ
ຕ່າງກັນໄໝ່ ແຕ່ທີ່ຈົງແລ້ວ ດິນແມ່ພາສາບາລືແລະສັ່ນສົກຖຸຈະມີລັກຜະສຳກົງຫຼື່ອພາສາ
ເປັນອ່າງເດີຍກັນເປັນສ່ວນນາກ ແຕ່ຄໍາທີ່ໃຊ້ມີເນັ້ນນາກທີ່ອອກເສີ່ງທ່າງກັນ ຈຶ່ງເປັນ
ໂຄກສົດທີ່ໃຫ້ເວາເລືອກໃຊ້ໄດ້ຕາມຮອບໃຈ ດ້າຄໍາໄດ້ເສີ່ງພຣະດູກຫຼູງເວາ ເວັນກັກເລືອກຄໍາ
ພາສານີ້ໃຊ້ ເຊັ່ນ ອຸທ່ານ (ສວນ) ບໍລິໃຊ້ ອຸທ່ານ ເຮົາກີ່ເລືອກໃຊ້ຮູບ ອຸທ່ານ ຂອງ
ສັ່ນສົກຖຸ ແຕ່ດ້າຄໍາສັ່ນສົກຖຸອອກເສີ່ງຍາກໄປ ເຊັ່ນ ບົດຖາວສຸ ເຮົາກີ່ທີ່ອັກລັບມາ

ใช้รูปบาลีว่า บตต.จุชา แต่คำบาลีกับสันสกฤตออกเสียงคล้ายกัน เรามักจะเขียนตามรูปสันสกฤต เช่น อากาศ ส. อากาส บ. เรายิ้ม อากาศ ตามสันสกฤต บางที่เรานำมาออกเสียงอย่างบาลี แต่เขียนอย่างรูปสันสกฤต เช่น ธรรม เรายืนตามแบบที่เราเปลี่ยน គ ควบมาเป็น រ หัน จาก ธรรม ของสันสกฤต และออกเสียงอย่างธนุ ของ บาลี ดูแล้วดูเหมือนว่าเรานิยมใช้ตามสันสกฤตมากกว่าบาลี เหตุผลในเรื่องนี้จะได้กล่าวต่อไป

บัญหาที่สาม ที่กล่าวว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าคำใดเป็นคำบาลี คำใดเป็นคำสันสกฤต ภาษาทั้งสองมีระบบเสียงและวิธีการออกเสียงของตนที่ต่างกันอยู่บ้าง บางคำเรานำมาออกเสียงและเขียนอย่างไทยฯ จนดูเป็นคำไทยไป หรือบางที่เรารู้จะได้ผ่านมาจากการอ่านอีกต่อหนึ่ง การเขียนและออกเสียงจึงต่างกับรูปเดิมในภาษาทั้งสอง เรื่องนี้จะได้กล่าวในหัวข้อเรื่องคำบาลีสันสกฤตที่ต่างกัน และคำบาลีสันสกฤตที่เข้ายุคในภาษาไทย

บัญหาสุดท้าย คือ เราับคำบาลีสันสกฤตมาใช้แต่เมื่อไร การกำหนดวันเวลาแน่ในเรื่องเขียนทำให้ยากในภาษาไทย เพราะหากฐานที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไม่ถูกจะได้ ที่นับถือกันว่าเก่าแก่ที่สุด และยึดถือกันเป็นหลักในเรื่องต่าง ๆ ก็คือศิลปาริชพอชุนรวมกำแหง ในราชกัน্নก็มีคำบาลีสันสกฤตใช้แล้วแต่ส่วนมากเป็นคำสันสกฤต หรือไม่ก็เขียนตามแบบสันสกฤต ทั้ง ๆ ที่สันสกฤตเองก็ได้เขียนเช่นนั้น เช่น หรี ใช้ ช แทนที่จะเป็น ศ และถ้าจะสอบคำบาลีสันสกฤตที่เราใช้อยู่ทุกวัน จะเห็นว่าเป็นคำสันสกฤตเสียเป็นส่วนมาก แม้คำที่ใช้ในทางพุทธศาสนา เช่น ศาสนा ศาสนา ศรัทธา ธรรม ก็ยังใช้รูปสันสกฤต บางที่คำแปลคานาบาลีใช้คำสันสกฤตก็มี เช่น สตุตา แปลว่า อันพระคานา ป่าสาหฤบุ แปลว่า ซึ่งปรารถนาสุข/พระองค์หนึ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเราได้รับภาษาบาลีและสันสกฤตต่างหากัน คือ

ภาษาสันสกฤต เชื่อเน่ว่าคงได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเราก่อนภาษาบาลี กับทั้งเสียงภาษาสันสกฤตพั่งไปเร่างกว่าภาษาบาลี จึงทำให้ความนิยมยกย่องของเราที่มีต่อภาษาสันสกฤตมิได้มีเสื่อมคลาย ที่จริงภาษาสันสกฤตมีโอกาสเข้าไปแพร่หลายในภาษาต่าง ๆ ในภาษาภาคตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งหมายเหตุภาษา แม้ดินไทยที่นับถือพุทธศาสนา เช่น พม่า เขมร มอง ไทย น่าจะใช้แต่ศัพท์บาลีล้วนๆ แต่ก็ยังปรากฏว่ามีคำสันสกฤตอยู่เป็นจำนวนมาก ถ้าจะหาเหตุผล ก็ต้องคุณวัฒน์เป็นไปทางประวัติศาสตร์ของชนชาติอนเดีย ผู้ถือศาสนาพราหมณ์ในครั้งกรุงโรมัน

ประวัติศาสตร์อินเดียกล่าวว่า นับแต่พุทธศตวรรษที่ ๖ (ราวพ.ศ. ๔๐๐-๖๐๐) เป็นต้นมา เกิดมีการผลัดเปลี่ยนราชวงศ์ในอินเดีย มีการจลาจลเกิดขึ้น ผู้หัวัว ความสูงบกบังผู้หัวัวโซคลาก จึงได้ออกเดินทางท่องเที่ยวไปมาค้าขายอยู่แหลมอินโดจีน ทั้งเป็นหลักแหล่งเป็นบ้านเป็นเมือง ถึงขนาดเป็นอาณาจักรก็มี ดังอาณาจักรราม (ประเทศาเวียดนามในปัจจุบัน) เมื่อไปถึงที่ได้ก่อตั้งน้ำ可行แล้ว ก็ตั้งอาณาจักรก็มี ศิลปกรรม วิทยาการ ตลอดจนภาษาสันสกฤตที่เป็นภาษาสำหรับศาสนาพราหมณ์ แพร่หลายไปด้วย ในขณะนั้นดินแดนแถบนั้นตกอยู่ในอำนาจของมอง ที่ผลัดกันเป็นใหญ่ คนไทยยังไม่ได้มัตตั้งถิ่นฐานแน่นอนในระยะนั้น ครั้นมาภายหลังที่เราอพยพจากทางเหนือมากเข้ามาสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ ดังที่ตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น ความนิยมยังดี ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางศาสนาภาษาและวัฒนธรรมก็ได้ซึ่งชาบเข้าไปตามผู้เป็นเจ้าของดินแต่ตั้งเดิม ดังจะเห็นคำสันสกฤตหรือเขียนอย่างสันสกฤตถั่งถั่วข้างต้นมีอยู่ในศิลปาริพั่นรูปแบบกำแพงลายต่อลายคำ นับแต่ชื่อพ่อขุนศรีอินทราราทิตย์เป็นต้นมา คือ

สีอินทราราทิตย์ (เชียง ชรีอินทราราทิตย์ ก็มี)

สุโขทัย (เชียง สุกโขทัย ก็มี ชูกโขทัย ก็มี)

ศรีสัชนาลัย ศรีธรรมราช สุพรรณ (เขียนชื่อสัชนาลัยก็ได้)

ศรีรัตนชาติ สราษ ชรรุณ ประชญ ปราสาท ครุ พรนษา

สถาปก อาจารย สมทร

ภาษาบาลี ตามที่รู้กันว่า ภาษาบาลีเป็นภาษาสำหรับพุทธศาสนาฝ่ายทินายน เช่นเดียวกับภาษาสันสกฤตเป็นภาษาฝ่ายมหายาน ภาษาบาลีก็น่าจะมากกว่าข้อร้องกับเราที่หลังภาษาสันสกฤตเป็นอันมาก แม้ในศิลปาริบกพร่องกำแหงจะบ่งชัดว่า คนไทยในสมัยนั้นนับถือพุทธศาสนาดังที่กล่าวว่า “คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงสีล มักไอยทาน พ่อขุนรามกำแหง เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ หั้งขาวแม่ขาวเจ้าทวยปู่ว่าทวยนางลูกเจ้าลูกขุนสันท煌หลาย หงผู้ชายผู้หญิง ผู้ท่วงมีสรณะในพระพุทธศาสนา ทรงสีลเมื่อพระนราทุกคน.....” แต่กระนั้นความนิยมในภาษาสันสกฤตมีมาแต่ตั้งเดิม ก็ยังคงมีอยู่ คำที่ใช้จึงมีแต่สันสกฤตเสียโดยมาก ตั้งที่กล่าวว้างต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่พระภิกขุสูงนำขึ้นต้องเรียนภาษาบาลี เพื่อประโยชน์แก่การเข้าใจธรรมะ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เรารับรู้จึงมักเป็นของภาษาบาลีมากกว่าภาษาสันสกฤต แต่ที่จะกล่าวถึงลักษณะภาษาบาลีสันสกฤตต่อไปนี้จะกล่าวรวมกันไป คัพพที่ใช้ก็ตาม ซึ่งต่าง ๆ ก็ตามอาจปนกัน ทั้นนอกจากคำใดลักษณะใดที่สันสกฤตต่างกันของบาลี จึงจะหยิบยกขึ้นมากกล่าวไว้

ภาค ๑

ลักษณะภาษาบาลีสันสกฤตเทียบกับภาษาไทย

ภาษาบาลีสันสกฤตมีรูปลักษณะภาษาเป็นภาษา มีวิภาคิบั้จัย ซึ่งหมายความว่า คำที่ใช้ในภาษาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงท้ายชาตุด้วยบัวขี้บัง ด้วยวิภาคิบัง เพื่อนอกว่าเป็นคำนิดใด ทำหน้าที่ใด เกี่ยวข้องกับคำใดในประโยค ทั้งนี้ย่อมต่างกับภาษาไทย ซึ่งมีรูปลักษณะเป็นภาษาคำโดยคำของเราใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตกแต่งใด ๆ การที่จะกล่าวถึงภาษาบาลีสันสกฤตจึงจะกล่าวเบรี่ยบเทียนกับภาษาไทย เพื่อให้เห็นความต่างกันได้ชัดขึ้น

ลักษณะภาษาบาลีสันสกฤตเทียบกับภาษาไทย ที่จะกล่าวต่อไปนี้ ได้แก่

๑. คำ ๒. การสร้างคำ ๓. การประกอบศัพท์เข้าเป็นบท ๔. ประโยค และการสร้างประโยค

๑. คำ

คำของไทย มีลักษณะสำคัญกำหนดได้ คือ

๑. คำแต่ละคำสร้างขึ้นมาสำเร็จสมบูรณ์ พร้อมจะใช้ในภาษาได้ทันที บางคำอาจจะมีความหมายสมบูรณ์ด้วยคำเดียวันนี้ แต่บางคำก็อาจต้องอาศัยคำอื่นมาช่วย ความหมายจึงจะสมบูรณ์ ใช้ได้ตรงตามความต้องการ

๒. คำไทยไม่นี้เครื่องหมายบอกว่าเป็นคำนิดใด คำเดียวกันมีความหมายอย่างเดียวกัน อาจทำหน้าที่เป็นคำนามก็ได้ กริยา ก็ได้ เช่น หายดีกว่าคอน นอน ตีกว่านั้น หรือบางที่เป็นกริยา ก็ได้ คุณศัพท์ ก็ได้ เช่น แกงจืดรู้คุณเกลือ สุดแท้จริงที่ได้ในประโยค ด้วยเหตุนี้การจำแนกคำนิดต่าง ๆ จึงไม่สูงจำเป็นนัก

๓. คำไทยไม่มีเครื่องหมายบอกไว้ในคำว่า ทำหน้าที่ใดในเมื่อจะต้องเกี่ยวข้องกับคำอื่น และจะต้องเกี่ยวข้องกับคำใดในประโยชน์ดังที่เรียกว่าแสดงการก

๔. คำไทยไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในคำหรือท้ายคำเพื่อบอกเพศ พจน์ กาลหรือบุรุษของคำแต่ละคำนั้น

คำ ของบาลีสันสกฤต มีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

๑. คำที่เรียกว่าศัพท์และนับเป็นศัพทนี่มีมาตรฐาน จะสร้างขึ้นมาจาก ชาตุ ชาตุแต่ละชาตุ เมื่อมีความหมายกำหนดอยู่ แต่จะนำมาใช้แต่ลำพังหาได้ไม่ ต้องมีการตกแต่งเสียก่อน โดยประกอบปัจจัยเข้าช่วงท้ายชาตุนั้น ๆ

๒. ชาตุที่ประกอบด้วย บัจจุย ซึ่งแต่ละปัจจัย กำหนดความหมายไว้ต่าง ๆ ชาตุนั้นก็จะถูกเรียกเป็น ศัพท์ อาจเป็นนามศัพท์ หรือกริยาศัพท์

๓. ศัพท์ดังกล่าวแม้จะมีเครื่องหมายกำหนดชนิดของคำว่าเป็นนาม (รวมทั้งคุณศัพท์และสรรพนาม) หรือเป็นกริยาแล้วก็ตาม ก็ยังหาใช้ได้ทันทีไม่ ทั้งนี้ เพราะยังขาดเครื่องหมายบอกความเกี่ยวข้องระหว่างคำ คำใดที่เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะคำที่เป็นผู้ทำกับกริยาจะต้องแสดงความเกี่ยวข้องกัน ให้รู้ว่าผู้ทำของกริยา เป็นวานะใด ลิงก์ใด การก็ได และกริยาของผู้ทำนั้นเป็นวากใด คือผู้ทำเอง หรือญาติผู้อื่นทำ หรือญาติผู้อื่นใช้ให้ทำ ทำเมื่อใด บุรุษใดเป็นผู้ทำ ศัพท์ที่จะใช้เข้าประโยชน์จะต้องลงวิภาคติ ถ้าเป็นคำนามก็ลงวิภาคติดนาม หากเป็นกริยา ก็ลงวิภาคติ แต่ต้องแยกวิภาคติซึ่งก็คือ เปลี่ยนแปลง เครื่องหมายวิภาคติ ท้ายศัพท์ให้ถูกต้องตามวานะ กาล บุรุษ ฯลฯ วิภาคติแต่ละวิภาคติจะประกอบเข้ากับปัจจัย ปัจจัยของวิภาคติต่างกับปัจจัยของชาตุ คือมิได้มีความหมายต่าง ๆ แต่จะมีความหมายเพียงแสดงว่าจากของคำกริยา ศัพท์ที่แจกวิภาคติเรียบร้อยแล้วเรียกว่า บท ถือเป็นศัพท์สมบูรณ์เข้าความได้ทันที

ฉะนั้นจะเห็นว่า คำ ของเราหาได้ตรงกับ ศัพท์ ของบาลีสันสกฤตไม่ เพราะ ของเราราใช้ได้ทันที ของเขายังใช้ไม่ได้ และคำที่หาได้ตรงกับ บห ด้วยไม่ เช่นเดียวกัน เพาะถึงแม้คำของเราระเข้าไปโดยคิดได้เช่นเดียวกับบห แต่ก็หาได้มีการเปลี่ยนแปลงห้ายศัพท์ เพื่อแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างศัพท์ไม่

เพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่อง ราชกุบบั้จจุ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับภาษาบาลี สันสกฤต ก็จำเป็นจะต้องกล่าวถึงไว้บ้าง ดังนี้

ชาตุ ราชุของภาษาบาลีสันสกฤต ถือเป็นราศศัพท์ (ของไทยเราคำแต่ละคำเป็นราศศัพท์) ที่จะสร้างศัพท์ให้มีใช้ในภาษาได้มากมายหลายพันศัพท์ ทั้งชาตุ แต่ละชาตุก็ยังมีหลายความหมาย ถึงแม้ในภาษาจะกล่าวว่าราชุของบาลีสันสกฤตมี ราว ๕๐๐ กว่าชาตุเท่านั้น ก็ยังอาจสร้างศัพท์ขึ้นใช้ในภาษาได้เป็นหนึ่น ๆ คำ ซึ่ง ดูจะสร้างได้ง่ายและสะดวกกว่าพวงภาษาคำใดที่สร้างคำจากการนำคำมาซ้อนหรือ ประสมกัน

ลักษณะของชาตุ

๑. ชาตุแต่ละชาตุล้วนมีพยางค์เดียว และพยัญชนะต้นชาตุยังเป็นพยัญชนะเดียวเสียงมาก พยัญชนะตัวที่ตามมาถือเป็นพยัญชนะท้ายชาตุหรือที่สุดชาตุ เป็นตัวสะกดไม่ออกเสียง จึงต้องใช้เครื่องหมายพินทุๆ ไว้ข้างใต้ (ในภาษาสันสกฤตใช้ เครื่องหมายวิรามห้ามเสียง) เช่น วิ (เข้า) ลก (ได) วิ (รู้)

๒. ชาตุที่มีพยัญชนะครุเป็นพยัญชนะต้นก็มี โดยเฉพาะในภาษาสันสกฤต เช่น ทุช (เป็นข้าศึกแก่กัน) ศรุ (พั่ง ส.)

๓. ชาตุที่ไม่มีตัวสะกดก็มี เช่น สี (นอน) นี (นำ) ชิ (ชนะ) ตุ (พั่ง บ.) ภู (เป็น อุญ) กุ (ทำ) မุ (ตาย) เมื่อจะลงบ่าจัย คำน้ำข่องบ่าจัยจะ ทำให้สระของชาตุกล้ายเป็นพยัญชนะอั้นสระเสียงก่อน คือ อี เป็น ย เช่น สี เป็น สย นี เป็น นย ชิ เป็น ชย ตุ เป็น ว เช่น ภู เป็น ภว

ฤ เป็น ร เช่น กฤ เป็น กร มฤ (ตาย) เป็น มร
ต่อจากนั้นจึงจะประกอบน้ำข้ายังท้าย เช่น

สี (อน) ลง ยุ บ้ำจัยในความว่า การ ความ เครื่อง ของ หรือ ที่ ใน
การปรับปรุง ยุ บ้ำจัย ต้องแปลง ยุ เป็น อน ก่อนแล้วจึงเปลี่ยนแปลงสรระต้นชาตุ
ด้วยจึงจะประกอบเข้ากับชาตุ ตั้งนี้คือ

สี—สุ + ยุ (อน) = สญ (ที่อน การอน)

สุ—สุ + ยุ (อน) = สวน (การฟั่ง เครื่องฟั่ง หุ)

กฤ — กฤ + ยุ (อน) = กรณ (การกระทำ)

มฤ — มร + ยุ (อน) = မรณ (ความตาย)

บ้ำจัย คือส่วนที่ประกอบเข้าข้างท้าย อาจจะเป็นข้างท้ายชาตุก็ได้ข้างท้าย
ศัพท์ก็ได้ บ้ำจัยที่ประกอบห้ายชาตุย่อมทำให้ชาตุนั้นเป็นศัพท์ อาจจะเป็นนาม-
ศัพท์หรือกริยาศัพท์

บ้ำจัยประกอบห้ายศัพท์ ย่อมทำให้ศัพท์นั้นมีความหมายพิสดารขึ้นไปอีก
ขั้นหนึ่ง ตามวิธีตัดต่อ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ลักษณะของบ้ำจัย

๑. บ้ำจัยแต่ละบ้ำจัยมีความหมายกำหนดไว้แน่นอน เช่น กุวิ บ้ำจัย ใน
ความว่า ผู้ ต บ้ำจัย ในความว่า แล้ว

๒. บ้ำจัยมีความหมายบอกชนิดของคำไว้ด้วย เช่น ถ้าประกอบ กุวิ บ้ำจัย
ในความว่า ผู้ ย่อมต้อง ทำให้ศัพท์นั้นเป็นนามศัพท์ และ ต บ้ำจัยในความว่า แล้ว
ศัพท์นั้นย่อมเป็น กริยาศัพท์

๓. บ้ำจัยมีความหมายแสดงการกรก สำหรับนามศัพท์ เช่น ณุย บ้ำจัยแสดง
ว่าเป็นกรรมการ มีความหมายว่า อันเข้าพึง

๔. บ้ำจัยมีความหมายแสดงがらสำหรับกริยาศัพท์ เช่น ต บ้ำจัย ตุ บ้ำจัย
ทุว่า บ้ำจัย และทุวน บ้ำจัยในความว่า แล้ว

๕. บໍ່ຈັຍແໜ່ງທົກທີດ ຍັງມີຄວາມໝາຍຫລາຍຍ່າງຫລາຍ ປະກາດ ອາຈີທຳໃຫ້
ກັບທີ່ນີ້ ຈຸ ແສດງວ່າເປັນແລ້ວກອ ແສດງກວະຄວາມເປັນ ແສດງຄວາມມື ແສດງໝາວດ
ໜຸ່ມ ແສດງຂັ້ນຕ່າງ ຂອງຄູນກັບທີ່ຕົດຈານລຳດັບທີ່ແລະອື່ນ ຈຶ ດັງຈະຍົກນາກລ່າວໜ້າ
ໜັ້ນ

๖. ບໍ່ຈັຍມີພຍາກ໌ເຕີຍວເປັນສ່ວນໃນຢູ່ ເຊັ່ນ ດີ ພື້ ຍຸ ຕ ຕ ຕ ແຕ່ມີສອງພຍາກ໌
ກົມື່ ເຊັ່ນ ດັ່ງ ເຮັດວຽກ ວຸດຖາ ຊາ

๗. ບໍ່ຈັຍບາງພວກຕ້ອງມີການເປົ່າມີແປງ ເຊັ່ນລົບນິ້ງຈັບຫາຍໄປເລຍ ດັ່ງ ກວິ
ບໍ່ຈັຍ ທີ່ຈັບຫາຍສ່ວນເຊັ່ນ ຮູ່ ເລື້ອແຕ່ ອູ້ ທີ່ຈັບຫາຍທີ່ນີ້ອ່ານວ່າ ດີ ຈະຫາຍ
ໄປ ເລື້ອແຕ່ສະ່ວ່າທີ່ອາສີ່ ຄືອເລື້ອແຕ່ ອະ ດັ່ນເປັນ ພື້ ກົ່າເລື້ອແຕ່ ອື່

๘. ບໍ່ຈັຍບາງ ພວກຕ້ອງ ເປົ່າມີ ແປງ ຕັນນາຖຸຕັນ ກັບທີ່ ທີ່ຈັບຫາຍຫາດຸຫ້າຍກັບທີ່
ເປົ່າມີ ແປງ ຕັນນາຖຸທີ່ອັນກັບທີ່ກົມື່ ຍືດເສີ່ງຕັນນາຖຸທີ່ອັນກັບທີ່ກົມື່ ເປົ່າມີສະເປັນ
ຮູ່ປົກກົມື່ ເຊັ່ນ ອີ ເປັນ ໂອ ອຸ ເປັນ ໂອ ເປັນ ເອາ ສ່ວນທີ່ເປົ່າມີ ແປງ ຂ້າງ
ຫ້າຍກື້ອ ລົບຫ້າຍຫາດຸທັງໄປ

๙. ບໍ່ຈັຍບາງພວກປະກອນຫ້າຍຫາດຸທີ່ຫ້າຍກັບທີ່ໄດ້ທັນທີ່ ເຊັ່ນ ຕຽ ບໍ່ຈັຍ
ໃນຄວາມວ່າເຄື່ອງໃຫ້ ເຊັ່ນ ມາ ຢາດຸໃນຄວາມວ່າ ນັບ ວັດ+ທຸຣ ເປັນ ມາທຸຣ (ເຄື່ອງວັດ)
ທີ່ຫຼື (ຫວານ) + ບໍ່ຈັຍໃນອັດດີທົກທີດໃນຄວາມວ່າມື ເປັນ ມັງຽງ (ມີຄວາມຫວານ
ກີ່ນ້ຳຜິ່ງ) ຮາຍລະເອີດເກີຍວັນເຮືອງບໍ່ຈັຍຈະໄດ້ກ່າວໃນວິທີກຸດ

๒. ກາຮສ້າງຄໍາ

ກາຮສ້າງຄໍາໄທ່ ສ້າງຂຶ້ນດ້ວຍ

๑. ວິຊ່ຂອນຄໍາ ກື່ນໍາຄໍາທີ່ມີຄວາມໝາຍເໜືອນກັນທີ່ກົດເລັກນຳເຫັນເຂົ້າຄູ່ກັນ
ເຂົ້າ ທຳໄຟເກີດຄວາມໝາຍແປລກໄປກ່າວ່າຄໍາເດືອຍ ຈຸ ເຊັ່ນ ບ້ານເມືອງ ແຊັງແຮງ ທີ່ຫຼື
ໄຟກ່ານໍາຄໍາທີ່ມີເສີ່ງທີ່ມີເກີດແກ່ເດືອຍກັນທີ່ໄກລ້າເຄີຍກັນມາເຂົ້າຄູ່ກັນເຂົ້າ ເພື່ອໃຫ້ໄຟ
ຫ້າງຄວາມໝາຍແລະເສີ່ງ ເຊັ່ນ ອຸບອິນ ເອັນອານ

๒. วิชชาคำ คือนำคำเดียวกันสองคำซ้อนกันเข้ามาดูเหมือนคำซ้อนอีก
ประเภทหนึ่ง มีความหมายต่างกับคำเดียว เช่น ในญี่ปุ่น ส่วนๆ

๓. วิชีประสมคำ คือนำคำใดคำหนึ่งมา結合เป็นคำสำคัญเรียกคำ
ตัวทั้งและหากำเนิดเป็นคำขยาย ทำให้คำนั้น ๆ มีความหมายเป็นชื่อเฉพาะ
สำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีก็มีความหมายเปลกลิปไปกว่าเดิมมาก เช่น หน้าม้า

การสร้างคำบาลีสันสกฤต

ศัพท์บาลีสันสกฤตตั้งกล่าวข้างต้น บางศัพท์อาจสร้างมาแต่ดั้งเดิม จนไม่
อาจกำหนดที่มาได้ จนต้องถือเป็นคำที่พระเจ้าสร้าง แต่บางศัพท์ก็อาจวิเคราะห์แยก
และไปได้จากธรรมชาติ แต่ด้วยเหตุที่การประกอบศัพท์เหล่านี้อาจมีวิธีประกอบต่างๆ
กัน ทั้งชาตุแต่ละชาตุก็มีความหมายหลายอย่าง ดังนั้นศัพท์ที่แยกแยกออกมาน่าจะไม่
ตรงกันก็ได้ และแต่การวิเคราะห์

การสร้างคำบาลีสันสกฤต มีหลายวิธีด้วยกันคือ

๑. วิธีกฤต คือการสร้างชาติให้เป็นศัพท์ด้วยการประกอบบัญชัยข้างท้าย
ชาตุตามวิธีกฤต (บาลีใช้กิตก) ศัพท์ที่สร้างตามวิธีกฤตนั้นอาจเป็นนามศัพท์ (รวม
คุณศัพท์ด้วย) ก็ได้ หรือกริยาศัพท์ก็ได้ ถ้าเป็นนามศัพท์ก็เรียก นามกฤต หากเป็น
กริยาศัพท์ก็เรียก กริยากฤต ทั้งนี้แล้วแต่บัญชัยที่ประกอบข้างท้าย ซึ่งเรียก บัญชัย
แห่งกฤต

บัญชัยแห่งกฤต มีอานາจและวิธีปรับปรุงกำหนดไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ก. ลบท้ายชาตุพร้อมทั้งบัญชัย อาจลบหงตัวหรือบางส่วนก็ได้ บัญชัยเช่นนี้
ได้แก่ กุวิ บัญชัย ในความว่า ผู้รู้ บัญชัยในความว่าผู้...โดยปกติ เช่น
กุวิ บัญชัย เมื่อลบแล้วเหลือหงตัว กุวิทั้งท้ายชาตุ

ชนุ (เกิด) + กุวิ = ช แปลว่า ผู้เกิด ผู้ใช้ในคำสามาส เช่น

ສ්‍රිරු = පුළුගිඩයේසරු කීරු දකොන්ව

ප්‍රාගුණු = පුළුගිඩයේතුම කීරු දකොන්ව

කමු (ໄප) + ගුවු = ක පෙපළවා පුළුໄපු තිශ්චිනාසාසාවා

ඉරුක = පුළුපිද්‍රව්‍යයෝග කීරු ගු

ກුණු = පුළුපිද්‍රව්‍යයන්ද කීරු ප්‍රයානාක

තුරුක = පුළුපිද්‍රව්‍යකාවම්රේව කීරු මා

විහුක = පුළුපිද්‍රව්‍යවෛහා කීරු නග

නු (නුතු) + ගුවු = න පෙපළවා පුළුනුතු දංග්‍රීහි එස්ච කීරුපුළුනුතුදී මාය
වා භෙය

ඇ. බ්‍ර්‍යාජ්‍ය මේඛෙංගල්ව ලබ ර තේලෝටේ ඉ ත්‍රිග්‍රැංඡ ත්‍රිග්‍රැංඡ මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව

කමු (ໄප) + ගු = කු පෙපළවා පුළුໄපු දංග්‍රීනාසාසාවා

පරාගු = පුළුයෝම්ඩිංග් දියුප්‍රග්‍රැංඡ

ඖා (ඇරු) + ගු = ගු පෙපළවා පුළුටියුප්‍රග්‍රැංඡ ලං ව මුසරක්‍රිනාසාවා
විශේෂිං බේත් වූංභු = පුළුවිශේෂිංටියුප්‍රග්‍රැංඡ

ගිගුණ (ඁං) + ගු = ගිගුණ පෙපළවා පුළුංගිංප්‍රග්‍රැංඡ

න. බ්‍ර්‍යාජ්‍යත් නේෂොන්දාය ම දියුගේ ම මි මූල්‍ය මැලා ජාත්‍යාග්‍රැන්ඩ් ප්‍රංග්‍ය තාව්‍යි
දංග්‍රීගැන්ජෙලංබ්‍රාජ්‍ය කීරු

1. ලබ ම තේලෝටේසරුත්තාක්‍රිය ම තේන් ම තේලෝ ම මී තේලෝ මී (හාග
ශේෂුන් මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව)

2. තොංපෙලියනප්ල්‍රසර්තන්තාතු දායාව්‍යිපේම්ගාල්ංගීසරාතාම විජ්‍යුතුම යුතු
ප්‍රග්‍රැංඡ කීරු

මා පේන ම ම පේන මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව
ම බ්‍ර්‍යාජ්‍ය පෙපළවා පුළු ආරු ම පේන මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව මේඛෙංගල්ව

ກຖ (ທຳ) + ດ = ກາຣ (ກາຣກະທຳ ຜູ້ກະທຳ)

ມຖ (ຕາຍ) + ດ = ນາຣ (ຜູ້ໃຫ້ຕາຍ ກາຣທຳໃຫ້ຕາຍ ຄວາມຕາຍ)

ວິຖ (ຮູ້) + ດ = ເວທ (ຄວາມຮູ້)

ທຸນ (ຮ້າຍ ຂ້າ) + ດ = ໂທະ (ຄວາມຂ້ວຮ້າຍ ຄວາມຝຶດ)

ກຸ່ງ (ກິນ) + ດ = ໂກອ(ກາຣກິນ ກາຣໃຊ້ ຄວາມເພີດເພີລິນຍິນດີ)

ນີ້ ບ້າຈັບ ແປລວ່າ ຜູ້.....ໂດຍປົກທີ ເຊັ່ນ

ຈຽ (ປະປຸດຕິ) + ດີ່ = ຈາຣ ແປລວ່າ ຜູ້ປະປຸດຕິໂດຍປົກທີ ໃຊ້ໃນຄໍາສາສ

ເຊັ່ນ ອຸນນຈາຣີ = ຜູ້ປະປຸດຕິຮຽມໂດຍປົກທີ

ວທ (ພູດ ກລ່າວ) + ດີ່ = ວາທີ ແປລວ່າ ຜູ້ກລ່າວໂດຍປົກທີ ໃຊ້ໃນຄໍາສາສ

ເຊັ່ນ ອຸນນວາທີ = ຜູ້ກລ່າວຮຽມໂດຍປົກທີ

ດຸບ ບ້າຈັບ ແປລວ່າ ອັນເພີ...ອັນເຫຼາ... ກາຣ ຄວາມ

ກຖ (ທຳ) + ດຸຍ = ກາຣຍ (ກາຣອັນເຫຼາເພີກະທຳ ມ. ກາຣຍ)

ມຖ (ເນາ) + ດຸຍ = ມາຖຍ (ຄວາມເນາ ມ. ມຊີ່)

ນຖ (ພໍອນນຳ) + ດຸຍ = ນາຖຍ (ກາຣພໍອນນຳ ມ. ນຈຸ່)

ກ. ລົບທ້າຍຫາດຸແຕ່ກົງນໍ້ຈັຍໄວ້ ໄດ້ແກ່ ຕີ ບ້າຈັບ ໃນຄວາມວ່າ ກາຣ ຄວາມ
ຕ ບ້າຈັບ ໃນຄວາມວ່າ ແລ້ວ ໃຊ້ເບື່ອກົງກົງຫາດຸ ຄຳໄດລງ ຕີ ໄດ້ຢ່ອມລົງ ຕ ໄດ້

ມນ (ຄິດ) + ຕີ = ມຕີ (ກາຣຄິດ) ມນ + ຕ = ມຕ (ຄິດແລ້ວ)

ຄມ (ໄປ) + ຕີ = ຄຕີ (ກາຣໄປ) ຄມ + ຕ = ຄຕ (ໄປແລ້ວ)

ໜນ (ເກີດ) + ຕີ = ຊາຕີ (ກາຣເກີດ) ໜນ + ຕ = ຊາຕ (ເກີດແລ້ວ)

ງ. ເປີ່ຍັນແປລັງນໍ້ຈັຍໃຫ້ເບື່ອຮູ່ປົ້ນກ່ອນປະກອນທ້າຍຫາດຸ ຮູ່ທີ່ແປລັງນາ

ນັ້ນ ມີສະບັບຕົ້ນ ໄດ້ແກ່ ຢູ່ ແປລັງເບື່ອ ອັນ ດາວຸ ແປລັງເບື່ອ ອກ

ຢູ່ ບ້າຈັບ ຕ້ອງມີກາຣເປີ່ຍັນແປລັງສະບັບຕົ້ນຫາດຸດັກລ່າວໜ້າຕົ້ນ ທາກຫາດຸເບື່ອ

ສະ ອີ ອີ ກົບແປລັງເບື່ອ ເອ ສະ ອຸ ອຸ ເບື່ອໂອ ເຊັ່ນ

ຈົດ (ຄົດ) + ຍຸ (ອນ) = ເຈຕນ (ຄວາມຄົດ)

ວິຖີ (ຫຼູ້) + ຍຸ (ອນ) = ເວກນ (ຄວາມຫຼູ້ ຄວາມຫຼູ້ສຶກ)

ຮູ່ (ໄຊທີ່ຈ່ວງ) + ຍຸ (ອນ) = ໂຮຈນ (ຄວາມຮູ່ໂຮຈນໄຊທີ່ຈ່ວງ)

ຜົວ ບັງຈັບ ແປລວ່າ ຜູ້ ຕ້ອງມີການປຽບປ່ຽນຮັດຕຸວຂາຍການແປລງສະກ່ອນ

ປະກອບທ້າຍຮາຖຸ ເຊັ່ນເດືອກກັນ ເຊັ່ນ

ນີ້ (ນໍາ) + ຜົວ (ອກ) = ນຍຸ + ອກ = ນາຍກ (ຜູ້ນໍາໄປ)

ສຸ (ພື້ນ) + ຜົວ (ອກ) = ສວຸ + ອກ = ສາວກ (ຜູ້ພື້ນ)

ກຖີ (ທຳ) + ຜົວ (ອກ) = ກຽ + ອກ = ກາຣກ (ຜູ້ທຳ)

ທາ (ໄທ້) + ຜົວ (ອກ) = ທາ + ອກ = ທາຍກ (ຜູ້ໄທ້)

ປຊີ (ກລ່າວ ເຮັນ) + ຜົວ (ອກ) = ປຊີ + ອກ = ປາສູກ (ຜູ້ກລ່າວ ຜູ້ເຮັນ)

ຈ. ລົງບໍ່ຈັຍໂດຍໄນ້ມີການແປລີ່ຍົນແປລັງທຶນທຸກບໍ່ຈັຍ ໄດ້ແກ່ ຕຸຮ ບັງຈັບ

ໃນຄວາມວ່າ ເກົ່າງ ຕ ບັງຈັບໃນຄວາມວ່າ ແລ້ວ ໂດຍເພັພະເນື່ອຂາດຸນນີ້ມີພຍັງໝະນະທັນ

ເປັນພຍັງໝະນະເດືອກ ພຣີ ຕ ບັງຈັບໃນຄວາມວ່າ ການ ຄວາມ

ຕຸຮ ບັງຈັບ ເຊັ່ນ ນາ (ວັດ ນັບ) + ຕຸຮ = ມາຕຸຮ (ເກົ່າງວັດ ບ. ມຕຸຕ)

ປາ (ດື່ມ) + ຕຸຮ = ປາຕຸຮ (ກາຜະນະໃນກາຣດື່ມ ບາຕຣ ບ.ປຕຸຕ)

ຄສຸ (ຕັດ) + ຕຸຮ = ຄສຸຕຸຮ (ເກົ່າງຕັດ ບ. ສຕຸດ)

ວສຸ (ຫ່ອທຸນ) + ຕຸຮ = ວສຸຕຸຮ (ເກົ່າງຫ່ອທຸນ ເກົ່າງນຸ່ງຫ່ມ
ບ. ວຕຸດ)

ແຕ່ນ່າງທີ່ມີການແປລັງພຍັງໝະນະທ້າຍຮາຖຸຕາມກົງເກີນທີ່ກາຣສັນນິ ເຊັ່ນ

ວຈຸ (ພຸດ) + ຕຸຮ = ວກຸຕຸຮ (ເກົ່າງໃຊ້ໃນກາຣພຸດ ອື່ນ ປາກ
ໝາຍດິງ ນ້ຳ ດ້ວຍ ບ. ວຕຸຕ)

หลักเกณฑ์นี้ยังใช้สำหรับบ่ำชัยอื่น ๆ ด้วย คือต้องแปลง จ. ท้ายธาตุเป็น ก ช. ท้ายธาตุเป็น ค เช่น ก្មោ เป็น ក្រក ดังกล่าวข้างต้น สី (គរនា) + ទ เป็น សិកុទ
ในสันสกฤต

ព ប៉ែងយប់ } เช่น ិ + ព = ិច (ខនលោវ) ិ + ពិ = ិចិ (គរមិធយ)
ព ប៉ែងយប់ } កណ + ព = កណទ (ហាំលោវ) កណ + ពិ = កណទិ (ការរារាំហា)

ណុ + ព = ណុទ (តាយលោវ) ណុ + ពិ = ណុទិ (គរមាតី)

៤. เมื่อประกอบนี้ជាយក្សាទីមិត្ត ท้ายธาตุប៉ែងយប់ឯងធម្មតា จะมีการ
เปลี่ยนแปลงหងប៉ែងយប់ឯងធម្មតាដូចខាងក្រោម តួន្នឹង

១. ท้ายธาตุ ប៉ែង ព ប៉ែងយប់ឯងធម្មតា ទុក្ខ ឌ ប៉ែង ពិប៉ែងយប់ឯងធម្មតា ឃុន ឈុន ឈ័ន

ឯក្ខ (បិដ គុន) + ព = ឯនុន (អំឡាចុងលោវ)

ឯក្ខ (តុត) + ព = ឯនុន (អំឡាចុតលោវ)

ឯក្ខ (ពេក) + ព = ឯនុន (អំឡាចុពេកលោវ)

២. ท้ายธาตุប៉ែង រ เมื่อลง ព ប៉ែង រុត ឌ ប៉ែង រុត ប៉ែង រុណ ស. ឯណុ ប.

ក្រុ (កេលូន) + ព = កិរុណ ស. កិណុណ ប. (កេលូនលោវ)

ប្បុរ (ពើំរុ) + ព = ប្បុរុណ ស. ប្បុណុណ ប. (ពើំរុលោវ)

ីរុ (គ្រោកគ្រា) + ព = ីរុណ ស. ីណុណ ប. (កោំរុលោវ កោំរុលោវ)

៣. ท้ายธาตุប៉ែង គ ឬ ស เมื่อลง ព ប៉ែង គុត ឬ សុត ឌ ប៉ែងប៉ែង
អូ ស. ឯូ ប.

ឯុទ ឯុត (ខ្ញា រាយ) + ព = ឯុមូ ស. ឯូវូ ប. (រាយលោវ)

ឯុទ (ិនី) + ព = ឯុមូ ស. ឯូវូ ប. (ិនីលោវ)

ឯុទុ (ហីន) + ព = ឯុមូ ស. ឯូវូ ប. (ហីនលោវ)

តាល់ ព ប៉ែងយប់ឯងធម្មតា ឯុមិ និង ឯូវិ (គរមិធយិ) ឯុមិ និង ឯូវិ
(គរម៉ែន)

๔. ท้ายชาตเป็น ก หรือ ค เมื่อลง ต เป็น กุต ดุต จะแบ่งเป็น ทุ
 ลกุ (ได้) + ต = ลพุธ (ได้รับแล้ว) ลกุ + ติ = ลพุธิ (การได้รับ)
 พุธ (รู้) + ต = พุทธ (รู้แล้ว) พุธ + ติ = พุทธิ (ความรู้)
 สุธ (บริสุทธิ์) + ต = สุทธ (บริสุทธิ์แล้ว) สุธ + ติ = สุทธิ (ความ
 บริสุทธิ์)

๕. ท้ายชาตเป็น น เมื่อลง ต แล้วแบ่ง นด เป็น นด
 ศนุ สนุ (สงบ) + ต = ศานดุ ศ. สนดุ บ. (สงบแล้ว)
 + ติ = ศานดิ ศ. สนดิ บ. (ความสงบ)
 ณุ (รัก) + ต = ณานดุ ศ. ณนดุ บ. (รักแล้ว)
 + ติ = ณานดิ ศ. (ความรัก)

๖. ท้ายชาตเป็น หุ เมื่อลง ต แล้วแบ่ง หุต เป็น พุ บ ဓ ศ.
 รุหุ (งอก) + ต = รุพุ บ. รุณ ศ. (งอกแล้ว)
 + ติ = รุพุธิ บ. รุณิ ศ. (การงอก)

มุหุ (หลง) + ต = มุพุ บ. มุณ ศ. (หลงแล้ว)
 ช. มีการลง อิ อาคุน (หรือแทรกเสียงอิ) ก่อนลง ต หรือ ติ ถ้าชาตลง

ท้ายด้วย อา ก็จะมีการถอนเสียง อา ให้เป็นเสียง อะ เช่น

ปุช (บูชา) + ต = ปุชิต (บูชาแล้ว)
 ภาช (พูด) + ต = ภาชิต (พูดแล้ว)
 นา (นับ วัด) + ต = มิต (วัดแล้ว นับแล้ว) นา+ ติ = มิติ (การวัด)
 สุดา หรือ ฐาน (ตั้ง) + ต = สุดิต ศ. ฐานิต บ. (ตั้งแล้ว) สุданหรือฐาน + ติ
 = สุดิติ ศ. ฐานิติ บ. (การตั้ง)

การ ปรับปรุงบัญชัย ท้ายชาต ดังกล่าว ข้าง ต้นใช้ได้ทั้ง นาม กดุต กับกริยา กดุต
 นามกดุต ใช้ได้ทั้งเป็นคำนามและคำคุณศพท์

กริยากรุด ก็ใช้เมื่อเป็นคำชยานนาม คือ ต้องมีการแยกวิภาคติร่วมกับคำนามนั้น คือต้องเป็นวิภาคติเดียวกัน พจน์เดียวกัน เพศเดียวกัน บางทีก็แสดงกາลและวาจกด้วย คือนอกให้รู้ว่าเป็นกາลใด เช่น ๆ แสดงอดีต แปลว่า แล้ว เป็นต้น และบางทีก็อกด้วยว่าเป็นผู้ทำหรือผู้ถูก ฉะนั้นบางทีกริยากรุดจะใช้เป็นคำนามได้ด้วย เช่น พุทธ แปลว่า ผู้รู้แล้ว จาก พุทธ (รู้แล้ว) นั่นเอง

กริยากรุดที่แยกวิภาคติเดียวกับคำนามที่ขยายเช่น พุทธ โลก อุปปุโน (พระพุทธเจ้าอยู่ที่ขึ้นแล้วในโลก) อุปปุโน (จากอุ + พุ + ต) ขยาย พุทธ จึงต้องแยกวิภาคติเป็นปฐมวิภาคติ หมายว่า ผู้ทำ เช่นเดียวกัน

กริยาศัพท์ แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ กริยาแท้ เรียก กริยาอาชญาต กริยาช่วย เรียกกริยากรุด นอกจากกริยากรุดจะขยายคำนามดังกล่าวแล้ว กริยากรุดยังมีในประโยชน์เมื่อเป็นส่วนขยาย ทั้งยังแสดงกາลของกริยานั้นด้วย ประโยชน์ของมาลีสันสกฤตแทนที่จะมีกริยาแท้หลาย ๆ คำ กลับให้มีกริยาอาชญาตเพียงคำเดียว ส่วนนอกนี้ใช้กริยากรุด

กริยากรุดนี้ยังแยกออกเป็น ๒ ประเภท

๑. ประเภทต้องแจกวิภาคติจะบอก กາล วจนะ การก เช่นเดียวกับคำที่ตนขยาย เช่น

สุริเย อตถุกเต จันโท อุคุคุณติ (ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว พระจันทร์ขึ้นไปอยู่)

อตถุกเต จาก อตถ + คเต (ไปแล้วสู่บ้านหรือญาติท่านตะวันตก) ทั้งวิภาคติที่ ๗ เป็น คเต ก็แยกตาม สุริเย ที่ คเต หมายขยาย

หลิทุทา อตถุโน ธเน นภชู โสจนาติ(ครั้นเมื่อทรัพย์แห่งตนพินาศแล้ว คนยกไว้ทั้งหลายย้อมเคราโศก)

ນູ້ເງື່ອ ຈາກ ນຄ + ທ = ນໜູ້ ສ.ນູ້ວູ້ ບ. (ພິນາສແລ້ວ) ທີ່ລົງວິກັດທີ່ ໧
ເປັນ ນູ້ເງື່ອ ກີ່ເຈັກຕາມ ຮານ ເພຣະ ນູ້ເງື່ອ ຂຍາຍ ຮານ
ຂອບສັງເກດ ນູ້ເງື່ອ ກີ່ຕາມ ຄຕ ກີ່ຕາມ ທີ່ເປັນກວິຍາກດຸຕ ຈະ ຕ້ອງອ່ອງໆ ມັງນາມ ທີ່
ຂຍາຍ

໔. ປະເທດກວິຍາກດຸຕອີກພວກທີ່ແຈກວິກັດທີ່ໄດ້ ບາງຮູປຄລ້າຍ ຕ ບໍ່ຈັຍ
ແຕ່ໄມ່ເປົ່າຍັນແປລງຮູປຕາມຄໍາທີ່ຕົນຂຍາຍ ກວິຍາກດຸຕ໌ເຫັນໃດແກ່

ຖູນ ຕຸວາ ຕຸວານ ແປລວ່າ ແລ້ວ ເຊັ່ນເດີຍກັບ ຕ ເຊັ່ນ
ກຽ (ທຳ) ເປັນ ກຽ + ຖູນ = ກາຖູນ (ທຳແລ້ວ)

ກຽ + ຕຸວາ = ກຕຸວາ (—,,—)

ກຽ + ຕຸວານ = ກຕຸວານ (—,,—)

ຄມ (ໄປ) ຄມ + ຖູນ = ກນຸຖູນ (ໄປແລ້ວ)

ຄມ + ຕຸວາ = ກນຸຕຸວາ (—,,—)

ຄມ + ຕຸວານ = ກນຸຕຸວານ (—,,—)

ດັ່ງທີ່ເຊົ່ວ່າ ສີໂທ ມິຄ ທນຸຕຸວາ ຕສຸສ ມືສ ຂາທີ (ຮາສີ້ຫໍ່ ນ່າແລ້ວ ຊັ້ນເນື້ອ
ຢ່ອມກິນເຊົ່ນເນື້ອ ຂອງເນື້ອນໜັນ) ທນຸຕຸວາ (ຈາກ ທນ ຮາຖຸໃນຄວາມວ່າ ສ່າ + ຕຸວາບໍ່ຈັຍ
(ແລ້ວ)) ດີວ່າເປັນກວິຍາກດຸຕຂຍາຍນາມ ສີໂທ ແຕ່ໄມ່ຕົ້ນແຈກວິກັດທີ່ຕາມນາມແລ້ມາ
ຂ້າງໜັງນາມເຊັ່ນເດີຍກັບກວິຍາກດຸຕ໌ໄປ

ຄັພທີ່ທີ່ສ່ວັງຂຶ້ນມາຕາມວິທີກດຸຕ ດີວ່າເປັນກວິຍາກດຸຕ໌ ຂັ້ນຕ່ອໄປອາຈ
ສ່ວັງຄໍາໄຟ້ມີຄວາມໝາຍພືສດາຮອກໄປ ດ້ວຍການນຳຄັພທີ່ມາປະກອບບໍ່ຈັຍ ແລະ
ບໍ່ຈັຍແຕ່ລະບໍ່ຈັຍ ທີ່ເຮັກ ບໍ່ຈັຍແໜ່ງທັກທີ່ ຈະມີຄວາມໝາຍກຳຫັນໄວ້ຕ່າງໆ ດັ່ງກ່າວ
ໄວ້ໃນເຮືອງບໍ່ຈັຍຂ້າງດັ່ນ ຄັພທີ່ທີ່ສ່ວັງເຊັ່ນໄຮັກ ທັກທີ່ ແຕ່ດ້ວຍເຫດຸທີ່ທັກທີ່ມີຄວາມ
ສົມພັນທີ່ເກີຍເນື່ອງກັບສາມາສົງຈະນຳໄປກ່າວຂ້າງທ້າຍສາມສ

ศัพท์ที่สร้างขึ้นมาดังกล่าวแล้วนั้น อาจจะยังมีความหมายไม่สมบูรณ์เพียงพอ
แก่ความต้องการ จึงต้องมีวิธีการอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยทำให้ได้ศัพท์ที่แยกขยายออก
ไป วิธีการนั้นคือ วิธีลงอุปสรรค ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างคำได้อีกอย่างหนึ่ง

๒. วิธีลงอุปสรรค

อุปสรรค คือ บทหน้า ส่วนประกอบเข้าชั้งหน้า อาจเป็นชั้งหน้าชาติ ชั้ง
หน้าศัพท์ หรือชั้งหน้าบท ทั้งที่เป็นนามศัพท์หรือกริยาศัพท์ ถ้าประกอบนามศัพท์
ก็มีความหมายคล้ายคำคุณศัพท์ แต่ถ้าประกอบกริยาศัพท์ ก็จะมีความหมายอย่าง
กริยาไวเช่นเดิม

ที่จริงนักภาษาของอินเดียกล่าวว่า อุปสรรค แต่ตั้งเดิมอาจจะเป็นคำเต็มทั้ง
คำ เมื่อลงหน้าศัพท์ ก็มีลักษณะอย่างเดียวกับคำสามส แต่ภายหลังอาจจะเกิด
การกร่อนเสียง จึงทำให้คำกล้ายเป็นเพียงส่วนของคำ คำที่เข้าสามสเมื่อแยกออก
แต่ละคำจะมีความหมายนำไปใช้ท่อนได้ แต่อุปสรรคถึงจะมีความหมายกำหนดได้
ต่าง ๆ ก็หนำนำไปใช้เรื่องอื่น ๆ ได้ไม่

ที่กล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน มะ ตะ ของเรานี้ถือว่าเป็น อุปสรรคเที่ยวน
 เพราะไม่ใช่คุณศัพต์มาแต่ตั้งเดิม แต่มากกร่อนเสียงจากคำ มาก ตัน หรือ ตัว และ
 มะ ตะหรืออื่น ๆ ไม่อาจนำไปใช้แต่ลำพังได้

ลักษณะของอุปสรรค

๑. ที่มีพยางค์เดียวได้แก่ นิ (เข้า ลง เสนอ เป็นนิตย์) สุ (ดี งาม จ้าย)
 วิ (วิเศษ แจ้ง ต่าง) ส์ (พร้อม กับ ดี) อา (กลับความ)

๒. ที่มีสองพยางค์ได้แก่ อภิ (ยิ่งใหญ่ จำเพาะ ชั้งหน้า) อธิ (ยิ่งใหญ่
 ทับ) อติ (ยิ่ง เกิน ล่วง) อนุ (น้อย ภายนอก ตาม) อบี หรือ บี (ใกล้ บน) อา
 หรือ ไอ (ลง) ปรา (กลับความ) ปริ (รอบ)

๒. ที่มีพยัญชนะคูได้แก่ บูร (ทั่ว ก่อน ข้างหน้า ออก บ. ใช้ บ) บุรติ
(เฉพาะ ตอบ ทวน กลับ บ. ใช้ ปฏิ)

๓. ที่มีตัวสะกดได้แก่ อุป (เข้าไป ไกล มั่น) นิสุ (ไม่มี ออก บ. ใช้ นิ)
ทุสุ (ชี้ ยก บ. ใช้ ทุ)

ความหมายของอุปสรรค

อุปสรรคทั้งล้วนข้างต้น จะมีความหมายเป็น ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑. ความหมายวิเศษยิ่ง เช่น วิ อติ อธิ อธิ ภิ สุ สำ

๒. ความหมายตรงกันข้าม เช่น อา (กลับความ) ปรา (กลับความ)

วิ (กลับความก็ได้) บุรติ (ตอบ กลับ) อา (ลง) นิสุ (ไม่มี) อ หรือ อน (ไม่)

๓. ความหมายต่าง ๆ ออกไป

เมื่อประกอบเข้ากับธาตุหรือศัพท์หรือบท ความหมายที่ได้ก็จะมีลักษณะ เช่น
เดียวกัน คือ

ก. ทำให้ความหมายวิเศษยิ่งขึ้น เป็นการเน้นความหมาย ได้แก่
ศุภ (สอนแล้ว เด่น) ลง วิ เป็น วิศุภ (เด่น ยอดเยี่ยม)

วิช (ชนิด) ลง วิ เป็น วิวิช (หลายอย่างต่าง ๆ ชนิด)

ราช (กษัตริย์) ลง อธิ เป็น อธิราช (กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่)

เทว (เทวดา) ลง อติ เป็น อติเทพ (เทพบุญกว่า)

ข. ทำให้ความหมายต่างกันตรงกันข้าม หรือที่เรียกกลับความ เช่น
คม (ไป) ลง อา เป็น อาคม (มา)

สุม (การจำ) ลง วิ เป็น วิสุม (การลืม)

กุร්ණาติ (เข้าย่องซื้อ) ลง วิ เป็น วิกุร්ණาติ (เข้าย่องขาย)

ชย (ชัยชนะ) ลง ปรา เป็น ปราชย (การพ่ายแพ้)

อนีก (กองทัพ) ลง ปฎิ บ. ปรุติ ส. เป็น ปุจานีก บ. ปรุตยานีก ส. (ข้าศึก)
โศก (ความเครว่า) ลง อ เป็น อโศก (ความไม่รู้สึกเครว่าโศก)

ค. ทำให้ความหมายต่างกับความหมายของธาตุหรือศัพท์เดิมไปกล่าวเป็น
ความหมายใหม่เพิ่มขึ้น (ความหมายเดิมก็ยังใช้อยู่) เช่น

หรติ (เข้าย้อมนำ ทำลายหรือเบ่ง) ลง วิ เป็น วิหารติ (เข้าย้อมเที่ยวเล่น)

ثار (การข้าม) ลง วิ เป็น วิหาร (การให้ ของให้ ของข้าม)

กมน (การไป) ลง อา เป็น อกมณ (ความเข้าใจ การเรียนรู้)

ง. ทำให้เกิดคำที่มีความหมายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากธาตุเดียวกัน เช่น
หร (นำ ทำลาย แบ่ง) ลง ณ บ้ำจัย เป็น หาร (การนำ การทำลาย การแบ่ง)

ลง อา เป็น อาหาร (การนำมา การกินอาหาร อาหาร)

ลง ส เป็น สหาร (การทำลาย)

ลง วิ เป็น วิหาร (การจำแนก การเที่ยวเล่น)

ลง ปริ เป็น ปริหาร (การหลีกเลี่ยง การยกเลิก)

ลง ปูร เป็น ปูรหาร (การตี)

นี (นำ) แจกวิภาคติเป็น บท คือ นยติ (เข้าย้อมนำ)

ลง อา เป็น อาณยติ (เข้าย้อมนำมา)

ลง นิสุ เป็น นิรุณยติ (เข้าย้อมตัดสินใจ)

ลง ปริ เป็น ปริณยติ (เข้าย้อมแต่งงาน)

ลง อนุ เป็น อนุนยติ (เข้าย้อมทำให้สงบ)

ลง อป เป็น อปนยติ (เข้าย้อมนำไปเสีย)

อง อุป เป็น อุปนยติ (เข้าย้อมนำไปใกล้)

ลง วิ เป็น วินยติ (เข้าย้อมผูกให้เชื่อง)

บางที่ทำให้เกิดความหมายต่างกัน trigon ข้ามด้วยการลงปัจจัยต่างกัน เช่น
 คนธ (กลืน) ลง สุ เป็น สุคนธ (กลืนหอย)
 ลง ทุส เป็น ทุรคุนธ (กลืนเหม็น) ส. ทุคุนธ บ.
 รุห (งอกขึ้น) แยกวิภาคติ เป็น บท เป็น โรหติ (เขายื่อมขึ้น)
 ลง อา เป็น อาโรหติ (เขายื่อมขึ้นมา ขันเขานหรือขันธุ)
 ลง อوا เป็น อัวโรหติ (เขายื่อมลง)
 แต่บางคำที่ลงอุปสรรคกับไม่ได้ลง ไม่ได้มีความหมายต่างกันเลย เช่น
 นนุห (ความร่าเริง ความยินดี ความสุข)
 ลง อา เป็น อาณุห (ความร่าเริง ความยินดี ความสุข)
 ผสุส (แต่ต้อง) ลง สำ เป็น สมผสุส (แต่ต้อง)
 วิศุ (เข้า) ลง บูร เป็น บูรวิศ (เข้า)
 บางที่ใช้อุปสรรคซ้อนอุปสรรคก็มีเช่น วิบูรโยค (การผลัดพราก) จาก
 วิ (วิเศษ) + บูร (หัว ก่อน ข้างหน้า) + โยค (การประกอบ)
 จากตัวอย่างการลงอุปสรรคข้างต้น พ่อจะสรุปหลักการลงอุปสรรคได้ ดังนี้
หลักการลงอุปสรรค
 ก. ลงหน้าชาตุ หน้าศพท หรือหน้าทได้หนท เช่น
 นิ + เวน = นิเวน (ที่เข้าไปเสมอ ที่อยู่)
 สุ + ทรุคน = สุทรุคน (การดูดี สวาย)
 ข. ลงหน้าชาตุ ศพทหรือบท ต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอุปสรรค
 ที่มีตัวสะกด หรือมีพยัญชนะการันต์อยู่ข้างท้าย การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไป
 ตามหลักการกล่มกลืนเสียง หรือสนธิ เช่น
 นิต + ภay = นิรุภay (ไม่มีความกลัว) ส. นิพุภay บ.
 ทุส + อาجار = ทุราجار (ความประพฤติชั่ว)

ອຸທ + ອຍ = ອຸຍ (ກາຮັ້ນໄປ)

ອຸທ + ການຕີ = ອຸການຕີ (ເຫັນຢ່ອມຂັ້ນໄປ) ສ. ອຸການຕີ ບ.

ປຽບ + ອນດີ = ປຸຽບຢຸນດີ (ໝາຍເຫັນທີ່ອູ້ງໄກລ້າເຄີ່ງ) ສ. ປຸຽບຢຸນດີ ບ.

ຈະກ່າວໂດຍລະເອີດໃນເຮົ່ອສັນນິ ໂດຍເພື່ອພົງປະນະສັນນິ

๓. ກາຮສາມາສ ອືອກາຮນຳຕັ້ງແຕ່ ຕັ້ງ ຕັ້ງຂັ້ນໄປ ມາຮວມກັນເຂົ້າເປັນຄຳ
ຄຳເດືອນ ທີ່ດີເປັນຄຳໃໝ່ມີຄວາມໝາຍກວ້າງຂວາງຂັ້ນ ຄຳສາມາສມືລັກຍະຄລ້າຍກຳປະປະສົມ
ຫວຼືຄຳຈັດຂອງເຮົາ ອືອເນື່ອນຳຄຳສອງຄຳມາສາກັນເຂົ້າ ຄວາມໝາຍຈະສຳຄັງຢູ່ທີ່
ກຳໄດ້ຄຳເດືອນ ອ່າງເດີວັກບັນຄຳປະປະສົມທີ່ຄວາມລັກຍູ້ທີ່ກຳຕົວຕັ້ງ ເຊັ່ນ ຖຸລຸ+ປຸຕຸຮ=
ຖຸລຸປຸຕຸຮ (ບຸຕຸຮແໜ່ງສຸລຸ) ຈະຕ່າງກັນກີ່ແຕ່ຄຳຂໍາຍາຍຂອງນາລືສັນສົດຫຼູ້ຫນ້າ ເຊັ່ນ
ນີລ+ນີລ=ນີລມີ (ນີລີດຳ) ແຕ່ຂອງໄທນີນ້ອຍໆຂ້າງໜັງ ເວລາແປລຄຳສາມາສົງ
ກຳທັນໂທແປລຈາກຂ້າງໜັງໄປຂ້າງໜ້າ ທັນນີພຣະຄຳໜັງເປັນຄຳຕົວຕັ້ງ ຄຳທັນເປັນ
ຄຳຂໍາຍາຍ ແຕ່ທີ່ມີຄວາມເດັ່ນທັງສອງຄຳ ຄລ້າຍກຳຈັດຂອງເຮົາ ເວລາແປລເໜືອນນີ ແລະ
ອູ້ດ້ວຍ ເຊັ່ນ ນາຕານີຕາ ອືອ ບົດາແລະມາຮດາ

ຄຳສາມາສອາຈະເປັນ ຄຳນານ ກັບ ນານ ສາມາກັນດັງ ຖຸລຸບຸຕຸຮ ຂ້າງທັນ

ຄຳຂໍາຍາຍກັບ ຄຳນານ ກົ້າຈາສາກັນໄດ້ ຫວຼອຈາບເປີຍນຳດັບເປັນ ນານ
ກັບ ຄຳຂໍາຍາຍ ກົ້າໄດ້ ເຊັ່ນ ປຸດຸຜົນ + ຈນຸທ = ປຸດຸຜົນຈນຸທ (ພຣັຈັນທຣີເຕີມດວງ)

ສຸນທຽ + ວານ = ສຸນທຽວຈານ (ສຸນທຽພຈນ໌ ດ້ວຍຄໍາອັນໄພເຮົາ)

ປຸຣີສີ + ອຸດຸກນ = ບຸຣີສີຕຸກນ (ປຸຣີສີຄົມ ອືອ ບຸຽນອັນສູງສຸດ)

ຄຳສາມາສຫຼຸບວິກັດຕີ ກົ້ມີດັ່ງຕົວຍ່າງຂ້າງທັນ ແຕ່ທີ່ ໄນລົບວິກັດຕີ ກົ້ມີເຊັ່ນ

ທິວ + ຄຕ = ທິວງຸດ (ໄປແລ້ວສູ່ພໍ່າ ສັນພະຮນນີ້)

ເນີ້ + ອຮ = ເນີ້ນຸຫຮ (ທຮໄວ້ຈຶ່ງ ເນີ້ຂໍ້ອູ້ເຫຼົ້າສັດກັນທີ່ຄົງລູກໜີ້)

ປຸພຸເພ + ສັນນີວາສນ = ປຸພຸເພສັນນີວາສນ (ກາຮອູ້ຮ່ວມກັນໃນກາລກອນ)

คำที่สามารถกันนั้น โดยเฉพาะสามาสหอบวิภาคติ ถ้าท้ายคำต้นกับต้นคำท้ายของคำสามาส เป็นสระหรือพยัญชนะที่เสียงกลมกลืนกันได้ เสียงก็จะกลมกลืนกันไปเอง เช่น กกุ + อาหาร เสียง อะ กับ อากะทำให้เสียงกลมกลืนกันกลายเป็นเสียง อากะ พุทธ + โภวะ เสียง อะ กับ โอะ มาด้วยกันเสียงจะกลมกลืนตามเสียง โอะ เป็น พุทธโภวะ แต่ถ้าเสียงข้างท้ายคำต้นหรือต้นของคำท้ายของคำสามาสเข้ากันไม่ได้ เพราะเป็นเสียงที่เกิดต่างกัน หรือแม้กระทั่งแปรเปลี่ยนไป เช่น เป็นพยัญชนะอักษรจะ สนธิกับพยัญชนะโน้มะก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเสียงตามระเบียบที่กำหนดไว้ เช่น มนสุ + รถ สุ ที่ตามหลังอะ เป็น อสุ ก็จะแปลงเป็น โอะ เป็น ฟโนรถ (ความยินดีแห่งใจความประราถนา)

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า คำสามาสแต่ละคำดึงจะมุ่งที่ความหมายเป็นไป แต่ก็ต้องเรื่องเสียงเป็นสำคัญด้วย ว่าต้องเป็นเสียงที่ออกง่าย สะดวกและฟังได้เพื่อเรา เช่น เดียวกับการซ่อนคำของเรา คำสามาสจึงต้องอาศัยวิธีการสนธิ แต่คำที่มีการสนธิกัน ก็หาเรียกว่าคำสนธิไม่ คงเรียกว่าคำสามาสอยู่นั่นเอง

ด้วยเหตุที่สนธิมีส่วนสำคัญในการสร้างคำสามาสและอื่น ๆ จึงจะกล่าวถึงไว้บ้าง
ดังนี้

สนธิ คือการเชื่อมเสียงท้ายคำหน้ากับเสียงต้นของคำที่ตามมาให้เป็นเสียงที่กลมกลืนกัน เข้ากัน ทั้งนี้เพื่อให้ออกเสียงได้สะดวกและเพื่อเรา การเชื่อมเสียงนี้จึงไม่จำกัด เนพาะแต่ ระหว่าง คำสองคำ อย่างคำสามาส อาจเป็นมาตรฐานเป็นศัพท์ หรือเป็นบท สุดแต่เสียงท้ายของคำต้นกับเสียงต้นของคำที่ตามมาและ noisy ชิดกัน อยู่ในภาวะที่จะกลมกลืนกันได้ เสียงก็จะกลมกลืนกันไปดังกล่าวข้างต้น หรือถ้ากลมกลืนกันไม่ได้ หรือแม้แต่เข้ากันก็ยังไม่ได้ เช่นนี้แล้ว ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเสียงข้างท้ายของคำต้น

เสียงที่อยู่ชิดกันและอาจเชื่อมกันได้ด้วยวิธีการสนธิ มีดังนี้คือ

๑. ชาตุกับบั้งเข็ม **เช่น วา (พูด) + คร บั้งเข็ม = วาครุ (เครื่องใช้ในการพูด ปาก หน้า)**

คุช (ยินดี) + ต บั้งเข็ม = คุชภู (ยินดีแล้ว)

๒. อุปสรรคกับศัพท์ **เช่น อุต (อุปสรรคในความว่าขึ้น) + อาย (ไป) = อุาย (ขึ้นไป)**

สำ (อุปสรรคในความว่า พร้อม กับ ดี) + ชุญา (รู้) = สมชุญา (รู้ดี)

๓. ศัพท์กับศัพท์ ได้แก่ คำ sama สักก์ที่ล่าวข้างต้น เช่น สุรุย + อุทย = สุรุโยทย (พระอาทิตย์ขึ้น)

๔. บทกับบท คือการสนธิศัพท์ที่แจกวิภาคติเรียบร้อยแล้ว แต่ไม่ได้มาร่วมกันในลักษณะคำสามาส เป็นแต่เพียงม样子ชิดกันเท่านั้น ในภาษาสันสกฤตนิยมให้มีการสนธิคำแต่ละคำในประโยคต่อเนื่องกันไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้คำสันสกฤตแต่ละคำมีมากหมายหลายพยางค์ บางทีต่อ กันไปทั้งประโยค ประโยคทั้งประโยคเป็นคำเดียว จนกว่าจะแยกออกมารอแล้วจึงจะเห็นว่ามีคำใดสนธิกันบ้าง ดังคำ **นุญาาริปมคุณตาม** แยกออกมาได้เป็น **นุญาาริป + มคุณตาม** (คนทั้งสองได้ไปสู่ผู้พิพากษา) **นุญาาริป** ยังอาจแยกได้เป็น **นุญา + อริป** (**ผู้เป็นใหญ่ท่านกฎหมายคือผู้พิพากษา**)

วิธีการสนธิ มีแบบต่าง ๆ แล้วแต่เสียงท้ายของคำต้นจะเป็นอะไร สระ พยัญชนะ หรือนิกหิต มีชื่อเรียกดามาเสียงท้ายของคำต้น ดังนี้

๑. **สระสนธิ** คือการสนธิหรือเชื่อมเสียงระหว่างสระ หมายความว่าเสียงท้ายของคำต้นเป็นสระ และเสียงต้นของคำที่ตามมาก็เป็นสระ ตามธรรมดาก็เป็นสระเดียวกัน คือ อะ หรือ อา ด้วยกัน อิ หรือ อี ด้วยกัน หรือ อุ หรือ อู ด้วยกันสนธิกันแล้ว เสียงก็จะคงเป็นสระเดิม แต่อาจเป็นเสียงสันหรือเสียงยาวก็ได้ เช่น

ภกุช + ออาหาร = ภกุชาหาร (อาหาร)

ครุ + อุปเทศ = ครุบุเทศ (คำสั่งสอนของครุ)

แต่ถ้าสระหังท้ายคำหน้ากับต้นคำที่ตามมาไม่ใช่สระพากเดียวกัน โดยเฉพาะ
เสียงท้ายคำหน้าเป็น อ อี หรือ อุ อู ก็จะต้องแบ่ง อ อี เป็น ย แบ่ง อุ อู เป็น ว
เสียก่อน เช่น

ปรติ + อมิตร = ปรตุยามิตร (ศัตว์ บ. ปจุจามิตร)

สุ + อสุติ = สุสุติ (จอยู่ดี ความอยู่ดี)

บางทีมีการแทรกเสียงพยัญชนะระหว่างคำห้องเพื่อให้การสนธิสระเป็นไป-
โดยสะกดพั่งไฟเรา เช่น

วุทธิ + เอว = วุทธิ + ย + เอว = วุทธิเยว (ความเจริญองานนั้นเที่ยว)

ฉ + อายหน = ฉ + พ + อายหน = ฉพายหน (อายตะนะหัง ฉ)

๒. พยัญชนะสนธิ คือการสนธิหรือเชื่อมเสียงระหว่างพยัญชนะ หมาย
ความว่า เสียงท้ายของคำต้นเป็นพยัญชนะ และเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นสระก็
ได้หรือเป็นพยัญชนะก็ได้ คำที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะ อย่างที่เรียกว่า สุดศัพท์ด้วย
พยัญชนะการันต์ มีแต่ในภาษาสันสกฤตเท่านั้น เรื่องของพยัญชนะสนธิจึงมีแต่ใน
สันสกฤต และคำที่สนธิกันตามวิธีของพยัญชนะสนธิ จึงมีแต่คำสันสกฤตแทนทั้งสั้น
หากจะใช้ในภาษาบาลีต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามวิธีกลมกลืนเสียงดังจะกล่าวต่อไป
ข้างหน้า (คำบาลีจะสุดศัพท์ด้วยสระทุกคำไป)

วิธีการของพยัญชนะสนธิ มีดังนี้คือ

๑. ตัดพยัญชนะการันต์ท้ายศัพท์ทั้งไป โดยเฉพาะเมื่อเป็น น กา
รันต์ เช่น ราชนุ พรหมนุ อาทุมนุ แล้วสนธิตามแบบสระสนธิ หรือนำคำต่อ
กันเข้าตามธรรมดายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียง ถ้าต้นคำท้าย เป็นพยัญชนะ เช่น

ราชนุ + ไอรส = ราไอรส (ไอรสพระราชา) ราชนุ + กุمار = ราชกุмар
(กุمارของพระราชา)

พุรหมน + อาสน = พุรหมาสน (อาสนพระพรหม) พุรหมน + บุตร =
พุรหมบุตร (บุตรพระพรหม)

อาทmn + อาณnท = อาทماณnท (ความยินดีในอาทmn) อาทmn + ภาv =
อาทภาv (ภาvะแห่งอาทmn)

๒. เปลี่ยนแปลงพยัญชนะการันต์ ให้มีคุณลักษณะอย่างเดียวกับเสียง
ต้นของคำที่ตามมา คือให้มีลักษณะเป็นโนยะด้วยกัน หรือโนยะด้วยกัน เช่น

๓. การันต์ หากเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นอโนยะ ๓ จะคงรูปเดิม หาก
เป็นโนยะหรือสระจึงจะแปลง ๓ เป็น ท เช่น

ภาvท + ปูชา = ภาvทปูชา (การบูชาพระผู้เป็นเจ้า)

ภาvท + คิตา = ภาvทคิตา (บทเพลงแห่งพระผู้เป็นเจ้าคือพระกุษณะ)

ภาvท + อาณnท = ภาvทานนท (ความยินดีในพระผู้เป็นเจ้า)

๔. การันต์ แยกออกเป็น ๒ พาก คือ

ก. ๔. การันต์ตามหลัง อะ เป็น อส (ศัพท์อย่างนี้เรียกว่า มโน
คณะ) ถ้าเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นอโนยะ ๔ จะคงรูปเดิม แต่ถ้าเป็นโนยะ
อส จะกลายเป็น โว เช่น

มนสุ + ภานุท = มนสุภานุท (เป็นที่รักแห่งใจ)

มนสุ + รม = มโนรม (เป็นที่ยินดีแห่งใจ)

ข. ๔. การันต์มากับสะอันฯ เช่น นิสุ (ไม่มี ออก) ทสุ (ชี้ ยก)
ถ้าเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นอโนยะ เสียง ๔ คงเดิม แต่ถ้าเป็นโนยะ หรือสระ
ส จะแปลงเป็น ๕ เช่น

นิสุ + ดาว = นิสดาร (การขัมพัน การช่วยให้รอดพัน)

นิสุ + อนุตร = นิรอนุตร (ไม่มีระหว่างคัน ติดต่อกันไม่ขาดตอน)

นิสุ + ผล = นิรุณล (ปราศจากสิ่งประระเมื่อน หรือผลทิ้น)

ทุสุ + ตร = ทุสุตร (ข้ามได้ยาก เอื้อนะไม่ได้)

ทุสุ + วาท = ทุรุวاث (ถ้อยคำชั่ว)

ทุสุ + อาจาร = ทุรากร (ความประพฤติชั่ว)

แต่ในภาษาสันสกฤต ถ้าเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็น ก ป ผ ส การันต์จะเปล่งเป็น ช และถ้าเป็น จ ฉ ส การันต์จะเปล่งเป็น ศ เช่น

นิสุ + กานธ = นิชากานธ (ปราศจากความน่ารัก คือ น่าเกลียด)

นิสุ + ชาล = นิศชาล (มั่นคง ไม่หวั่นไหว ไม่เปลี่ยนแปลง)

ทุสุ + กร = ทุษกร (ทำยาก)

ทุสุ + ชริต = ทุศชริต (ความประพฤติผิด หรือชั่ว)

๓. เปลงนเปลgnพยัญชนะการันต์ใหเปนเสียงเดียวกันหรือเปนเสียงทมทเกดเดียวกันกับเสียงต้นของคำที่ตามมา เช่น

วิทุยุต + ลดา = วิทุยุลดา (สายพ้า บ. วิชชุลดา)

ภควต + นนุท = ภควนุนนุท (ความยินดีแห่งพระผู้เป็นเจ้า)

ทุช + ต = ทุชช (ร้ายแล้ว บ. ทุชชู)

๔. นิกหิตสนธิ คือ การเชื่อมเสียงที่เสียงท้ายคำต้นเป็นนิกหิต และเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นสรักษ์ได้ หรือพยัญชนะก์ได้ ตามธรรมดานิகหิตที่สุดคัพท์บาลีออกเสียง ง แต่สันสกฤตออกเสียง ນ เช่น ผล บาลีออกเสียง ผลัง สันสกฤตออกเสียง ผลัม จะนั้นหลักเกณฑ์สำหรับนิกหิตสนธิมีดังนี้ คือ

ก. ถ้าเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นสรักษ์ นิกหิตจะต้องออกเสียงเป็น ม เช่น อญญ + อญญ = อญญมญญ (ซึ่งกันและกัน)

ศุก + อสุต = ศุกมสุต (ขอความดีความงามจังนี้)

ສ + อຍ = สมຍ (การมารวมกัน)

ข. ถ้าเสียงต้นของคำที่ตามมาเป็นพยัญชนะ นิคหิตจะแปลงเสียงเป็นพยัญชนะวัคคานตะ (พยัญชนะสุดวรรณ) อันได้แก่ ง ญ ณ ນ ມ ช่องพยัญชนะวรรณเดียวกันกับเสียงท้ายของคำต้น เช่น

ສ + ช = สง (ผู้ชุดดีแล้ว)

ສ + ชา = สบุชา (การรวมรวม)

ສ + ฐาน = สณฐาน (รูปร่าง)

ສ + ตาน = สนตาน (การสืบท่อ)

ສ + ผสุส = สมผสุส (การสมมัสแต่ต้อง)

ค. กลุ่มกลืนเสียง ให้นิคหิตกลิ่นมาเป็นพยัญชนะซ้อน คือพยัญชนะที่เกิดคนละวรรณมาเป็นพยัญชนะวรรณเดียวกันกับเสียงต้นของคำที่ตามมา เช่น
บุ + ลิงคุ เป็น บุลิงคุ

๔. ตักษิตร คือวิธีปอกคำสามสlogด้วยการใช้บ้ำจัยประกอบแทน ถือว่าตักษิตร เป็นวิธีที่ต่อนำจากสามสlogชั้นหนึ่ง เช่น คำ สมุห แปลว่า หมู่ ฝูง ถ้าจะต้องการให้หมายว่า ผู้งมงาย จะต้องสามสlogเป็น นบุราน สมุห หรือ นบุรสมุห แต่ถ้าใช้วิธีตักษิตรใช้ กะ บ้ำจัยในสมุหตักษิตรประกอบเข้าแทนคำ สมุห ก็จะได้คำ นาบุร ก แปลว่าผู้งมงาย ทำให้คำสั้นเข้าใช้ได้สะดวกขึ้นกว่าคำสามสlog (นบุร ลง กะ บ้ำจัย ต้องปรับปรุงอย่างบ้ำจัยเนื่องด้วย ณ คือ ลบ ณ เหลือแต่สระ กับยีดเสียงต้นศัพท์ นบุร เป็น นาบุร บ้ำจัยสำหรับตักษิตรดังกล่าวไม่เรียก บ้ำจัยแห่งตักษิตร)

บ้ำจัยแห่งตักษิตร มีความหมายกำหนดไว้ต่าง ๆ บางพาก็ต้องมีการปรับปรุงพิเศษ โดยเฉพาะบ้ำจัยที่เนื่องด้วย ณ อย่างบ้ำจัยแห่งกุตข้างต้น แต่บ้ำจัยบางรูป ก็อาจจะประกอบเข้าข้างท้ายศัพท์ได้ทันที ดังเช่นบ้ำจัยแห่งตักษิตร มีดังต่อไปนี้

บั้จัยในโคตรตั้พธิ ที่มีความหมายว่า เหล่ากอ ลูกหลวง มี ถ่าน ถ่าน เสียยุ เสเร ณิ ณิก ณว เช่น สมณ + เสน = สามเสน แปลว่า เหล่ากอแห่ง พระสมณ (ปีดตันศพท์ อะ ให้เป็นอา แล้วลบ ณ เหลือแต่ เอ) วสิฐุ + ณ = วาสิฐุแปลว่า เหล่ากอแห่งพระวสิฐุ

บั้จัยในอัตถิตัพธิ ที่มีความหมายว่า มี ได้แก่ วี สี อิ อิก ร วนุตุ มนุตุ ณ เช่น ນุ + ร = นุร (มีความหวานคือน้ำผึ้ง) สิ + ร = สิร (มียอด คือ ภูเขา) ตปสุ + สี = ตปสุสี (มีตับะ) เมรา + วี = เมราวี (มีบั้ญญา) สุช + อี = สุชี (มีสุข)

ยังมีบั้จัยอื่นที่มีความหมายอื่น ๆ บางทีก็ซักกัน เช่น ณ เป็นบั้จัยของโคตร ตัพธิ แปลว่า เหล่ากอ ที่ได้ เป็น สมุหตัพธิ แปลว่า หมู่ ที่ได้ เช่น มนุส + ณ = มนุส (หมู่ของมนุษย์) นุร + ณ = นาญร (ผู้แห่งนากยู) หรือ ตา เป็นบั้จัย ของ สมุหตัพธิ แปลว่า หมู่ ที่ได้ เช่น ชน + ตา = ชนตา (ประชุมแห่งชน หมู่ชน) สหาย + ตา = สหายตา (ประชุมแห่งสหาย หมู่สหาย) หรือเป็นบั้จัยของก้าวตัพธิ แปลว่า ก้าว ความ ที่ได้ เช่น สหาย + ตา = สหายตา (ความเป็นแห่งสหาย) นุ (อ่อน) + ตา = นุตา (ความเป็นแห่งคนอ่อน) การแปลความหมายจึงออกจะยาก จำบาก ถ้าหากไม่มีข้อความอื่นประกอบ

ความสำคัญของบั้จัยในบาลีสันสกฤตนับว่ามีมากนัย จนดูเหมือนว่า เป็น ตัวทำให้ความหมายนิดเดียวไปได้ต่าง ๆ คำที่มีใช้ในภาษาของเขามีที่มีได้เป็นอนุมาก ที่ได้อาคัยบั้จัยประกอบเข้ากับราศุเป็นศพท์ และประกอบเข้ากับศพท์นกลายเป็น ศพท์ตัพธิ (ศพท์ที่สร้างตามวิธีของตัพธิ) ดังกล่าวแล้วนี้เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมี คำที่หาที่มาไม่ได้ต้องถือเป็นคำพระเจ้าสร้างดังกล่าวแล้ว

๔. การประกอบศัพท์เบนบท

ศัพท์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งที่สร้างขึ้นจากชาติ หรือสร้างขึ้นจากศัพท์ยังไงให้เข้า ประโยชน์ไม่ได้จากว่าจะมีการลงทะเบียนหรือเปลี่ยนแปลงท้ายศัพทด้วยวิภาคติ เพื่อ แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างคำในประโยชน์ แต่ก่อนจะแยกวิภาคติจะต้องพิจารณาศัพท์ ตามที่จำแนกไว้เป็นประเภทเดียวกัน

ศัพท์บาลีสันสกฤตจำแนกออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ประเภทที่ต้องแยกวิภาคติ ๒. ประเภทที่ไม่ต้องแยกและแยกวิภาคติไม่ได้

๑. **ประเภทที่ต้องแยกวิภาคติ** ได้แก่นามศัพท์ (นาม) กับ กริยา ศัพท์ (กริยา)

นามศัพท์ รวมทั้ง นามนาม สพุพนาม และคุณนาม

นามนาม ได้แก่ นามจำเพาะ (อสานารณนาม) เช่น เวสุสุตiro ชูชiko
นามทั่วไป (สาสารณนาม) เช่น บุริสิ นารี กมุญา
ทั้งรวมทั้ง นามกุต เช่น วาจiko (ผู้พูด) ทาน (การ
ให้) ตั้กchit (นามที่สร้างด้วยวิธีตั้กchit) เช่น สิชร์ (ยอด)
สิชี (งก)yung สมາส (นามที่สร้างด้วยวิธีสมາส) เช่น
นීลුบุปัล (บัวขาน) วนจรiko (ผู้ไปในบ่ำ)

สพุพนาม ได้แก่ บุรุษสพุพนาม (บุรุษสรรพนาม) ได้แก่ ๑ ศัพท์แปลว่า
เขา (ชาย) ที่แยกศัพท์ตามปฐมวิภาคติ เป็น โล (เขา)
เต (เข้าห้ังหลาย) ตุมุห ศัพท์แปลว่า ท่าน ที่แยกเป็น
ตุว (ท่าน) ตุมุเท (ท่านห้ังหลาย) กับ อมุห ศัพท์แปล
ว่า ฉัน ที่แยกเป็น อห (ฉัน) มย (เราห้ังหลาย) ถ้า
เป็นสันสกฤตต้องมี เตา (เข้าห้ังสอง) ยุวานุ (ท่านห้ัง
สอง) กับ อวานุ (เราห้ังสอง) บุรุษสรรพนามนี้แยก

วิภาคติอย่างนามนาม ต่างกันก็แต่ไม่มีบห อาลงนะ (บห
ร้องเรยก) เวลาใช้ก็ใช้เข่นเดียวกับกับนามนาม
วิเสสนสพนนำม ได้แก่ ย ศพท (ใจ) ที่อาจแยก
วิภาคติเป็น โย สำหรับบุลลิค (เพศชาย) ยา สำหรับ
อิตลิลิค (เพศหญิง) หรือ เอต ศพท (นั้น) อิม ศพท
(นี้) อุ ศพท (โน้น) วิเสสนสพนนำม^{นี่ถึงแม้จะ}แยก
วิภาคติอย่างนามนาม แต่เวลาใช้ ใช้อย่างคุณนามก็ได้ คือ^{นี่ถึงแม้จะ}
ขยายนามศพท เช่น ໄສ ຖຸມາໂຣ (เด็กนั้น) ສາ ທາວິກາ
(เด็กหญิงนั้น)

คุณนาม ได้แก่ สุขยาคุณนาม คำคุณศพทบอกจำนวนนับ แยกเป็น^{นี่ถึงแม้จะ}
ปกติสุขบุญ ได้แก่ เอก ศพท (หนึ่ง) ทวิ ศพท (สอง)
ติ ศพท (สาม) จตุ (สี่) และอื่น ๆ
บุญสุขบุญ คือ คำที่นับตามลำดับที่ ได้แก่ ปฐม (ที่一)
ทุติyo (ที่ ๒) ตติyo (ที่ ๓) และอื่น ๆ
คำอื่น ๆ ที่ใช้ขยายนามศพทในฐาน เป็นคุณ นามด้วย
แยกวิภาคติเช่นเดียวกับนามศพทที่นั้นทั้งนั้น เป็นลักษณะ
ที่ต่างกันของไทยเป็นอันมาก

กริยาศพท แยกออกเป็น กริยาอาชยาต (กริยาแท้) กับ กริยากรุณ
(กริยาช่วย)

กริยาอาชยาต ได้แก่ กริยาสำคัญของประโภค จะต้องแยกวิภาคติดตามแบบ
ของวิภาคติกริยา ซึ่งจะต้องแสดงว่าจะและบุรุษของนามศพท
ให้สอดคล้องกัน ทั้งยังต้องแสดงการแลลเวจกของกริยานั้น

ด้วย เช่น ปจติ (เข้าหุงอยู่) เป็นกรรดทุวاجก ปจยเต (อันบุคคลหุงอยู่) เป็นกรรมาจก
กริยากรด (บาลีเรียกภิกต์) คือ คำที่สร้างขึ้นมาตามวิธีกรด แต่ใช้เป็นกริยาช่วย แยกเป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดที่ต้องแยกวิภาคติ กับชนิดที่ไม่ต้องแยก เพราะหากไม่ได้ชนิดที่ต้องแยกวิภาคติ ใช้ขยายนามศัพท์ที่อย่างคุณนาม จึงต้องแยกวิภาคติตามนามศัพท์ที่ตนขยาย แต่กำหนดให้เป็นกริยาช่วย จึงดูเหมือนว่ากริยากรดชนิดที่ต้องแยกวิภาคติจะมาน้ำหนึ่งหลังนามศัพท์ที่มันขยาย ที่จริงเป็นไปตามระเบียบของการเรียงลำดับคำที่เข้าว่างกรรวมไว้หน้ากริยา กริยากรดชนิดนี้ส่วนมากลง ต บ๊าชัย เช่น

อรัญญิ คโต โซ ปุริส อพินา ဘญ្ជ្រ นริ (ชาบผู้ไปบ่ำแล้ว ถูกงัดแล้ว ตายแล้ว)

ชนิดที่ไม่ต้องแยกวิภาคติ ได้แก่ หลง หูน หัว หวน บ้ำ จัย ในความว่าแล้ว เช่น คนหูน คนหัว คนหวน (ไปแล้ว) เช่น

อุปасก อาราม คณหัว หาน หตัว สลิ สมายตหัว ชุมน สุณุติ (อุบาก ห. ไปแล้วสู่วัด ให้แล้วซึ่งทาน สมทาน แล้ว ซึ่งคือ ย่อฟังซึ่งธรรม) (ดูรายละเอียดในเรื่องวิธีกรด)

๒. ประเภทที่ไม่ต้องแยกวิภาคติไม่ได้ ศัพท์ประเภทนี้เรียกรวมว่า อพัยศัพท์ คือศัพท์ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่

๑. นิبات ๒. อุปสรรค ๓. บ๊าชัย
๑. นิبات คือศัพท์ที่มีลักษณะ คล้ายคำวิเศษน์ อาจลง ระหว่างนามศัพท์

บ้าง กริยาศัพท์บ้าง เพื่อบอกความต่าง ๆ เช่น บอกความรับได้แก่ awan บอกความปฏิเสธ ได้แก่ ນ ໃນ (ไม่) นา (อย่า) บอกเวลา ได้แก่ สุว (พรุ่งนี้) หิยูโย (เมื่อวาน) อิทานิ (เดียวนี้) บอกคำダメ ได้แก่ กี (หรือ อะไร) ນ努 (มิใช่หรือ) และยัง ๆ

๒. อุปสรรค คือ ศัพท์ที่รือส่วนของศัพท์ที่ใช้นำหน้านามและกริยาให้มีความหมายวิเศษขึ้นไปต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในเรื่องการสร้างคำชั้งตัน

๓. ปัจจัย คือ ส่วนที่ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายแห่งวิภาคตัวบังลงท้ายมาตรฐานเป็นเครื่องหมายแห่งกริยานะ เช่น

ໂຕ ปัจจัยประกอบนามศัพท์ ถ้าแสดงว่าเป็นวิภาคติที่ ๓ แปลว่า ช้าง เช่น เอกໂຕ (ເອກ + ໂຕ) ช้างเดียว วານໂຕ (ວານ + ໂຕ)=ช้างช้าย ถ้าแสดงว่าเป็นวิภาคติที่ ๕ แปลว่า แต่ เช่น ຕໂຕ (ຕ + ໂຕ) จากນັ້ນ แต่นັ້ນ ຄານໂຕ (ຄານ + ໂຕ)=แต่นັ້ນບ້ານ ຮຸກຸນໂຕ (ຮຸກຸນ + ໂຕ)=ຈາກຕັນໄມ້ ຈາລາ

ຕຽ หรือ ຕຸດ ปัจจัยแสดงวิภาคติที่ ๗ แปลว่า ใน เช่น ສພຸພຕຽ (ສພຸພ + ຕຽ)=ໃນ—ທັງປະງ ສພຸພຕຸດ ກົມໍາຄວາມໝາຍເຊັ່ນເດືອກັນ ຍຕຽ หรือ ຍຕຸດ (ຍ + ຕຽຫຼືອຕຸດ) ໃນ—ໄດ ຕຕຽ หรือ ຕຕຸດ (ຕ + ຕຽ ຫຼືອຕຸດ)=ໃນ—ນັ້ນ ກຸຕຽ (ກຸ + ຕຽ) ໃນ—ໄທນ ຈາລາ

ຕໍ່ หรือ ເຕຸວ ປັ້ນປະກອບກົມໍາແປລວ່າ ເພື່ອ เช่น ປຈຸຕໍ່ (ປຈຸ + ຕໍ່) ເພື່ອຫຸ່ງກາຕໍ່ (ກາ + ຕໍ່) ເພື່ອໃຫ້ ກາຕໍ່ (ກຣຸ + ຕໍ່)=ເພື່ອທຳ ຈາລາ

ວິກັດຕີ คือการประกอบท้ายศัพท์ หรือส่วนที่ลงท้ายศัพท์เพื่อกำศัพท์ให้เป็นบท อาจจะเป็นบทนามนาม หรือบทกริยา หรือบทວິເສັະ ໃນบทนามนาม ວິກັດຕີ จะแสดงว่าจะ เພັນຂອງศັນຫຼັບ ແລະກາຮກ ວິກັດຕີນັ້ນ ຈຶ່ງເຮັດວຽກ ວິກັດຕິນາມ ສ່ວນ

บทกริยา วิภาคติจะแสดงว่าจะบุรุษการแสดงจาก วิภาคตินี้เรียก วิภาคติกริยา วิภาคติ
จึงแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. วิภาคตินาม

๒. วิภาคติกริยา

๑. วิภาคตินาม คำที่จะต้องแยกตามวิภาคตินามนอกจากนามศัพท์ที่รวมหง
คุณนามสัพนามดังกล่าวแล้ว ยังรวมหงกริยากรุตประเพษที่แยกวิภาคได้ ซึ่งทำหน้าที่
ขยายอย่างคุณนาม

ก่อนจะแยกวิภาคติ ต้องกำหนดเพศ พจน์และการของศัพท์นั้นว่าเป็นเพศใด
วานะใด การใด จึงจะลงวิภาคได้ถูกต้อง

เพศ การกำหนดเพศ ในที่นี้หมายถึงการกำหนดที่สุดแห่งศัพท์ที่เรียก
การนั้นต์ ในภาษาบาลีทุกศัพท์ต้องมี สารการันต์ คือสุดศัพท์ด้วยสารอันได้แก่ อ
อา อิ อี อุ อู นับเป็นเพศทางไวยากรณ์มี ๓ เพศคือ ปุลิ�ก์ (เพศชาย) อิตติลิ�ก์
(เพศหญิง) กับนุ่งสกligk (ไม่เป็นหญิง ไม่เป็นชาย) จะนับบางทีตรงตามกำหนด
บางทีไม่ตรง เช่น หาร (เมีย) เป็นปุลิ�ก์ กับ ธช (ธง) เป็นปุลิ�ก์เช่นกัน การ
กำหนดเพศโดยตามธรรมชาติลงท้ายศัพท์เป็นหลัก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องตรงกับกำหนด

อ อิ อี อุ อู กำหนดเป็น ปุลิ�ก (ไม่มี อา การันต์)

อา อิ อี อุ อู กำหนดเป็น อิตติลิ�ก์ (ไม่มี อ การันต์)

อ อุ กำหนดเป็น นุ่งสกligk

อ การันต์ อุการันต์ อาจเป็นได้ทั้ง ๓ เพศ แต่ละเพศมีอีกชื่อแยกวิภาคติ
ต่าง ๆ กัน บางที่คำเดียวกันอาจมี ๒ เพศก็มี เช่น เคห เป็นหงปุลิ�ก์กับนุ่งสกligk
หรือครุฑี (ห้อง) เป็นหงปุลิ�ก์กับอิตติลิ�ก์

วจนะ (พจน์) นามศัพท์เหล่าทัพที่จะต้องมี จำนวนปรากฏ หากมีจำนวน
หางกล่องเป็น เอกวจนะ (เอกพจน์) ถ้ามากกว่าหนึ่งก็เป็น พหุวจนะ (พหุพจน์)
ภาษาสันสกฤตเพิ่ม ทวิวจนะ (ทวิพจน์) สำหรับจำนวนสองเช่น รสเตา (มือหง

สอง) เนตร (ตาหงส์สองข้าง) จำนวนของนามศัพท์จะต้องสอดคล้องกับจำนวนของกริยาศัพท์ด้วย

การก คือการเกี่ยวข้องระหว่างคำในประโยค ตามระเบียบของไวยากรณ์เพื่อบอกหน้าที่และความหมายของนามศัพท์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับกริยา โดยอาศัยการประกอบวิภาคติด ชีวิภาคติดนั่น ที่กำหนดหน้าที่ และความหมายอย่างหนึ่งโดยมากก็เกี่ยวข้องระหว่างบทนำกับกริยา

เมื่อประกอบวิภาคติดนามเข้ากับศัพท์ ท่านกำหนดความหมายของแต่ละวิภาคติดที่เรียก อายุนิบทา ไว้เมื่อต้องการแปล ดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐมวิภาคติ (วิภาคติที่ ๑)	อันว่า	อันว่า ท. (= ทั้งหลาย)
ทุติยาวิภาคติ (วิภาคติที่ ๒)	ชีง ยัง สู่ สัน	ชีง ท. ยัง ท. สู่ ท. สัน ท.
ตติยาวิภาคติ (วิภาคติที่ ๓)	ด้วย โดย อัน ตาม ด้วย ท. โดย ท. อัน ท. ตาม ท.	โดย ท. อัน ตาม ด้วย ท. โดย ท. อัน ท. ตาม ท.
ชาตุตุลวิภาคติ (วิภาคติที่ ๔)	แก่ เพื่อ ต่อ	แก่ ท. เพื่อ ท. ต่อ ท.
บัญจน์วิภาคติ (วิภาคติที่ ๕)	แต่ จาก กว่า เทศ	แต่ ท. จาก ท. กว่า ท. เทศ ท.
ฉันธีวิภาคติ (วิภาคติที่ ๖)	แห่ง ของ เมื่อ	แห่ง ท. ของ ท. เมื่อ ท.
สัตทมวิภาคติ (วิภาคติที่ ๗)	ใน ใกล้ ครั้น เมื่อ	ใน ท. ใกล้ ท. ครั้น เมื่อ ท.
	ในเพราะ ก	ในเพราะ ท. ก ท.
บทอาลปนัง (คำร้องเรียก)	แน่ ดูก่อน ข้าแต่	แน่ ท. ดูก่อน ท. ข้าแต่ ท.
หรือสัมโพธัน	ในสันสกฤต	

วิภาคติข้างต้นแต่ละวิภาคติดยอมแสดงการก ต่างกัน คือ วิภาคติที่ ๑ แสดงกรรดุ การก เป็นผู้ทำกริยา วิภาคติที่ ๒ แสดงกรรรวมการก เป็นผู้ถูก วิภาคติที่ ๓ แสดงกรรดุ การก เป็นวัสดุเครื่องใช้เครื่องทำ วิภาคติที่ ๔ แสดงสัมปทานการก เป็นที่ให้ ที่ ผู้ไป ส่วนวิภาคติที่ ๕ แสดงอปทานการก เป็นเดนออกเดนเบรีบัน วิภาคติที่ ๖

แสดงสัมพันธ์การก เป็นเจ้าของ วิภาคที่ ๙ แสดงอธิกรณ์การก เป็นที่กำบังทอย
อาศัย

ตัวอย่าง อ การันต์ บุลลิงค์ เทว ศพท์ (เทวตา)

	เอกวจนะ	พหุจนะ
วิภาคที่ ๑ กรรฤก	เทโว—อันว่าเทวดา	เทวา—อันว่าเทวดา ท.
วิภาคที่ ๒ กรรมการก	เทว—ชื่่เทวดา	เทโว—ชื่่เทวดา ท.
วิภาคที่ ๓ กรณการก	เทเวน—ด้วยเทวดา	เทเวหิ เทเวกิ—ด้วยเทวดา ท.
วิภาคที่ ๔ สัมปทานการก	เทวสุส } เทวะย } เทวตุต }	เทวนำ—แก่เทวดา ท.
วิภาคที่ ๕ อปทานการก	เทวสุนา } เทวมุหा } เทว }	เทเวหิ } เทเวกิ }—แต่เทวดา ท.
วิภาคที่ ๖ สัมพันธ์การก	เทวสุ—ของเทวดา	เทวนำ—ของเทวดา ท.
วิภาคที่ ๗ อธิกรณ์การก	เทวสุนี } เทวมุนี } เทว }	เทเวสุ—ในเทวดา ท.
บทอาถรangent	เทว—ช้าแต่เทวดา	เทว—ช้าแต่เทวดา ท.

วิภาคที่ ๘ แสดงความหมายดังกล่าวข้างต้น ตามที่ปรากฏในตัวอย่างของ อ การันต์ คำราบานลีก์หนเดียวอย่างหนึ่ง ชื่นเมื่อประกอบเข้ากับสระ อ ห้ายนามศพท์ จะเปลี่ยนแปลงรูปตามที่เห็นข้างท้ายศพท์ ทอยู่ในวงเล็บ คือ อ การันต์กับตัววิภาคที่ ๘ นั่นเอง

		ເອກວົງນະ	ພທ່ຽນນະ
ວິກັດຕີທີ ១	(ອ + ສີ)	ໂອ	(ອ + ໂຍ) ອາ
ວິກັດຕີທີ ២	(ອ + ຄົມ)	ອໍມ	(ອ + ໂຍ) ເອ
ວິກັດຕີທີ ៣	(ອ + ນາ)	ເອນ	(ອ + ທີ) ເອທີ ເອກີ
ວິກັດຕີທີ ៤	(ອ + ສ)	ສຸສ ອາຍ ຕຸດຳ	(ອ + ນຳ) ອານຳ
ວິກັດຕີທີ ៥	(ອ + ສຸນາ)	ສຸນາ ມຸຫາ	(ອ + ທີ) ເອທີ ເອກີ
ວິກັດຕີທີ ៦	(ອ + ສ)	ສຸສ	(ອ + ນຳ) ອານຳ
ວິກັດຕີທີ ៧	(ອ + ສຸນື)	ເອ ມຸທີ ສຸນື	(ອ + ສຸ) ເອສຸ
ບທອາລປນະ		ອ ອາ	ອາ

ນາມຕັພທີໄດ້ທີ່ມີ ອ ກາຣັນຕໍ່ ກົຈແຈກວິກັດຕີ ອື່ອປະກອບຫ້າຍຕັພທີ ດ້ວຍຮູ່ປົວວິກັດຕີ
ທີ່ເປັນແປງແລ້ວນັ້ນ ຕັພທີແຈກຕາມ ເຫວ ຕັພທີ ຂ້າງຕັນ ໄດ້ເກົ່າ

ປຸ່ຮິສ (ບຸຮຸ່ຈຸ) ກົດ (ມືອ) ປາທ (ເຫັ້າ) ກາຍ (ກາຍ) ຮຸດູ່ (ຕັນໄຟ້)
ປາສາດ (ກົອນທຶນ) ດາມ (ໜຸ້ມັນ) ໂຄ (ໄລກ) ອາກາສ (ທ້ອງພໍ່າ)
ສຸຮີຍ (ພຣະອາທິທິຍ) ຈນຸຖ (ພຣະຈັນທິຣ) ໂຈຣ (ໄຈຣ) ຂຸດີຍ (ກົຊົຕີຍ)

ສ່ວນ ອ ກາຣັນຕໍ່ ນຸ່ງສົກລົງຄໍ ແຈກຄລ້າຢູ່ປຸ່ລົງຄໍ ຕ່າງກັນແຕ່ວິກັດຕີທີ່ ១ ກັບ ២
ເຫັນນັ້ນ

ອ ກາຣັນຕໍ່ ນຸ່ງສົກລົງຄໍ ພລ ສັພທີ (ພລ)

	ເອກວົງນະ	ພທ່ຽນນະ
ວິກັດຕີທີ່ ១	ພລ — ອັນວ່າພລໄຟ້ — ພລານີ ອັນວ່າພລໄຟ້	ທ.
ວິກັດຕີທີ່ ២	ພລ — ຊຶ່ງພລໄຟ້ — ພລ ຊຶ່ງພລໄຟ້	ທ.

ນອກຈາກນັ້ນແຈກອ່າງເດືອນກັບ ອ ກາຣັນຕໍ່ປຸ່ລົງຄໍຂ້າງຕັນ

อา การันต์ อิศตถังค์ ตรา ศัพท์ (ดาว)

	เอกสารฉบับ	พหุวจนะ
วิภาคที่ ๑	ตรา—อันว่าดาว	ตราอย }
วิภาคที่ ๒	ตรา—ชื่อดาว	ตราอย } — อันว่าดาว ท.
วิภาคที่ ๓	ตราอย—ด้วยดาว	ตราหิ } — ด้วยดาว ท.
วิภาคที่ ๔	ตราอย—แก่ดาว	ตราหัน—แก่ดาว ท.
วิภาคที่ ๕	ตราอย—แต่ดาว	ตราหิน } — แต่ดาว ท.
วิภาคที่ ๖	ตราอย—ของดาว	ตราหัน—ของดาว ท.
วิภาคที่ ๗	ตราอย } — ในดาว	ตราสุ—ในดาว ท.
บท藻บัน	ตราเร—แนวดาว	ตราอย } — แนวดาว ท.
ตรา		ตรา

คำที่แยกตัว ผล ศัพท์ที่เป็น อา การันต์ นปุ่งสกัดิงค์ได้แก่
 ชน (หรพย) ผล (กำลัง) จกุ (จกร) โอภูร (ริมเมีปาก) อุหร (ห้อง)
 ภดุต (ข้าวสาล) ชล (น้ำ) รภูร (แวนแควน) วทุต (ผ้า) รตน (แก้ว)
 คำที่แยกตาม ตรา ศัพท์ที่เป็น อา การันต์ อิศตถังค์ ได้แก่
 กญญา (หญิงสาว) คงคุ (ซื่อแม่น้ำ) นาวา (เรือ) อุมุมา (แม) ทิสา (ทิก)
 เสนา (กองทัพ) สถา (ศากา) ภริยา (เมีย) วาชา (ฉ้อยคำ) นาสา (จมูก)
 ยังมีการแยกวิภาคที่ใช้พะศัพท์อีกหลายศัพท์ที่ไม่ได้เป็นไปตามแบบที่ยกมาด้าน
 หลังมีการแยกบูรพสรพนาม ดังกล่าวไว้ในเรื่องสรพนาม กับมีการแยกวิภาคที่

สังขยาคุณนาม เอก ศัพท์ ทวิ ศัพท์ ติ ศัพท์ดังกล่าวในเรื่องคุณนามข้างต้น จะ
หมายยกมากล่าวเท่าที่จำเป็น โดยเฉพาะปฐมวิภาคติของบุรุษสรรพนาม

อนึ่งการแจกวิภาคนามแสดงการถังกล่าวข้างต้น เมื่อแปลมีความหมาย
เหมือนมีบุรุษทมาด้วย (ตั้งแต่วิภาคติที่ ๒-ที่ ๗) ฉะนั้นถึงจะไม่มีบุรุษทก็เข้า
ใจได้ การใช้บุรุษทประกอบเข้าไปอีกในภายหลัง เป็นเพียงช่วยเน้นความ บุรุษ
บทของบาลีสันสกฤต ต้องอยู่หลังนามที่เกี่ยวข้องด้วย และนามนั้นก็ต้องแจกวิภาคติ
มักแยกตัววิภาคติที่ ๓ บุรุษทนั้นได้แก่ สห (พร้อมด้วย) เช่น มาตรา สห (พร้อม
ด้วยมารดา)

วินา (ปราศจาก) เช่น สหายen วินา (ปราศจากสหาย)

๒. วิภาคติกริยา จะแสดงทั้งบท พจน์ บุรุษ และว่ากไปพร้อมกันในการ
แจกวิภาคติเหลือศัพท์

บท ที่เกี่ยวกับบุรุษติกริยา คือเครื่องหมายที่แสดงว่ากริยานั้นเป็นกรรตุวาก
หรือกรรมวลวาก มี ๒ บทด้วยกันคือ ปรัสสนบท (แปลว่าเพื่อผู้อื่น) แสดงว่าเป็น
กริยากรรตุวาก คือกริยาของผู้ทำเอง กับ อัตตนบท (เพื่อตนเอง) แสดงว่า
เป็นกริยากรรมวลวาก คือกริยาของกรรวน ถึงอันบุคคลพึงทำ หรือ กริยาภาวะวาก
แสดงความมีความเป็น

กาล คือเวลาที่กระทำการ มี ๓ กาล คือ บ้ำจุนกาล อาจเป็นบ้ำจุนัน
กาลแท้ (แปลว่าอยู่) บ้ำจุนกาลใกล้อดีต (แปลว่ายอม) หรือบ้ำจุนกาลใกล้
อนาคต (แปลว่าจะ) อดีตกาล อาจเป็นอดีตกาลไม่มีกำหนด (แปลว่า แล้ว)
หรืออดีตกาลตั้งแต่วันนี้ (แปลว่า แล้ว ได้—แล้ว) หรืออดีตกาลตั้งแต่วันนี้ (แปล
ว่า แล้ว ได้แล้ว) อนาคตกาล อาจเป็นอนาคตกาลแห่งบ้ำจุนัน (แปลว่าจัก)
หรืออนาคตกาลแห่งอดีต (แปลว่าจัก—แล้ว จัก—ได้แล้ว)

ยังมีการแจกวิภาคติกริยาที่ไม่ได้แสดงกาลโดยตรง มีลักษณะคล้ายมาลา คือ
ไม่ได้แสดงความนอกเล่าธรรมด้า แต่บอกความบังคับ (แปลว่า จง) ความหวัง

(แปลว่าเดิม) กับความอ่อนหวาน (แปลว่า ขอจง) พากหนึ่ง อีกพากหนึ่งบอกความยอมตาม (แปลว่าควร) บอกความกำหนด (แปลว่า พึง) กับบอกความรำพึง (แปลว่า พึง)

วจนะ คือการแสดงจำนวนของนามที่กริยานั้นเกี่ยวข้องด้วย ในบาลีมี ๒ วจนะคือ เอกวจนะ (เอกพาน) หรือ พหุวจนะ (พหุพาน) เป็นภาษาสันสกฤต ก็จะมี ห้วงวจนะ (หัวพาน) สำหรับนามที่มีจำนวนสอง เช่นเดียวกับนามศัพท์ที่กล่าวไว้ข้างต้น

บุรุษ คือ บุรุษสรรพนามที่ใช้ในการพูดจากัน มี ๓ บุรุษ แต่ละบุรุษมี ๒ วจนะ (สันสกฤตเพิ่ม ห้วงวจนะ ดังกล่าวข้างต้น) ได้แก่

เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปุรุณบุรุษ (ผู้ชาย)	โส (เชาผู้ชาย)
นักยนบุรุษ (ผู้ชายด้วย)	ตุ่ว (ท่าน)
อุดมบุรุษ (ผู้ชาย)	อห (ฉัน)

ที่จริงคำที่หมายว่า เขา ท่าน ฉัน เหล่านี้ มีการแยกวิภาคิ เช่นเดียวกับวิภาคิตนามอื่น ๆ ที่กล่าวถึงนี้เป็นปฐมวิภาคิตของคำเหล่านั้น

วาจา ก คือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำกับกริยา กริยา กับผู้ถูกและอื่น ๆ มี ๕ วาจา ก คือ กรรมตุวาวาจา แสดงว่าเป็นกริยาของผู้ทำ กรรมวาจา แสดงว่าเป็นกริยาของกรรม สิ่งที่บุคคลพึงทำ ภาระวาจา แสดงว่าเป็นกริยาที่แสดงความมี ความเป็นเท่านั้น เทศกรรมตุวาวาจา แสดงว่าเป็นกริยาของผู้ใช้ให้ผู้อื่นทำ เช่น สามิกิ สรุท โภท ป่าเจติ นาย (ใช้) พ่อครัวให้หุงอยู่ ชีวข้าวสุก ป่าเจติ เป็นกริยาเทศกรรมตุวาวาจาของ สามิกิ เทศกรรมวาจา แสดงว่าเป็นกริยาของสิ่งที่เราใช้ให้บุคคลทำ เช่น สามิกิเคน สรุทโน ป่าเจติ ข้าวสุกอันนายใช้พ่อ

ครัวให้หุงอยู่ ป่าจานนี้เต เป็นกริยาเหตุกรรมวากของ โอทโน ไม่ใช่ สามีเก็น
ดังเหตุกรรมทุวากข้างต้น

เมื่อวิภาคติกริยาแสดงทั้งบท การ 旺ะ บุรุษและวาจกตั้งกล่าวแล้ว การจะ^{จะ}
แยกวิภาคติจึงต้องพิจารณาเป็นขั้น ๆ ไป เริ่มต้นดังนี้

๑. ชาตุแต่ละชาตุนั้นเป็นชาติที่จัดอยู่ในหมวดใด (บาลีมีห้าหมวด ๘ หมวด)

๒. ชาตุแต่ละหมวดจะมีวิธีการลง บัญชัยท้าย ชาตุให้เป็นกริยาศัพท์ก่อนจะจะ^{จะ}
ลงบัญชัยแห่งวิภาคติ เช่น กริยาหมวด กู ชาตุในความนี้เป็น ลง อ บัญชัย หมวด สุ
ชาตุในความ พั่ง ลง ณ บัญชัย

๓. ชาตุบางชาตุบางที่ต้องเปลี่ยนแปลงก่อนลงบัญชัย เช่น คุม ชาตุในความ
ไปหรือถึง ต้องแปลง (ตามตำราท่านว่าสำเร็จวุป) ให้เป็น คุณ แล้วจึงลง อ. บัญชัย
เป็นคุณ แล้วจึงลงบัญชัยของวิภาคติกริยาเป็นคุณติ คุณาม คุณาม

แบบการแยกวิภาคติกริยา ที่เป็นบัญชับนักกาลที่เรียก วัตถุนา แล้วเป็น^{เป็น}
ปรัศสบท กรรมทุวาก มีดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ประด�บุรุษ	ติ (เข้า ย่อม)	นุติ (เข้า ท. ย่อม)
มัชยมบุรุษ	สิ (ท่าน ย่อม)	ณ (ท่าน ท. ย่อม)
อุดมบุรุษ	มิ (ฉัน ย่อม)	ນ (เรา ท. ย่อม)

เฉพาะอุดมบุรุษต้องทิ่ม ตันชาตุให้เป็นเสียง ยาวก่อนจึงลงบัญชัย และเมื่อลง
บัญชัยเช่นนี้แล้ว บท คือศัพท์ที่แยกวิภาคติแล้ว ย่อมมีความ หมายสมบูรณ์ “ไม่ต้องใส่ผู้
ทำว่า เข้า ท่าน ฉัน ก็ได้”

การแยกวิภาคติกริยา ลิขุ ชาตุ ในความว่า เขียน คงน

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ประด�บุรุษ	(ໄສ) ลิขติ (เข้าย่อมเขียน) (ເຕ) ลิขนุติ (เข้า ท. ย่อมเขียน)	
มัชยมบุรุษ	(ຖວ) ลิขสิ (ท่านย่อมเขียน) (ຕຸນເທ) ลิขอก (ท่าน ท. ย่อมเขียน)	

อุดมบุรุษ (อห์) ลิขามี (ฉันย่อเมื่อเขียน) (มย) ลิขาม (เรา ท. ย่อเมื่อเขียน)
หากเป็นภาษาสันสกฤตจะต้องแยกวิภาคติเป็น ๓ วาระ หั้นนำศัพท์และกริยา
ศัพท์ คือมีทวิจนะ สำหรับนามจำนวนสองชั้นอีกจนะหนึ่งดังกล่าวแล้ว ตัวอย่าง
การแยกวิภาคติของกริยาอาชญาตสันสกฤตมีดังนี้

การแยกวิภาคติกริยา ลิขุ ชาตุ ในความว่า เขียน ปัจจุบันกาล

	เอกวจนะ	ทวิจนะ	พหุจนะ
ประดมนบุรุษ	สะ (เข้า) ลิขดิ	เตา (เข้า ท.ส.) ลิขตะ เต (เข้า ท.) ลิขนดิ	
นัยยนบุรุษ	ดุ่ว (ท่าน) ลิขสิ	ยุ่ว(ท่าน ท. ส.) ลิขตะ ยุ่ย (ท่าน ท.) ลิขอก	
อุดมบุรุษ	อห (ฉัน) ลิขามิ	อาห(เรา ท.ส.) ลิขะวะ วห (เรา ท.) ลิขามะ	

การแยกวิภาคตินาม กุมาร ศัพท์ อ การันต์ ปลดล็อกแบบสันสกฤต

	เอกวจนะ	ทวิจนะ	พหุจนะ
ปฐมวิภาคติ	กุมาระ	กุมารฯ	กุมารະ
ทุติยาวิภาคติ	กุมารມ	กุมารฯ	กุมารាន
พติยาวิภาคติ	กุมารេន	กุมารាបុរាយម	กุมารោីន
ชาตตีวิภาคติ	กุมารោយ	កុមរាបុរាយម	កុមរោកុយ
ជ្រើសរើស	កុមារោចា	កុមរោចុបុរាយ	កុមារោចុបុរាយ
ជ្រើសរើស	កុមារោសួយ	កុមរោយិះ	កុមរោតាមុយ
សត्तमीวิภาคติ	កុមារោ	កុមរោយិះ	កុមារោចុ
សមិផលនុ	កុមារ	កុមរោ	កុមរោ

เรื่องวิภาคติและการประกอบท้ายศัพท์ให้เป็น บทดังกล่าว มาแล้วนี้ ไม่มีปรากฏ
ในภาษาของเรา ฝึกเด็กที่แยกวิภาคติแล้ว และเรายืนยันใช้ทั้งที่รูปวิภาคติยังคงอยู่
ที่ศัพท์ โดยมากเป็นวิภาคติที่ ๑ ได้แก่

คำที่มีวากัตติที่ ๑ ได้แก่ พุทธิ ราย รัมมะธัมโน เดช ยโส พาลพาโล
โนโส โนโห วาโย อาปี บุพเพ (น้ำหนอง) ตโจ (หนัง) เนโก (ฉลาดแกมโกร
ข่านญา)

คำที่มีวากัตติที่ ๒ ได้แก่ ทุกษั้ง อนิชาจัง อรหัง พุทธิช์พุดัง จีรังยั่งยืน
อเนกอนันตัง ໂອหัง ชีເວັນກຸຫງຽວ

๓ ประโยชน์และการเข้าประโยค

ประโยชน์ของไทย

๑. สร้าง ด้วยการ นำคำแต่ละคำมาเรียงกันเข้าตาม ลำดับหน้าที่และ
แบบรูปของประโยค ที่อาจจะเป็นประโยชน์ออกเล่า ประโยคคำตาม หรือปฏิเสธ
หรืออื่น ๆ

๒. คำที่กล่าวข้างต้นไม่นี่เครื่องหมายโดยอกชนิดของคำว่าเป็นคำนาม กริยา
คุณศัพท์หรือกริยาไวเศษน์ เพราะคำแต่ละคำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ อาจถือเป็น
นามก็ได้ กริยาก็ได้ คำขยายก็ได้ สุดแต่เรียงไว้ที่เดียวของประโยค ดังกล่าวแล้วใน
เรื่อง คำ

๓. คำเหล่านี้เมื่อเข้าประโยค ก็เข้าได้ทันที โดยไม่ต้องมีการตกแต่งด้วย
การเปลี่ยนแปลงต้นศัพท์ กลางศัพท์หรือท้ายศัพท์ เพื่อแสดงความเกี่ยวข้องระหว่าง
คำในประโยค โดยเฉพาะคำนามที่เป็นผู้ทำกับคำกริยาดังกล่าวแล้วในเรื่องคำ เช่น
เดียวกัน

๔. การเรียงลำดับคำถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหน้าที่และ ความหมายของ
คำแต่ละคำอยู่ที่ลำดับของคำ ถ้าเรียงผิดลำดับ หน้าที่ย่อมเปลี่ยนไป ความหมายก็

เปลี่ยนไปด้วย และประโยคของไทยเปลี่ยนลำดับได้มากมาย เช่น เข้าเสียเงินไป
เข้าไปเสียเงิน เสียเงินเข้าไป ไปเสียเงินเข้า ๆ ฯลฯ

ลำดับคำในประโยคของไทย กำหนดดังนี้ คือ

๑. ผู้ทำอยู่หน้ากริยา
๒. กริยาอยู่หน้ากรรรม
๓. คุณศัพท์อยู่หลังคำที่ขยาย
๔. กริยาวิเศษณ์อยู่หลังคำที่ขยาย
๕. ลักษณะนามอยู่หลังคำบอกจำนวนหนึบ
๖. บุรพบทอยู่หน้าคำที่เกี่ยวข้องด้วย (แต่ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ใช้)
๗. มีประพันธสรรพนาม ที่ ชื่ อัน อยู่หลังคำที่แทนหรือขยาย กับอยู่หน้า
ประโยคเล็กที่แทรกอยู่ในประโยคใหญ่
๘. สันฐานอาจอยู่หน้าประโยค หรือระหว่างประโยค หรือบางทีมี ๒ คำ
อยู่หน้าประโยคแต่ละประโยคที่เกี่ยวข้องกัน แต่ถ้าไม่จำเป็นใช้ก็ไม่นิยมใช้ เพราะ
เราไม่ค่อยนิยมใช้ประโยคซับซ้อน

- แต่ที่ไม่เป็นไปตามที่กล่าวข้างต้น ก็มี ถือเป็นข้อยกเว้นเพราจะมีเป็นส่วนน้อย
คือ
๑. กริยาอยู่หน้าประโยค อยู่หน้าผู้ทำ เช่น เกิดไฟไหม้
 ๒. กรรมอยู่หน้ากริยา เช่น ปากกาเขียนคล่อง
 ๓. คุณศัพท์กลับนามอยู่หน้าคำที่ขยาย เช่น น้อยคนนัก
 ๔. กริยาวิเศษณ์อยู่หน้าคำที่ขยาย เช่น นานตาย
 ๕. ไม่ต้องระบุผู้ทำกริยา เช่น ไปก็ได้ มาก็ได้
 ๖. ไม่ต้องมีกริยาแก้ได้ เช่น ไครนะ ฉันเอง
 ๗. กรรมกริยาที่ต้องมีกรรม แต่ไม่มีกรรมบางทีก็เป็นที่เข้าใจ เช่น ฉันไม่
กินหรอก

ประโยชน์ของบาลีสันสกฤต

ตามที่กล่าวไว้แต่ตอนต้นว่า เมื่อสร้างศัพท์ขึ้นเป็นบท บทแต่ละบท ย่อม แสดงความหมายได้สมบูรณ์พอ พอกำหนดให้เข้าประโยชน์ได้ ประโยชน์ของบาลีสันสกฤต จึงอาจจะประกอบด้วยบทเพียงบทเดียว ก็ได้ความ หากบทนั้นเป็นบทกริยา เช่น งานดุ หมายว่า เข้าห้องน้ำย่ออ่อนเดิน นุติ บอกไว้แจ้งชัดว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำกริยา ถ้าหากเป็นกรรมกริยา ก็เป็นกรรมด้วย เช่น สำนัก นาม尼 ฉันย้อมให้ ซึ่ง พระสงฆ์

หรืออาจจะ ประกอบด้วยบท หมาย บท ให้ได้ความหมายตาม ต้องการ ถ้าบทเหล่านี้มีกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ถือได้ว่าเป็นความหนึ่ง เรียกว่า พากย์ เช่น ใจ คำ คณ ทุติ โภค หรือ (ใจไปแล้ว สู่หมู่บ้าน พาไป (ลักษณะ) ซึ่งโภค ลักษณะสำคัญของประโยชน์และการสร้างประโยชน์ของบาลีสันสกฤต

๑. ภาคประชาณ กับภาคกริยา ต้องสัมพันธ์กันเข้าช่องกัน ด้วยการ แยกวิภาคติดให้สอดคล้องกัน ถ้าผู้ทำเป็นบุรุษได้จะนะได กริยาต้องแยกตามบุรุษนั้น วนะนั้น เช่น

โน ไอทัน ภูมิ คณย่ออิกิน ชั่งช้า
โน ไนทันต้องเป็นผู้ทำกริยา ภูมิ คณ เพราะ โน เป็น เอกวจนะ ประณ บุรุษ ปฐมวิภาคติ (คำนามทุกคำถือเป็นประณบุรุษเทียนเท่า ศัพท์ (เข้า) และ ปฐมวิภาคติแสดงว่าเป็นกรรดุกราก ผู้ทำกริยา)

ภูมิ คณ ติ ท้ายกริยา กับปาราภูนแจ้งชัดว่า ผู้ทำต้องเป็น เอกวจนะ ประณ บุรุษ มีฉะนั้นต้องเปลี่ยนใช้อย่างอื่น

๒. ภาคกริยา กับภาคกรรม ถึงแม้จะไม่ต้องสอดคล้องกันอย่างผู้ทำกับ กริยา แต่กรรมจะแสดงให้เห็นชัดว่าทุกๆ วิภาคติ และเครื่องหมายทุกๆ วิภาคติ เช่น ไอทัน ชั่งตัน แสดงว่าเป็นกรรมของกริยา ภูมิ คณ

ตัวยเหตุนี้ถึงแม้จะสับคำในประโยชน์ เอาจริงทำไปไว้ท้ายหรือที่ได้ก็ตาม ย่อมเข้าใจได้ทันที เพราะวิภาคติดยืนอยู่เช่นนั้น เช่นจะเรียงเป็น

โฉนด โน ภูมิชติ หรือ ภูมิชติ โฉนด โน ความย่อ渑งเป็นเช่นเดียวกัน

๓. ภาคขยาย แยกออกเป็น

ส่วนขยายนาม อาจมีได้ทั้งเบ็นบท บทนามนามก็มี คุณนามก็มี บทที่มากขยายนี้จะต้องอยู่หน้าคำที่เกี่ยวข้องด้วยเสมอ กับหัวเป็นความก็มี ประโยชน์เล็กช้อนอยู่ก็มี

ที่เบ็นบท รดุโต โคโน (วั้นแดง) เอโก บุรีสิ (บุรุษผู้หนึ่ง)

รดุทานิ วตุถานิ (ผ้าแดง ท.) มนุเต วน (ใบป่าในญี่ปุ่น)

บทที่ขยายเช่น รดุโต เอโก มนุเต ต้องเปลี่ยนรูปตามคำที่มันขยาย จึงเปลี่ยนรูปเช่นนั้น

ที่เบ็นความ รดุโต โคโน เขตุเต ติน ชาทติ

วั้นแดง ย่อ渑เกี้ยวกันซึ่งหญ้าในนา (เขตุเต ถือว่า ขยาย ติน)

ที่เบ็นประโยชน์เล็กช้อนอยู่ เช่น

เอโก บุรีสิ หดุเกทิ พรสุ อาทาย รุกช์ จินุพติ

บุรุษผู้หนึ่ง ถือแล้ว ช่องชوان โน้มือ ย่อ渑พั่น ช่องตันไม้

หดุเกทิ พรสุ อาทาย เป็นประโยชน์เล็ก ขยาย เอโก บุรีสิ แต่อาทาย เป็นกริยาดุชนิดที่แยกวิภาคติดไม่ได้ จึงไม่ได้เปลี่ยนรูปตาม

ส่วนขยายกริยา นักเป็นนิبات ใช้แพรกระหว่างคำตามความเหมาะสม เช่น

กุมารา อุบุยาน ลีน ชาวดุวา ตตุ สนิก กีหนุติ

เต็ก ท. วังแล้ว โดยรวมเร็ว สุสวน ย่อ渑เล่น อย่างซ้ำ ๆ ที่นั้น

ลีน ขยาย ชาวดุวา และ สนิก ขยาย กีหนุติ

ถึงแม้ว่าประโยชน์ของบาลีสันสกุตจะเรียงสับลำดับกันได้ โดยความหมายยังคงเดิม แต่ก็มีกำหนดการเรียงลำดับคำในประโยชน์ไว้ คือ

๑. กริยาอยู่ท้ายประโยชน์
 ๒. กรรมอยู่หน้ากริยา
 ๓. ส่วนขยายอยู่หน้าคำที่ขยาย
 ๔. ผู้ทำด้านมีเรียงไว้ข้างหน้า แต่ถ้าไม่มีก็ยังเป็นที่เข้าใจ
 ๕. ถ้ามีบุรพบท บุรพบทจะอยู่หลังคำที่เกี่ยวข้องด้วย
-

สรุปหัวข้อย่อ

ภาค ๑

ลักษณะภาษาบาลีสันสกฤตเทียบกับภาษาไทย

๑. คำ ของไทย ๑. สร้างขึ้นมาเป็นคำ

๒. ไม่มีเครื่องหมายบอกชนิดของคำ
๓. เมื่อเข้าไปในไม่มีเครื่องหมายบอกความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กันระหว่างคำโดยเฉพาะระหว่างผู้ทำกับกริยา

ของบาลีสันสกฤต ๑. สร้างขึ้นมาจาก ธาตุ

ลักษณะของธาตุ ๑. พยางค์เดียว พยัญชนะตัน เป็นพยัญชนะเดียว

๒. พยัญชนะตันเป็นพยัญชนะ คู่กันในภาษาสันสกฤต
๓. ไม่มีตัวสะกดกัน

๔. ประกอบน้ำจ้ำยท้ายธาตุให้เป็น ศัพท์ แบ่งเป็น นามศัพท์ กับ กริยาศัพท์ การประกอบน้ำจ้ำยท้ายธาตุตามวิธีกถุให้เป็นนาม เรียนนามกถุ ถ้าเป็นกริยา เรียกกริยา กถุ

๒. การสร้างคำ ของไทย ๑. วิธีข้อนคำ

๒. วิธีซ้ำคำ
๓. วิธีผสมคำ

ของบาลีสันสกฤต สร้างด้วยวิธีต่าง ๆ คือ

๑. **วิธีกดูต** มีการกำหนดตำแหน่งและการ

ปรับปรุงบ่าข้ายไว้ต่าง ๆ

บ่าข้ายแห่งกดูต ฝ่ามานาจและวิธีปรับปรุง
บ่าข้ายคือ

ก. ลบท้ายชาติกับบ่าข้าย หังศ์วารีอ่องส่วน

ข. บ่าข้ายเนื่องด้วย ณ ลบ ณ เหลือแต่ส่วน
และต้องคงหรือพุทธิตนชาติ

ค. ลบท้ายชาติแต่คงบ่าข้ายไว้

ง. ลงบ่าข้าย โดย ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จ. เปลี่ยนแปลงบ่าข้ายให้เป็นรูปอ่นก่อน

ฉ. เมื่อประกอบบ่าข้ายท้ายชาติที่มีท้ายชาติเป็น
พยัญชนะต่าง ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงหัง
บ่าข้าย และพยัญชนะท้ายชาติไปด้วยกัน

กริยากดูต แยกเป็น ๒ พวก คือพวกที่ต้อง^๔
แยกวิภาคติ เช่นเดียวกับคำนามที่ต้นขยาย
กับพวกที่ไม่ต้องแยกวิภาคติ

๙. **วิธีลงอุปสรรค** ทำให้ชาติหรือศัพท์

มีความหมายวิเศษยังนั้น

๑๐. กลับความ

ค. มีความหมายใหม่ ผิดกับความหมายเดิมไป

๑๑. การสมاس คือการนำคำพหกคัพพ์มาร่วมกัน
เข้าทำให้มีความหมายใหม่ขึ้น บางทีต้อง^๕
อาศัยสนธิต่างๆ คือ
สระสนธิ

พยัญชนะสนธิ

นิคหิตสนธิ

๔. ตัวอักษร เป็นวิธีเขียนคำสามาสlongด้วยการใช้ปั้นข้าย
ประกอบแทน

๓. การประกอบศัพท์เบ็นบท วิภาคติ วิภาคตินาม วิภาคติกิริยา

การจำแนกคำ ก. ประเภทแจกวิภาคติได้ หมายความว่า
ต้องมีการเปลี่ยนแปลงท้ายศัพท์ด้วยการลง
บ้ำจัยและเครื่องหมายวิภาคติ แสดงความ
เกี่ยวข้องระหว่างคำในประโยคโดยเฉพาะ
ผู้ท้ากับกิริยา เมื่อแจกแล้วเรียกว่า บท
ศัพท์ที่ต้องแจกวิภาคติ ได้แก่

ก. นามศัพท์ แยกเป็น

๑. นามนาม

๒. คุณนาม

รวมทั้งกิริยาดุติ ชื่่องำหน้าที่ขยาย
คล้ายคุณนาม

๓. สรรพนาม

๔. กิริยาศัพท์ แยกเป็น

๑. กิริยาอชญาตแจกด้วยวิภาคติกิริยา

๒. กิริยาดุติแจกด้วยวิภาคตินาม

๓. ประเภทแจกวิภาคติไม่ได้ ได้แก่

๑. อุปสรรค

๒. นิบท

๓. บ้ำจัย

๔. ประโยชน์กับการสร้างประโยค ของไทยกับของบาลีสันสกฤต

คำถ้าม

๑. เป็นความจริงหรือไม่ ที่กล่าวว่า “การยึดภาษาไทยได้แต่คัพท์ จะยึดไวยากรณ์หรือหลักเกณฑ์ทางภาษาไม่ใช้ด้วยหาได้ไม่ เมื่อเรายึดภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ ก็เป็นเช่นเดียวกัน” เพราะเหตุใด
๒. เหตุใดเราจึงต้องยึดคำมาใช้ทั้งภาษาบาลีและสันสกฤต ถ้ายึดแต่ภาษาไทยเดียว จะดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
๓. ถึงแม้ภาษาบาลีสันสกฤต จะเป็นภาษาที่แยกกันเป็นคนละภาษา แต่ก็ยังนัยนี้ได้ว่าเป็น ภาษาอินเดียอยันด้วยกัน จะมีเหตุผลใดยืนยัน คำกล่าวนี้ จงกล่าวเฉพาะแต่เรื่องทางภาษา ไม่จำเป็นต้องกล่าวทางประวัติศาสตร์
๔. คำของไทยกับคำของบาลีสันสกฤต มีความต่างกันอย่างไรและมีความสำคัญแก่ความคงทนของภาษาอย่างไร
๕. แต่เดิมพจนานุกรมภาษาไทย มีชื่อเรียกว่า ปทานุกรม แต่ท่านผู้ว่ากล่าวว่า คำของเรามีลักษณะตรงกัน พจน ไม่ได้ตรงกับ บท บทเป็นเรื่องของบาลีสันสกฤต จึงไม่ควรเรียก ปทานุกรม ท่านมีความเห็นในเรื่องนี้อย่างไร
๖. อุปสรรค ของบาลีสันสกฤต คืออะไร เป็นประโยชน์แก่ภาษาของเขาก็อย่างไร มีลักษณะที่คล้ายกับอุปสรรคเที่ยมของเรารอย่างไร
๗. บั้จัย คืออะไร ถ้าหากภาษาบาลีสันสกฤตไม่มีบั้จัยและวิธีการลงบั้จัย จะมีผลเกิดขึ้นแก่ภาษาของเขาก็อย่างไร
๘. วิภาคติ กับ ลิงค์ (เพศ) วนะ (พจน์) กับการ ก เกี่ยวข้องกันอย่างไร
๙. วิภาคติกับบุรพบทของ ภาษาบาลีสันสกฤต มีส่วนสมพันธ์กันบ้างหรือไม่ อย่างไร

๑๐. การมีวิธีการแจกวิภัตติ คำบาลีสันสกฤต ทำให้รู้ปลักษณ์ภาษาทั้งสองนี้ ต่างกับลักษณะภาษาไทยหลายประการด้วยกัน จงกล่าวถึงความต่างกันนี้
๑๑. สนธิมีความสำคัญแก่การสร้างคำบาลีสันสกฤตอย่างไร ถ้าไม่มีวิธีการสนธิ ผลจะเป็นอย่างไร
๑๒. สมำสของภาษาบาลีสันสกฤต มีลักษณะคล้ายกับคำช้อนและคำประสบ ของไทย จริงหรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย
-

บัญชีเที่ยบคำบาลีสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทย

เลขที่	คำบาลี	คำสันสกฤต	คำไทย	เลขที่	คำบาลี	คำสันสกฤต	คำไทย
๑	อัมด	อัมดุต	อัมด อัมดุต	๑๗	พุราหมณ์	พุราหมณ์	พราหมณ์
๒	อคุค	อคุร	อคกร	๑๘	นัสสุ	ศูนศุร	นัสสุ (ราชากัพท์)
๓	อาກาส	อากาศ	อากาศ	๑๙	นิค	นดุก	นดุค
๔	อุสก	อุสุก	อุสุก พุตุก	๒๐	โนโล	เมโล	โนโล เมโล
๕	อุกภูร្យ	อุคุណฑษฐ	อุคุណฑษฐ	๒๑	รอกต	รอกต	วอกต (มากับคำอื่น)
๖	อุปปล	อุคุปล	อุบล	๒๒	ลพธิ	ลพธิ	ลพธิ
๗	โภกาส	อโภกาศ	โภกาส อโภกาศ	๒๓	เวชช	ไวทุย	ແພພຍ ເວັບ (มากับคำอื่น)
๘	กฤต	กฤตุ	กัณฑ่า กฤตุมา	๒๔	ເວສ්ථ	ໄວຫුຍ	ແພເປຍ
๙	กากณิกา	กากณิก	กากณิก	๒๕	සත්ර	ศාවත්ර	සතුරະ(ราชากัพท์)
๑๐	คุร	คุรු	คุรු คุรු คุรු (มากับคำอื่น)	๒๖	සස්ත	ศාවත්ර	සස්ත (ราชากัพท์)
๑๑	หวาน	หวาน	หวาน ใช้ลง หวาน และ หวาน ในคำหวานสมัยเดส	๒๗	ສහස්ත	ສහත්ර	ຫ້ສ
				๒๘	ສາතු	ຊාවතු	ສວත
				๒๙	ສින්ත	ສින්ත	ສින්ත
๑๒	ชรา	ชุรา	ชรา มากับ ปรา เป็น ประชรา (ราชากัพท์)	๓๐	ສින්හ	ເຊෙනන	ເສෙන් ເສෙන්නາ
				๓๑	සිටි	තුරි	ສිටි ຕුරි
				๓๒	සිලිග	ໄທຄිග	ໄທຄිග
๑๓	ทิญวิ	ทฤตุษฐ	ทิญวิ ทฤตุษฐ	๓๓	สุก	කුරා	කුර්
				๓๔	สุทุก	තුතා	තුතා
๑๔	ทีป	ทุวีป	ทีป	๓๖	ໄສคุติ	ສුත්ති	ສුත්ති ໄສຄුตි
๑๕	ปภา	ปุรภา	ประภา	๓๗	ໄສມනສ්ථ	ເສෙමනසුຍ	ໄສມනස්ථ
				๓๘	ဟස්ත	හාස්ය	ຫັສ (มากับคำอื่น)
๑๖	ปฤก	ปัคร	บัค	๓๙	หුරි	හුරි	හුරි

แบบอักษรเทวนารี

สระสันสกฤต

สระลอย คือ สระที่ไม่ได้มากับพยัญชนะ ใช้เขียนต้นศัพท์ต้นพยางค์

ಅ ಆ ಇ ಈ ಉ ಊ

ಂ ಠಾ ಓ ಔ ಥ ಯ್

ऋ ಋ ಲ್ ಏ ಐ

ಷ ಱಾ ಗ ಿ ಽ ಔ

ಆ ಔ ಅಂ ಅಃ

ಾ ಽಾ ಔ ಽಃ

สระจำ คือสระที่มากับพยัญชนะ ดังที่มากับ ม ต่อไปนี้

ಮ ಮಾ ಮಿ ಮು ಮೂ ಮೃ ಮೃ ಮ್ಲ

ಂ ಂಾ ಂಿ ಂಿ ಂಿ ಂಿ ಂಿ ಂಿ ಂಿ

ಮೇ ಮೈ ಮೋ ಮೌ ಮೇ ಮಃ

ಂ ಂ ಂ ಂ ಂ ಂ ಂ

พยัญชนะสันสกฤต

ಕ ಗ ಖ ಞ ಗ ನ ಘ ಞ ಡ ಙ

ಚ ಚ ಛ ಜ ಚ ಶ ಧ ತ ತ ತ ತ

ಟ ತ ಠ ತ ಡ ತ ಧ ತ ಠ ತ ತ

ತ ತ ಥ ತ ದ ತ ಧ ತ ನ ತ ತ

ಪ ಪ ಫ ಪ ಬ ಪ ಭ ಪ ಮ ಪ

ಯ ಯ ರ ರ ಲ ರ ವ ರ ಶ ರ ಷ ರ ಸ ಸ

ಹ ಹ ಳ ಹ ಕ ಹ ಙ ಹ ಙ ಶ ಹ ಙ ಸ ಸ

ตัวอักษรพยัญชนะคู่
พยัญชนะซ้อน

ក	ម	ច	ණ	ຕ	ඩ	ද	ං
ກු	මු	චු	ණු	තු	දු	දු	නු
ප	ඩ	ම	ය	ල	ස		
පු	ඩු	මු	යු	ලු	සු		

พยัญชนะผสม

ක	ස	ඇ	දු	ණ	අ	ස්ක	ශ	ඉ
කු	සු	ඇු	දුු	ණු	අු	ස්කු	ශු	ඉු
ල	ව	ක	ක	ත්	ත	ත්ර	ය	
ලු	වු	කු	කු	තු	තු	ත්රු	යු	
ව	ශ	හැ	ර්ක	ර්ය	ල්	ල්ය	න්ත්	
වු	ශු	හු	ර්කු	ර්යු	ලු	ලුය	න්තු	
න්ත්	ක්ණ	ක්ම	ක්ව	ස්ත්	ස්ත	ස්ත්ර		
න්තු	ක්ඩා	ක්ඩා	ක්ඩා	ස්තු	ස්තු	ස්තුර		

เครื่องหมาย

อนุสูตร คือ เครื่องหมายแทนเสียง พยัญชนะอนุนาสิก เป็นจุดบอดอยู่บน
ตัวอักษร โดยเฉพาะเมื่อคำที่ตามมาขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ เช่น คุ่ คු
กි ลิชී แต่ถ้าคำที่ตามมาขึ้นต้นด้วยสรร หรือคำที่มีอนุสูตรอยู่สุด
ประไยก ต้องใช้ မ ไม่เครื่องหมายวิรามอยู่ข้างใต้ เช่น ເລຂນິ່ມ
ອານຍານ หรือ อສູຍ นาม กິມຸ (เรายังใช้เครื่องหมายพินทุแทนวิราม)

วิราม คือ เครื่องหมายขี้ดที่ไม่ได้พยัญชนะที่ไม่มีเสียงสรร
ວิสรุค คือ เครื่องหมายแทนเสียง ลมหายใจแรง เป็นจุด ແຈຸດข้างตัวอักษร
ຮ ເຮັດ คือ เครื่องหมายแทนเสียง ร ที่รัว มาก้างหน้าพยัญชนะอื่น เราเขียน ຮ

ແນບອັກຊຣິມັນ

ສໍາຫຼັບຄ່າຍອັກຍຽງເຖິງນາຄ່າ

ສະບະ

ສະບາດ a á i ī u ú e o
ອ ອາ ອີ ອື ອຸ ເອ ໄອ

ສະສັນສກຸດ a á i ī u ú ří ří ří ří
ອ ອາ ອີ ອື ອຸ ແ ດາ ກ ກາ
é ai ó au am ah
ເອ ໄອ ໄອ ເອ ອ ອະ

ພບຜູ້ນະ

ka	kha	ga	gha	na					
ກ	ຂ	ກ	ຂ	ຈ					
ca	cha	ja	jha	ñna					
ຈ	ຈ	ຈ	ຈ	ঝ					
ta	tha	da	dha	na					
ທ	ທ	ດ	ধ	ন					
ta	tha	da	dha	na					
ດ	ດ	ດ	ধ	ন					
pa	pha	ba	bha	ma					
ປ	ຜ	ບ	ບ	ມ					
ya	ra	la	va	śa	sa	sa	ha	la	্য
ຢ	ຮ	ລ	ວ	শ	ছ	শ	হ	প	ও

การใช้อักษรโรมัน

๑. ຖ ใช้แทนเสียงอนุนาสิกที่อยู่สุดศัพท์ ออกเสียงเป็น ง ในบาลี (ไม่ใช่ ນ อย่างสันสกฤต) ในฐานตัวสะกด

๒. พยัญชนะแต่ละเสียง เข้าออกเสียงเป็น อะ จิ้งใช้ a มาอับพยัญชนะ

๓. พยัญชนะที่มาด้วยกันไม่ว่าจะในฐานพยัญชนะช้อนหรือพยัญชนะประสม พยัญชนะตันจะไม่มีเสียงสระ เมื่อใช้อักษรโรมัน จึงไม่มี a มา กับพยัญชนะ เราใช้เครื่องหมายพินทุไว้ข้างต้นพยัญชนะนั้น ๆ เช่น

kka	kkha	gga	ggha	t _p a	p _t a	t _k a	k _t a
ก _ก	ก _ข	ก _ก	ก _ຂ	ต _ປ	ປ _ຕ	ຕ _ກ	ກ _ດ
dga	b _ধ	s _চ	s _ঢ	ska	sta	rya	ly _া
ଥୁଳ	ଫୁଳ	ଶୁଳ	ଖୁଳ	ଶୁଳ	ଶୁଲ	ରୁଳ	ଲୁଳ
kra	tra	pra	bra	sra	hra	rka	rga
କୁର	ତୁର	ପ୍ରା	ଫୁର	ଶୁର	ହୁର	ରୁକ	ଲୁକ

๔. ຸ หรือ ພ ใช้ในภาษาบาลี และยังมีเสียง พุท อันเป็น ພ ที่ออกเสียงหนัก ไม่มีอักษรใดแทนเสียงได้ ต้องใช้ ໃຫາ เช่น ວິຣຸພທ—virupha

๕. — ขีดบนสระ เป็นเครื่องหมายแสดงว่าเป็นสระเสียงยาว ได้แก่ ຂ ຕ ບ (ອາ ອີ ອູ) กับ ຂ (ເອ) และ ດ (ໂອ) ในสันสกฤต e และ o ของบาลีถึงเนี้จะไม่มีขีดข้างบนอักษรโรมัน แต่เขาก็ถือเป็นสระเสียงยาว เช่นเดียวกัน

ภาค ๒

ลักษณะคำบาลีสันสกฤตที่ต่างกัน

แม้ว่าภาษาบาลีและสันสกฤตจะมีลักษณะของภาษาคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก แต่คำที่ใช้ในภาษาทั้งสองก็มีเป็นอันมากที่ต่างกัน บางคำต่างกันเพราะระบบเสียง และวิธีการออกเสียง บางคำที่ต่างกันเพราะความหมาย แม้ว่าจะมีเป็นส่วนน้อยก็ตาม ดังนั้นก่อนจะได้กล่าวถึงเรื่องลักษณะคำบาลีสันสกฤตที่ต่างกัน จึงควรได้กล่าวถึงระบบเสียงและการออกเสียง

ระบบเสียงและการออกเสียง

ภาษาสันสกฤตจัดระบบเสียงตามแบบแผนเทวนารี อักษรที่ใช้แทนเสียง จึงใช้อักษรเทวนารี แต่บาลีไม่มีอักษรของตัวเองดังกล่าวแล้ว ทั้งพจนานุกรมบาลี อังกฤษกับคำราไวยากรณ์ที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ จึงใช้อักษรโรมันถ่ายเสียง จึงจะเทียบอักษรเทวนารีกับอักษรโรมันไว้ให้เห็นด้วย ในที่บางแห่งที่เสียงสะพยณุชนะ ของไทยไม่อาจถ่ายเสียงได้ ก็จะใช้อักษรโรมันถ่ายเสียงแทนด้วยเช่นกัน

ภาษาทั้งสองไม่ได้กำหนดเสียงสูงต่ำไว้ในระบบเสียง * ระบบเสียงของชาจึงมีเพียง สระ กับ พยัญชนะ ดังต่อไปนี้

สระ

สระสันสกฤต ได้แก่

ອ อາ อີ อຶ อຸ ດ ດາ ກ ກາ ໂ ໂອ ໂເ ອ ອະ

หมายเหตุ กล่าวว่า ภาษาสันสกฤตในสมัยพระเวทมีระบบเสียงสูงต่ำกวาย กือ เสียงสูง เรียก อุหุการ เสียงต่ำ เรียก อනุหุการ เสียงสูงท้ายทอก เรียก สุวต

ສະບາລີ ໄດ້ແກ່

ອ ອາ ອີ ອື ອຸ ອູ ໂອ

ສູນທີ່ເກີດເສີຍສະ

ເຂົ້າດີວ່າ ສະມື່ຖືເກີດອ່າງເຕີຍກັບພຍ້ອຸ່ນະ ດັ່ງນີ້ ຄືອ

ສະເໜີວ່າ ໄດ້ແກ່ ອ ອາ ເກີດສູນຄອ ອີ ອື ເກີດສູນເພດານ ແລະ ອຸ ອູ ເກີດສູນຮົມຝຶປໍາ ດຸ ເກີດສູນມຸຫຼະ (ຫົວຍອດເພດານ)

ສະພສນ ໄອ ຂອງສັນສົກດຸດ ຕື່ອເປັນສະພສນ ອະ ກັບ ອີ ຈຶ່ງຕັ້ງດີວ່າ ທີ່ເກີດເປັນສູນຄອກັບເພດານ ແລະ ເຄົາ ກີ່ເປັນສະພສນ ອະ ກັບ ອຸ ເປັນສູນຄອກັບຮົມຝຶປໍາ ເປັກ

ເອ ກັບ ໂອ ຂອງນາລີກີ່ອື່ອເປັນສະພສນ ຄືອ ເຄ ມີເສີຍ ອະ ກັບ ອີ ແລະ ໄອ ມີເສີຍ ອະ ກັບ ອຸ ສູນທີ່ເກີດຈຶ່ງເປັນສູນຄອກັບເພດານແລະສູນຄອກັບຮົມຝຶປໍາ ເຊັ່ນເຕີຍກັບໜັງທັນ ຈຶ່ງນັບເປັນສະເສີຍຍາວເຫັນເຕີຍກັບຂອງສັນສົກດຸດດັ່ງລ່າວແລ້ວ

ດ້ວຍສູນທີ່ເກີດດັ່ງລ່າວ ຈຶ່ງກຳທັນດີໃຫ້ສະໜີທີ່ເກີດສູນເຕີຍກັນແບ່ນພວກເຕີຍກັນ ເຮັກ ອ ວຣະນະ (ສະກລາງ) ອີ ວຣະນະ (ສະໜັ້ນ) ອຸ ວຣະນະ (ສະໜັ້ງ) ດຸ ກາ ຂອງສັນສົກດຸດ ເປັນ ດຸ ວຣະນະ ກ ວຣະນະ (ກ ໄນກ່ອຍນີ້ໃຊ້) ດັ່ງນີ້ໃນການພື້ນກຳລັງໃຫ້ເສີຍສະຈຶ່ງເປັນສະໄໝໃນຮ່ວ່າງສະວຽດເຕີຍກັນຄືອ

ຕັນ	ໆ	ໆ	ພຸທົງ
ອະ ວຣະນະ	ອ	ອະ	ອາ
ອີ ວຣະນະ	ອີ	ເອ	ໄອ
ອຸ ວຣະນະ	ອຸ	ໂອ	ເອາ
ດຸ ວຣະນະ	ດຸ	ອວ	ອາວ
ກ ວຣະນະ	ກ	ອລ	ອາລ

ເນື່ອຝັກປະບົບປຸງຫາດຸ ໂດຍມີການເປົ້າປັ້ງແປລັງສະບັບທັນຫາດຸ ດັກລ່າວໃນເຮືອງ
ບໍ່ຈ້າຍ ເນື່ອດ້ວຍ ດີ ໃນກຸດ ແລະ ຕ້ອທິກ ຂ້າງຕັນ ກໍຈະເປົ້າປັ້ງແປລັງສະບັບທັນ ກາ
ພຸຖົມເປັນ ໄອ ແລະ ເອາ ຕລອດຈານ ຖ ວຽກ ພະ ກາ ວຽກ ນີ້ແຕ່ໃນສັນສົກດູຕເທົ່ານັ້ນ

ຄັກຍະນະກາຮອກເສີຍງສະ

១. ເສີຍງ ຖ ໃນສັນສົກດູຕ ອອກເສີຍງຕ່າງກັນໄປໃນເຖິງຕ່າງ ທີ່ ຄື່ອເປັນ ສຸ ບ້າງ
ຮີ ບ້າງ ແຕ່ໄດຍ້ທີ່ໄປອອກເສີຍງເປັນ ວິ ທີ່ຈິງໄມ່ນໍາຈະເຮີຍກວ່າເສີຍງສະ ເພວະໄມ່ໃຊ້
ເສີຍງສະແທ້ ມີເສີຍງພົງໝັ້ນະ ຮ ລ ປະກອບອູ້ດ້ວຍ ແຕ່ດ້ວຍແຫຼ່ທີ່ສັນສົກດູຕໃຊ້ ຖ ກັບ
ພົງໝັ້ນະໄດ້ເຊັ່ນເດືອກກັບສະ (ເມື່ອມີ ຖ ແລ້ວ ໄມ່ຕ້ອງມີສະອື່ນອົກ) ເຊັ່ນ ກຸດ (ກຣິດ)
ຕຄມ (ຕຣິນ) ຈຶ່ງດື່ອ ຖ ເປັນສະ ບາລືອກເສີຍງຄໍາທີ່ສັນສົກດູຕນີ້ ຖ ເປັນເສີຍງສະເທົ່ານັ້ນ
(ໄມ່ມີເສີຍງພົງໝັ້ນະອູ້ດ້ວຍ) ເປັນເສີຍງສະຕ່າງ ຖ ກັນ ຄື່ອ ອະ ບ້າງ ອີ ບ້າງ ຦ຸ ບ້າງ
ຕັ້ງຈະກ່າວ່າວ່າຕ່ອໄປ

ເສີຍງ ຖ ກາ ແລະ ກາ ມີຄໍາໃຫ້ນ້ອຍໆນາກ ແລະ ໄມ່ປ່ຽກງົມທີ່ໃຊ້ໃນຄໍາທີ່ເຮົາຢືນນາ
ຈຶ່ງໄມ່ຈໍາເປັນທັກກ່າວົງ

២. ເສີຍງ ອ ອະ ອະ ຂອງສັນສົກດູຕ ທີ່ຈິງກໍຄື່ອເສີຍງ ອະ ນັ້ນເອງ ແຕ່ ອ
ຄື່ອ ເສີຍງ ອະ ທີ່ມີ ນ ເປັນພົງໝັ້ນະອນຸນາສິກຕາມມາໃນສູານທີ່ສະກັດ ກັບ ອະ ຄື່ອເສີຍງ
ອະ ທີ່ມີເສີຍງລົມຫາຍໃຈແຮງຮະແກນມາດ້ວຍ ເກົ່າງໝາຍທີ່ແສດງເສີຍງເຊັ່ນນີ້ ເຂົ້າໃຊ້ :
ເວົາກ ວິສຽກ ທີ່ເຮົາມາໃຊ້ເປັນ ວິສຽກນີ້ ນັ້ນເອງ ດ້ວຍໃຫ້ກັບຮະແກນເສີຍງ ມກິ້ວ້ ມ
ທີ່ອ ທ ດ້ວຍເມື່ອໄດ້ວິສຽກຮະແກນເສີຍງ ສ ສຸດຄັພ໌ ເນື້ອນັ້ນເສີຍງຫາຍໃຈແຮງນັ້ນຈະໄດ້ຍືນຫັດ
ໜູນເສີຍງເຊັ່ນນີ້ໄມ່ມີໃນບາລື

៣. ເສີຍງສະໜ້າງວາ ສະຜົນທຸກເສີຍດີເປັນສະເສີຍຍາວ ທີ່ເຂົ້າກຳຫັດໄວ
ໜ ມາຕຣາ (ເສີຍສັ້ນ ນີ້ ມາຕຣາ) ແຕ່ດ້ານທີ່ສະກັດຕ້ວຕາມອັນເປັນລັກຂະະພົງໝັ້ນະ
ຫັ້ນ ສະຜົນນັ້ນທີ່ອອກເສີຍງເປັນສະເສີຍສັ້ນ ດັກຄໍາບາລື ເມດຸຕາ ເສົງລື ໂກນໂຕ
ໂຍດຸທຳ

ພບຜູ້ອະນະ

ພບຜູ້ອະນະສັນສົກດຸມນີ້ເສີຍພິເນີນຈາກບາລີ ຄື່ອ ນີ້ ສ ຊ ແລະ ມີເສີຍພບຜູ້ອະນະປະ-

ສົມທີ່ຈັດໄວ້ໃນຮັບນີ້ເສີຍພບຜູ້ອະນະດ້ວຍ ຈຳດຶງມີແບນອັກຊາປີເສີຍກື່ອ ກຸ່ງ ກັບ ຂູ່

ສ່ວນເສີຍ ພ ທີ່ມີທັງສອງພາຫຼາກ ທີ່ຈິງແລ້ວໄມ້ນີ້ທີ່ໃຫ້ໃນພາຫຼາກສັນສົກດຸມ ເຂົາໃຊ້ ທ ແຕ່

ອອກເສີຍເປັນ ພ ກົມ

ການຈັດຮັບນີ້ເສີຍພບຜູ້ອະນະ ທີ່ເປັນໄປຕາມແບນອັກຊາເຫວາຄ ເຊົ້າຈັດເປັນ

ວຽກຕາມຫຼາຍທີ່ເກີດ ແລະ ຈັດເປັນແດວຕາມລັກຊະນະກາຮອກເສີຍ ສ່ວນທີ່ເຂົາວຽກໄນ້ໄດ້

ດີເປັນເຄຫວຽກ (ເກີດວຽກ) ອົງ ອ ວຽກ (ໄມ້ມີວຽກ) ທີ່ຈິງແລ້ວແຕ່ລະເສີຍມີ

ທີ່ເກີດພອຈະຈັດເຂົາໃນວຽກໄວວຽກທີ່ໄດ້ທັງສັນ ສ່ວນລັກຊະນະກາຮອກເສີຍກີ່ເປັນໄປ

ເຊັ່ນພບຜູ້ອະນະອື່ນໆ

ການຈັດຮັບນີ້ເສີຍຕາມຫຼາຍທີ່ເກີດເສີຍແລະ ລັກຊະນະກາຮອກເສີຍມີດັ່ງນັ້ນ

ພບຜູ້ອະນະໂຄມະ

ພບຜູ້ອະນະໂຄມະ

ສົດລ	ຫນິຕ	ສົດລ	ຫນິຕ	ອນຸນາສິກ
ວຽກ ກະ	ກ	ໝ	ກ	ໝ ຈ (ໜ)
ກັນຫຼັກ (ຫຼາຍຄອ)				
ວຽກ ຈະ	ຈ	ໝ	ຈ	ໝ (ກ ພ)
ຕາລຸຫະ (ຫຼາຍເພດານ)				
ວຽກ ປະ	ປ	ໝ	ທ	ໝ (ຮ ພ ພ)
ນຸກຫະ (ຫຼາຍອອກເພດານ)				

พยัญชนะอโรมะ	พยัญชนะโรมะ
สระ ลิล วรรณ หันดยะ (ฐานพั่น)	สระ ลิล ธันดร น (ສ ລ)
วรรณ ปะ ໂອມຽצה (ฐานริมฝีปาก)	ພ ກ ນ (ງ)
ເໝ່ຍວຽກ (ສ ມ ສ)	ຢ ລ ວ ຕ ນ ຊ ນ (ຢ ລ ວ ທ) (ນ) (ອ)

พยัญชนะເຫດວຽກທີ່ຢູ່ໃນວະເລັບ ນາຍວ່າ ເປັນພຍัญชนะທີ່ມີທີ່ເກີດເຊັ່ນເຕີວ
ກັບພຍัญชนะແດວນັ້ນ ຖ້ອງວຽກນັ້ນ ທີ່

ຂໍານົດທີ່ເກີດພຍัญชนะ

ແນ່ງອອກເບື່ນ

๑. ຖຽນຄອ ທີ່ເວີກ ກົມຽຮະ ທີ່ຈິງພຍัญชนะວຽກຂະ ເກີດເພີ່ງເພດານອ່ອນ
(velar) ໄນລຶກລົງໄປດີງລຳຄອ (glottal) ແຕ່ເສີຍສະ ອະ ອາ ທີ່ວ່າ ເກີດແຕ່ຖຽນຄອ
ດີເບື່ນ glottal+ທ ກີດແທ່ງເຕີວກັບ ອະ ອາ

๒. ຖຽນເພດານ ທີ່ເວີກ ຕາລຸຊະ ຢ ທີ່ນັບເປັນຕາລຸຊະດ້ວຍ ມີທີ່ເກີດແທ່ງເຕີວ
ກັບ ອີ ອີ ຈຶ່ງດີ່ວ ຍ ເປັນ ອັທສະ ສ່ວນ ພ ຂອງສັນສົກດູບເປັນເຕີງພຍัญชนะອຸ່ສູນ
(ໄອນ້ຳ) ເກີດໂດຍໃຊ້ລື້ນແຕ່ເພດານແໜ່ງໃໝ່ເສີຍເສີຍແຫງກອກນາ ຄລ້າຍເສີຍ ຮ່າ
ເວລາ ຕ ຄວນຄຸມາກັບພຍัญชนะອື່ນ ຈຶ່ງນັກເປັນ ພຍัญชนะວຽກຈະ ເປັນ ຄຸ ໂດຍນາກ

๓. ຖຽນຍອດເພດານ ທີ່ເວີກ ມຸກຫຸ້ຍ ມຸກຫຸ້ນ ບ. ທີ່ວ່າ ມຸກຫຸ້ນ
ຫົວ ໃນທີ້ນາຍວ່າ ຍອດຂອງເພດານປາກ ໄນໃຫ້ປຸ່ນແຫຼກ ເພຣະໃນກາຮອກເສີຍ

พยัญชนะวรรณนี้ (ได้แก่วรรค ภู) ต้องม้วนลิ้นแตะลิ้นเข้าไปเกือบถึงกลางเพดาน จึงจะสระบัด บ้ำชุบันเจิงเรียก Lingual คือ เนื่องด้วยลิ้น จะ ก เป็นพยัญชนะอุสุณที่เกิดที่แห่งนี้ เพราะต้องม้วนลิ้นเข้าไปลิ้นเจิงจะให้ลมเสียดแทรกออกมาก เวลาใช้จีบมักจะต้องมากับพยัญชนะวรรณ ภู เพราะเกิดแห่งเดียวกัน ออกเสียงได้ง่าย ไม่ต้องเบล็งทางสภาพลิ้นบ่อยๆ เสียง พ ก็ถือว่ามีที่เกิดฐานนี้

๔. ฐานพั่น ที่เรียก หันดะ มีเสียง ส เป็นพยัญชนะอุสุณที่ใช้ป้ายลิ้นแตะข้างหลังพั่น ให้เสียงเสียดแทรกตามไรพั่น เวลาใช้กับพยัญชนะอื่น จึงมักต้องเป็นพยัญชนะวรรณ ตะ ด้วยกัน ล ก็มีที่เกิดแห่งเดียวกันนี้

๕. ฐานรัมผีปาก ที่เรียก ไอภูรูชะ มีเสียง ว พยัญชนะเศววรรณเกิดที่เดียวกันนี้ แต่บาลีถือว่ามีที่เกิดผสมสองแห่ง คือ หันดะ กับ ไอภูรูชะ ทำนองเดียวกับ v ของภาษาอังกฤษ ไม่ใช่ ว อวย่างไทย (ตามที่กล่าวไว้ใน the New Pali Course ของ พุทธทัตตะธรรม)

ลักษณะการออกเสียงพยัญชนะ

พยัญชนะตน ที่อยู่ต้นศพท์ มีการออกเสียงดังนี้

๑. เสียงก้องกับไม่ก้อง ที่เรียกพยัญชนะโนยะกับโนยะ พยัญชนะแตรที่ ๐ กับ ๒ เป็นเสียงโนยะ แตร ๓ ๔ ๕ เป็นเสียงโนยะ

๗ ๙ ส ถือเป็นเสียงไม่ก้อง ส่วน ย ร ล ว ห เป็นเสียงก้อง วิสรุค จึงจะเป็นเสียงหนักไม่ก้อง

๒. เสียงหนักกับเสียงเบา ที่เรียกสิດิล กับ ชนิต เสียงชนิต คือ เสียงหนักมีเสียงกวะแทกลมหายใจแรง ๆ อยู่ด้วย ได้แก่ พยัญชนะแตรที่ ๒ กับแตรที่ ๔ ห ถือเป็นเสียงชนิตแท้

๓. เสียงอนุนาสิก คือ เสียงขั้นจมูก พยัญชนะที่ออกเสียงเช่นนี้ได้แก่พยัญชนะเดาที่ ๔ หรือพยัญชนะท้ายวรรค บางทีจะเรียกพยัญชนะอนุนาสิกนี้ว่า วคุคนุด พยัญชนะที่สุดแห่งวรรค

พยัญชนะตัวสะกด

๑. ° นิคหิต เป็นเครื่องหมายแทนเสียงพยัญชนะอนุนาสิก บาลีกำหนดไว้ในระบบเสียงพยัญชนะ แต่สันสกฤตกำหนดไว้กับ อ ในระบบเสียงสระ นิคหิตนี้ใช้เป็นตัวสะกดเท่านั้น โดยเฉพาะเมื่ออุ่นสุคศพท์ บาลีถือเป็น ง สะกด ส่วนสันสกฤตถือเป็น ນ สะกด เช่น พุทธ์ บาลีออกเสียง พุทธং สันสกฤตออกเสียง พุทธম ส่วนสระที่มานานนิคหิต ต้องเป็นสระเสียงสัน เช่น গুলি নাৰি ৱুচ্ছু ৱুচ্ছু เมื่อพิค้อนตามมา นิคหิตจะเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายวรรคของพยัญชนะต้นของคำนั้น ๆ เช่น ສົມພສູສ เป็น ສມພສູສ

๒. พยัญชนะการันต์ คือ พยัญชนะท้ายศพท์ มีแต่ในภาษาสันสกฤต มี ๓ การันต์ น การันต์ ส การันต์ ภาษาบาลีมีแต่สรการันต์ คือ สระที่ลงท้ายศพท์ ทุกศพท์ลงท้ายด้วยเสียงตระ พยัญชนะการันต์เหล่านี้จะไม่ออกเสียง เมื่อเขียนอักษร ไม่มันจะไม่มี a

พยัญชนะต้นและตัวสะกดตั้งกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นพยัญชนะเดียว แต่ทั้งบาลี และสันสกฤตยังมีวิธีการใช้พยัญชนะคู่ คือ นำพยัญชนะ ๒ เสียง หรือมากกว่า ๒ นามาใช้ด้วยกัน ซึ่งบาลีและสันสกฤตมีลักษณะพยัญชนะคู่ต่างกัน คำที่ใช้จึงต่างกันไป ด้วย จึงต้องนำกล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้

พยัญชนะคู่

แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะตัวยกัน คือ

๑. พยัญชนะช้อน คือ พยัญชนะที่มีที่เกิดแห่งเดียวกัน (หมายว่าเป็นพยัญชนะในวรรคเดียวกัน) มาช้อนกันเข้า แต่ก็มีกำหนดค่าว่าจะต้องมีลักษณะตามกำหนดด้วย คือ ต้องเป็นพยัญชนะในเบระดับยกัน หรือ อโรมะด้วยกัน ห้องท้องกำหนดเฉพาะลงไปอีกกว่า เฉพาะพยัญชนะเดวที่ ๑ ที่ ๓ ที่ ๕ จึงจะเป็นพยัญชนะทั่วสะกด ก็ได้ เป็นพยัญชนะตัวตามก็ได้ แต่พยัญชนะเดวที่ ๒ กับ ที่ ๔ เป็นพยัญชนะตัวสะกดไม่ได้ เป็นได้แต่ตัวตาม

ลักษณะพยัญชนะช้อน กำหนดไว้ดังนี้ คือ

พยัญชนะเดวที่ ๑ สะกด พยัญชนะเดวที่ ๑ หรือ ๒ ของแต่ละวรรค ตามได้เช่น

ສຸກ ຖຸກ ສຈຸ ອຸຈອງ ວິກ ອົກ ອຸດຸຕາ ອຸດຸກ ສປຸນໆ ປຸປຸກ

พยัญชนะเดวที่ ๓ สะกด พยัญชนะเดวที่ ๓ หรือ ๔ ของแต่ละวรรค ตามได้ เช่น

ອຸຄຸກ ອຸຄຸນ ນຸ່ຫ ວຸ່ຫ ວຸ່ຫ ສຸກ ອຸທຸກ ສພຸກ ຄພຸກ

พยัญชนะเดวที่ ๕ สะกด พยัญชนะอื่นในวรรคแต่ละวรรคตามได้ เช่น

ວິກ ສົງຂ ອົງຄ ສົງນ ລູ່ຈຍ ສູ່ລົວ ສູ່ລົຍ ສູ່ລົມ

ສຸນຕີ ສຸນດວ ອິນຖ ຂນຸທ ອິນນ ກນບໍ່ ສນຸມສຸສ ອິນພາ ຮິນກາ

ส่วนพยัญชนะเศษวรรค ก็มีที่ช้อนกันเช่นนี้ แต่เป็นก. ไม่ช้อนตัวเองคือ ช้อน
พยัญชนะเดียวกัน ได้แก่ ຍຸ ລຸ ກັບ ສຸ ສຸ ໃນຄໍາ ອິຍຸກາ ສລຸລ ກັບ ວຸສຸ

พยัญชนะช้อนมักมีใช้แต่ในภาษาบาลี แต่ที่มีใช้ในภาษาสันสกฤตก็มีบ้าง
เช่น ທຸດຸ (ໃຫແລ້ວ) ອິນຸຕ (ປລາຍ ທີສຸດ ສຸດທ້າຍ)

๒. พยัญชนะประลุน คือ พยัญชนะที่มาด้วยกันโดยไม่ได้อธิฐานที่เกิดเสียง
เป็นสำคัญ แม้เป็นพยัญชนะคนละวรรคก็อาจมาด้วยกันได้ ที่มาด้วยกันสองเสียงก็มี

สามเสียงก็มี ข้อกำหนดที่สำคัญก็คือ พยัญชนะที่มาตัวยกันนั้น ต้องเป็นโน้มะด้วยกัน หรือโน้มะตัวยกัน ดังนี้

พยัญชนะโน้มะด้วยกัน ได้แก่

ฤก (ศกุต) ฤก (สตุการ) บุก (สปุต) คุป (อุคุล) กร (ปกริม)

ชุภ (อชุภ) สุต (วสุต) สุก (สกุนธ) ชุบ (ปุชบุป)

พยัญชนะโน้มะด้วยกัน ได้แก่

ครุ (สุนคุธ) หุน (อุหุโน้มะ) หุค (ปุหุคล) พุช (ลพุธิ)

หังนี้ยกเว้นแต่พยัญชนะเสียงอ่อนอันได้แก่ ง ญ ณ ນ กับ ຍ ຮ ວ ນ
กับพยัญชนะเสียงแข็งกว่า ไม่ว่าจะอยู่หน้าหรืออยู่หลัง ไม่มีกำหนดเรื่องพยัญชนะ
โน้มะหรือ อโน้มะ

ที่มากับพยัญชนะโน้มะ เช่น

ຖุย (ເລາຖຸຍ) ຖຸຍ (ສຕຸຍ) ດຸຍ (ມິດຸຍາ) ກຸຮ (ສຸກຸຮ) ຕຸຮ (ວກຸຮຽ)

ຄຸນ (ປຽກຸນ) ຜຸດ (ປາງຸມຸດີ) ຊຸນ (ອຸ່ມຸນນຸ) ສຸນ (ສຸນານ) ສຸມ (ວິສຸນຍ)

ที่มากับพยัญชนะโน้มะ เช่น

ທຸຍ (ວິທຸຍາ) ອຸຍ (ນອຍິນ) ທຸຮ (ກຸທຸຮ) ຄຸຮ (ອຄຸຮ) ຜຸຮ (ຊຸຮະ)

ຖຸນ (ປົກຸນ) ວຸຍ (ວຸຍາມຸວ) ລຸຍ (ຄລຸຍ) ຮຸຍ (ອາຮຸຍ)

พยัญชนะประสมมีที่ใช้มากในภาษาสันสกฤต แต่ที่มีใช้ในภาษาบาลีก็มี ได้
แก่ ວຸຍຄຸນ (ເສືອ) ວຸຍປາທ หรือ ພຸຍປາທ (ພຍານາທ) ເສູວ (ພວຸ່ງນີ້ ໃຫ້ ສູວ ກົມ)
ສຸວາຄຳ (ກາරຕ້ອນຮັບ ກາրທ່ອງຂຶ້ນໃຈ) ສຸວາຖາໂຕ (ກາຮກລ່າວດີແລ້ວ)

ตัวระบบเสียงที่มีความต่างกันในบางลักษณะดังกล่าวแล้วนี้ จึงทำให้คำบาลี
และสันสกฤตต่างกันไป โดยมากต่างกันเรื่องเสียง ส่วนเรื่องความหมายก็มีต่างกันอยู่
บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย จึงจะแยกกล่าวเป็นเรื่องเสียงกับความหมาย ดังนี้

តាកម្មនេះគាំបាត់សំណងក្នុងព័ត៌មាន
ស៊ីយែង

ស៊ីយែងសរោត ព័ត៌មានដែលត្រូវបានដាក់ទៅបាន

១. ព័ត៌មានគឺជាប្រព័ន្ធឌីជីថាមពេលដែលត្រូវបានដាក់ទៅបាន

បានដើម្បីស៊ីយែង ឬ ព័ត៌មានសំណងក្នុងព័ត៌មានដែលត្រូវបានដាក់ទៅបាន

ស. ឯ ករណី ប. ឧ ករណី (ករណីត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ស. ឯ ករណី ប. ឧ ករណី (ករណីត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ស. ឯ ករណី ប. ឧ ករណី (ករណីត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ករណី ករណី (ត្រូវបានដាក់ទៅបាន)

ສ. ວັດຖາ

ນ. ຖຸກູ້ (ຕົ້ນໄຟຟັງ)

ສະ ໂອ ກັບ ເຂົາ ຂອງສັນສົກດຸດ ເປັນສະພົມ ແລະນາລີມສະພົມເພື່ອ ແກ້ວ
ໂລ ດະນັ້ນເສີຍ ໂອ ເຂົາ ຂອງສັນສົກດຸດ ຈຶ່ງທຽບກັບ ໂອ ໂອ ໃນກາຫານາລີ ແຕ່ບາງຄໍາ
ກີ່ທຽບກັບ ອີ ແລະ ອຸ

ສ. ໂອ ໄກລາສ

ນ. ເອ ເກພາສ ແກລາສ (ກູ່ເຂົ້າໄກຮລາສ)

ໄວທຸຽຍ ໄວທຸຽຍ

ເວທຸຽຍ (ແກ້ວໄພທຸຽຍ)

ໄວປຸລູຍ

ເວປຸລູລ (ຄວາມເຕັມ ຄວາມໃຫຍງ)

ໄສນຸຍ

ເສົນຍ (ທີ່ເກີຍວັກນົກອງທັພ)

ໄຈຕຸຍ

ເຈົດຍ (ເຈົດຍ)

ໄວຫຸຍ

ເວສຸສ (ຮນຫັນພ່ອຄ້າ ຮັນ

ວຽວແະທີ ຕ ຂອງອິນດູ)

ໄວຫຸຍ

ເວຫຸ່ຍ (ແພທຍ ຜູ້ຮູ)

ໄສລ (ໄສ—ລະ)

ເສລ (ເສ—ລະ ທີ່ເປັນຫິນ ຫິນ)

ໄມເຮຍ

ເມຮຍ (ເກົ່າງກົງທຳໄຫມືນແນາ)

ສ. ເຂົາ ເອາຮສ

ນ. ໂອ ໂອຣສ (ລູກໜາຍ)

ເລາກຸຍ

ໂລກິຍ (ທີ່ເກີຍວັກໄລກ)

ເນາລີ

ໄມລີ (ນາຍພົມ ພນຈຸກ ຍອດ)

ເປົກກາມ

ໂປຣາມ (ເກ່າ ກ່ອນ)

ສ. ໂອ ໄວທຸຽຍ

ນ. ອີ ອິສຸສີຍ (ຄວາມເບື່ອໃຫຍງ)

ໄສນຸຫວາ

ສິນຸຫວ (ທີ່ເກີດແຕ່ແມ່ນ້າສິນຫຼູ

ໄດ້ແກ່ ແກລືຍສິນເຮົວ ກັບ
ນັ້ສິນຫຼົພ)

ส. เอ เออาทุธุร (ความ
นัย ความกล้า)
บ. อุ อุทุธจุจ (ความฟังช้าน ความ
ตีนเต้น)

ແດທີ່ຄໍາບາລືກັນສັນສົດໃຫ້ເອ ອ ທຣົງ ໂອ ອຸ ຕຽກກັນກົມເປັນອັນນາກ ດັ່ງນີ້

ສ. ເອ ເຕີ ບ. ເອ ເຕີ (ความຄມ ความຮ້ອນ ความ
ຮູ່ໂຮຈົນ ອໍານາຈ)

ເປັນນຸ້ມ ເປັນ (ความຮັກ)

ເກສ ເກສ (ຜມ)

ສ. ອີ ທິວຍ ບ. ອີ ທິພຸພ (ທີ່ເປັນທິພີ່ ທີ່ເກີຍກັນເຫວດາ)

ນິຕຸຍ ນິຈຸຈ (ເສັອ ຕ່ອເນືອງກັນ)

ມິຕຸຮ ມິຕຸຕ (ເພື່ອນ)

ສ. ໂອ ໂມທ ບ. ໂອ ໂມທ (ความຫລງ)

ໄຍຫ ໄຍຫ (ນັກຮົບ)

ໄຣກ ໄຣກຍ້ໄເຈັບ)

ສ. ອຸ ສຸຂ ບ. ອຸ ສຸຂ (ความສຸຂ ກວາມສນາຍຄວາມ
ສໍາເຮົາ)

ຖຸ່ຂ ຖຸ່ຂ (ກວາມຖຸ່ຂ ໄນສຸຂສນາຍ)

ຖຸ່ຫວາ ຖຸ່ຫວາ (ໄຣກເວືອນ)

ໜ. ດ້າງກັນດ້ວຍກາຣເລືອກ ໃຫ້ເສີຍງ ສະຮະຄນ ລະເສີຍງ ຫັງທີ່ ດ້າງກົມ ເສີຍງສະ

ນີ້ ອີ ໃຫ້ດ້ວຍກັນ

ສ. ອີ ກາກຄົກາ (ກາກຄົກ ມາຕຣາເຈີນອຍ່າງ
ທໍາສຸດ= $\frac{1}{5}$ ການປະເທດ).

ປຸ່ມກົງດີ ໄປປຸ່ມກົງດີ (ສະບັວ)

ອີ ດີຮຸຈິນ ອີ ດີຮຸຈິນ (ສັກວິດີຮຸຈິນ)

ອຸ ຄຽວ ອຸ ຄຽວ (ໜັກ ຄຽວ)

ສ. ອຸ ປຸປຸຜູສ	ນ. ອາ ປັບພາສ (ປອດ)
ອຸ ປຸຮະ	ອີ ປຸວິສ (ບ່ຽນ)
ອຸ ປຸຊົກຣີເຕີ	ໄອ ໂປ່ງຂອງລີ (ສະບັວ)
ອຸໜຸງວ	ໄອມູງ (ອູງ)

၃. ດຳກັນດ້ວຍອັດຕາເສີຍສັນຍາວ

ກ. ກໍາສັນສົກດຸກທີ່ມີພົບຜູນຈະ ປະສົມນາກັບສະເໝີຍຍາວ ເນື້ອກຄົນກລືນເສີຍ
ເບື້ນພົບຜູນຈະຫຸ້ນໃນພາສາບາລີ (ຄູ່ຫຼັກກາຮຄລົນເສີຍຕ່ອໄປ) ສະເໝີຍຍາວນັ້ນ
ຈະກລາຍເບື້ນສະເໝີຍສັ້ນ ດັ່ງນີ້

ສ. ອາ ຮານຸຍ	ນ. ອະ ລົມຸງ (ເມີລີ້ດ້າວ)
ສາມານຸຍ	ສາມຸງ (ສາມັງ ມ່ວນຕາ)
ການຸດີ	ສຸນຸດີ (ກວາມສົງບ)
ອີ ກຸງໜຸນ	ອີ ຄິມຸນ (ດຸດູວັນ)
ອີຮຸ່ງຍາ	ອີສຸ່າ (ກວາມອີຈາກຮີຍາ)
ອີປຸ່າສາ	ອີຈຸ່າ (ກວາມປ່າງດາ)
ອຸ ທຸນຸຍ	ອຸ ສຸມຸງ (ກວາມວ່າງເປົ່າ)
ສຸດຸລ	ດຸລ ດຸລຸລ (ຫຍານ ມາ)
ຖຸກວ	ສຸຖຸກ (ຊາວວະນະທີ່ໄດ້ຂອງອິນດູ)

ຂ. ກໍາສັນສົກດຸກທີ່ມີພົບຜູນຈະປະສົມນາກັບສະເໝີຍຍາວ ເນື້ອມີກາຮແກຣກເສີຍ
ໃນພາສາບາລີ ສະເໝີຍຍາວນັ້ນຈະກລາຍເບື້ນສະເໝີຍສັ້ນ ດັ່ງນີ້

ສ. ອາ ອາຮຸຍ	ນ. ອະ ອົງຍ (ເຈົ້າຍ ອາຮຸຍ ເປັນທີ່ເກາຮພ ຍກຍ່ອງ)
ອາຈາຮຸຍ	ອາຈົ້າຍ (ອາຈາຮຸຍ)

ສ. ອື່ ອົງຫາ ບ. ອື່ ອົງຍາ (ການເຄລືອນໄຫວ ກາຮງວາງທ່າ
ຄວາມປະປຸດ)

ວຽບ	ວຽຍ (ຄວາມແຊັງແຮງ ຄວາມພຍາຍານ)
ອຸ ສູງຍ	ອຸ ສູງຍ (ພຣະອາທິດຍ)
ຖຽບ	ຖຽຍ (ເກົ່ວອົງຕົນຕົວ)

ເສີ່ງພຍັງໝະນະ

- ເ. ພຍັງໝະນະເດືອວ ຕ່າງກັນໄປໃນລັກຂະະທ່ອໄປນີ້
- ບ. ຕ່າງກັນດ້ວຍ ກາຮງໃຊ້ເສີ່ງພຍັງໝະນະ ເກົ່າທີ່ມີອຸ່ນເຫັນເສີ່ງທີ່ ຕົນໄມ້ນົບາລີ
ໄມ້ມີເສີ່ງ ທະ ມີແຕ່ ສ ດະນັນກຳທີ່ສັນສົກດຸກໃຊ້ ທະ ນາລືຈຶງໃຊ້ ສ ເໜີອັກັນໜົມ
ແກ່ທີ່ໃຊ້ເສີ່ງອື່ນທີ່ອອກເສີ່ງກົດ້າຍ ສ ກົມ

ສ. ຕ ກົດ້າກາ ບ. ສ ສຳຄັກ (ໄນ້ຫີ່ ຂຶ່ງຮູ້ ອຸກຫຼຸງ)

ກົງ	ສົງ (ຮ່າງກາຍ)
ກົງໝ	ສືສ (ຫັວ)
ກົດ້າ	ສຳຄັກ (ກົດ້າ)
ກົສນາ	ສຳສນາ (ກົສນາ)
ກົງ	ສົງ (ອຸກຫຼຸງ)

ສ. ດ ປົງຫຼຸກ ບ. ສ ປົງສາ (ບົງຫຼຸກ ນຸ້ງ)

ຜົນຫຼຸກ	ສົດ້າ (ນຸ້ງ ກອ)
ດູຈັກ	ອຸສົກ (ວັວັດ)
ກາຈາຍ	ກາສາວ (ຜ້າຍອົມຝາດ)
ບຸງໝ	ບຸງສ (ບຸງໝ)

ສ. ຕ ກາວ ບ. ສ ຈາປ (ອຸກສັກ)

ສ. ຕ ຕວ

ນ. ດ ດວ (ດວ)

ທີ່ບາລືກັບສັນສົກຖຸໃຫ້ ສ ຕຽງກັນກົມື ເຊັ່ນ

ສ. ຕ ສຸວັມິນ

ນ. ຕ ສາມື (ເຈົ້າຂອງ ນາຍ)

ສໄວໜ

ສໄວໜ (ຄອກບັງ)

ສາຫຼຸ

ສາຫຼຸ (ດີ ມີຄຸດຮຽນ)

ສ່ວນສັນສົກຖຸໄຟມື ພ ທີ່ອອກເສີຍອ່າງ ລ ແຕ່ມ້ວນລັ້ນລຶກເຂົ້າໄປແຕະເກືອບຄລາງ
ເພດານ ຄໍາທີ່ບາລືໃຫ້ເສີຍ ພ ສັນສົກຖຸຈີງໃຫ້ເສີຍຕ່າງ ຖ ເບື່ນ ພ ກົມື (ທີ່ຈິງໃນ
ສມັຍພວະເວທດລອດຈານໃນບ້າຈຸບັນເຫຼາອອກເສີຍ ພ ເບື່ນ ພ) ເບື່ນ ປູ ກົມືເບື່ນ ລ ກົມື
ດັ່ງນີ້

ນ. ພ ເວຫຼີຍ

ສ. ທ ໄວຫຼູຮູຍ (ແກ້ວໄພຫຼູຮູຍ)

ຈຸຫາ

ຈຸຫາ (ຜົມຈຸກ ຍອດ ຫົວ)

ກຽກ

ກຽກ (ກຽກ)

ກີຫາ

ກີຫາ (ກາຣຈິ່ນ)

ນີ້ພ

ນີ້ພ (ເບີຍດເບີຍນ ທໍາຮ້າຍ)

ນ. ພ ເຫັນ

ສ. ອູ ເຫັນ (ເຫັນ ນ້ຳລາຍ)

ກກຸ່ຫພ

ກກຸ່ຫພ (ແໜຶງ)

ພ ປວາພ

ລ ປຸວາລ (ແກ້ວປະພາພ ປວຫລໍາ)

ທາຫ

ທາລ (ລູກຄາລ ລູກຖຸແຈ)

ໝ, ດ່າວກັນດ້ວຍກາຣ ເລືອກໃຫ້ ພຍັງຂະນະ ຄນລະເສີຍ ທັງທີ່ດ່າວ ກົມືເສີຍ
ພຍັງຂະນະນັ້ນ ຖ ໃຫ້ດ້ວຍກັນ

ສ. ບ ຕຸງຍສຸກວົງຫຼຸດ

ນ. ວ ຕາວດິງສ (ສວຽບໜ້າຄວາດິງສໜ້ວອ

ຕຽບຕິງໜ້າ)

ອາຫຸ້ນ

ອາວຸນ (ອາວຸນ)

ສ. ຍ ກາຈາຍ	ນ. ວ ກາສາວ (ຜ້າຍັ້ມຝາດ)
ຍ ປູຍ	ພ ປຸພຸພ (ຫນອງ ໄທຍໃຊ້ເບື່ນ ຮາຫວັດທີ່ວ່າ ພຣະນຸພົມ)
ວ ວາວວາດ	ພ ວາວພາດ (ເສື້ອເກຣະ)
ຮ ສາວິກາ	ດ ສາລິກາ (ຂໍອນກ)
ດ ດາງຸຄລ	ນ ນຸ່ຄລ (ໄດ)
ຈ ລາກີ	ນ ລາກີ (ຫນ້າພາກ)
ວ ສາວ	ປ ຜາປ (ລູກສັກວົງ)
ນ ຕກຸນ	ຜ ສກຸນ (ນກ)
ວິຫຼຸດານ	ວິຫຼຸດານ (ວິຫຼຸດານ)

໨. ພຍັ້ນະຄຸ

ດັ່ງກ່າວແລ້ວວ່າ ພຍັ້ນະຄຸທີ່ໃຊ້ນາກໃນສັນສົດ ໄດ້ແກ່ ພຍັ້ນະປະປະສົມແລະ ພຍັ້ນະປະປະສົມອອກຈະອອກເສີຍຍາກ ເພວະໄນ້ຈໍາກັດທີ່ເກີດວ່າຕ້ອງເປັນພຍັ້ນະວຽກ
ເດືອກນັ້ນ ກາຮອກເສີຍພຍັ້ນະທີ່ຕ່າງທີ່ເກີດກັນນັ້ນ ລັ້ນຈະຕ້ອງເປັນສະພາບເປັນທີ່
ສັນພັດ ນາກໄນ່ເກຍຄຸນ ເພວະໄນ້ໃຊ້ເປັນຮຽນຄາໃນກາງາ ເສີຍຍ່ອນຈະຕ້ອງເປັນ
ໄປ ບາງທີ່ເປັນໄປທາຍລັກຂະແດວຍກັນ

ພຍັ້ນະປະປະສົມໃນສັນສົດ ອາຈານເປັນແປ່ງໄປໃນບາລີ ດ້ວຍວິທີການຕ່າງໆ
ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້

ກ. ກາຮອກເສີຍ ທີ່ເກີດກັນສົດ (Insertion) ເປັນການເພີ່ມ
ເສີຍສະພາບ ໂດຍນາກເປັນສະພາບ ອະ ອຸ ລົງໃນຮ່ວ່າງພຍັ້ນະປະປະສົມ ຕາມຮຽນຄາ
ພຍັ້ນະຕັນໃນພຍັ້ນະຄຸໃນມີເສີຍສະພາບ ກາຮອກເສີຍ ທີ່ເກີດກັນສົດທີ່
ພຍັ້ນະຕັນນັ້ນ ຂໍ່ວຍທໍາໃຫ້ອອກເສີຍໄດ້ດັ່ງໜີ້ນ ເພວະເປັນເສີຍເຕີມພຍາງຄໍ ດ້ວຍກັນທີ່
ເປັນອັກຂ່າຍໄວມັນຈະເຫັນຫຼຸດໜີ້ນ ດັ່ງນີ້

แทรกเสียงสรระอะ ส. รคุน (ratna)	บ. รคุน (ratana-รัตนะ)
แทรกเสียงสรระอุ ปทุม (padma)	ปทุม (paduma-ดอกบัว)
แทรกเสียงสรระอิ ศรี (siri)	ศรี (siri-ศรี มีงาช้าง ใจดี)
หรี (hri)	หรี (hiri-ความละเอียด)
วจรา (vajra)	วจรา (vajira-สายพาน อาวุธพระ อินทร์)

ศิลอก (silo ka ชื่อ ศิโล ก (siloka-ชื่อเสียง)
เสียง ฉันท์บพหนึ่ง)

สุนา (snāna)	สินนา (sināna-การอาบน้ำ)
สุนิคุช (snigdha)	สินิคุช (siniddha-ลิ้น เรียบ นั้น ชื้น มีเสน่ห์)
สเนห (sneha)	สเนห (sineha-ความรัก)
ชรุยา (caryā)	ชรุยา (cariyā-ความประพฤติ การดำเนินชีวิต)
อาทุรุย (ascarya)	อาทุรุย (acchariya - แปลก ประخلافแปลกใจ)

คำที่มีพยัญชนะประสม รูย มากับสระเสียงยาว เมื่อแทรกเสียง อ เป็น ริย
แล้ว สระเสียงยาวนั้นจะกล้ายเป็นสระเสียงสั้น (ตั้งกล่าวเรื่องเสียงสระข้างต้น) เช่น
สุรุย เป็น สุริ (พระอาทิตย์) อาทุรุย เป็น อาจารย์ (อาจารย์) อรุยา เป็น
อริยา (การเกลือนไหว การวางท่า ความประพฤติ)

๙. การกลอนก klein เสียง (Assimilation) คือการที่พยัญชนะที่มีที่เกิดต่างกัน
กล้ายมาเป็นเสียงที่มีที่เกิดแห่งเดียวกัน และเป็นไปตามระเบียบของพยัญชนะซ้อนที่
กล่าวไว้ข้างต้นด้วย แต่เสียงใดจะกล้ายมาเป็นเสียงใด ต้องสำคัญที่รูปถกงจะของเสียง

ด้วย เสียงแข็งย่อมกลมกลืนเสียงที่อ่อนกว่าให้กลایเป็นเสียงทึบๆ เกิดแห่งเดียวกัน แต่ถ้าเสียงแข็งด้วยกัน ย่อมต้องมีเสียงใดที่มีลักษณะแข็งกว่าสำคัญกว่า พอยะกลน กลินเสียงอีกเสียงหนึ่งได้

จะเห็นก่อนจะถ่วงการกลมกลินเสียง จึงต้องก่อสร้าง ความสำคัญของเสียง พยัญชนะแต่ละเสียงเสียก่อน ดังนี้

พยัญชนะเสียงแข็ง ได้แก่ พยัญชนะวรรณคุกุวรรณคนับแต่เดิมที่ ๑ ถึง ๙
พยัญชนะเสียงแข็งของลงมา ได้แก่ ศ ษ ส

พยัญชนะเสียงอ่อน ได้แก่ ง ญ ณ ນ

พยัญชนะเสียงอ่อนที่สุด ได้แก่ ຍ ර ລ ວ

ลักษณะการกลมกลินเสียง

๔. พยัญชนะเสียงแข็งมากับพยัญชนะเสียงแข็ง เสียงกลมกลินตาม พยัญชนะตัวตาม ที่เป็นเช่นนี้ เพราะพยัญชนะต้นไม่มีเสียงสร่าง Keara ความสำคัญ จึงอยู่ที่พยัญชนะตัวตาม เราใช้เครื่องหมายพินทุๆ ไว้ใต้พยัญชนะต้นอันแสดงว่าไม่มีเสียงสร่างที่พยัญชนะนั้น หากเขียนอักษรโรมันก็จะมีแต่รูปพยัญชนะไม่มี a อยู่ด้วย เช่น กุต=kta ตุก=tka ดังปรากฏในแบบอักษรโรมันข้างต้น

ส. กุต มุกุตา

รุกุ

ตุก อุกุตุชุ

สุกการ

ตุป อุคุปด

สุกปุรุช

บ. ตุต มุตุตา (ไข่มุก)

รุตุ (สีแดง ย้อมสี)

กุก อุกุกุธุ (ดีที่สุด สวยงาม)

สุกการ (การสักการะ)

บุป อุบุปด (คงบัว)

สุบุริส (สับปุรุช กันดี)

ສ. ປຸດ ປຸរາປຸດ ບ. ດຸດ ປຸດ (ໄດ້ຮັບແລ້ວ ດຶງແລ້ວ)

ອຸປຸດ ສົດ (ເຈື້ນ)

ກຸມ ປຸທຸຄ ຄຸມ ປຸກຸຄ (ນຸກຄລ)

ຖ່ານ ອຸທຸໂນຍ ຄຸ່ມ* ອຸກໂນສ (ກາງປະກາສກັ້ອງ)

ພຸກ ສພກ ຖ່າ ສທຸ (ເສີຍງ)

ພຸຂ ລພຸ ທຸຫ ລຫຸ (ໄດ້ແລ້ວ)

ສຸກພຸ ດຸຫຸ (ມັນຄງ ເຂລາ ຕ້ອ)

ຄຸຫ ສຸນິຄຸຫ ທຸຫ ສິນິຫຸ (ລື່ນ ເຮັບ ຊລາ)

ໜ. ພຍັງໝະເສີຍແບ່ງນາກັນພຍັງໝະເສີຍອ່ອນກວ່າ ເສີຍຈະກຸມກິນ
ຕາມພຍັງໝະເສີຍແຮ່ງ ໄນວ່າພຍັງໝະເສີຍແຮ່ງຈະນາໜ້າງໜ້າຫົວໜ້າງໜ້າ

ກ. ພຍັງໝະເສີຍແບ່ງອູ່ຫັນພຍັງໝະເສີຍອ່ອນກວ່າ ໄດ້ແກ່

ສ. ຄຸນ ອຸກົນ ບ. ຄຸຄ ອຸກົຄ (ໄຟ)

ຕຸນ ອາຕຸນາ ດຸດ ອຸດຸຕາ (ຕຸນເອງ)

ກຸຍ ສກຸຍ ກຸກ ສກຸກ (ສາມາດ)

ຈຸຍ ຈຸຍຸຕີ ຈຸ່ງ* ຈຸດີ (ການຫາຍ ການຕາຍ ການ
ເປັນຍາກພහນິນມາອີກພහນິນ)

ຊຸຍ ເຊຍໜຽງ ຈຸ່ງ* ເຊມູງ (ດີທີສຸດ ແກ່ກວ່າ ດັນຫວັນ)

ໃຊຍຕີ * ເຊີ (ແສງ ຄວາມເວັ້ງຮອງ ດາວ)

ໜ້າຍເຫດ. ໜ້າເລີນຄຸນ ໄນໄຫ້ ຜຸນ ເພຣະ ສ ເປັນກົວສະກຳໄມ້ໄດ້

ໜ. ກໍາ ຈຸດີ ເຊມູງໂຂກີ ຈ ແລະ ຂ ກັນຕັພທໍ່ຫຍ່ໄປ ເຫຼືອເພື່ອງ ຈ ແລະ
ຂ ເຕີວ່າ ທັນ້ນເພຣະພຍັງໝະເສີຍມີອ່ອຍຸກັນຕັພທໍ່ ພຍັງໝະເສີຍ
ໄຟໄດ້ອັກເສີຍຈຶ່ງລົບອອກເສີຍ

ถ้า ย ตามหลังพยัญชนะวรรค ງ หรือ ต จะมีการกล่มกลืนเสียงเป็นพิเศษ
ก็อ พยัญชนะห้องสองวรรคนั้นจะกลายเสียงเป็นพยัญชนะวรรค ฯ ตามเดาที่ตรงกับ
ก่อน และวิจัยกล่มกลืนเสียงตามกฎ ดังนี้

ມຍ	—	—	—	ນຍ
↓				↓
ຈາ	—	—	—	ນຸ້ມ
ຕຍ	ດຍ	ທຍ	ຮຍ	ນຸ້ຍ
↓	↓	↓	↓	↓
ຈາ	ຈຸນ	ຫຼູ້	ຫຼັມ	ນຸ້ມ

ສ. ອຸປ ນາກຸຍ	ນ. ຈຸຈ ນາຈາ (ການພ່ອນຮໍາ)
ຜຸຍ ອຣດຸຍ	ຜຸ້ມ ອຣລຸ່ມ (ປ່າ)
ປຸລຸຍ	ປຸລຸ່ມ (ນຸ່ມ)
ທິຮຸຍ	ທິຮຸ່ມ (ຫອງ)
ຕຍ ປຸຮຖຸຍ	ຈຸ ປ່າຈຸສ (ຍານໄກລ້ຽງ)
ປຸຮຖານິຕວ	ປ່າຈານິຕຸຕ (ຫ້າສຶກ)
ປຸຮຖຸກຸຍ	ປ່າຈຸກຸຍ (ປະຈັກໝ່າງ ກະຈ່າງແຈ້ງ ປະກຸບແກ່ສ່າຍຕາ)
ປຸຮຖຸດຸບນຸນ	ປ່າຈຸບຸບນຸນ (ບ້ຳຈຸນັນ)
ນຸດຖຸ	ນຸ້ຈຸ (ຄວາມທາຍ ພະຍາຍນ)
ນິຖຸ	ນິຈຸ (ເສນອໄປ ຕລອດກາລ)
ສຸຍ	ສຸ້ຈຸ (ຄວາມຈົງ)
ຖຸ ມິດຸຍາ	ຈຸນ ມິຈຸຈາ (ຜິດ)
ຮຸຍາ	ຮຸ້ຈາ (ທາງ)

ស. កុយ វិទុយុទ្ធបេ	ប. អុខ វិទុយុ (តាមពាំង)
ໄវទុយ	វេទុយ (ແພទី គាមរូ)
ទុយុទិ (ទុយុទិ កុមិ)	ទុយុទិ (ແសែវាំង គាមសែវាំងករាជចាំង)
ទុយ នុយាន	ទុយ* ណាន (ណាន)
នរុយសុតា	នរុយទុត (ថ្វួយឱ្យឲ្យ ហាំនកលាភ គាមវាយឱ្យ)
នរុយុន	នរុយុន (កលាភ)
អុប្រាទុយាយ	អុប្រាទុយាយ (អុប្រាទុយាយ ភាសាអាហារីជូ សូនងទាហរណ៍)
សុវាទុយាយ	សុុយាយ (ការអោងបែន)
នុយ នុយ	ុណុយ ុណុយ (ីន)
ទានុយ	ទុណុយ (ខាង នេតិដខាង)
សាមានុយ	សាមុណុយ (ទរសាត់ ទៀវិបាល)
គុណុយ	គុណុយ (វ៉ាងបែលា)
នុយ រុយ	នុន រុន (បើនីរោនរួមឱ្យ សាយ)
គុយ គុយាន	គុត* សាម (តាំ សិនាតាល)
មុយ គិមុយ	មុត សិសុ (គិមិឃិ)
នុញ្ចុយ	នុនុតុ (នុញ្ចិឃិ)
សុប ហាសុយ	សុត អសុ (ការហ៊ារេរោះ)

ក្រឡាយពេទ្យ ទុយ ដើរូយុទិកុណុយុទិ ទុយ បើនីរោនរួមឱ្យ សាយ ទីកន្លែង
ប្រាក្សាយពេទ្យ នុយ ដើរូយុទិកុណុយុទិ នុយ បើនីរោនរួមឱ្យ សាយ ទីកន្លែង
ពេទ្យ ដើរូយុទិកុណុយុទិ ស ពីរូយុទិកុណុយុទិ និង ពីរូយុទិកុណុយុទិ និង
ពេទ្យ ការបែងចាយ

ສ. ກຸງ ຕົກຮ	ນ. ກຸກ ສຸກ (ພະອິນທີ)
ຈົກຮ	ຈຸກ (ຈັກ)
ຄົງ ອຄງ	ຄຸກ ອຄຸກ (ເລີກ ຍອດ)
ໝຽ ມູຣາມ	*ຄຸມ ພານ (ຈຸນູກ)
ຕຸຮ ປ່າຕຸຮ	ຕຸຕ ປ່ຕ (ບາຕຽ ພາສະະໄສ່ນ້ຳດືມ)
ປ່ຕ	ປ່ຕ (ຂັນນົກ ໃບໄມ້)
ທຸກ ກາທຸກ	ທຸກ ກາທຸກ (ເຈົ້າ)
ທຸວຸຍ	ທຸພຸພ (ກວັພຢ)
ປ່ງ ປຸງດີຫຼາ	ປຸປ ປຸງດີຫຼາ (ຄຳປຸງດີຫຼາ)
ປຸງດີຫຼຸດ	ປຸງດີຫຼຸດ (ກາຮສັ່ງສອນ ກາຮທໍາໃຈ ເປັນທີ່ຮັກນ ກາຮພຣະນາດ)
ປ່ຽ ອາສຽມ	ສຸສ ອສສຸມ (ອາສຽມ ທີ່ພັກເໜື່ອຍ)
ສຸງທຸາ	ສຸທຸາ (ຄວາມເຊື່ອ)
ເຕົກຊີ້	ເສົກຊີ້ (ຜູ້ມື້ກວັພຢ)
ສຸຮ ສທສຸຮ	ສຸສ ສທສຸສ (ຈຳນວນພັນທຶນິ່ງ)
ຖຸດ ຖຸດ	ຖຸກ ສຸກ (ຂ່າວ ສວ່າງ)
ປຸດ ພຸດຖຸມ	ສຸສ ສຸດຸນ (ເກລື້ອງ ເຮີນ)
ເຄຸດບຸນນ	ເສຸມຸນ (ເສັມຂະ)
ຊຸວ ຊຸວ	ຊຸ່ຊ ຊົກ (ຄວາມເຈັບປ່ວຍ)

ໜ້າຍເຫດ ນ. ທີ່ຈົງກວາມເປັນ ພພ (ຮ ກລມກລືນເສີຍການ ພ) ແຕ່ ພ (ເປັນ
ພຍັງປະກັນຫວົງໂවເປັນກວ້າສະກຳໄມ້ໄດ້ ຈຶງກັງໃຊ້ ກ ເປັນກວ້າສະກຳ
ດັ່ງ ພ ເປັນກ້າການ ກວ້າສະກຳໃຊ້ເປັນ ກ

ส. ตุว สคตุว	บ. ตุต สคต (สัตว์)
ตุวๆ	ตุ (ผิวนัง เปลือกไม้)
ทุว ทุวีป	ทุก ทีป (เกาะ)
ทุวช	ทิช (ผู้เกิด ๒ ครั้ง)
ส. ชุว ชุวนิด	บ. ทุช ชนิด (ชนก)
ชุวช	ชช (ชง)
ศุว ศุวศรู	สุส สสุส สสุ (แม่ผัว)
ศุวศรู	สสุ (พ่อผัว)
อศุว	อสุส (ม้า)
บุรศุวास	ปสุสาส (การหายใจเข้า ลม หายใจเข้า)
อะศุวास	อสุสาส (การหายใจออก ลมหาย ใจออก)
วิศุวास (ความเชื่อไว้วางใจ)	วิสุสาส (ความเชื่อไว้วางใจ ความคุ้นเคย)

สุว เสุวห	สุส เสห (เหงื่อ)
สุวุก	สคุค (สวารค์)
สุวสุติ	ไสคุติ (ความอยู่ดีมีสุข)
สุว่าหุ	สาหุ (หวาน)

ข้อยกเว้น ชุญ แม้ว่า จะมีเสียงแข็งกว่า ญ แต่คงกลมกลืนเสียงตาม ญ ราดุ ชุญา ในความว่า รู้ กำหนดไว้เฉพาะ ถึงกับมีอักษรเทวนากวีรูปพิเศษ ใน บั้งชุบันออกเสียงเป็น คุย ในบาลี ถ้าเป็นต้นศัพท์หรือ ญา ถ้าเป็นตัวสะกด ใช้ ญญ ดังนั้

หมายเหตุ ชุว ควรกลมกลืนเสียงเป็น ชุธ แต่ ช ใช้เป็นตัวสะกดไม่ได้ ต้องใช้ ท ที่เป็นตัวสะกดในคู่ของกัน

ສ. ចុញ្ញ បុរុញ្ញា	ឯ. ឈុញ្ញ បញ្ចុញ្ញា (ការអរ្យទៀត)
ិចុញ្ញាន	ិញ្ចុញ្ញាល (ិញ្ចុញ្ញាល ការងុយ ការងារ)
បិទុញ្ញាន	បិទុញ្ញា (ការងុយរូប ការ ងារខ្សោយសម្រាប់)
សុលុញ្ញា (ការពកលកំណែ ងារកំណែ)	សុលុញ្ញា (ការងុយសីកទៀត ក្រើង ការងុយសីកទៀត ក្រើងអាមេរិក)
បុរិទុញ្ញា	* បិញ្ចុញ្ញា (របកា របកកំ បិញ្ចុញ្ញាល)

ឯ. ធម៌ុខននលីយុខុំននលីយុខុំ

ត. វុគ វវុគ	ឬ. គុគ វគុគ (ព្ររក ពាក កតុម)
វុន វវុន	គុន ឯគុន (អីកា កា)
វុទ ឯវុទិ	ឱទ ឱវិ (បេឡាតិប)
វុទ ករុទិ	ឱទ កទុទិ (កាំរាមឡ៉ែ)
វុទ វវុទ	ឱទ វគុទ { (ការអនុវ័យិន) ឯុធម ឯុធម }
វុទ សនុទ	ឱទ សុណុទ (សាមារណ ឃឹងរោង)
ឯុធម	ឯុធម (ឯោគវាម ទរពី ប្រជិន)
បុរាណុណា	បុណ្យុណា (ការប្រាយុណា)

អុយហេតុ បុរិ ត. លើន បិ ឬ. ក កតាយលើន ឲ្យ នៅខ្លួនប៊ីនិងអំណាគ វ វិអីវិក
នៅក្នុង ឲ្យ ដើរ ហាយឱ្យបានបាត់ ក ឱះកតាឯលើន ឲ្យ ទកមិនឈឺសិទ្ធិ
ខាយឱ្យ

ສ. ວຸນ ອຫຼາມ
ພ. ຖຸຫະ ອຫຼາມ } (ກວ່າ)
ຫຼຸ້ມ*ອຫຼາມ }

ວຽນ	ວຫຼຸນ (ຄວາມເຈົ້າຍູ້ອາການ)
ຮູບ ສຽບ	ປັບ ສປັບ (ງູ)
ສຽບ	ສປັບ (ເນຍໄສ)
ວຸກ ຄຽກ	ພຸກ ຄພຸກ (ທ້ອງ ຂ່ອງ ຄຣກກົດ)
ຮູ້ ວຽນ	ສຸສ ວສສ (ຝນ ປື່)
ອີ່ວຽນ	ອີສຸສາ (ອິຈາ ວິ່ນຍາ)
ລຸກ ອຸລຸກາ	ກຸກ ອຸລຸກາ (ຄນໄພ)
ຄຸປ ກຸປຸປ	ປັບ ກັບປຸປ (ກັບກັບປຸປ)
ຄືລຸປ	ສິປັບ (ຄືລປະ)

ດ. ພຍັງຫະເສີຍອ່ອນນາກັບພຍັງຫະເສີຍຈຳອົນ ກີ່ເປັນຫຼຸ້ນຫວ່າເສີຍໄດ້ຈະ
ກັບປຸລືນເສີຍອື້ນແລ້ວ ໃນເມື່ອເປັນເສີຍອ່ອນທ່ານ໌ ກັນ ແລະ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ກາຮກລມ
ຕົວໆນີ້ເສີຍເປັນໄປ ດັ່ງນີ້

ກ. ດ້ວຍເສີຍຫຸ້ນໜຶ່ງກວ່າ ເສີຍອ່ອນທ່ຟຸດຈະກລນກລືນຕາມເສີຍນີ້ ໄນວ່າ
ຈະອູ້ຫຼັກທ້ອທລັງ ໄດ້ແກ່

ສ. ມູຍ ຮມຍ	ນ. ມຸນ ຮມນ (ເປັນທີ່ນໍາວິນຮມຢ່າງຍ)
ຮູນ ອຮຸນ	ນຸນ ອໜຸນ (ຮ່ວມ)
ຮຸນ ວຮຸນ	ອຸນ ວອຸນ (ສີ ວວວະ)

ຂໍ້ມູນການເຫັດ ກ່າວທີ່ ອູກ ກລາຍເປັນ ພູ ອູ ກລາຍເປັນ ທຸພ ໄປໄດ້ນັ້ນ ອາຫເປັນ
ເພຣະອໍານາຈ ຮ ຕັ້ງກ່າວແລ້ວ ຮ ເກີກແທ່ງເຄີຍກັນ ພູ ແລະ ທ ໃນວຽກ ພູ
ເມື່ອ ຮ ທາຍໄປໃນບາລີ ກ ກັບ ຮ ຈຶ່ງກລາຍເປັນພຍັງຫະວຽກ ພູ ເປັນກາຮຊ
ເຫັດກັນ

ข. ถ้าเป็นเสียงอ่อนเสนอ กัน เสียงจะกลมกลืนไปตามอนต์ ได้แก่

ส. วุร วุรต

บ. วว วต (หน้าที่ทางศาสตรา)

ลุย ศลุย

ลุล สลุล (หอก ศร)

กลุย

กลุล กลุย (ดี งาม)

ค. ถ้าเป็นเสียงอ่อนเสนอ กัน บางที่เสียงได้เสียงหนึ่งกล้ายเสียงเป็นพยัญชนะเสียงแข็งกว่า ได้แก่

ส. รุว ทรุวี

บ. พพ พพฟ (ร้อนขนาดหนึ่ง)

สรุว

สพพ (หงนมด)

ปรุวต

ปพุพต (บรรพต ภูเขา)

รุย ทิรุย

พพ พพพ (ที่เป็นพิพย์ ที่เกี่ยว กับ เทวดา)

ทุรุย

พพพ (ทรัพย์)

รุย ปรุยงก

ลุล ปลุลงก (ที่นั่ง เตียง แคร่ ท่า นั่งชั้ดส์มารี)

วิปรุยาส

วิปุลล่าส (การเปลี่ยนแปลง)

รุร บุรุราชิต

พพ พพชิต (บรรพชิต ผู้ออกบวช)

๔. ศ ษ ส ที่มากับพยัญชนะวรรณค (แยก ๑ ถึง ๔) ไม่ว่าจะอยู่หน้าหรือ ตามหลังจะต้องกลมกลืนเสียงตามพยัญชนะวรรณค และตัวตามจะต้องเป็นพยัญชนะเสียงหนักของตัวสะกดตัวย ดังนี้

ก. ศ ษ ส อยู่หน้าพยัญชนะวรรณค

ส. ศุจ ปศุจิม

บ. จุน ปจุนิม (สุดท้าย หลัง ตะวันตก)

อาศุจรุย

อจุนิย (แบลกประหลาด)

ສ. ສຸຈ ວິນິສຸຍ

ບ. ຈຸນ ວິນິຈຸຍ (ກາຮຕັດສິນໃຈ ຕວນ
ຄົດຄວາມເຫັນ)

ວຸດຖຸກ

ວຸດຖຸກ (ແນຄງປ່ອງ)

ໜຸກ ປະບຸກາຣ (ເກົ່າງໃຊ້ໃນຄວາມເວືອນ ກຸງ ປະບຸກາຣ (ເກົ່າງນີ້ເກົ່າງໃຊ້
ກາຮັກທຸນ) ເກົ່າງໃຊ້ສອຍສໍາຫວັນ
ພະກິກຸງ)

ປຸ່ມກຽກ (ດອກນັວ ນັວຂາບ)

ໄປກຸງຫຼາ (ຕັນນັວ ມັນກລອງ)

ປຸ່ມກຽດ

ໄປກຸງຫຼາ (ສຽບນັວ)

ໝັ້ນ ທຸ່ມກຽ

ໝັ້ນ ທຸ່ມກຽ (ຮ້າຍແລ້ວ)

ຄຸ່ມກຽ

ຄຸ່ມກຽ (ຄວາມເພີດເພີນຍິນດີ)

ອ່ມກຽ

ອ່ມກຽ (ແປດ)

ທຸ່ມກຽ

ທຸ່ມກຽ (ຄວາມເຫັນ ກາຮເຫັນ)

ອ່ມກຽ*

ອ່ມກຽ (ອູ້)

ຮ່າມກຽ*

ຮ່າມກຽ (ແວ່ນແກວັນ ຮູ້)

ໝັ້ນ ໂອມກຽ

ໝັ້ນ ໂອມກຽ (ວິນິປັກ)

ອົບໜູງຫຼານ (ຫຼານທີ່ຕີ ທີ່ຢູ່
ອໍານາຈ ຮູ້ບາລ)

ອົບໜູງຫຼານ (ກາຮຕັດໃຈນັ້ນ ກາຮ
ແລ ອໍານາຈ)

ປຸ່ມກຽ

ນິ້ມກຽ (ຫລັງ ຂ້າງບນຫລັງ ອ່າງ
ຫລັງສັກ*)

ດຸມກຽ

ດຸມກຽ (ໄວຄເຮືອນ)

ໜໍາຍເຫດ, ມູນເກົ່າງ ເປັນພົມຜູ້ຮະປະສົມ ๓ ເສີ່ງ ເຊັ່ນເກົ່າງກັນ ສກ ທີ່ຈະປ່າຍກູກກ່ອນໄປ
ເນື້ອກລົມກລົນເສີ່ງເປັນພົມຜູ້ຮະຫັນ ກົໍລົມກລົນໄກເພື່ອງ ๒ ເສີ່ງ ເພວະ
ພົມຜູ້ຮະຫັນກໍາທຳທີ່ໄຫ້ພົມຜູ້ຮະຫັນກັນໄກເພື່ອງ ๒ ເສີ່ງ ວ ເສີ່ງອ່ອນ
ຍ່ອມກລົນເປັນເສີ່ງອ່ອນໄປ

ស. មុប បុប្បប	ប. បុរិ បុរិបុ (គុកដោ)
ខ័យកវ៉ាន	មុប បើន បុប្ប ចេន ពាមុប្ប បើន ពបុប្ប (នៅតា)
សុក សំសុក	កុខ សំខារ (ការប្រុងដោះ)
សុកុម	ខុខុ (បាន រំភាយ តាត់ពានខែង ព័ណិជ្ជកម្ម)
សុទ វិសុទ	ទុទ វិទុទារ (កវាំង)
វសុទ	វទុទុ (សីងខែង វតុទុ)
សុទុ	ទុទុ (ការសរសើរឲ្យ)
សុទុន	ទេន (ការខ្សោយ)
សុទុនឃ	ទលូលុ (នាងនអេវ)
សុទុប	ទូប (សុទុប)
សំសុទា	សំទា (គាមគុនកៅ)
ឈុទុន	ទុន (ការសរសើរឲ្យ)
ឈុទុកុទ	ទុទុកុទ (ឱរឱឡើសុប្បាន ឱរឱឡើ ហាយឱរឱឡើវិមាយឱធម៌រោគាទិទិយ៍ពក)
បុរិទុយាសុទរណ	ប្រុទុទុទរណ (កេរិំងប្រុតាគ ពរន បោះ)
សុទុនុក	ទុនុក (សោ)
សុទុរ សុទុវិ	ទុទ ិទុទិ ិ (ផួុងិង)
វសុទុរ	វទុទុ (ជាត ិេិជាត)
សុទ សុទារវ	ទុទ ទារវ (ម៉ោង)
សុទិរ	ទិរ (ម៉ោង មីរានាច)

ສ. ສັດ ສຸດ

ບ. ດ ດລ (ທາງບກ)

ສຸດ

ດຸດ ດຸດ (ຫຍາບ ຫາ)

ສົມສັນ

ສົ່ງ (ຮູປ່ວ່າງ)

ຂອຍກເວັນ ສຸດ ເປັນ ພູມ ແກນທີ່ຈະເປັນ ຕຸດ ໄດ້ແກ່ ອສົດ (ກວະດູກ) ເປັນ

ອມືວິ ເຮົາໃຊ້ ພູມ

ໆ. ດ ຂ ສ ອົງໝໍລັງພຍ້ນຂະວຽດ

ສ. ກຸ່ມ ກົກ່ຽວ

ບ. ກຸ່ມ ກົກ່ຽວ (ກົກ່ຽວ ຜູ້ຂອ)

ຍກຸ່ມ

ຍກຸ່ມ (ຍັກໝໍ)

ອກຸ່ມຈາວ

ອກຸ່ມຈາວ (ອກຸ່ມຈາວ)

ກຸ່ມຈານຕີ

ຂຸ່ມຈີ (ຂັ້ນຕີ ຄວາມອດທນ ກາຣໄທ
ອກໝຍ)

ເຖິງຄຸວ

ເຂົດ (ນາ)

ກຸ່ມຄຸວິຍ

ຂົດຕິຍ (ກົນຕັວິຍ)

ກຸ່ມຍ

ໝ (ສັນ ເສີ ເສີເປົລ່າ ທໍາລາຍ)

ກຸ່ມນາ

ໝນາ (ຄວາມອດທນ)

ກຸ່ມື່ນ

ໝື່ນ (ສັນ ເສີ ອ່ອນແຮງ ແບບນາງ)

ກຸ່ມື່ງ

ໝື່ງ (ນ້ຳນາມ)

ເຖິງນ

ເໝນ (ຄວາມສົງແລະປລອດກັບ)

ກຸ່ມື່ປ

ໝື່ປ (ກາຣັດ ກາຣສ່ງ)

ເຖິງນາມ

ໝື່ນ (ລິນິນ ເສືອຜັກລິນິນ ພ້າ
ເບັລືອກໄຟ້)

ກຸ່ມື່ມ

ໝື່ມ (ຂະໜົນ ພົມ ພົມ)

ທີ່ກລມກລືນເສີຍເປັນອ່າງອື່ນກີ່ມື່ກົດ

ກຸ່ມ ກຸ່ມນາ

ໝ ແມ່ນ (ແມ່ນດິນ)

ກຸ່ມື່ມ

ໝື່ມ (ຈາກຈລອງ)

ສ. ດຸນ ດຸນຊຸລ	ບ. ຈາ ຈຸດ ຈຸພ (ເລື້ກ)
ປຸສ ອປຸສຣສ	ຈຸນ ອາຈຸນຮາ (ນາງພໍ້າ ນ່າງອັປສາ)
ປຸສາຕ	ຈຸາທ (ທິວ)
ອຶປສາ	ອຶຈຸາ (ຄວາມປຽບຄົນ)
ດຸສ ສຳວັດສຽງ	ຈຸນ ສຳຈຸນຮ (ປີ)
ນຸດສູຍາ	ນຸຈຸາ (ປລາ)

ກ. ກາຮັບເສີຍ (Metathesis) ຕື່ອ ກາຮົກທີ່ເສີຍອັນຄວາອອກກ່ອນ ມາອອກ
ເສີຍກາຍຫລັງ ແລະເສີຍອັນຄວາຈະອອກກາຍຫລັງມາອອກກ່ອນ ຄຳສັນສົກຖະສັບເສີຍ
ເຊື່ອນໃນບາລີ ມີທີ່ທີ່ເປັນພຍ້ງໜູນນະເດີຢັກພຍ້ງໜູນນະປະປະສົມ ດັ່ງນີ້

ກາຮັບເສີຍລໍາຫຮັບພຍ້ງໜູນນະເດີຢາ ໄດ້ແກ່

ສ. ກເຣດຸ (ຂ້າງ)	ບ. ກເມຣຸ (ລູກຂ້າງ)
-----------------	--------------------

ກາຮັບເສີຍລໍາຫຮັບພຍ້ງໜູນນະປະປະສົມ ໄດ້ແກ່

ສ. ທຸຮທ	ບ. ຮທ (ສະຈັກ້າ (ລຶກ) ທະເລສາບ)
ຫິຫວາ	ຫິຫວາ (ລັ້ນ)
ສາຍາຫຸນ	ສາຍາຫຸນ (ເວລາເຢືນ)

ກາຮັບເສີຍລໍາຫຮັບພຍ້ງໜູນນະປະປະສົມທີ່ນີ້ ຄ ພ ສ ນໍາຫນ້າພຍ້ງໜູນນະເສີຍ
ອັນ ລູ ລ ນ ນ ເມື່ອສັບເສີຍແລ້ວໃນບາລີ ຄ ພ ສ ຈະກາລາຍເສີຍແລ້ວແຕ່ ຫ ຕື່ອ

ສ. ສຸມ ວິສຸມຍ	ບ. ມຸහ ວິນຫຍ (ປະຫລາດໃຈ)
ສຸມືດ	ມຸທິດ ມິທິດ (ກາຮົກ)
ມຸນ ຄຸງມຸນ	ມຸນ ຄິມຸນ (ຖຸດວັນ)
ເສຸລ່ມ່ມນ	ເສຸ່ມ່ມນ (ເສັມ່ມະ ເສັດ)
ໝຸນ ຕຸລຸກຸບຸດ (ເຮັບ ລື່ນ ນຸ່ມ ອ່ອນໄຍນ ຂໍອຄຮງ)	ໝຸນ ສົມທ (ເຮັບ ແກ້້ງ ນຸ່ມ ອ່ອນ ໄຍນ ລະເອີຍດ້ອນ)

ส. មุณ อุชุดีช (ผ้าโพกหัว มงกุฎ)	บ. นุห อุณฑีส (ผ้าโพกหัว)
อุชุดี (ร้อน อารมณ์)	อุณห (ร้อน)
	ร้อนแรง)
ปารุษณิ (สันเท้า กองหลัง	ปณุห (สันเท้า)
ของกองทัพ)	
ศุน ศุนาน	นุห นนาน (การอาบน้ำ)
ข้อยกเว้น ศุน แทนจะเป็น นุห กลับเป็น ญุห กรณี ดังนี้	
ศุน บุรุศุน	ญุห ปญุห (คำตาม การสืบสาน)

๓. พยัญชนะเสียงหนัก ได้แก่ พยัญชนะที่ออกเสียงมีลมหายใจแรงกระแทกอย่างมากด้วย พยัญชนะเสียงหนักไม่ใช่ได้แก่ ฉ ณ ڑ ڭ พยัญชนะเสียงหนักอิไม่ใช่ได้แก่ ช ڇ ڻ ڻ

คำสันสกฤตกับบาลีต่างกันด้วยเรื่องการใช้พยัญชนะเสียงหนักเสียงเบาเกิน คือ

ก. สันสกฤตใช้พยัญชนะเสียงเบาแต่บาลีใช้พยัญชนะเสียงหนัก

ส. ก อินหุรุกีล (ชื่อ กลอน บ. ฯ อินหุรีล (เสนาลักษณะ)
ชื่อภาษา)

กุพุช	ชุชุช (ค่อง เล็ก ต่ำกว่า)
ศุนก	สุนข (สุนข)

ส. ป ปารุษอก (ดอกไม้ชนิดหนึ่ง) บ. ຜ ຜາຣຸສກ (ชื่อสวนพระอินทร์
ดอกไม้ชนิดหนึ่ง)

ປະຈຸບ	ຜຣສ (หยาน ร้าย โหนร้าย)
ປະຖຸ	ຜຣສຸ (ขาว)

ข สันสกฤตใช้พยัญชนะเสียงหนัก บาลีใช้เพียง ห ส่วนพยัญชนะเสียง
เบาหายไป (ถ้าเขียนด้วยอักษรໄวรมัน จะเห็นชัดเจนขึ้น)

ສ. ລັງ (laghu)	ບ. ລູ (lahu ເບາ)
ຮູ້ງ (rudhira)	ຮູ້ງ (ruhira ເລືອດ ສີແຕງ)
ກາງໝາປະ (kārṣṭāpana)	ການປະ (kahāpana ນາທຣາເຈີນ)
ສຸ່ນໜາ (snuṣā)	ສຸ່ນໜາ (snūṣā ອຸກສະໄກ)

ສຽງ ກາງກລາຍເສີ່ງແບບຕ່າງໆ ດັ່ງກ່າວຫັ້ງຕົ້ນ ໄດ້ເປັນຜົດທຳໃຫ້ຄຳນາລືສັນ.
ສັກດູດມີຮູບແລະທີ່ໃຊ້ຕ່າງໆ ກັນໄປກາຍລັກຂະນະ

ລັກນະກາຣໃຫ້ຄຳນາລືສັນສັກດູດ

ກ. ບາລີໃຫ້ຄຳຄໍາເດືອກນີ້ກາຍຄວາມໝາຍແຕ່ສັນສັກດູດໃຫ້ຕ່າງໆ ກັນໄປ

ບ. ໂກສ ၁. ຄວາມເຄີຍດເຄັນຊີງຊັງ ສ. — ເຖິງ

၂. ຄວາມຜິດ — ໄກສ

ໂອກູງ ၁. ອູງ — ອຸ່ນກູງ

၂. ວິນີ່ປາກ — ໂອກູງ

ປຸກ ၁. ໃນໄ້ ແຜ່ນ — ປຸກ

၂. ກາຂະະໄສ້ນ້າດືນ — ປາຕູ

၃. ດຶງແລ້ວ ໄດ້ຮັບແລ້ວ — ປຸຈຸບຸດ

ສົດຖ ၁. ສົດຖ — ປຸກ

၂. ຂັນທຳດ້ວຍແບ່ງ — ສົດຖ ພົມ ສົດຖ

ສົດຖ ၁. ອາວຸດ ມືດ ດານ — ປຸສຸດຖ

၂. ຄຳສອນ ກາຮອນ — ປາສຸດຖ

ຫນັງສືອ ຕາສຕົວ

၃. ກອງເກົວຍິນ — ສາງດ

บ. สกุล	๑. ความสามารถ อำนาจ	ส. — ศักดิ์
๒. หอโถ แหลน มีด		— ศักดิ์
ตาม เครื่องที่มีแหง		
สกุล	๑. สิงนีรีวิต สัตว์	— สกุลว
๒. เจ๊ด		— สปุต
๓. สาปแล้ว		— สาบุค
ชร	๑. เจ็บไข้	— ชุรา
๒. แก่ชรา		— ชราศ
สร	๑. สระน้ำ	— สรสุ
๒. ศร		— ศร
๓. เสียง		— สุวร

ข. สันสกฤตใช้คำเดียวกัน แต่บาลีมีหลายคำในความหมายเดียวกัน

ส. อาคาร (บ้านเรือน)	บ. อาคาร อาคาร อคุค
กุชชุล (เล็ก)	จุล ชุพ
สุนุชา (ลูกสะไภ้)	สุณหา สุณิสา
ปณุชาศต (ห้าสิบ)	ปณุณาส ปณุณาส
ชาต្រุหกนุ (สิบสี่)	ชาตุทุส จุตุทุส
ศุน ศุวน (หมา)	สุน สุวน ศุวน ไสณ

ค. คำบาลีและสันสกฤตมีรูปต่างกัน เพราะใช้อุปสรรคต่างกัน ได้แก่

ส. อภิปุริย	บ. อธิปุริย (ความมุ่งหมาย ความหมาย)
อธิราช (ราชานผู้สูงสุด)	อติราช (ราชานผู้ยิ่งกว่าราชารื่น ราชานผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด)

ก. คำบาลีที่ใช้รูปเดียวกัน สันสกฤต โดยเฉพาะใช้พยัญชนะประสมเข่นเดียวกัน ได้แก่

บ. ทุวาร (ประศุ)

ทุวิ (สอง)

พุยาปາທ หรือ วุยาปາທ (พยาบท)

พุยาธิ หรือ วุยาธิ (ໂໄກ ໄຊ ພຍາທີ)

พุญห หรือ วุญห (ພຸນ ກອງຫັກ)

พຽນຫຸດ ພຽນຫາ (ໃໝ່ ເຊັ່ນ ພຽນຫາວນ ປ້າໃໝ່)

พຽນມ (ພຽນມ)

ພຽນຈິຍາ (ພຽນຈິຍາ)

ພຽນຫຸມ (ພຽນຫຸມ)

ວຸຍຄຸນ (ເສືອ ສ. ວຸຍາມຸນ)

ວຸຍົມຸນ (ພຍົມຸນ)

ວຸຍາກຣະ (ໄວຍາກຣະ ພິຍາກຣະ)

ສຸວັດ (ຕົ້ນຮັບ ທ່ອງຂັ້ນໃຈ)

ความหมาย

คำบาลีสันสกฤตที่มีความหมายต่างกันมีไม่นักนัก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง
ข้างต้น ความหมายที่ต่างกันพอจะกำหนดลักษณะลงได้ ดังนี้

ลักษณะความหมายที่ต่างกัน

ก. ต่างกันไป/คนละทาง จนเกือบเป็นคำคนละค้ำกัน เช่น

ສ. เอาຫຼັດຖຸ (ความหยิ่ง ความกล้า) บ. ອຸທຸຮູຈາ (ความຟັງໜ່ານ)

ສາມຄຸງ (ເກືອງນູ້ເກືອງໃຫ້ຮ່ວມ ສາມຄຸງ (ເອກຄັນທີ່ກາຮຽນ ກາງ
ອູ້ພວກພ້ອມ) ວ່ວມພວກພ້ອມ)

ช. คำสั้นสกฤต มีความหมายที่บาลีไม่มี เช่น

ส. ปารุชุณ (สันทิสา มีความหมายว่า กองหลังของกองทัพ เพิ่มขึ้น)

อุชุณ (ร้อน มีความหมายโดยปริยายเพิ่มขึ้นว่า อารมณ์ร้อนแรง)

ศุลกุชุณ (ลื้น เรียบ อ่อนนุ่ม มีความหมายว่าชื่อทรง เพิ่มขึ้น)

สมชุณยา (ความรู้ เครื่องหมาย มีความหมายว่า การตกลงกันเพิ่มขึ้น)

ค. บาลีคำเพิ่มขึ้น แต่สั้นสกฤตไม่มีใช้

บัญมาการ (สาส์นพิเศษ ของชวัญ)

เววงนะ (คำที่มีความหมายเหมือนกัน)

สรุปหน้าข้อย่อ

ภาค ๒

ลักษณะคำบาลสันสกฤตที่ต่างกัน

ระบบเสียงและการออกเสียง

สระ สระสันสกฤต

สระบาลี

รูนานที่เกิดเสียงสระ สระเดี่ยว สระผสม

ลักษณะการอออกเสียงสระ ถ อ อะ กัน สระเสียงสันຍາວ

พยัญชนะ ฐานที่เกิดเสียงพยัญชนะ

ลักษณะการอออกเสียงพยัญชนะ

พยัญชนะเดี่ยวทั้งทัพท์ พยัญชนะตัวสะกด

พยัญชนะคู่ พยัญชนะช้อน พยัญชนะประสม

ลักษณะคำบาลสันสกฤตที่ต่างกัน

เสียง เสียงสระ

๑. ต่างกันด้วย การใช้ เสียง สระ เท่า ที่มี อุ้ยแทน เสียงที่คน

ไม่มี

๒. ต่างกันด้วยการเลือกใช้เสียงสระคนละเสียง หง ที่ต่างก็มี

เสียงสระนี้ ๆ ใช้ด้วยกัน

๓. ต่างกันด้วยอัตราเสียงสันຍາວ

เสียงพยัญชนะ

๑. พยัญชนะเดี่ยว

๒. ต่างกันด้วยการใช้เสียงพยัญชนะเท่า ที่มี อุ้ยแทนเสียงที่คน

ไม่มี

ข. ต่างกัน ด้วยการเลือกใช้ พยัญชนะคน ละเสียงทงที่ต่างกัน
เสียงพยัญชนะนั้น ๆ ใช้ด้วยกัน

๒. พยัญชนะคุ'

ก. การแทรกเสียง

ข. การกลมกลืนเสียง

ลักษณะการกลมกลืนเสียง

๑. พยัญชนะเสียงแข็งมากับพยัญชนะเสียงแข็ง

๒. พยัญชนะเสียงแข็งมากับพยัญชนะเสียงอ่อนกว่า

๓. พยัญชนะเสียงอ่อนมากับพยัญชนะเสียงอ่อน

๔. ศ ษ ส ที่มากับพยัญชนะวรรค (ແຕວທີ ๑ ດິງດ)

ค. การสับเสียง

๓. พยัญชนะเสียงหนัก

ลักษณะการใช้คำนำดีสันสกฤต

ก. บาลีใช้คำเดียวกันมีหลายความหมาย แต่สันสกฤต
ใช้ต่าง ๆ กันไป

ข. สันสกฤตใช้คำเดียว แต่บาลีมีหลายคำในความหมาย
เดียวกัน

ค. คำบาลีและสันสกฤตมีรูปต่างกัน เพราะใช้อุปสรรค
ต่างกัน

ง. คำบาลีที่ใช้รูปเดียวกับสันสกฤต โดยเฉพาะใช้พยัญ-
ชนะประสม เช่นเดียวกัน

ความหมาย

ลักษณะความหมายที่ต่างกัน

- ก. ต่างกันไปคนละทางงานเกือบเป็นคำคุณและคำกัน
 - ข. คำสั้นสกุตมีความหมายที่บาลีไม่มี
 - ค. บาลีมีคำเพิ่มขึ้น แต่สั้นสกุตไม่มีเช่นความนั้น ๆ
-

คำนำ

๑. เมื่อบาลีมี สระน้อยรูปกว่าสันเสกฤต นาลีมีวิธีออกเสียงคำ สันเสกฤตอย่างไร โดยเฉพาะสระ ไอ เอ้า กับ ฤ
๒. พยัญชนะที่สันเสกฤตไม่มี แต่บาลีมี สันเสกฤตออกเสียงอย่างไร
๓. การแทรกเสียง คืออะไร นิความสำคัญเกี่ยวกับ เรื่องพยัญชนะ ซ้อนกับ พยัญชนะประสมอย่างไร
๔. พยัญชนะเสียงแข็งเสียงอ่อนเกี่ยวข้องกับการกลมกลืนเสียงอย่างไร
๕. ถ้าพยัญชนะเสียงอ่อนมาด้วยกัน มีวิธีกลมกลืนเสียงอย่างไรได้น้าง
๖. ศ ช ສ ถ้ามากับพยัญชนะเสียงแข็ง มีการกลมกลืนเสียงอย่างไร
๗. ศ ช စ ถ้ามากับพยัญชนะเสียงอ่อน จะกลายเสียงอย่างไรในภาษาบาลี
๘. จะอธิบายได้อย่างไรว่า เทหุติคือ บาลีต่อไปนี้จึงใช้รูปเดียวกันทั้งที่สันเสกฤตใช้ต่างกัน เพราะความหมายต่างกัน ได้แก่
บ. สคุต ส. สปุต สคุตุว ศปุต
ศร สาร สุร ศร
๙. คำต่อไปนี้บาลีใช้อย่างไร เพราะเหตุใด
แห่งธรรมชาติ
ปุณฑริก มนสุลุก ปุรสร้า ภดุหย โซยตุสนา
สัมชญา สัญญา สชญา วุฒิก ภสุน ภาสุร ปดุวี
คุหสุด มีคร ภกติ วกตุร ศากย ปถุจนา ปูรเตยก
ตุยาค ปูริชญา วฤษ วุญห ภุราตุ ปดุชรู วฤติ (ร้า)

ภาค ๓

คำบาลีสันสกฤตในไทย

ภาษาบาลีและสันสกฤต เปรียบเสมือนชุมทรัพย์แห่งถ้อยคำ ที่ให้เราเลือกตัก คงถ้อยคำมาใช้ตามต้องการ ไม่ว่าจะเป็นคำสูงใช้ในราชศัพท์ ในศาสนา ในวิชา การแข่งขัน ฯ ตลอดจนมานานถึงคำธรรมดासामัญญาที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไป ก็ล้วน แต่ใช้คำในภาษาทั้งสองนี้เป็นอันมาก จันดุเหมือนว่าตัวเราไม่ได้มีคำบาลีสันสกฤต มาใช้ เรายาพูดไม่ได้อย่างที่ต้องการจะพูด

ในบรรดาคำที่เรายังไม่ใช้ ถ้าแยกออกเป็นหมวดต่าง ๆ จะปรากฏเป็นคำที่ยก มาเป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างคำบาลีสันสกฤตที่ใช้ในหมวดต่าง ๆ

๑. ขอเกียวกับร่างกาย องคุลี กาย ร่างกาย ศีรษะ ระดู โลหิต เกศา นัยน์ตา พิวพรรณ รูปพรรณ รูปประจำ อุจจาระ น้ำเสาวะ อังการ อัญชิ ฯลฯ

๒. ขอเกียวกับภูมิศาสตร์

ที่เป็นชื่อดินท่าอากาศ ได้แก่ อاثิคย์ จันทร์ เมฆ อากาศ พายุ สรวง ลำชาร มหาสมุทร ปตพิ ลูกอกลากาต ฤทธิ์ ฤทธิ์กาล กาลเวลา อุทกภัย อัคคีภัย เกลือสิน-เชาว์ ฯลฯ

ที่เป็นชื่อต้นไม้ดอกไม้ ได้แก่ ตาล กฤษณา จันทน์ โกฐ์ ขันธสกร พุตรา รัก ผล ผลไม้ กิงก้านสาขາ ผล ประทุม กรรมนิการ์ จำปา โศก (อโศก) เตา วัลย์ กระทุม ฯลฯ

ที่เป็นชื่อแร่ธาตุ และรัตนชาติ ได้แก่ โลหะ เพชร ไข่มุก มุกดากหาร นิล นริกห บุษราคัม โกเมน (โคเมหก) ไฟทูรย์ มณี รัตน์ สุวรรณ

ที่เป็นชื่อ สัตว์ ได้แก่ โค ศุกร ศุนช ลักษ

๓. ชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ กรรไตร (กรุติ) ผ้า (เหล็กส่วนหัวหมู เครื่องไม้) เครื่อเจ้ากร เครื่องยนต์ กล้วย รถ รถยก จักรยานยนต์ จักรยานผู้ชาย
ที่เป็นชื่อเครื่องดนตรี ได้แก่ ดนตรี ดูริยางค์ พิณ พิณพาทย์ สังคีต กระเจ็บ ปี โภน (โภล ส.) ฯลฯ

๔. ชื่ออาหารการกิน อาหาร ข้าวสาลี ไขชนา น้ำตาล ข้าวตู (สตุตุ) ฯลฯ

๕. ชื่อนามธรรม คำประเกทันมีมาก จนแทบจะกล่าวໄว่า คำบาลีสันสกฤต ที่ไม่เข้าหมวดใดหมวดหนึ่งดังกล่าวข้างต้น อาจรวมไว้ในหมวดนี้ได้ มีทั้งที่ใช้เฉพาะทางศาสนา และที่ใช้กันทั่วๆไป ได้แก่

จิต วิญญาณ อารมณ์ กิริยา อาการ ไกรช ทุกษ สุข โศกเศร้า กรรม เว ภัย อันตราย เศรษฐ ควรระว ฯลฯ

ตัวอย่างข้างต้น ย่อมาแสดงให้เห็นว่า คำที่รายมีเข้ามาใช้นั้น มีเป็นอันมาก ที่เราไม่สามารถจะใช้ให้ตรงตามพัทพ์เดิมได้ ทั้งเสียงและความหมาย เพราะเป็นธรรมดากำลังทอดภาษาหนึ่งนายจึงอึกภาษาหนึ่ง (และบางที่อาจจะถ่ายทอดเสียงบางเสียงคำบางคำต่อจากภาษาอื่นมาอิกที่หนึ่งด้วยก็เป็นได้) ย่อมาดังนี้ การเปลี่ยนแปลงไป

ตัวว่าด้วยเรื่องเสียง การที่เสียงเปลี่ยนแปลงไปนั้น อาจกำหนดลงได้เป็นสองประการด้วยกัน คือ

๑. ระบบเสียงและวิธีการออกเสียงต่างกัน

๒. การกล้ายเสียง ทั้งที่เป็นไปเองโดยไม่เจตนา หรือเจตนาให้เป็นไป ส่วนเรื่องความหมาย ยังเห็นได้ชัดว่า กล้ายกันไปได้ง่าย ดังจะกล่าวต่อไป

เสียง

ระบบเสียงและวิธี การออกเสียงที่ต่างกัน

ถึงแม้ว่าระบบเสียงของเราระดับเสียงพยัญชนะ เรายังเป็นวรรคอร่าย อักษรเทวนากร แล้วคงรูปตัวอักษรเทวนากร ไว้ครอบทุกตัว แต่ในการออกเสียงเรา

จัดระบบเสียงของเราต่างออกไป บางเสียงต้องคิดเพิ่มขึ้นใหม่อีกด้วย ดังจะเห็นได้
เห็น ดังนี้

สระ

สระของไทยนี่ ๓๒ รูปที่เสียงสั้นและยาว นับว่ามากกว่าภาษาทั้งสองเป็นอัน
มาก การที่ราชวงศ์ออกเสียงตามเสียงภาษาเดิมย่อมทำได้ไม่ยากนัก แต่เมื่อกราบนั้น
เราก็คงเห็นว่า การออกเสียงบางเสียงตามแบบออกการเสียงในภาษาของเรา ณ นั้นกว่า
พึ่งดีกว่า การออกเสียงจึงต่างไปจากเสียงภาษาเดิม

สระของเรามีทั้งที่มีในบาลีสั้นสกฤตและต่างออกไป ดังนี้

อะ อ่า อิ อี อี อี อุ อู เออะ เอ ออ โอ เอาะ ออ เออะ เออะ เอือะ
เอือ อัวะ อัว เอียะ เอีย อា ไอ ไอ เอา ฤ ฤา ภา ภา

สระที่ไม่มีใช้ในภาษาไทย ได้แก่ ฤ ฤา ภา ภา ของสั้นสกฤต แต่ที่เรายังมา
ใช้ ก็มีเพียง ฤ เสียงเดียว

การออกเสียงสระที่ไทยไม่มีใช้

การออกเสียง ฤ ในภาษาไทย

เราออกเสียงเป็น อิ บัง อี บัง เออ บัง (แม้ว่าจะมีเพียงคำเดียว) เห็นได้
ชัดว่า เราอาจได้แบบอย่างการออกเสียงสระ ฤ มาจากคนเดียวกันก็เป็นได้
 เพราะถ้ากล่าวไว้ข้างต้น คนอินเดียคนหนึ่งออกเสียงเป็น อุ อิกคนหนึ่งออกเสียงเป็น
 อี และโดยทั่วไปออกเสียงเป็น อิ แต่คำที่เราจำนวนมากออกเสียงเป็น อิ บัง อี บัง เออ
 บัง ย่าไม่ตรงกับเสียงเดิมของเขานะ

ฤ ที่เราออกเสียงเป็น อิ ได้แก่
 กฤชุณา (กริดสะหนา) ศฤณ (ตริน) หฤษฎี (ทริดสะศี)
 ศฤกุรา (สะหวิงคาน) ฤทธิ (ริด) ສฤษฎี (สะหวิด)

ຖ ที่เรารอกรสเสียงเป็น อี ໄไดແກ່
 ນຸດຸ (ມະຮົກ) ວຸກຸງ (ພຣິກ) ວຸກທີ່ (ພຣິດທີ່) ນຸດຸຍຸ (ມະຮົດຕະຍຸ)
 ວຸກຸກ (ຫວີສບ) ວຸກຸຈິກ (ພຣິດສະຈິກ) ວຸນສຸບດີ (ພຣິທັກສະບອດີ)
 ຖ ที่เรารอกรสเสียงได้ທັງ ອື ແລະ ອີ ໄໄດແກ່
 ອຸນຸດຸ (ອຳນົມຮົກຫຼືອຳນົມຮົດ) ພຸນຸທຸ (ພຣິນ ທົ່ວອ ພຣິນ)
 ຖ ที่เรารอกรสเสียงเป็น ເຂອ ໄໄດແກ່
 ວຸກຸຊ (ເຣິກ)

การອອກເສີຍສະຫຼຸງທຽມໃໝ່ຕຽງກັບຂອງນາລີແລະສັນສກຄຸຕ
 ກາຣອອກເສີຍສະຫຼຸງທີ່ໄທຢູ່ໄນ້ນີ້ໃໝ່

ເຂ ກັບ ໂອ ເຂາອອກເສີຍເປັນເສີຍຍາວ ເພຣະດີເປັນສະພົມ ແຕ່ເນື່ອມືຕັວ
 ສະກັດຕັວຕານ ສະຫຼຸງທີ່ສອງຈະອອກເສີຍເປັນສະເລີຍສັນ ເຊັ່ນ ເມດຕາ ເປັນ ເນັດຕາ ດັ່ງ
 ກລ່າວໜ້າງທັນ ແຕ່ເຮົາຄອກເສີຍເປັນເສີຍຍາວຕາມເດີມ

ອະ ຕາມຮຽນດາເຮາອອກເສີຍພິ່ງໝັ້ນຫະທຸກເສີຍເປັນ ອອ ລະນີ້ພິ່ງໝັ້ນ
 ຂອງເຫົາທີ່ມີເສີຍ ອະ ອູ້ໃນຕົວ ເຮົາຈຶ່ງອອກເສີຍເປັນສອງອ່າງ ຄືອຍ່າງໄທຢ ກັບຍ່າງ
 ກາພາໄຕມ ດັ່ງນີ້ຄົວ

ອະ ມາໃນກຳທີ່ໄນ້ນີ້ຕັວສະກັດ ອອກເສີຍເປັນ

๑. ອອ (ຕາມແບບໄທຢ) ເຊັ່ນ ນຮປີ (ນອຮະບອດີ) ປວຣ (ບວວອນ)

๒. ອະ (ຕາມແບບນາລີສັນສກຄຸຕ) ເຊັ່ນ ກົດີ (ສະສີ) ວູ້ (ວະຫຼຸງ)

ອະ ມາໃນກຳທີ່ຕັວສະກັດ ອອກເສີຍຕ່າງອອກໄປແລ້ວແຕ່ຕັວສະກັດ ຄື່ອ ເປັນເສີຍ

๓. ໂອະ ເນື່ອ ອະ ມາກັບຕັວສະກັດໂດຍທີ່ໄປ ຍາກເວັນແພື່ຍງ ໨—໩ ເສີຍ ຄື່ອ ຍ
ຮ ວ ມ ເຊັ່ນ

ກລ (ກນ) ມນ (ມນ) ຮມບູ (ຮນ) ນນຸທ (ນນ)

๔. ອອ ເນື່ອ ອະ ມາກັບ ຮ ສະກັດ ເຊັ່ນ

ກຣ (ກອນ) ວຣ (ພອນ) ຄຣ (ສອນ) ນຣ (ທອນ)

๓. อะ เมื่อ มี ร ก้ามagaบพยัญชนะตัวสะกด และเราใช้ หัน เช่น

วรรถ (วรุณ) ออกเสียง วัน

วรรค (วรุค) ออกเสียง วัก

วรรช (วรุช) ออกเสียง วัด

นอกจากนี้เมื่อเราต้องการให้คงเสียง อะ ต้องใช้ไม้หันอากาศกำกับไว้ข้างบน
คำบางคำจึงออกเสียง เป็น ไอะ ก็มี (ถ้าไม่ใช้ไม้หันอากาศ) หรือเป็น อะ ก็มี (ถ้า
ใช้ไม้หันอากาศกำกับ) เช่น

อาันนท์ กับ อาันนท์ ประพนธ์ กับ ประพันธ์ พจน (พด) กับ วั้น

๔. ไอ เมื่อ อะ มา กับ ย และมีไม้หันอากาศกำกับ เช่น

ชัย (ไช) นัย (ไน) อาลัย (อาไล) วิลัย (วิไล)

๕. อ้อ เมื่อ อะ มา กับ น และมีไม้หันอากาศกำกับ เช่น

อ้มพา (อ้ำพา) รัมภา (รำพา) จ้มป่า (จำกป่า)

๖. เออา เมื่อ อะ มา กับ ว เช่น

ชัวเลข (เช่าวเลข) สาวภาพ (เสาวภาพ)

บางที่เขียนเป็น เออา ก็มี เช่น ชัว เป็น เช่าว ชวน เป็น เชวน นวารัตน
เป็น เนาวรัตน

พยัญชนะ

พยัญชนะเดียว

ก. พยัญชนะตอนเดียว การออกเสียงพยัญชนะดังกล่าว ๑ ต่างกับเสียง
เดินในภาษาทางสอง ก็ตรงที่ เราเปลี่ยนหมายที่ต่อไป และรูปักษณะของเสียงพยัญ
ชนะไปในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ที่เกิดเสียง พยัญชนะที่เรียยกันว่า “ได้แก่”
พยัญชนะมุกชะ เข้าออกเสียงโดยมีวันลั่นแต่บริเวณเกือบกลางเพดานเสียง
ที่เกิดแห่งนั้น “ได้แก่”

พยัญชนะวรรณ ภู “ได้แก่” ภู ภู ภู ภู ภู

เศษวรรณ ร บ ภ

พยัญชนะวรรณ ภู เราออกเสียงเป็นพยัญชนะทันตจะ คือพยัญชนะที่มีที่เกิดที่
พั่น เวลาออกเสียงใช้ปลายลั่นแต่โคนพั่น เช่นเดียวกับ ต ต ห ช น จะนั้นถึง
เข้าจะเขียนด้วย ภู ภู ภ ภ ภ เราก็คงออกเสียงไม่ต่างกับ ต ต ห ช น

ร เป็นเสียงรัว ปลายลั่นแต่เกือบกลางเพดานแล้วสะบัดหลายๆ ครั้ง แต่เรา
ออกเสียงเช่นเดียวกับ ร ของเรามาก คือ ลั่นแต่เพดานไม่ลึกเพียงนั้น เพียงบริเวณ
เพดานแข็ง และสะบัดครั้งเดียวเท่านั้น

ษ เราออกเสียงอย่าง ส อันเป็นพยัญชนะทันตจะ เวลาออกเสียงไม่ได้มีวัน
ลั่นลึกแล้วจึงเสียดแทรกอย่าง ช ของสันสกฤต

พ ออกเสียงอย่าง ล ที่เป็นทันตจะ คือใช้ปลายลั่นแต่โคนพั่น ไม่ได้มีวัน
ลั่นไปแต่ถึงกลางเพดาน และเดือนไปมากอย่าง พ

พยัญชนะตาลุชะ คือพยัญชนะที่เกิดแต่เพดานแข็ง อันเป็นเพดานด้านหน้า
มี ศ โดยเฉพาะ เราออกเสียงอย่าง ส ที่เป็นพยัญชนะทันตจะ^{รูปลักษณะของเสียงพยัญชนะ}

ก. ออกเสียงตัวงาปี เพราะไม่มีลักษณะเสียงเช่นนั้น “ได้แก่”

พยัญชนะเสียงก้อง โดยเฉพาะพยัญชนะแควที่ ๓ และที่ ๔ ของพยัญชนะแต่
ละวรรค อันได้แก่ ก ง ช ဓ ທ ဓ ນ และ พ ງ เราออกเสียงเป็นเสียงไม่ก้อง
ทั้งพยัญชนะแควที่ ๓ ที่เป็นเสียงเบา เราก็ออกเสียงหนักไปด้วย ฉะนั้น พยัญชนะ
แควที่ ๓ กับที่ ๔ ซึ่งตัน จึงออกเสียงอย่างเดียวกับพยัญชนะแควที่ ๒ ในภาษา
ไทย ต่างกันก็แต่เสียงสูงต่ำเท่านั้น ตัวเขียนเป็นอักษรโรมันจะเห็นชัดขึ้น คือ

	ข	ค	ມ	ນ	ช	ມ
บ.ສ.	kh	g	gh	ch	j	jh
ທ.	kh	kh	kh	ch	ch	ch
	ງ	ທ	ມ	ဓ	ທ	ဓ
บ.ສ.	th	d	dh	th	d	dh
ທ.	th	th	th	th	th	th
	ຜ	ພ	ນ			
บ.ສ.	ph	p	bh			
ທ.	ph	ph	ph			

ฯ นิความเป็นพิเศษ คือ เรากลอกเสียงเป็น ๒ แบบ แบบหนึ่งออกเสียงตามแบบของเรา ที่เรากลอกเสียง ฯ อ่าย่าง ท (th) เช่น ມណุชา (มนชา) มណุหารา (มนหารา) ໄວ້ຫຼຽຍ (ໄພຫຼຸນ) ມណຸຫຼັກ (ມນຸຫຼົກ) ມណຸຫຸນ (ມນັກະນະ) กับอีกแบบหนึ่ง ออกเสียงตามแบบเดิม คือ เป็นเสียง ດ (d) ໄດ້ແກ່ ປມຸທິຕ (ບັນດີຕ) ປາມຸຖຸ (ບັນດຸ) ປະຫຼັກ (ບັນເຕາ) ປຸ່ມຸທິກ (ບຸນຕະວິກ) ມະຫຼັປ (ມນັດບ) ແຕ່ອັງຈະออกเสียงต่างกันอย่างไร ใน การเขียน เราก็คงเขียน ฯ รูปเดียวกัน

ญ เรากลอกเสียงอย่าง ຍ ไม่ได้ออกเสียงชั้นນຳນູກ เป็นเสียงພັ້ງຫະນະອຸນ້າສຶກ อย่างเสียง ຢ ໃນภาษาบาลีສັນස්කฤต

ศ ພ นอกจากจะออกเสียงต่างที่เกิด ดังกล่าวในเรื่องที่เกิดเสียงข้างต้นแล้ว ກີ ຍังออกเสียงต่างลักษณะกัน คือ

ศ ອอกเสียงโดยให้ปลายลิ้นกดเข้าไปสัมผัสกับเพดานแข็ง และ ພ ອอกเสียงโดยม้วนลิ้นให้ปลายลิ้นสัมผัสกีบกลางเพดาน ใน การออกเสียงทั้ง ກ ແລະ ພ จะต้องหายใจแรงพอให้ลมหายใจผ่านที่ถูกขัดขวาง คือ ที่เพดานแข็ง และที่กลางเพดาน ແຕ່เรากลอกเสียง ศ ພ ອ่าย่าง ສ ຄືອນອາກປ່າຍລັນຈະເປີ່ຍນີ້ສັນພັ້ນໄປນີ້

บริเวณโคนพื้นกับเพดานแข็งแล้ว เวลาออกเสียง ลั่นก็ยังแผ่และหายใจเบากว่าอีกด้วย

การออกเสียงไม่ต่างกันเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องทึบช่องศ ค ຄ อ ນ ລ ອ ພ หรือ เพื่อให้สังกัดได้ดู

ข. ออกเสียงต่างไปเป็นเสียงห่าวมีแต่บาลีสันสกฤตไม่มีได้แก่
เสียงสูงต่ำ นาลีสันสกฤตไม่ได้กำหนดเสียงสูงต่ำไว้ในระบบเสียง ที่จริงในสมัยพระว� ภาษาสันสกฤตมีระบบเสียงสูงต่ำด้วย คือ อุหາรุ เป็นเสียงสูง อนุหາรุ เป็นเสียงต่ำ และ สุริต เป็นเสียงสูงทั้งหมด ดังกล่าวข้างต้นในภาค ๒

ระบบเสียงสูงต่ำของเรามีกำหนดเสียงสูงต่ำไว้ในเสียงพยัญชนะ การออกเสียงพยัญชนะจึงลำคัญที่เสียงสูงต่ำยิ่งกว่าเสียงก้องไม่ก้อง หรือ เสียงหนักเสียงเบา เรานำการจัดลำดับวรรณคดีที่เกิด และรูปลักษณะเสียงของอักษรเทวนารี มาจัดใหม่ตามระบบเสียงสูงต่ำดังนี้ คือ

พยัญชนะเสียงกลาง พยัญชนะเสียงสูง พยัญชนะเสียงต่ำ

คุ ดี ยา

ก	ข	-	ค	ຂ	ງ
ຈ	ນ	-	ຊ	ມ	ຢ
ຍ	ສ	-	ຫ	ຜ	ຣ ພ
ດ	ດ	-	ທ	ນ	ນ ລ
ບ	ປ	-	ພ	ກ	ມ ວ
ອ	ຕ ດ ສ	-	ຈ		
ໜ		-	ສ		

เราต้องคิดพยัญชนะขึ้นใหม่ คือ ช กับ ສ เพื่อให้เป็นคุ้นเคยเสียงสูง ก ຂ ສ กับ ໜ แต่ไม่ได้ใช้บันทึกคำบาลีสันสกฤต

ในการออกเสียงพยัญชนะข้างต้น บาลีสันสกฤตออกเสียงตัวเสมอกันหมด ตั้งนั้นคำใดที่เราดีอเป็นพยัญชนะเสียงสูง เขาจึงออกเป็นเสียงต่ำ เช่น ศala เป็นชาลา สุข เป็น ชุค ฯ ภาษา เป็น ชา ya ถาวร เป็น ท่าวระ

มีคำบางคำที่มี ห ออยู่ห้ายคำ เมื่อเรารวบพยางค์ให้สั้นลง ไม่ออกเสียง ห เป็นอักพยางค์หนึ่ง เราเปลี่ยนเสียงสูงตัวด้วย เป็นการซัดเชยเสียง ห ที่หายไป ไม่ได้ออกเสียง คำเหล่านี้ได้แก่

ເສັ້ນ ແບ່ນ ເສັ່ນໜໍ້ ວາຫ ແບ່ນ ພ່າໜໍ້ (ໃນຄໍາ ຄຽວພ່າໜໍ້)

แต่ก็มีคำบางคำที่เรารอกรอกรเสียงพยางค์หลังให้มีเสียงสูงต่ำ ผิดกันกับเสียงเดิม ห້າ ที่พยางค์ที่มาข้างหน้าแยกเสียงไปแล้ว ไม่ได้นำกันอย่างพยัญชนะนำ ดังจะกล่าวต่อไป ในพยัญชนะคู่ ได้แก่

ປුරාත (ประหมาย) ປුණුත්ති (บันหยัด) ປුරියිභන (ประไหยอด) ສිව (ສිහ්‍ර) ອිගෙ (ອີເຫຣກຫວີອິເຣກ) ທිරි (ທිහ්‍රි) ຕිලු (ດින්ລු) ກිලේස (ກිහෙලු)

ປාත්තූන (ประหวัด) ຈාත්තූතින (ຈັກຮະຫວັດ)

ຂ. พຍัญชนะตัวสะกดเดียว

เฉพาะภาษาสันสกฤตจึงจะมีพยัญชนะตัวสะกด หมายความว่า ศัพท์นั้น ๆ ลงท้ายด้วยพยัญชนะ เรียกพยัญชนะการันต์ อันได้แก่ ន การันต์ ຕ การันต์ ສ การันต์ (ภาษาบาลี คำทุกคำลงท้ายด้วยสระ)

ส่วนภาษาของเราน พยัญชนะตัวสะกดของเรางานนี้ไม่ได้เพียง ๘ เสียงคือ ก ດ ບ ງ ນ ມ ຢ ວ ตั้งที่เราเรียกแม่ก กດ กບ กງ กນ กມ กໂຍ ແກວ ເມື່ອ เรานำคำบาลีสันสกฤตมาใช้ คำเหล่านั้นมักจะมีมากพยางค์ เราจึงรวมพยางค์ให้สั้นลง และพยางค์ที่ถูกรวมมักเป็นพยางค์สุดท้าย เช่น ຮສ ເຊົອກເສີຍ ຮະສະ ເຮົາຮົບ

คำ ๒ พยางค์ให้เป็นพยางค์เดียว คือ รส ออกเสียง รด พยัญชนะตั้นของพยางค์ ห้ามจึงกล้ายเป็นตัวสะกด และตัวสะกดนั้นย่อมมีเสียงต่าง ๆ แปลงไปกว่าที่เรากำหนดไว้ เราจึงต้องจัดการให้ตัวสะกดแปลง ๆ นั้น เข้ากันกับตัวสะกดที่เรามีอยู่ ดังนี้ คือ

ก ข ค น เป็นตัวสะกด ถือเป็น แม่ก

ຈ ឃ ុ ធម	} เป็นตัวสะกด ถือเป็น แม่ก
ឃ ុ ធម	
ុ ធម	
ធម	

ប ុ ធម เป็นตัวสะกด ถือเป็น แม่ក

ុ ធម រ ុ ធម เป็นตัวสะกด ถือเป็นแม่ก

ส่วนแม่กงกับแม่กไม่มีปัญหา เพราะไม่มีเสียงอ่อนออกเสียงเช่นเดียวกัน นอกจาก ก กับ ន แม่กอยกับแม่กovo กមិ យ และ វ เท่านั้นเป็นตัวสะกดได้ การออกเสียงตัวสะกดไม่ว่าเสียงใด แม้จะเป็น ក ខ ស หรือ ច เราย่อນไม่ระเบิดเสียงทึบสัน

การเปลี่ยนเสียงสูงต่ำ

ทำให้เราครบเสียงพยางค์ห้ามเป็นตัวสะกด เมื่อไปเข้ากับกฎการออกเสียงคำเป็นคำตาย เสียงสูงต่ำย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเสียงเดิม คือ

ถ้าตัวสะกดไปเข้าในแม่ก กត កນ ที่เราถือเป็นคำตาย เสียงจะเปลี่ยนไปดังนี้

កាហស	ខ្ងោខក	គាឈ័រ	គ្ងោខក	កាហទ
------	--------	-------	--------	------

រវត	,	បរចត	,	រវត (ឱីរុវពរទ អនុមុរវរាំន)
-----	---	------	---	-------------------------------

រាជ	,	រាយន	,	រាជ
-----	---	------	---	-----

សាប	,	ូរបែប	,	សាប
-----	---	-------	---	-----

พยัญชนะตัวสะกดเดียว เมื่อมาjoinหรือพยางค์ก่อนตามมา เรายกเสียงคำเข่นนี้ของบาลีสันสกฤตไปในลักษณะต่าง ๆ คือ

๑. ออกเสียงพยัญชนะตัวสะกดเหมือนเป็นอักษรคทั้งนี้ เพื่อให้เสียง
เนื่องกับคำหรือพยางค์ตามมา ตามแบบที่เราอุกเสียงคำสามสัช่น เช่น ราชการ
(ราดชาภาน)

๒. เมื่อคำหรือพยางค์ตามมานี้พยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเสียงต่ำทั้ง ๔
ยกตัว และ ย ร ล ว กับตัวสะกดของคำต้นเป็นพยัญชนะเสียงสูง พยัญ-
ชนะเสียงสูงนี้จะทำให้พยัญชนะเสียงต่ำมีเสียงสูงตามไปด้วย เช่น เทศนา (เหต
สะหนา) ศาสนา (สาดสะหนา) เมื่อันหะเงวะเป็นพยัญชนะที่ควบคู่กันมา แต่
ตัวแยกพยางค์ออก ไม่ใช้ ศ เป็นตัวสะกด เสียงก็จะไม่เปลี่ยน คงออกเสียงเป็น เท-
สะ-นา ตามเสียงเดิมของ นา

๓. ไม้ออกเสียงตัวสะกดของพยัญชนะต้นจนดูเหมือนเป็นคำนั้น
คนละพยางค์กัน ไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น ชลบุรี (ชน--บุรี) ชยนาท (ใชนาด)

พยัญชนะคุ คือพยัญชนะที่มาด้วยกัน ๒ เสียงขึ้นไป มี ๒ แบบด้วยกัน
คือ แบบพยัญชนะซ้อนกับพยัญชนะผสม (ดูเรื่องพยัญชนะคุในภาค ๒) พยัญชนะ
ซ้อนมักมีใช้ในภาษาบาลี ในฐานพยัญชนะตัวสะกดเท่านั้น ไม่มีใช้เป็นพยัญชนะ
ต้นคัพท์ เพราะตัวต้นหรือที่เรียกตัวสะกดในพยัญชนะซ้อนนั้น ๆ ไม่มีเสียงสระเกาะ
จึงไม่อาจออกเสียงได้ เมื่อยุ่งต้นคัพท์ ไม่เป็นประโยชน์แก่การออกเสียง เมื่อโดย
ต้นคัพท์จึงถูกลบหักเสีย ทางจะคงไว้ก็ต้องแทรกเสียงสระ ตั้งคำ น หาน ออกเสียงเป็น
นะหานะ เป็นต้น พยัญชนะคุที่อยู่ต้นคัพท์ จึงมีแต่พยัญชนะประสมอันมักมีใช้ใน
ภาษาสันสกฤต ในภาษาบาลีมีบ้างไม่กี่คำ

พยัญชนะประสมที่เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะประสมที่ขึ้นต้นคัพท์
ในภาษาไทยมีได้เพียง สุ พุทธิ วุ ตุ ตุ บุ พุ หรือ วุ ศุ ศุตุ ศุล
ทุ ธุ ศุ ศุ ภุ การออกเสียงพยัญชนะประสมเหล่านี้มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. ออกเสียงเรียงพยางค์ คือ แทรกเสียงอะที่ตัวต้นให้ออกเสียงเป็นพยางค์ หนึ่งเต็มเสียง ได้แก่ เสียง กุช หุว คุว สุว สุม เช่น กุษุติย (กะสัด) หุวีป (หะวีป) คุวช (หะวัต) ส่วน คุว สุว สุม นอกจากจะออกเสียงพยางค์ต้นเต็มพยางค์ แล้ว เสียง ส ที่เป็นเสียงสูง ยังนำพยัญชนะเสียงต่อไปให้ออกเสียงสูงตามไปด้วย ดังจะกล่าวในข้อต่อไป

๒. ออกเสียงนำกัน ถ้าตัวต้นในพยัญชนะประสมเป็นพยัญชนะเสียงสูง ย่อมออกเสียงนำพยัญชนะเสียงต่อไปให้ออกเสียงสูงตามไปด้วย ดังเสียง ศุย สุร ศุล ศุว สุม เช่น ໂຄුග (สะโน咯) เศවต (สะเหวด) สุวสุติ (สะหวัดดี) สุนร (สะ-หนอน)

๓. ออกเสียงกลักษณ์นิบทอย่างพยัญชนะควบ ได้แก่เสียง กูร บูร พูร เช่น กุรีทา (กรีทา) ตรี (ตรี) บูรณีต (ประณีต) พูรหมุ (พุรอม) ส่วนที่ควบ ๓ เสียง ขันได้แก่ สุตร ในคำ สุตริ เราก็ออกเสียงกลักษณ์นิบทเฉพาะ ตรี ส่วน ส ข้างหน้าออกเสียงแยกพยางค์เป็น สะตรี กົມື ດື ຕ เป็นตัวสะกด เป็น สັດຕີ ກົມື

๔. ไม่ออกเสียง ร เมื่อควบมากัน ค ได้แก่คำ គຸຣີ (ສີ) ເກຸຮ່າງ (ເສດດີ) ກຸຽຫາ (ສັດທາ) ປຸຽກຮຍ (ປຣາໄສ ເຢີນ ປຣາຍ) ອາຄຽມ (ອາ-ສມ)

บางทีไม่ได้ควบกันก็ไม่ออกเสียง ຮ ກົມື เช่น ສະ (ສະ) ນ້າ ຈາກ ສະສຸ

๕. ออกเสียง ຮ ควบกับพยัญชนะต้นบางเสียง เป็นเสียงອົ່ນ คือเสียง ຖຽ เป็น ຊ ดังคำ ຖຽວຍ เป็น ຂັບ

๖. ออกเสียง ວ ควบมากับพยัญชนะบางเสียงเช่น គຸ ກັບ ຂຸ ແລະນີ ຮ ตามมาข้างท้าย เป็นเสียง อົ່ວ ໃນແມ່ກນ ดังคำ ອີສຸວ (ອີສວນ) ປຸຽຫວ (ປຣະຫວນ)

ตามที่กล่าวในเรื่องอักษรเทวนคร จะเห็นว่า ເພີ່ມີປົກກູ່ กำหนด ໄວໄໂຄຢເພະ ເນື້ອເຫັນກີ່ກຳໃຫ້ຮູ້ໄດ້ວ່າ ເປັນພຍัญชนะທີ່ແຍກເສີຍກັນ ຮົວອ້າກູ່ກັນ

แต่รูปปั้นช่างไทยไม่มีเช่นนั้นจึงทำให้เกิดความสับสน บางที่เข้าใจผิดว่าเป็น
เสียงที่เข้าคู่กัน การออกเสียงสูงต่ำต่างไป เพราะเหตุนี้ ก็มี คือ

๑. เสียงแยกกัน ออกเสียงเป็นเสียงนำกัน ได้แก่ สมย ควรเป็น ชະມະຍະ
เราออกเสียง สะไหມ ໄศລ ควรเป็น ໄສ-ລະ เราออกเสียงเป็น สะไหล សນร (ร่วม
ตาย) ควรเป็น สะนะระ เราออกเสียง สะหมอน សมาສ ควรเป็นชະມາສະ เราออก
เสียง สะหมาດ

๒. เสียงแยกกัน ออกเสียงเป็นเสียงควบกัน เสียงสูงต่ำก็มิได้ปัดด้วย ได้
แก่ ครุฑ ควรเป็น กระดุด เราออกเสียง คุรุด (เสียงตรี)

กรต „ พะระตะ „ พุรด (เสียงตรี)

ปรีกุษา „ ปะรึกษา „ บุรีกษา (เสียงเอกที่ ปริก)

๓. รวมเสียงที่แยกกัน เป็นเสียงควบ แต่ออกเสียงควบกันเป็นเสียงอันใน
เช่น เสียง หร ในคำ พหร เป็นเสียงแยกกันในภาษาทางสอง แต่เราออกเสียงเป็น
เสียงควบ แล้วออกเสียง หร ควบนั้นให้เป็นเสียง ช เป็น พุดชา (เขียน พุตรา)

พญัญชนะประสมทเป็นพญัญชนะตัวสะกด

๔. คำพยางค์เดียว

ก. ถือตัวตนของพญัญชนะประสม เป็นตัวสะกด สุดแต่เข้ากับแม่ตัวสะกด
ได ก็ออกเสียงตามแม่ตัวสะกดนั้น เช่นเดียวกับพญัญชนะเดียวที่กล่าวแล้วข้างต้น
ส่วนตัวตามไม่ว่าจะเป็นเสียงเดียวหรือสองเสียง เราก็ไม่ออกเสียง เวลาเขียนเรารู้
ไม่ทันหากเป็นเครื่องหมายการันต์กำกับไว้ แสดงว่าไม่ออกเสียง อาจจะไม่ออกเสียง
เพียงเสียงเดียวหรือสองเสียง หรือมากกว่านั้น ก็ได เช่น

ยกษ (ยกษ) ลกุษณ (ลักษณ) ลกุษมณ (ลักษณ)

แต่ถ้าพญัญชนะประสมนั้นนี ร ตาม เราไม่ออกเสียง ร ที่ไม่ต้องใช้ไม้
ทั้งหมดทั้งหมด เนื่อง

ອគ្គ (អគ្គ) ຈក្រ (ຈ៉ក្រ) ភក្តុ (ភក់ទុ) ព័ន្ធីយកវេងកាំ ក្បូរ៍ កាំដើយ

ข. ถือตัวตามของพยัญชนะประสมเป็นตัวสะกด และไม่ออกเสียงตัวนั้น

ด้วย พยัญชนะดังกล่าววนนี้ ได้แก่

หน ในคำ พราหมณ ถือ ม เป็นตัวสะกด ห ไมออกเสียง

ฉัน ในคำ ชาลุมลี ม เป็นตัวสะกด ล ไม่ออกเสียง เราก็ออกเสียงเป็นเสียงสัน
หงสะกดตามแบบไทย กล้ายเป็นคำ สำลี

จะเป็นตัวทันมานะน้ำพยาญชนาตัวตามอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นพยาญชนาวรรคหรือ
ศีหะวรรคออกเสียงเป็นสองแบบ คือ

๑. ถ้าหากบันรส อะ ถือตัวตามเป็นตัวสหกต ไม่ออกเสียง ร เวลาเขียน
ใช้อักษรหนึ่ง เช่น

ວຽກ (ວຽກ ອອກເສີ່ງ ວັກ) ວຽບ (ວຽບ ອອກເສີ່ງ ວັດ)

บางที่ไม่ออกเสียงตัวสะกด คงออกเสียงแต่อักษรหัน ซึ่งเท่ากับเสียง อะ ในแม่น กน เวลาเขียนใช้ไม่ตันทามาตถกับพยัญชนะที่ไม่ออกเสียง เช่น

ธรร์ สรพ. สรรค. อัศจรรย์ (จาก อาศจรรย์)

๒. ถ้าหากับสระอื่น ๆ ก็ถือตัวตามเป็นตัวสะกด และไม่ออกเสียง แต่ไม่ใช้อักษรทัน เวลาเขียน เพราะอักษรทันใช้กับสระอะเท่านั้น ใช้กับสระอื่นไม่ได้ เช่น

สามราย (สามารถ ออกรถเสียง สามาด)

กีรติ (เกียรติ ออกรสีyang เกียด ดู การกลายเสียง)

ຈຸບັນ (ອອກເສີຍງ ຈຸນ)

๒. คำนากพย่างค์พยัญชนะตัวสะกดของพย่างค์แรกเป็นพยัญชนะประจำเสียงออกเสียงตั้งนี้ คือ

พยัญชนะควบ ออกเสียงต่างกันเป็น ๒ แบบ คือ

ก. กล้าเสียงกันสนิท โดยเฉพาะที่มี ร ควบเข่น

ชกรวรุติน (จักระหวัด) อครุราชทุต (อัคคระราชชทุต)

แม้จะเป็นพยัญชนะควบ ๓ เสียงก็ออกเสียงกล้ากันสนิทเข่นเดียวกัน

อิสุตรี (อิดสะตรี) วสุตราภรณ (พัสดุตราภรณ)

ข. กล้าเสียงไม่สนิท มีเสียง อะ แทรกระหว่างเสียงควบนั้น

ชนุทราภา (จันทะราภา) อินธรคุ (อินทะรัต)

นาบุษยศาสตร์ (นานุดสะยะสาด) อศุราษ (อัดสะวรัด)

พยัญชนะที่ควบ ๓ เสียง นอกจากจะออกเสียงกล้ากันไม่สนิทแล้ว ยังออก

เสียงช้างห้ายแยกเป็นอีกพยางค์หนึ่งด้วย ได้แก่ ราชบูร เป็น ราชสะตอน

พยัญชนะนำ

ก. ออกเสียงพยัญชนะตัวตันเป็นตัวสะกดด้วย เป็นพยัญชนะตันของพยางค์ ต่อไปด้วย เช่น

อาทุมา (อาทະมา) ปทุม (ป័តុមេ) อคุนិ (អ៉កចនី)

ข. ออกเสียงพยัญชนะเสียงต้าตามพยัญชนะเสียงสูงที่นำข้างหน้า ถ้าหากพยัญชนะนำนั้นเป็นเสียงสูงกับเสียงต้ามาด้วยกัน เช่น

กฤษณา (ក្រិសនា) វិសុនិ (ិដសិន) វិគ្មាស (ិដសិវាត)

ឥกុមុន (ឥកសេនា) ឥកុមិ (ឥកសេអិ)

ก. ถือตัวตันเป็นตัวสะกด และไม่ออกเสียงเป็นพยัญชนะตันของพยางค์ต่อไป เช่น

ស្វុទិ (សេវិតិ) អាស្វុា (អាគិយា) ស្វុពាហ (សៀបាហ)

เท่าที่ได้กล่าวมาแต่ต้น เป็นเรื่องการออกเสียงคำบาลีสันสกฤตต่างกับเสียงเดิม ทั้งๆ ที่สะกดการันต์อย่างเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีการออกเสียงของเราต่างกับของภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนที่จะกล่าวต่อไปเรื่อง การยกลายเสียง เป็นการออกเสียงต่างกัน สะกดการันต์ต่างกันตามเสียงที่กล้ายไปนั้น

การกลายเสียง

ด้วยเหตุที่เสียงและการออกเสียงของภาษาบาลีสันสกฤตต่างกับของเราดังกล่าว
แล้ว การออกเสียงคำภาษาที่สองแตกต่างไปจากเดิมย่อมมีเป็นธรรมชาติ ไม่แต่ทำ
นั้นเสียงใดที่เป็นเสียงมีในภาษาหนึ่ง แต่ไม่มีในอีกภาษาหนึ่ง เสียงนั้นย่อมเปลี่ยน
แปลงไปได้โดยง่าย บางที่ก็กลายเป็นเสียงที่มีในภาษาของตนเท่านั้น แต่บางเสียง
ก็กลายเป็นเสียงที่ต่างคนต่างมี และต้องถือว่า ต่างเลือกใช้ตามนัด อันการกลายเสียง
ทั้งนี้อาจเป็นไปเองตามธรรมชาติของภาษา ถือเป็นการกลายเสียงโดยไม่เจตนา แต่
บางที่ก็มีการกลายเสียงที่เป็นไปเพื่อระจนาของผู้ใช้ภาษา ที่ต้องการความสะดวก
สบาย ต้องการให้เสียงไฟเราะเป็นที่ดูกใจ การกลายเสียงเช่นนี้จึงนับเป็นการกลาย
เสียงโดยเจตนา

การกลายเสียงโดยไม่เจตนา

ก. เสียงสระ กลายไปในลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ

๑. อัตราเสียงสันยาว คำบาลีสันสกฤตที่เรายังไม่ใช้มีเสียงต่างไป ทั้ง
เสียงสันและยาว คือเสียงยาวกลายเป็นเสียงสัน และเสียงสันกลายไปเป็นเสียงยาว
ด้วยสาเหตุต่างกัน

การยืดเสียง คือสระเสียงสันของบาลีสันสกฤตกลายเป็นเสียงยาวในไทย

ก. เพื่อผ่อนเสียง โดยเฉพาะเมื่อยุ่ห้ำยคำ ทำให้เสียงไม่หนักและไม่เป็น
คำตาย การออกเสียง ย่อมสะดวกสบายขึ้น ได้แก่

บ. ส. อณุ ท. อณู

ส. ทุว ทวี

ศ. ตุริ ตรี

บ. ส. มนิ มนี

บ. ส. มุนิ มุนี

ສ. ុម្រី	ទ. ុម្រី
ប.ស. គិត	គិត
ប.ស. វិច វិច	វិច សើយែ ឬ ពយាយកំពុង កលាយបែនសើយែសិន ពេរាប តាមចរណមាតា ពយាយកំ នានាចងនៅខ្លួន សើយែបែន សើយែបាតា និងសើយែដឹង

ស. សុទុកិ	សុទុកិ
ស. រាត្រិ	រាត្រិ
ស. តុវតុកិ	តុវតុកិ
ប. ស. វិទុរ	វិទុរ
ប. ក្រុ	ក្រុ
ស. ឈុទុ	ឈុទុ
ស. កុទុរ	កុទុរ
ស. អុទុយុ	អុទុយុ

អកងសរោសើយែសិន វិកិនី ខែន ឯវិ បែន ឯវិ

ឱ. ដៀះខុតខុយសើយែខាយឱបី ឲ្យកៅកាមីមិលាយពយាយកំ និងវានិងសើយែ
ពយាយកំខាយឱ មើលពយាយកំខាយឱបី កលាយបែនសរោសើយែខាយឱកាមា សរោសិន និងសើយែសិន
កិចិតសើយែបែនសើយែយាតា ដែន

ប. ឲកិយ	ទ. ឲកិយ	ការក្រឡាយ នូវការលាងការ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន សេនិយ
សុរិយ	សុរិយ	សារិយោបាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន និង ការក្រឡាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន
កៅកិយ	កៅកិយ	ការក្រឡាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន

ឃើញធម្មជាន ឬ តុវតុកិ និង ការក្រឡាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន
តុវតុកិ និង ការក្រឡាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន តុវតុកិ និង ការក្រឡាយ និង សិក្សាអាស់ខ្លួន

บ. อินเดีย ท. อินเดีย

บ. จาม จำ (หนังสือ)

ศ. มนต์ มนต์ หรือ มนต์ (ความหมายต่างกันไป)

บ. สุญญ ศูนย์

บางทีถึงแม้ตัวสะกดจะคงอยู่ แต่ยังเสียงสะกดไม่ได้แก่

ล. ไวกุนิช ท. ไวกุนิช (ชื่อที่ประทับพระนามรายละเอียด)

ศ. สามรุตุย สามารถ

การยังเสียงดังกล่าวไว้ ไม่ทำให้ความหมายต่างไปในภาษาของเรา แต่ในภาษาบาลีสันสกฤต เสียงสันຍາມมีความสำคัญ หั้งทางความหมายและทางไวยากรณ์ ทางความหมายดังเช่น วิธุร แปลว่า คนคลาด วิธุร แปลว่า ใกล้ เมื่อเรายังเสียง วิธุร เป็น วิธุร ความหมายย่อมเปลี่ยนไป

ทางไวยากรณ์ก็คือ สระเสียงยาวท้ายคำ แสดงว่าเป็นวิภาคติที่ ๑ พุพจน์ได้ เช่น ใจร่า หมายว่า ใจหั้งปลาย ครุ ก็คือ ครุหั้งปลาย มุนี ก็คือ มุนีหั้งปลาย ล้วน ใจ ครุ หรือ มุนี แสดงเป็นเอกพจน์ แต่เราออกเสียงเป็นเสียงยาวโดยไม่คำนึงถึงความหมายเลย ต้องการเพียงผ่อนเสียง ให้ออกเสียงสะกดแบบเท่านั้น

การหอนเสียง คือสระเสียงยาวของบาลีสันสกฤตกล้ายเป็นเสียงสันในไทย

ก. เพื่อให้ออกเสียงดันทักษัณ ในเมื่อสระเสียงยาวมีตัวสะกดเขียนนั้นไม่มีคำ-

ใช้ในภาษาของเรา เรายอมออกเสียงไม่ตันดั้ง จึงหอนเสียงเสี้ย เช่น

บ.ส. อิ วิปริต ท. อิ วิปริต

บ. อุณห์ส อุณหส

บ.ส. วีณา พิน

บ.ส. นีล นิล

ส. มีน ท. มิน ในคำมินบูร

บ.ส. นีติ นิติ

ส. อุ สุด อุ สุด (ต่อ หมาย หนา)

แม้พยัญชนะตัวสะกดจะเป็นพยัญชนะประสม สระเสียงยาวก็คงทอนลงเป็นเสียงสั้น

ส. อา อากุจุรย ท. อະ อักຈารຍ

ส. ปารุศุว ปรัชว (ลีขัง ขัง)

ส. อุ ดุษณีม อุ ดุษณี (ความเงียบ)

บ. วิรุพห วิรุพห (เจริญองาน)

ข. เพื่อคงเสียงเน้นตามแบบไทย โดยเฉพาะคำที่พยางค์หน้าเป็นเสียงยาว เมื่อเวลาออกเสียง เสียงภาษาไทยไม่ได้เน้นที่พยางค์หน้า เสียงยาวจึงกลایเป็นเสียงสั้นไปเอง เช่น

บ.ส. อุ สุกร ท. อุ สุกร

บ.ส. จุฑา จุพา ท. จุฑา จุพา

๒. เสียงสระบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษาของเรา กลایเป็นเสียงที่มีแต่ภาษาไทย ได้แก่

เสียง ไอ มีตัวสะกดของลันสกฤต เป็นเสียง แօ ของไทย เช่น

ส. ไอ ไสนย ท. แօ แسنย ดังในคำแสนยานุภาพ

ไวนุย แพทัย

ไวนุย แพทัย (ชนวรณะที่ ๓ ของอินดู)

ไทดุย แททัย (ยักษ์ อสูร)

ตามธรรมชาติ เสียง ไอ เราถือว่า คือ อะ ตามด้วย อิ หรือ ย จะถือว่า ย เป็นตัวสะกดได้ จะนั้นจึงไม่ควรจะมีตัวสะกดอื่นอีก เมื่อคำสันสกฤตมีพยัญชนะประสม

ตามมาซึ่นนี่ ต้องบ่าว่าเป็นเสียงแปลงไม่มีในภาษาของเรา และเสียงที่เกิดขึ้นกับ ไอ ที่สุดก็คือ แอลัค้าในภาษาอังกฤษ pipe เราถูกออกเสียงเป็น เป็น time บางคนออกเสียงเป็น แต่เมื่อ

บ. เอbury เวนยุย

ท. ไออย เวไนย (ผู้พึงสอนได้)

ภาคเหนือ

ภาคใต้ (หลานลูกพี่สาวน้องสาว)

สามัญ

สามาด (ความโปรดฯ)

เสียง เอ ทางนาลือเป็นสระผ่อนอยู่แล้ว คือ เสียงอะ กับ อิ ที่จริงโดยทั่วไปเสียง อะ กับ อิ เราออกเสียงเป็น ไอ ฉะนั้น เอ กับ ไอ จึงน่าจะเป็นเสียงที่กลاشกันได้ ถ้าจะมี ย ลงท้ายช่วงเน้นเสียง อิ ให้รัดยิ่งขึ้น เสียงก์ คงเป็น ไอ ในไทย แต่เราใช้ ไออย คงเพื่อศึกษารูปคำเดิมไว้ ให้รู้ว่ากล้ายเสียงมาจาก เอbury หั้งที่เราออกเสียงชื่นเดียวกันไม่ว่าจะเขียนเป็น ชย ไซ หรือไช
๓. เสียงสระที่ต่างกันด้วยกัน กล้ายเป็นเสียงที่ไม่ใช้ในภาษาไทย ได้แก่

บ. ส. อะ คุรห

ท. เออะ เคราะห์

บ.ส. ปุตุหาก

บัณฑะก์ (ขันที)

บ.ส. ปุตว

บัณฑะว์ (เครื่องตือย่างหนึ่ง)

หมายเหตุ; ที่จริงเขมรใช้ คุรห เป็น เคราะห์ เช่นเดียวกัน แต่รูปสรระที่เขียน เอ-า นั้นคือรูปสรระ ไอ และ ะ คือเครื่องหมายเสียงหนัก เข้าออกเสียง โกรห์ หรือ กรัวห์ แล้วแต่กัน การออกเสียง คุรห เป็น เคราะห์ จะเป็นไป เพราะเราเห็นรูปสรระเขมรเช่นนี้ หรือยิ่งคำนั้นของเขมรมา หรือเขมรจะยิ่งเราไป ไม่อาจกำหนดได้แน่

บ. ส.	อ ลิγค์	ท. อ ลีก
บ. ส.	มหีมา	มหีมา
บ. ส.	อนีก	อนีก (กองทัพ)
บ. ส.	อธิก	อธิก (ยิ่ง เกิน มาก)
ส.	ศิกุษ	ศึกษา
บ. ส.	ไซดิก	ไซดิก (ผู้มีความรุ่งเรือง)
บ.	ผลิก	ผลิก (แก้วอย่างหนึ่ง สีขาว)
ส. อ	ปรีกุษา	อ ปรีกุษา
บ.	ปจุชนีก	ปัจจันนีก (ข้าศึก)
บ. ส. อ	วีช	อ พិช
	หิน	หิน (ໂໂទ ទ៉ាវ)

มีคำสอนสักดุจที่ใช้ต่างกับบาลีตรงที่มินิกิตติ ได้แก่คำ สีห บาลีใช้สีห แต่ นิกิตติน้ำใจเสียง อ ไม่ ต้องออกเสียงเป็น อิง คือ สิงห เราอาจได้แบบอย่างดัง กล่าวเช่นนี้ หรือบางที่ก็อาจจะได้แบบอย่างจากเขมรที่มักจะออกเสียง อ เป็น อ แม้ บางคำเขียนด้วย อ เช่น สิงห ก็ยังออกเสียงเป็น สีห

ส. อ	กุម្លីរ	ທ. เอីយ កេមីយ (នានាំ)
บ.	បឹព	បើយុ (បើយុបើយុ ប៉ាចុបើយុ បើយុបើយុណ)
ស.	កំរុទិ	កោរុទិ
ប. ส.	ចិរ	ចិរ (យាង នាម)
ស.	ប្រក្រុណក	ប្រកិរណក (ប៊ូតទេតិក)
ប. ส. อ	ພិទ្ធ	អីយ ដាបិទ្ធ (ភាយនក)
ស.	សុទិរ	សេទិរ
ស.	គិរ	គិយរ

บ. อิ วชิร	ท. เอีย วิเชียร
บ. ส. มนูธิร	มนเทียร
บ. ส. วีร	เพียร

น่าสังเกตว่า คำที่เรารอออกเสียงเป็น เอีย ดังกล่าววนั้น เป็นคำที่มีสระ อิ ตามด้วย ร มีแบลกไปคำเดียวก็อ ปีพ ที่ตามด้วย พ แต่จะเป็นพระอ่านาจ ร หรือ พ ทำให้ อิ กลายเป็น เอีย หรือไม่นั้น ไม่สู้สำคัญนัก เพราะถึงอย่างไร อิ ก็เป็นส่วนหนึ่งในสระผสม เอีย ที่มีเสียง อิ กับ อา อยู่ด้วยกัน เพียงแต่ออกเสียง อิ แล้วก็ลื้น ต่ำลงและเบี้ยดปากกว้างออก ห้ายเสียงของ อิ ก็จะกลายเป็น อา เสียง อิ ที่เป็นสระเดี่ยว ก็จะกลายเป็นเสียง เอีย สระผสมไป

๔. เสียงสระบาลีสันสกฤตกล้ายเป็นเสียงสระที่ต่างกันใช้ด้วยกัน เรื่องนี้ต้องดูอ้วว่า เป็นการเลือกใช้ตามกรณียิ่งกว่าเหตุอื่น เพราะจะพิจารณาเสียงแวดล้อม ที่อาจจะมีอิทธิพลทำให้เสียงกล้ายไปได้ ก็ไม่อาจกำหนดลงตายตัวได้สำหรับคำทุกคำ

สระหน้าด้วยกัน ได้แก่

บ. ส. อิ อิ สีมา	ท. เอ เต-มา
บ. ส. วีสติ	เพส ในคำเบญจเพส (เปลว่า ๒๕)
บ. ส. วิตาน	เพดาน

สระหลังด้วยกัน

บ. ส. อุ อุ ฤทธิ	ท. โอ โภทธิ
บ. ส. ฤทธิ	โภฤทธิ
บ. ส. ฤทธิกา	คโนทิ
บ. ส. มงคล	มงคล (กบ)

สรุกลางกับสระหน้า

บ. อะ วชิร	อิ วิเชียร
บ. ส. วุฒิ	พิกุล
ส. วุฒิ	พิรุณ
บ. ส. อะ ปัญญา	เอ เบญญา
ส. วชิร	เพชร
บ. วชิณ	เพชร ในคำ เพชณ์มาต

สรุกลางกับสระหลัง

บ. อะ กนร	อุ กุมรา
บ. ส. พทร	พุทรา
บ. สยงวรา	สัญมพร
บ. เชตวน	เชตพน
บ. อุสก	อุสก ในคำ โคงุสภาราช
บ. ชมพนท	ชมพนุท
ส. นาถลี	นาถลี
บ. ส. อะ กมล	ไอ โภกมล ความหมายของคำนี้ เลยกลายจาก ตอกนัว เป็น อ่อนนุ่ม

บ.ส. อุ ปูโรหิต อะ ประโรหิต ปะโรหิต
มีคำที่น่าจะแต่งเองในไทยที่เสียงกล้ายไปในทำนองนี้ก็มี ได้แก่ ตุลาการ เป็น

ตระลาการ

๑. เสียงพยัญชนะ กล้ายไปในลักษณะต่าง ๆ ที่อ่อนเป็น คือ
๒. กล้ายเป็นเสียงทมทเกด ใกล้เคียงกัน หรือแหงเดียวกัน คือ
เป็นพยัญชนะวรรณคดียกัน หรือต่างวรรณกันก็ได้ แต่ที่เกิดใกล้เคียงกัน

ພຢັ້ງຈະວຽກເຄີຍວັນ

ວຽກ ກະ ສ. ກ ກົມກຸນຸ່ງ	ທ. ຂ ຂຶ້ມືນົ່ງ
ສ. ກນິຍູ້ສາ	ຂນິຍູ້ສາ (ກນິຍູ້ສາ ກົມໃຊ້)
ສ. ກບູງ	ຂບດ (ກບູງ ກົມໃຊ້)
ປ. ສ. ກ ຖຸນຸທິກາ	ຄ ດອນໂທ ດອນທີ
ສ. ຂ ຂາຮ	ກ ກໍາຈຣ (ຂ ກລາຍເບື່ນ ກໍາ ທຳໄໝມ ລັກຊະແຄລ້າຍພາຫາເຂົມ)
ວຽກ ຈະ ບ. ປ ລຸ່ມຈກ	ຈ ລຸ່ມຈກ (ຕຣາ)
ບ. ຈາປ	ຈາປ ໃນຄໍາລູກຈາປ (ລູກສັ່ວງ)
ສ. ທ ເຫຍ່ຍູ້ສາ	ຈ ເຈຍ່ຍາ (ຜູ້ເບື່ນໃຫຍ່ທີ່ສຸດ)
ວຽກ ຕະ ບ.ສ. ຕ ໂທມຣ	ຈ ໄຈນຣ (ຫອກຫັດ ຄໍາໃຊ້ໃນ ຄຳປະເພັນນີ້)
ສ. ຕຸຣີ (ຈາກ ຕຸຣູ້ຄູ)	ຈົຣີ (ຄໍາໃຊ້ໃນຄຳປະເພັນນີ້)

ພຢັ້ງຈະຕ່າງວຽກກັນ

ປ. ສ ສລາກາ	ທ. ປ ຜລາກ
ປ. ສິມພີ	ຜິມພີ
ສ. ພ ຜະດຸດ	ຂ ຂັ້ນທີ

ເສີຍ ພ ກລາຍເບື່ນ ຂ ກົມໃນຮະຫວ່າງຄຳບາລືສັນສກດຸດ ແຕ່ມາໃນພຢັ້ງຈະປະ-
ສນ ຂີ່ວ ກຸ່ມ ສ. ເບື່ນ ຂ ບ. ເຊັ່ນ ກຸ່ມນາ ເບື່ນ ຂນາ ເຮົາໃຊ້ ຂນາ ກົມ ແລະໃນດີນ
ອື່ນ ຈ ຂອງອິນເດີຍກີ່ທີ່ ພ ເບື່ນ ຂ ເຊັ່ນ ວິເໜ້ນ ເບື່ນ ພິເສັນ

๒. ພຢັ້ງຈະບາລືສັນສກດຸຕະບາງເສີຍ ອອກເສີຍໄດ້ສອງເສີຍ
ໃນພາກາໄທ ເສີຍນັ່ງຄອງເສີຍເດີມໄວ້ ສ່ວນອີກເສີຍນັ່ງເບື່ນເສີຍກລາຍໄປແລະເສີຍກ
ກລາຍໄປນັ້ນເບື່ນເສີຍທີ່ເຮົາຕ້ອງຄິດຂັ້ນໃໝ່ ແທນເສີຍເດີມທີ່ເຮົາອອກເສີຍເບື່ນອ່າງອື່ນ
ໄປ ໄດ້ແກ່

ป คงเป็น ป และภาษาเป็น บ แทนเสียง พ ที่เรามาออกเสียงเป็น พ (ph)
ไปเสียแล้ว ในเมื่อภาษาทั้งสองออกเสียงเป็น บ (b)

บ.	ป ปลดงูก	ท. บ บลังก์
ส.	บุชุป่า	บุชบาน
บ.	บุปผา	บุปผา
บ. ส.	ปันพิท	บันพิท
ส.	ปูราภรณานา	ท. ป ประภรณานา
ส.	ปูรภา	ประภา
บ.	ปจุกิม	บัจกิม
บ.	ปทุม	ปทุม

คำข้างต้นที่ออกเป็นเสียง บ ก็ไม่มีที่จะออกเสียง เป็นเสียง ป และเข่นเดียว กัน ที่เคยออกเสียงเป็น ป ก็ไม่มีที่จะออกเสียงเป็น บ คำที่กำหนดให้แน่ว่าต้องออกเสียงเป็น ป ทุกคำไป ได้แก่คำที่มี ร หรือ ล ควบ หรือมี ฤ อยู่ด้วย

ต คงเป็น ต และภาษาเป็น ด แทนเสียง ท ที่เรามาออกเสียงเป็น ท (th) ภาษาบาลีสันสกฤตออกเสียงเป็น ດ (d)

บ. ส.	ต ตรา	ท. ด ตรา
บ. ส.	ตติ	ดดี
ส.	ดุษ្លิ	ดุษ្លី (ความยินดี)
ส.	ครุชนី	ครรชนី (ន័រី)
ส.	ត ตុវិ	ທ. ព ពី
บ.	ពណ៌ហា	ពណ៌ហា
ស.	ពណៈល	ពណៈល (ណូល)
บ. ส.	ចាល	ចាល

ກຳທີ່ອອກເສີຍ ຕ ແລະ ດ ຂ້າງຕັນກີ່ເຫັນເດືອກກັບ ປ ແລະ ບ ກີ່ອຳຄຳທີ່ອອກເສີຍ ຕ
ຢ່ອນໄມ່ອອກເສີຍເປັນ ດ ແລະເສີຍທີ່ອອກເສີຍເປັນ ດ ກົຈະໄມ່ອອກເສີຍເປັນ ຕ ແຕ່ທີ່
ກຳນົດວ່າຈະຕ້ອງອອກເສີຍ ຕ ເສນຍໄປ ໄດ້ແກ່ກຳທີ່ມີ ຮ ລ ຄວບ ອຣູມີ ຖ ແຕ່ກົນນິບາງກຳ
ອອກເສີຍໄດ້ທັງ ຕ ແລະ ດ ໄດ້ແກ່

ດຸລ ໃນຄໍາ ຕຸລາກາຣ ຕຸລາຄມ ກັບ ດຸລ ໃນຄໍາ ດຸລພິນິຈ

ຜູ ຄົງເປັນ ຜູ ແລະກລາຍເປັນ ຜູ ທຳນອງເດືອກກັບ ຕ ແລະ ດ ທຶກລ່າວຂ້າງຕັນ
ທີ່ຈົງກີ່ເພີຍແຕ່ອັກຊາຮ່ານນີ້ເຂັ້ມຕ່າງໄປ ແຕ່ກາຣອອກເສີຍເປັນເຊັ່ນເດືອກກັບພຍັງຫະນະ
ວຽກຕະ ອື່ນ ເປັນ ເສີຍ ຕ ແລະ ດ

ສ.	ຜູ ທັບຊີ	ທ. ຜູ ທັບຊີ
ບ.ສ.	ບຶກ	ບຶກ
ສ.	ອັບຊີ	ອັບຊີ ໃນຄໍາອັບຊີງກົດ
ສ.	ວິກາ	ວິກາ
ບ.	ປົງກິທີນ	ທ. ຜູ ປົງກິທີນ
ບ.	ປົງປົກຕິ	ປົງປົກຕິ
ບ.	ປົງນາ	ປົງນາ (ຮູບແທນ)
ບ.	ວັນສູງສາວ	ວັນສູງສາວ

ໜ້າຍເຫດຸ ກາຣທີ່ເສີຍ ປ ກລາຍເປັນ ບ ແລະ ຕ ກລາຍເປັນ ຕ ດັກລ່າວຂ້າງຕັນ
ນັ້ນ ຈະເຫັນວ່າ ເປັນເຊັ່ນເດືອກກັນໃນກາໝາເຂມຣ ອື່ນ ອັກຊາຮ ຕ (ເຂັ້ນແມ່ອນ ດ ຂອງ
ເຮົາ) ເຂົາອອກເສີຍໄດ້ທັງ ຕ ແລະ ດ ໂດຍເພາະຄຳບາລືສັນສົກດຸດ ແລະອັກຊາຮ ບ (ເຂັ້ນ
ແມ່ອນ ບ ຂອງເຮົາ) ເຂົາອອກເສີຍໄດ້ທັງ ປ ແລະ ບ ເຊັ່ນເດືອກກັນ ເມື່ອເປັນຄຳບາລື
ສັນສົກດຸດ ເຊັ່ນ

ຕ ຕິດ ອອກເສີຍໄດ້ທັງ ເຕະເທີຍ ແລະ ເຕະເທີຍ

ເທົະ ອອກເສີຍໄດ້ທັງ ເຕເຈີຍທີ່ ແລະ ແດເຈີຍທີ່

ຕົງຈຸນາ ອອກເສີຍໄດ້ທັງ ເຕະວັຈຸນາ ແລະ ເຕະວັຈຸນາ

บางคำออกเสียงได้แต่ ด เช่น ตุสิต เป็น ໂດສີຕ ເທິບ ເປັນ ແດຈ ຕລ ເປັນ
ໄດ້ລ บางคำກໍອກเสียงได้แต่ ຕ เช่น ຕປ ເປັນ ຕະປະ ຕຸລາ ເປັນ ໂຕະລາ

ນ ບ່ຳຈ ອອກເສີຍງໄດ້ທີ່ນ ບ່ຳຈ ນໍ້ມ ຢ່ວອ ບ່ຳຈ

ນວຽສກມູນ ອອກເສີຍງໄດ້ທີ່ນ ປຣ ຢ່ວອ ນອວຽສ໌ຈະກັນ

ນຸຣິນຸຫ ອອກເສີຍງໄດ້ທີ່ນ ປຣິນ ຢ່ວອ ບ່ຳຈ

บางคำออกเสียงได้แต่ ນ เช่น ນທ ເປັນ ນົດ ປຣິໂພກ ເປັນ ນອຣິໂພກ ນຸຮາຄ
ເປັນ ໄບຮານ ຢ່ວອທ່ອກເສີຍງໄດ້ແຕ່ ປ ໄດ້ເກີ ບເທສ ເປັນ ປະຕູສ ນກທ ເປັນ ປະກະ
ເທະ ນກຸ່າ ຢ່ວອ ນກຸ່າ ເປັນ ບັກ

ເວົ້ອນ້ອ້າຈາຈະເປັນທັນເຄົາທີ່ທຳໃຫ້ເວົາໃຊ້ພຍ້ມູນະເຖິງກັນອອກເສີຍສອງເສີຍກີ
ເປັນໄດ້

ວ ຄອນເປັນ ວ ແລະກລາຍເປັນ ພ ແກນເສີຍ ພ ທໍ່ເວົາມາອອກເສີຍເປັນ ພ (ph)
ໄປເສີຍແລ້ວ ເຊັ່ນ

ສ. ວ ວຸກສຸກ ທ. ພ ພຸກສຸກ ໃນກຳພຸກສຸກຍານ

ສ. ວຸກສຸບປິ ພຸກສຸບປິ

ບ. ສ. ວຶ່ງ ພຶ່ງ

ບ. ສ. ວຸກປາກ ພຸກປາກ

ບ. ສ. ວິຜູ້ງໝາດ ທ. ວ ວິຜູ້ງໝາດ

ບ. ສ. ວຸກທ່ານາ ວຸກທ່ານາ

ສ. ວຸກຢູ່ ວຸກຢູ່

ບ. ວຸກຖຸກ ວຸກຖຸກ

ກຳດັກລ່າວຂ້າງທັນກີເປັນເຊັ່ນເຖິງກັນເສີຍ ປ ແລະ ນ ຂ້າງທັນກີອື່ນ ດັກກຳໄດ້ອອກ
ເສີຍ ວ ແລ້ວ ຈະໄມ່ມີທ່ອກເສີຍ ພ ຢ່ວອດັກກຳນັ້ນ ຖ້ອກເສີຍ ພ ແລ້ວ ກີຈະໄມ່ມີທ່
ຈະອອກເສີຍ ວ ແຕ່ກີມີກຳບາງກຳທີ່ອອກເສີຍໄດ້ທີ່ວ ແລະ ພ ເຊັ່ນ

วิจิตร กับ พิจิตร วิบัติ กับ พิบัติ วิชัย กับ พิชัย
วิชิต กับ พิชิต วงศ์ กับ พงศ์ วาณิช กับ พาณิช
บางคำออกเสียงต่างกัน และมีความหมายต่างกันไปด้วย เช่น วิธี กับ พิธี
ประเวณี กับ ประเพณี ดังจะได้กล่าวต่อไป
ส่วนคำที่เดิมออกเสียงเป็น พ ไม่ใช่จะกล้ายเสียงกลับเป็น ว ดังคำ พุรหุน
พิมพ พินทุ

การที่เรารอออกเสียงเป็น ว บัง พ บัง เช่นนี้ นักประชุมทางภาษาของอิน-
เดียให้ความเห็นว่า เรายาจะได้คำเหล่านั้นมาจากชาวอินเดียต่างถิ่นกัน คือ ชาว
อินเดียได้ออกเสียง ว เป็น ว แต่ชาวอินเดียถัดนี้มีในคง ไอริสสา อุตตรประเทศ
และพิหารเบ็นตัน ออกเสียง ว เป็น พ

๓. การแทรกเสียงพัญชนะ

ตามธรรมดากำในภาษาไทยเป็นคำพยางค์เดียว เมื่อมีคำภาษาอื่นมาใช้ หรือ
สร้างขึ้นใหม่ภาษาเป็นคำภาษาพยางค์ จำเป็นจะต้องออกเสียงให้รู้ว่า พยางค์หน้ากับ
พยางค์หลังนั้นมาด้วยกันในคำเดียวกัน เรายังมีจะออกเสียงตัวสะกดของพยางค์
ตันด้วย เสียงนั้นจึงทำกับเสียงพัญชนะที่แทรกลงระหว่างพัญชนะ แต่ถ้าพัญ
ชนะตัวสะกดออกเสียงได้ไม่สนد ก็จะเป็นต้องหาพัญชนะอื่นมาแทรก การแทรก
เสียงพัญชนะในคำบาลีสันสกฤทที่เรายืนมาใช้ มีดังต่อไปนี้

ก. แทรกพัญชนะตอนของพยางค์ตามมาลงเป็นตัวสะกดออก เสียงหนึ่ง ได้แก่

ลดา เป็น ลัตดา อะมาตรฐาน เป็น อะมาตรฐาน (หรืออัมมาตรฐาน)

ดึงจะไม่ได้ออกเสียงที่แทรกให้เป็นเสียงที่เชื่อมพยางค์ให้เนื่องกันก็ตาม แต่ก็
ช่วยทำให้การออกเสียงพยางค์ตันสนดขึ้น เพราะมีตัวสะกด ทำให้มัตราเสียงพยางค์
ตันกับท้ายหนักเสมอ กัน

ข. แทรกพัญชนะเสียงต่าง ๆ ที่จะทำให้การออกเสียงสะดาวขึ้น เป็น
ต้นว่าทำให้เสียงแข็งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องควบกับ ร หรือบางทีตัวสะกดบางสียัง
ออกเสียงห้ามคำไม่ได้ เช่น แม่กด แม่กัน จำต้องหาพัญชนะอื่นมาแทรก ดังนี้
แทรก ก โดยเฉพาะในคำที่แต่งลงในภาษาไทย เช่น

นาคจิต เป็น นาคทะจิต นานโรค เป็น นานทะโรค

แทรก บ สมฤติ เป็น สมประดี เสียง ป ควบกับ ร ได้ดันดกกว่า ม

แทรก พ ยมปาล เป็น ยมพปาล

แทรก ย เทวตา เป็น เทพยดา เทพยุดา

ค. แทรกเสียงพัญชนะที่เนองมาแต่สระ โดยเฉพาะที่เป็นสระผสม
ได้แก่

แทรกเสียง ย ในคำที่เป็นสระ ไอ เช่น

ไօරາ (จากไօราวน) เป็น ไอยரາ (ช้าง)

ไກเกย์ เป็น ไยกเกตี (ชื่อมารดาพระภรต แม่เลี้ยงพระราม)

สระ ไอ เป็นเสียงสระผสม อะ กับ อ ย เป็นอักษรสระของ อ จึงเท่ากับเป็น
ส่วนของสระไอ เสียงจึงแทรกไปได้เอง ไม่ว่าจะเขตนาหรือไม่เขตนา ก็ตาม

แทรกเสียง ว ในคำที่เป็นสระ เอา เช่น

เสากนุช เป็น เสาวคนธ

เสาภาก เป็น เสาวรภ

เสาภาคย เป็น เสาภาคนย

สระเอา เป็นเสียงสระผสม อะ กับ อ และ ว ก็เป็นอักษรสระของ อ จึงเท่ากับ
เป็นส่วนของสระ เอา เสียง ว จึงแทรกไปได้เอง

๔. แทรกนิกหิต พยัญชนะแทนนิกหิต ได้แก่ พยัญชนะท้ายวรรคของพยัญชนะตันในพยางค์ที่ตามมา ซึ่งเท่ากับเสียงตัวสะกด นับเป็นการแทรกตัวสะกดที่มีเสียงเป็นพยัญชนะอนุนาสิก ดังนี้

อก กุญแจ เป็น งกุญแจ และ งงกุญ } นำสังเกตว่า คำหั้งสองนี้ คำหนึ่ง
mgr เป็น mgr และ งmgr } ออกเสียง โอะ อือคำหนึ่งอักออกเสียงอะ

ศิชร เป็น สีชร และ ศิงชร

กปีล เป็น กปีล และ ก้มโนล (แก้ม ใช้ในคำประพันธ์)

ชาลาพุช เป็น ชาลำพุช และ ชาلامพุช (เกิดแต่เมืองลูก)

สุวารุญาณ เป็น สำวารุญาณ และ สงัวรุญาณ (ห้องบ่น)

๕. แทรก ร สะกดท่อออกเสียงเป็นแม่กัน เป็นการเชื่อมพยางค์

ตันกับพยางค์ท้ายเข้าด้วยกัน ทำให้น้ำหนักเสียงลงที่พยางค์หน้าตามแบบคำบาลีสันสกฤต เช่น

มาตา เป็น มารดา มาญา เป็น มารยา

๕. การสัมเสียง คือการที่เสียงควรออกภายหลังกลับมาออกก่อน เช่นเดียวกัน เสียงที่ควรออกก่อนกลับมาออกภายหลัง คำบาลีสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทยกล้ายไปในลักษณะเช่นนี้ก็มี ได้แก่

อุคลาปต เป็น อุคลาบต (แสงสว่างที่เป็นก้อนทดลองมาจากอากาศ)

นิคฤทธิ เป็น นฤคหิต

จกุรวาก เป็น จากรวาก

การกลายเสียงโดยเจตนา

นับเป็นเจตนาของผู้พูดผู้เขียนที่พพยายามจะดัดแปลงเสียงของคำบาลีสันสกฤตให้ออกเสียงสะทวកสนใจง่ายและໄพเราะ บางทีก็ว่าต้องการให้ได้ประโยชน์ทางการประพันธ์ การกลายเสียงเช่นนี้ มีลักษณะต่าง ๆ กันคือ

๑. การตัด ได้แก่การตัดส่วนต่าง ๆ ของคำ ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไปบ้าง อาจตัดส่วนหน้าของคำ ส่วนกลางหรือส่วนท้ายของคำ ดังนี้
ตัดหน้าคำ เช่น

อโศก เป็น โศก ความหมายกล้ายจาก ความไม่รู้สึกโศกเศร้ามาเป็นความเหรา
อธิษฐาน เป็น อิษฐาน และกล้ายมาเป็น พิษฐาน (ออกเสียงพิดสถาน)
อภิสาก เป็น ภิสาก และเสก ความหมายกล้ายจาก รดน้ำในพิธีมงคล เป็นร่วมมัตร
เพื่อให้ขลังหรือให้เห็นเป็นสิ่งอื่น เช่น เสกไม่เท้าให้เป็นงู
อนุช เป็น นุช ความหมายกล้ายจาก น้องชาย มาเป็น นางที่รัก
อุปถัດ เป็น ใบสัต ความหมายกล้ายจาก วันพระ หรือการรักษาศีล ๘ ของคุณสัต
มาเป็น สถานที่ที่พระทรงมีกระทำสังฆกรรม

อุปасก อุปัสิกา เป็น ประสกสิกา (คฤหัสด์ขายหนู)
อุปารชาย เป็น นาวยาย มีใช้ในกลอนว่า ครูบานาวยาย และตัดเป็น ครูบานา ใช้เป็นครู
นาอาจารย์ก็มี นา นี้ จึงเชื่อว่าตั้มมาจาก อุปารชาย

สามเณร เป็น เเดร

หฤทัย เป็น ฤทธิ์ และหทัย ใช้เป็นราชศัพท์เมื่อมี พระ อัญชั้งหน้า เป็น พระหทัย
กษมา เป็น ฆมา มีความหมายว่า ขอโทษ เช่นเดียวกับ ฆมา

ตัดกลางคำ เช่น

อรุโณทย เป็น อะโณทัย หมายว่า พระอาทิตย์ขึ้น เช่นเดียวกัน
ปวนหล่า (จาก ปวนพ) เป็น ปะหล่า หรือปะหล่า ปวน พ. หรือปุรุวลาด ศ. หมาย
ถึงรัตนะชนิดหนึ่งสีแดงอ่อนเกิดจากหินปะการังใต้ทะเล เราเรียก
แก้วประพาน แต่ปะหล่า เป็นเครื่องประดับสำหรับผู้ชายมีอ
เป็นเนื้อเล็ก ๆ สีแดง ว้อยสลับกับประคำทอง
วนานุตร เป็น พนาคร ความหมายเดิมว่า ระหว่างบ่า กล้ายเป็น บ่า เช่นเดียวกับ
พนา

สมญา เป็น สมญา ความหมายกล้ายจาก ซึ่ง เป็น ชื่อที่คนตั้งให้ หรือ ฉายา

ตัดท้ายคำ เช่น

โภคหล เป็น โภค ชลนยน เป็น ชลนา (มักใช้ในกลอน)

อกุไขกิ๊ด เป็น อักไข หรือไข อาชาเนย หรือ อาชานี่ย เป็น อาชา (ม้า)

อชุมาสย เป็น อัชมา อธยาครุย เป็น อัชยา (มักใช้ในกลอน)

ไօราວະ เป็น ໄօຍරາ ศุวิศุล เป็น ศรี

๒. การเติม คือ การเติมส่วนต่าง ๆ ของคำเพื่อประโยชน์ทางการประพันธ์ อันได้แก่ ความไฟเราะเป็นสำคัญ ที่จริงก็มีลักษณะคล้ายการแทรกเสียง โดยเฉพาะ เติมกลางคำ ต่างกันก็แต่การแทรกเสียงดื้อได้ว่า เป็นไปเอง แต่การเติมนี้ เป็นไป โดยเฉพาะให้พั่ง เพราะ มักใช้ในคำประพันธ์

เติมกลางคำ

เติม ษ ส เช่น ราตรี เป็น ราชตรี

ราชตรี เป็น ราชตรี

กุณ ในคำ กุณากินihar เป็น กุณญาภินihar

กรุตา เป็น กรรดา แปลว่า สามี อาจออกเสียงเป็น พันดา พัน-

ระดา และพัดดา เมื่อเติม ส กลางคำ จึงเป็น พสตดา เขียน

ภสตดา ความหมายจึงไปตรงกับคำ ภสตุ ที่แปลว่า ลูกสูบ

เติมท้ายคำ

เติม ส ศ เช่น ลีลา เป็น ลีฬา

นิร เป็น นิราร ความหมายเดิมที่แปลว่า ไม่มี ออก มาเป็น

การพรางไป เป็นบทประพันธ์วรรณนาดึงการพรางจาก

หญิงคนรัก ถ้าเทียบกับคำสันสกฤต นิราร แปลว่า ปราศ

จากความหวัง (นิร + อารา)

ยังมีคำที่กว้าง อิศ ท้ายศพท์ เมื่อสนับกับ อะ จะกลายเป็น เอศ เช่น
กมเลศ (กมล + อิศ) ชลวิศ (ชลธี + อิศ) ความหมายไม่ได้ต่างกับคำที่ไม่ได้ลง
อิศ เลย

๓. การตัดคำพิด คือ การที่ตัดเอาส่วนท้ายของพยางค์ต้นติดมาเป็นพยัญชنةต้นของพยางค์ท้าย ทำให้ดูเหมือนว่ามีการติดพยัญชنةเข้าข้างหน้าคำ ซึ่งแท้ที่จริงหาใช่เช่นนี้ไม่ คำดังกล่าว ได้แก่

ตักษย์ ตัดผิดมาจาก ชีวิตกุษย์ ซึ่งเปล่าว่า การสันชีวิต คือตาย เมื่อยังดำเนินชีวิต ชีวิต + กุษย์ กลับตัด ท ติดมาข้างหน้า กุษย์ อีกด้วย และมีความหมายว่า ตาย เช่นเดียวกับ ชีวิตตักษย์

แรมค์ ตัดผิดจาก รัณรุณค์ ซึ่งเปล่าว่า สนานรบ รณ (รบ) + รุณ (สนาน) เมื่อตัดเอา ณ ท้าย รณ ติดมาข้างหน้า รงค์ ความหมายก็ได้เปลี่ยนจาก สนานรบมาเป็น การรบ

๔. การเทบบแนวเทบบพิด คือ การแปลงเสียงด้วยวิธีต่าง ๆ ตามแนวเทบบที่มีอยู่แต่เดิม แต่ที่จริงแนวเทบบตรงเดิมนี้ได้มีแบบการแปลงเสียงเช่นนี้ ซึ่งถือเป็นการเทบบแนวเทบบพิด คำบาลีสันสกฤตที่เราใช้ต่างไปจากเดิม เพราะเทบบแนวเทบบพิดนี้ มีหลายลักษณะด้วยกัน คือ

แทรกเสียง ร

คงจะเป็นเพราะเราเคยเห็นคำสันสกฤตมักจะมี ร ควบ และด้วยเหตุที่คำที่มี ร ควบออกเสียงได้ไฟเราะ เราจึงมักนิยมแทรกเสียง ร เข้าไว้ ทังที่คำนั้น ๆ

ไม่มี ร อญ্তด้วยเลย แม้ในภาษาสันสกฤตเอง เช่น

วาสุกรี (รื่อพระยานาคตนหนึ่ง) ทั้งบาลีและสันสกฤต ใช้ วาสุกี

ไกรลดาส (ชื่อภูษาที่พระอิศวรประทับ) ใช้ เกลาส หรือ เกพาส

ในบาลีและ ไกลดาส ในสันสกฤต

ไกรศรี หรือ ไกรศร (ราชสีห์) บ. เกสร (ที่มีขัน หรือ พม) เกสร (ที่มี
ขัน กอ คือ ราชสีห์) ส. เกสร หรือ เกศรินุ หมายอย่างเดียวกัน
(จาก เกศ คือ พม) เราคงจะสำคัญว่า ถ้าบาลีเป็น เอ สันสกฤตมัก
จะเป็น ไอ เช่น บ. เวร ส. ไวร (ความชิงชั้ง ความเป็นศัตรู)
คำนี้จึงควรเป็น ไกรศร หรือ ไกรศร และควรแทรก ร ตาม
แบบสันสกฤตด้วย จึงเป็น ไกรศร หรือ ไกรศร

ประโภหิต (พราหมณ์ที่ปรึกษาของกษัตริย์) ใช้ ปุโรหิต ทั้งบาลีสันสกฤต
แทรกเสียง ฤ

คำสันสกฤตเท่านั้นจึงจะมีเสียง ฤ และคำที่มีเสียง ฤ ย่อมทำให้ออกเสียงได้
ไฟwards คำที่ไม่เคยมี ฤ มาแต่ตั้งเดิมในสันสกฤต จึงกล้ายเป็นมี ฤ แทรกอยู่ด้วย
โดยเฉพาะคำที่ใช้ในคำประพันธ์ เช่น

ดุลี จาก ติด บ.ส.

มนธุ จาก มนุ บ.ส.

ปฤกพ จาก ปุค บ.

กฤษฎีกา (กฎหมายผู้ยาบริหาร) จาก กติกา บ.ส. (เงื่อนไขที่กำหนดไว้)

กฤษฎี (เอว) จาก กปฏิ บ.ส. (เอวหรือสะโพก) คำนี้แทรกหั้ง ฤ และ ช
บางที่เปล่งเสียง ให้เป็น ฤ เช่น

นฤ ดังคำ นฤมล นฤนาท จาก นิรุ ในคำ นิรุมล นิรุนาท

ฤดี (ใจ) จาก รติ บ.ส. (ความรัก)

คำ ปรีกษา กับ ปริศนา แต่เดิมเคยเขียน ปฤกษา กับปฤศนา แสดงให้เห็น
ชัดว่า เราต้องว่า คำนี้เดิมมีเสียง ฤ และเราออกเสียง ฤ เป็น อิ บ้างเป็น อิ บ้าง ถึง
เน็จะไม่ใช่ ฤ เสียง อิ กับ อิ ก็ยังคงอยู่ ทั้งที่คำเดิมในสันสกฤตใช้ ปรีกษา กับ ปุรุศ

การใช้ ร หัน

ที่จริงเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเขียนสะกดการันต์ ไม่สำคัญเกี่ยวกับการออกเสียงนัก เพราะเวลาออกเสียงเราจะออกเสียงเหมือน อะ มีตัวสะกด ไม่มีการออกเสียง ร เลย ที่ถือว่าเที่ยบแนวเที่ยบผิดนั้น เป็นเพราะใช้ ร หันในคำบางคำที่ไม่มีลักษณะจะใช้ ร หันได้ กล่าวคือ เรากำหนดให้พยัญชนะประสมที่เป็น ร กล้ามกับพยัญชนะอื่น (เวลาเขียนอักษรเทวนารีเขียนเป็นเส้นโคงบนตัวอักษร เรียก ร ৎ) เมื่อตามหลังสระ อะ จะต้องใช้เป็น ร หันออกเสียงเป็น อะ มีตัวสะกด สุดแต่จะมีเสียงใดเป็นตัวสะกด เช่น

วรุค เป็น วรรค (ออกเสียงวัก) มารุค เป็น มරรค (มัก)

แต่เมื่อคำบางคำสันสกฤตไม่มี ร กล้ามเป็นตัวสะกดแบบดังกล่าวข้างต้น เราจะยังใช้ ร หัน ตามแนวเที่ยบนั้น เช่น

ชุทุค ส. ชคุค บ. เป็น ชวรค'

ปริษท ส. ปริสา บ. เป็นบรรษัท บางที่เป็น บรรพษัท ไปอีกด้วย

ปริหาร บ. ส. เป็น บรรหาร

บุตรุยาสุธรรม ส. ปุจุตุธรรม บ. เป็น บรรจุธรรม (เครื่องปุลาด)

การแปลงเสียงสารตามวิธีคูณและพฤทธิ

ดังกล่าวไว้ในภาค ๑ ว่า ภาษาแห่งสองมีการเพิ่มกำลังให้สระสำหรับการใช้บั้งชัยบารูป โดยเฉพาะบั้งชัยที่เนื่องด้วย ณ การเพิ่มกำลังคือการเปลี่ยนแปลงเสียงสระด้วยการยืดเสียงบ้าง เช่น อะ เป็น อา หรือแปลงเป็นสระที่มีที่เกิดเดียวกันคือ อ อ เป็น เօ หรือ ไอ อุ อู เป็น โอ หรือ เอา มีคำบาลีสันสกฤตที่เราใช้อยู่บ้างคำออกเสียงสระต่างไปจากเสียงเดิม แต่เห็นได้ว่า เสียงที่ต่างไปนั้น เป็นไป เพราะถือแนวเที่ยบข้างต้น เช่น

ເກາທົນທໍ່ ແປລວ່າ ຮນູ ຄໍາດີມໃນການສັນສົກຖືໂດຍເລືພະຫາໄດ້ໃຊ້ຄຳນີ້ໄຟ
ທັງນາລືແລະສັນສົກຖື ໃຊ້ ໂກທົນທໍ

ເສາວກາ ແປລວ່າ ຈາມ ທີ່ໄຮ້ຮູບນັ້ນເກີນເພຣະຕິດວ່າ ແປລງຽມນາຈາກ ສຸກາ
ໄສກາ ເສາວກາ (ແທຣກ ວ ດັກລ່າວຂ້າງທັນ ເປັນ ເສາວກາ) ທີ່ຈີ່ງໄມ້ ເສາວກາ ອົບ
ເສາວກາ ໃນຄົວນີ້ໃນສັນສົກຖື ມີແຕ່ ໂສກາ

ຄໍາ ເພດານ ແລະ ໂກທົນທໍ່ ໃນເຮືອກກລາຍເສີຍໂດຍເຈັດນາອາຈະເປັນໄປ
ເພຣະເຫດນີ້ເດືອຍ ອື່ນ ສຳຄັນວ່າ ຄໍາ ເພດານ ມາຈາກ ວິທານ ແປລງຽມເປັນ ເວດານ ແລະ
ໄວທານ ແຕ່ທີ່ຈີ່ງໄມ້ໃຊ້ແຕ່ ວິທານ ສັນສົກຖືໃຊ້ ໄວທານ ກົມບ້າງ ໂກທົນທໍ່ ສຳຄັນວ່າ
ຈະມາຈາກ ກຸ່ກກ ແລະ ໂກທົນທໍ່ ແຕ່ຈີ່ງຄຳນີ້ແຕ່ ກຸ່ກກ ເທົ່ານີ້ໃນການຫັ້ງສອງ

ແພສຍາ ແປລວ່າ ພຸງທັກນິທາກຕ້າປະເວດີ ທີ່ອອກເສີຍເຫັນໜີ ຄອງເຫັນ
ແພສຍ໌ (ໜັນຊັ້ນພ່ອຄ້າ ຜັນວຽກທະໜີ 3 ຂອງອິນດູ) ເປັນແນວທີ່ຍັນ ຄຳນີ້ນາລືເປັນ ເວສຸສ
ສ. ໄວສຸຍ ເຮົອອກເສີຍ ໂອ ເປັນ ແອ ແລະ ວ ເປັນ ພ ໄວສຸຍ ສ. ຈຶ່ງເປັນ
ແພສຍ໌ ແຕ່ ແພສຍາ ໄມ່ໄດ້ມາຈາກຄຳນີ້ ເປັນຄຳອື່ນ ອື່ນ ເວສຸຍ ສ. ແລະ ເວສຸຍ ບ.

ແພສຍັນດຽວ ພຣະນາມພຣະເວສັນດຽວທີ່ໃຊ້ໃນມາຫາຕິຄຳຫລວງກີ່ເຫັນໄດ້ຫັດວ່າ
ສຳຄັນພົດຕິດວ່າມາຈາກ ໄວສຸຍ + ອຸນຕຽວ ເທິບກັບນາລືວ່າ ເວສຸສ + ອຸນຕຽວ ແຕ່ໃນ
ສັນສົກຖືມີໃຊ້ວ່າ ວິສຸວານຸຕຽ ສາໃຊ້ ໄວສຸຍນຸຕຽ ໄມ່

៥. ກາຣລາກເຂົ້າກວາມ ອື່ກາຣແປລງເສີຍຄຳນີ້ສັນສົກຖືໃຫ້ພື້ນເປັນຄຳໄທຢາ
ໜົວເປັນຄຳທີ່ຄົນໄຫຍເຂົ້າໃຈກວາມໝາຍອຸ່ແຈ້ວ ທັງນີ້ພ່ອໃຫ້ກວາມໝາຍໄດ້ທັນທີ່ເມື່ອ⁵
ໄດ້ຍືນ ແລະບາງຄຳກົບເລືອງໄປມີກວາມໝາຍເຂົ້າກັບເວົ້ອງຮາວຂອງຄຳນີ້ ແລ້ວ ທຳໄຫ້ໃຊ້
ໄດ້ສະດວກຂຶ້ນ ເພຣະຮູ້ສຶກເໜືອນເປັນຄຳໄທຢ ເວົ້ອງເຫັນເຂົ້າດີເປັນເກຣແປລງເສີຍ
ເພຣະຄນ່າເນົ້ງ ອັນໄດ້ແກ່ພວກຫວ້ານັ້ນ ເປັນທັນ ຈຶ່ງເວີກວ່າ Popular ອົບ Folk
Etymology ໄດ້ແກ່ຄຳ

จากพราກ แปลงเสียงจาก จากรวาก และก็มาเข้าเรื่องว่า นักจาร梧กเป็นนักที่ต้องพราจากกันและครวญหากัน เพราะในเวลาลากลงคืน แม้เพียงใบม้าบังอยู่ในเดียวกันแล้วไม่เห็นกัน

ดอกรัก น่าเชื่อว่าแปลงเสียงจาก อรุก ซึ่งคือดอกรัก และดอกรักเป็นดอกไม้ที่โปรดปرانของเทพหนุมาน คำที่เราตัดมาเหลือแต่เพียง รัก จึงมาเข้าความหมายของคำว่า รัก เลยกลายเป็นดอกไม้มงคลในงานแต่งงานไปด้วย

ปรานาดากเมอก จากคำ **ปุราปุตากเมอก** (ปุราปุต + อภิเมอก) คือ การอภิเมอกกันถึงแล้ว ปุราปุต แปลว่า ถึงแล้ว ได้รับแล้ว ไม่ใช่ ปรานา ที่เราใช้หมายถึง ทำให้รับคาน ทำให้กลัว แต่เราไม่ใช้หมายว่า การอภิเมอกกันได้จากการปราบข้าศึกศัตรุสัณแล้ว ความหมายก็ไปเข้ากันได้กับคำ ปรานา ของไทย

บ่าเดไลยก์ คำนี้มาจาก ป่าลีเดยก เป็นชื่อบ่า ปราภูในสมัยพุทธกาล เมื่อเราเปลี่ยนเสียง ป่า ให้เป็น บ่า ความหมายไปเข้ากับชื่อที่เป็นชื่อของบ่าได้สนิท

อินศวร เป็นชื่อที่คนมากเรียก พระอิศวร การแหกน ข้างห้าย อิ ทำให้คำนี้กล้ายเป็น พระอินทร์ เทพคนละองค์ไป แต่คุณอาจจะเป็นที่คุณ คุ้นเคยของคนไทยยิ่งกว่าจะเรียก อิศวร

วิษณุกรรมหรือพินธุกรรม คือ เทพผู้ก่อสร้างหรือเนรมิตรสิ่งต่าง ๆ ด้วยเทวดา หรือ แม้แต่ยักษ์ เช่นหศกัณฐ์กัณฐ์ตาม ที่จริงเทพองค์นี้ คือ พระวิศวกรรมแต่ชื่อพระวิษณุหรือพินธุ คงคุ้นหูกว่า จึงนำมาผสมกับห้ายซึ่อพระวิศวกรรม กล้ายเป็นเทพอีกองค์หนึ่งไป

คันธารพ จาก คันธรุว ซึ่งเป็นชื่อสาวรคพ梧กหนัง หาใช่คน ไม่ แต่เมื่อเรารอกรสียังคำนี้ตามแบบไทยที่ออกเสียง อะ เป็น ໂອ คันธรุว กล้ายเป็น คน

ธรรมพ์ เรายังสู้สักไม่ได้ว่า คนธรรมพ์เป็นคน บางที่เราก็เปลวว่า พากครึ่งคนครึ่งเทวดา
อย่างที่เรียก demigod

นอกจากนี้ คำบางคำที่แปลงเสียงไป เสียงไปเข้ากับความหมายของไทย เรา
เลยต้องความมีสิริมงคลกับอัปมงคลตามเสียงกับความหมายนั้น เช่น ดอกรักเป็นเครื่อง
หมายแห่งความรักดังกล่าวแล้ว และก็ยังมีคำ พtro เป็น พุตรา ออกเสียง พุชา
คำ ชา ตรงกับคำไทย บางคนจึงไม่นิยมปลูกในบ้าน ถือเป็นต้นไม้แห่งความร่วงโรย
จนไป หรือ จนปัก ก็เช่นกัน เมื่อเรามาเขียนเป็น จำปา ความหมายไปตรงกับ
จำ ปา ในภาษาไทย ก็ถือเป็นดอกไม้เมืองคล ไม่นิยมใช้ในงานมงคล ทำ
หนองเดียวกับ สีโศก ก็เป็นสีแห่งความทุกข์ ไม่นิยมใช้ในงานมงคลเช่นกัน ทั้งที่คำ
นี้ตัดจาก อโศก สีโศก ก็คือสีใบโศกหรือใบอโศก อันมีความหมายว่า รื่นรมย์ยิน
ดี ปราศจากความเศร้าโศก นั่นเอง

๖. การลากความด้วยเข้าใจผิด คือนอกจากจะแปลงเสียงเพื่อให้เข้า
ความหมาย พอแปลได้ เป็นที่เข้าใจดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีนิทานประกอบอีกด้วย เพื่อ
ให้สมจริงว่า คำนั้น ๆ ออกเสียงอย่างนั้น หมายอย่างนั้นแน่นอน มักจะเห็นจาก
ชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น พิมาย ว่ามาจาก พมา และมีนิยายประกอบด้วย คำบาลี
สันสกฤตที่เราสามารถใช้ก็เช่นเดียวกัน ได้แก่

มนโฐ มหาเทวทศกัณฐ์ ที่มีกล่าวในรามเกียรต์ของเราว่า ถือกำเนิดมา
จากนางกบ ที่แผลหันหน้างูสายพิชิตริ้วในอ่างน้ำนมของฤๅษี จึงตกลงไปป่าฯ เพื่อให้
ฤๅษีรู้ว่ามนนั้นมีพิษ ฤๅษีจึงชูนางกบให้เป็นคน และให้ชื่อตามกำเนิดว่า มนโฐ
จากคำ มณฑุก ที่แปลว่า กบ แท้จริงในราમายัถ มนเสืหศกัณฐ์นี้ ชื่อ มนโฐ
ทรง (มนุษ + อุทธ) หมายว่า นางผู้มีอวลักษณ์ และก็ไม่ได้ออกกำเนิดจากกบ นางมน
ไหทรงเป็นธิดาพระยาแทเตย์ชื่อ มัย และนางยับสร ชื่อ เหมาวดี

มารดหรอมาราจ เป็นผู้ที่หศกัณฐ์ใช้ให้แปลงเป็นกวางทองไปล่อพระราม ผู้
นี้ในรามายณะเรียก มารีชา (เดิมเขียน มารีศ) การที่เรามาออกเสียงเป็น ม้า ย่อม

ทำให้คิดว่า เพราะเป็นม้าหรือไม่ก็ส่วนได้ส่วนหงส์เป็นม้า และเมื่อเป็นพราศพวงของทศกัณฐ์ก็จะต้องมีร่างกายบางส่วนเป็นยักษ์ด้วย ภาพของม้าดึงมีตัวเป็นม้า แต่น้ำเป็นน้ำ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่มีปรากฏในร่ายณะเลย

สหสกุล ที่กล่าวไว้ในรำเกียรติว่า เป็นโหรสพันองค์ เกิดแต่นางสนม พันองค์ของทศกัณฐ์ ตอนที่หนานไปหักสวน สหสกุลารออดต่อต้าน กู้ภูมานะ ประหารเสีย ดังที่ว่า อสุราทัพพันบริถาย ที่จริงในร่ายณะ เรยกอกุณกุมา การที่เรามาออกเสียงเป็น สหสกุล เรื่องราวของคนคนเดียวจึงกลับเป็นตั้งพัน เข้ากับความหมายของ สหส ที่แปลว่า พันหนึ่ง ไปด้วย

ลงกา เมืองสำคัญของทศกัณฐ์ กล่าวว่า เป็นคำเดียวกับ ลงกา ชื่อทาง สันสกฤติกะเปลไม่ได้ และคงจะเป็นพระคำนี้เสียงคล้าย รังกา ในภาษาของเรา ในการสร้างกรุงลงกาจึงมีเรื่องกล่าวไว้ในรำเกียรติ (รัชกาลที่ ๑) ของเราว่าเข้ากับ ความหมายของ รังกา ว่า บันเขานิลกาลอนันสูงตระหง่านนั้น “ปลายยอดนั้นม รังกา มหาภัยสิทธิ์ฤทธิ์ไกร เขานั้นประเสริฐเลิศนัก เห็นจะเป็นหลักกรุงได้ จึง สั่งวิเศษพรมชาญใช้ ให้ร่วงนิตรทาน”

๗. การลากเข้าภาษาบาลีสันสกฤต เป็นการแปลเสียงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งผู้ที่สันทัดทางบาลีสันสกฤตพยาไยมแปลงเสียงคำภาษาอื่น ๆ ให้กล้ายเป็นเสียง ภาษาบาลีสันสกฤต บางคำจึงจะไม่ได้เปลี่ยนเสียง ก็เปลี่ยนตัวสะกดการันต์ให้ดูเป็น คำภาษาทั้งสองนี้ไป ได้แก่

พระคร ธรรมายถี หมายพลุ ใช้เป็นราชศัพท์ เราเขียน เช่นนี้ ทำให้ คุณเมื่อฟังว่า ศรี เป็นคำสันสกฤต แต่ลายมีคำ สีระห์ แปลว่า ใบพลุ (คงต้อง ใบพลุสำคัญ เช่นเดียวกับภาษาอินเดียเรียกใบพลุ ไม่ได้กินมากอย่างของเรา) ทั้งเสียงและความหมายของคำลายว่า สีระห์ ใกล้เคียงกับคำ พระคร ของเรามากกว่าคำอื่น

พรรณ หรือ พันธุ์ แปลต่างกันไปบ้างคือ พรรณ เรากล่าว ชนิดและพันธุ์ หมายถึง พิช เทือกเดาเหล่ากอ คำนี้ในภาษาไทยดินต่าง ๆ มีไทยใหญ่เป็นตน ใช้ พัน คำเดียวกับ มีความหมายได้ทั้ง ชนิด เช่น พันไน (อย่างนี้ ชนิดนี้) หรือ พชพันธุ์ เช่น ไก่พัน (ไก่ใช้ทำพันธุ์) ข้าวพัน หรือเมล็ดพิช เช่น พันพักก้าด (เมล็ดพันธุ์พักก้าด) พันพักก (เมล็ดพันธุ์พักก) จะนั้นคำนี้อาจเป็นคำไทย ที่ถูกกลากเข้าเป็นคำบาลีสันสกฤตก็เป็นได้

สาร ในคำ ข้าวสาร กับสารหนู ก็อาจจะไม่ใช่ สาร ของ บ. ส. ที่เปล่งว่า แก่น แข็ง สรวน้ำมัน เพราะมีคำ สาร ทั้งในภาษาไทยใหญ่และพม่า หมายถึงสิ่งที่เป็นเม็ดอยู่ในเปลือกหัวห้ม สารโโด หมายถึงเม็ดตัวที่เราเปลือกออกแล้ว ข้าวสี เอาเปลือกออกแล้วก็เรียก ข้าวสาร เช่นเดียวกัน

สาร ในคำ สารหนู อ่านเป็นคำไทย ๆ ภาษาไทยใหญ่มีคำ สาร หมายถึง สารหนู เ雷ทีเดียว มีชื่อต่างกันไปตามลักษณะคือ สารเผก (สารหนูขาว) สารแหลง (สารหนูแดง) สารเข้าแตก (ผงบอแรกช์)

ธรณประตุ เขียนอย่างคำบาลีสันสกฤต ซึ่งถึงจะหมายได้ว่า โลก ดินหรือแผ่นดิน และอาจขยายความหมายให้เป็นกรอบประตุที่อยู่ติดกับพื้นก็ตาม แต่ถ้าคำเดอรัน ของมลายูที่เปล่งว่า ธรณประตุ จะเห็นว่าทางเสียงและความหมายของคำมลายู เดอรัน ใกล้เคียงกับคำ ธဏณประตุ ของเรามากกว่า

ราชาวดี คือการลงยาเคลือบทองให้เป็นสีฟ้า การที่เราเขียนเช่นนี้ทำให้ดูเหมือนเป็นคำบาลีสันสกฤตว่า ราชาวดี แต่ที่จริงน่าจะมาจากคำภาษาเบอร์เซียว่า ดาชูเวอรัด ที่เปล่งว่าสีครามอย่างห้องพ้า มลายูก็คงนำคำนี้มาใช้ออกเสียงว่า โรโย เวอรัด และเราได้มากจากมลายูอีกด้วยต่อหนึ่ง

๕. การเปลี่ยนเสียงเพื่อเปลี่ยนความหมาย เรื่องนี้เกี่ยวกับความหมายเป็นสำคัญ จึงจะนำไปกล่าวในเรื่องการกลายความหมาย

คำกล้ายเสี่ยงไปเพราะอาจได้ผ่านมาทางภาษาอื่น ภาษาเหล่านั้น
อาจเป็นทมิพ ชวา มลายู หรือ เขมร

ที่ได้ผ่านทมิพ ได้แก่

คำทลงท้ายด้วย อัน ไอ และอ้ม ที่เป็นเช่นนี้หากใช้การแปลงของกวี
แบบภาษา กายิน กายิก ฯลฯ ไม่ แต่เป็นไปตามแบบภาษาทมิพ บางคำอาจ
ได้จากทมิพมาเลยก็ได้ เช่น คำภาษาทมิพลงท้ายคำที่เป็นเพศชาย (ทางไวยากรณ์)
ด้วย อัน เพศหญิงลงท้ายด้วย ไอ และที่ไม่ใช่เพศหญิงหรือเพศชาย (นับสกัลิค์)
ลงท้ายด้วย อ้ม

คำที่ลงท้ายเช่นนี้ นอกจากร่องในรูปเกียรติ อันได้แก่ ลัสเตียน (บุลสุคุ)
กุเปรัน (กุเวร) มารัน (มาร) เมมติรัน (เมมติร) ชุขัน (คุห) ทศคิริวัน (ทศคุริว
สินคุ) สุวรรณมาลัย (สุวรรณมาลา) วรประไภ (วรปุรภาก) อากาศตะไล (น่า
จะมาจาก อากาศ+ดาว ที่เปลี่ว่าบ่องกันทางอากาศ) เพราะนางอากาศตะไลเป็นเสื้อ
เมืองลงกา รักษาด้านทางอากาศ) มูลพล้ม (มูลพฤล) ตรีบุรำ (ตรีบุร) กีังมีคำที่
ใช้ในวรรณคดีบ้าง ใช้ทั่วไปบ้าง ดังนี้

ลงท้ายด้วย อัน ได้แก่ บุขบัน (บุขบ) สุรียน (สุริย) เทวัน (เทว) ชีวน
(ชีว)

ลงท้ายด้วย อَا ได้แก่ มาลัย (มาลา)

ส่วน ประไฟ สำไฟ รำไฟ ดูเหมือนว่ามาจาก
บุรภาก อมพา และร่มภาก แต่ความหมายต่างออกไป
บ้างคือ ปรภาก แบลว่า แสงสว่าง เรืองรอง แต่
ประไฟ แบลว่า งาม อมพา แบลว่า แม่ แต่ สำไฟ
ก็แบลว่างาม ส่วนร่มภาก เป็นชื่อนางฟ้า แต่ รำไฟ

ว่า มาจาก ริว ซึ่งต้องหมายว่า ดวงอาทิตย์ แต่ที่จริงคำทั้งสามก็ไม่ค่อยได้ใช้เป็นคำทั่วไป

ลงท้ายด้วย อ้ม ได้แก่ บุญราศม (ปุชุปราค) ปวนล่า หรือ ปหล่า (ปวาล หรือปวพ บ. บุรุวลด ส. ปัวหัม ทมิพ) อินทผลัม (อินุฟล) คำนี้คงแต่งในไทย ไม่ใช้ในภาษาทั้งสองในความนี้

ที่ได้ผ่านชาว

ส่วนมากเป็นคำที่มีปรากฏในหนังสืออิเหนาอันเป็นนิยายชาว ทั้งเป็นคำที่มีลักษณะพิเศษคือมีเสียงสูงต่ำกำกับในคำบาลีสันสกฤตที่ไม่มีเสียงช่วงนั้น ได้แก่
ยิหวา จาก ชีวา เข้าอกเสียง ช ไกลเคียงกับเสียงบาลีสันสกฤตมากกว่าเรา
เดหวา จาก เหวว เสียง ห เข้ากับออกเสียงตรงตามเสียงบาลีสันสกฤต ทืออก
เสียง ห เป็น ດ

นจะเดหรี จาก มหา เทว

ประไนมสุหรี จาก ประเมศวรี

บัตตะหลา จาก ภทุร บ้างว่ามาจาก ภูมิภา

บิกประมาหนนา จาก ภิกขุพุราหมณดา

ที่ได้ผ่านเขมร

ดังกล่าวไว้ข้างต้น มีการกล่าวเสียงหลายประการที่น่าเชื่อว่าอาจได้แบบอย่าง
จากเขมร หรือได้คำนั้น ๆ จากเขมรเอง ได้แก่ การออกเสียง ং বেন োঁ হোঁ หรือ
এওঁ কারওকে এই ো বেন োঁ কারওকে এই ো বেন োঁ ০ বেন ০ হোঁ ০ কারওকে
হোঁ ০ ০ লা নอกจากนั้นก็ยังมีการออกเสียงคำบางคำต่างไปตามวิธีการออกเสียงของ
เขมร หรือเปล่งจากภาษาเขมร เช่น

เสวย ส. เสวย หมายว่า อันพึงรับใช้ ให้เกียรติ เขมรใช้ ໂສຍ แปลว่า กิน
ดื่ม และใช้ เราคงได้คำนี้มาทางเขมร ถ้าไม่ใช่ทางเสียงก็เป็นทางความหมาย

บัวช เขมรใช้ บวส มีความหมายเช่นเดียวกับ บุรุรุชุยา ส. และ ปพพชช
บ. เราจะได้คำนี้จาก บวส มากกว่าจะดัดแปลงเสียงจากคำบาลีสันสกฤต

เกตรา คำนี้นับเป็นคำเมรที่เข้มร้าวได้มาจากคำสันสกฤต โวหิคุ หรือ
โวหิธุ แปลว่า เรือ ซึ่งก็ยังเป็นอุปทานอยู่ เพราะมีคำอื่นที่เสียงใกล้เคียงกัน แม้ความ
หมายจะห่างไปบ้างก็ตาม คือคำ เกต แปลว่า แพ

เสบย เรายังหมายว่า สาย อันเป็นคำได้จากบาลีว่า สบุปาย และออก
เสียง เสนบ ตามเขมร แต่เขมรใช้ เสนบ ในความร้าว ชา(ฝน) ทุเลาหรือเบลง

การกล่ายความหมาย

ความหมายเป็นเรื่องของความคิดความเข้าใจ ความคิดไม่อยู่นึง ความหมาย
จึงอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้โดยง่าย อนึ่งการได้รับคำภาษาทั้งสองมาใช้อาจจะไม่ได้
มาโดยตรง แต่อาจได้ผ่านภาษาอื่นมา การถ่ายทอดคำจากภาษาหนึ่งมาอีกภาษา
หนึ่งมีทางผิดได้ง่าย ยิ่งผ่านภาษาอื่นมาอีกต่อหนึ่งก็ยิ่งมีทางผิดไปได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น
การกล่ายความหมายจึงเป็นไปได้หลายลักษณะด้วยกัน ดังนี้

- ๑. ความหมายแคบเข้า ๒. ความหมายกว้างออกหรือขยายตัว
- ๓. ความหมายย้ำที่ ๔. การกล่ายเสียงเพื่อแยกความหมาย

๑. ความหมายแคบเข้า มีสองลักษณะคือ

- ก. ใช้ในความหมายจำกัด บางทีอาจจำกัดไปในทางเดียวได้หรือจำกัด
ไปในทางเล็กๆได้ หรือบางทีความหมายก็ใช้เป็นกลาง ๆ ไม่เกี่ยวกับตัวหรือช่วง คำ
เหล่านี้ ได้แก่

พายุ จาก วาญ แปลว่า ลมทั่ว ๆ ไป แต่เรามาดึง ลมแรงจัด เท่านั้น

นิมนต์ จาก นิมนต์ อ. นิมนต์ บ. แปลว่า เชิญ แต่เราใช้เฉพาะ เชิญ
พระภิกษุสงฆ์

สุขุม จาก สุขุม บ. สุขุม อ. แปลว่า ลงทะเบียน อ่อน เล็ก เราใช้เฉพาะ
ลงทะเบียนอ่อนทางความคิด ไม่ได้เกี่ยวกับตัวดูสิ่งของหรืออื่น ๆ

วิตก จาก วิตก บ. วิตรุก อ. หมายว่า ความคิด ตรีกตรอง แต่เราหมาย
ถึง ความคิดเชิงทฤษฎ้อน ห่วงกังวล เท่านั้น

เบรต จาก เบรต บ. เบรต อ. หมายถึง วิญญาณของผู้ชาย ผู้ชายไปแล้ว ฝี
เรางามายถึงฝีพากหนึ่งที่เกิดในobody ก็มีรูปร่างสูง ผอมโซ เพราะปากเล็กเท่ารูเข็ม
ไม่นึ้งหรืออาหารผ่านเข้าปากไปได้ ไม่ได้หมายถึงฝีทั่วไป เช่น ในภาษาเดิม

คำที่ความหมายจำกัดแคบทื้อไปในทางดี ได้แก่

กริยา จาก กริยา บ. กริยา อ. แปลว่า การกระทำ การแสดงอาการ เรา^{จะ}ใช้หมายเฉพาะประพฤติปฏินิบัติต่อผู้อื่นเป็นอย่างดี รู้การอันควรและไม่ควร ใช้เพียง
มีกริยา ไม่มีกริยา ก็เป็นที่เข้าใจ

สกุล สกุล ของสันสกฤต แปลว่า อัญชนะภูมิเดียวกัน อัญชนะภูมิผู้ดี
เราใช้ตามความหมายหลัง ใช้ว่า ผู้ดีมีสกุล มีสกุลรุนชาติ แต่บางที่ใช้เพียง มีสกุล คำ
หมายว่า เกิดในสกุลผู้ดี ได้

วาสนา หมายในบาลีและสันสกฤตว่า สิ่งที่ผ่องใจ ความรู้ที่ได้จากความจำ
การอบรมสั่งสมบุญและบำป เรายาหมายถึง บุญกุศลที่สั่งสมมา ช่วยพาให้ได้มีลักษณะ
ไม่ได้หมายถึงบำปด้วย

คติ เข้าแปลว่า ทาง เราใช้หมายว่าข้อสอนใจควรยึดถือ

คำที่ความหมายจำกัดแคบทื้อไปในทางเลว ได้แก่

กรรน จาก กรณ บ. กรณ อ. แปลว่า การกระทำ ไม่จำกัดว่าดีหรือชั่ว แต่
เราหมายถึงแต่ทางชั่วทางร้าย โดยเฉพาะเมื่อใช้ว่า มีกรรน หมายถึง มีบำป มีเวร
เกราะห์ร้ายใช้คร้ายตลอดมา

จวิต บาลีสันสกฤตหมายว่า ความประพฤติ แต่เรามาดึง กิริยาอาการที่ ปูรุ่งแต่งขึ้นเพื่อให้เป็นที่สังคุตตาเพศตรงข้าม มักใช้แก่ผู้อุทิศ

อุตริ จาก อุตตริ บ. แปลว่า ยิ่ง พัน นอกเหนือกว่านั้น อุตตริมนุสส หมายว่า พันอันนาจนนุชย์ แต่เราใช้ อุตริ ในความหมายว่า นอกลุյนอกทาง นัยก แบบ แบลกอกออกไป

๖. ความหมายของเขามีหล่ายความหมาย เราเลือกใช้แต่เพียง ความหมายเดียว เช่น

สังหาร หั้งบาลีและสันสกฤต หมายได้หั้ง รวมรวมและทำลาย เราใช้แต่ ความหมายว่า ทำลาย เท่านั้น

เกสร บาลีหมายว่า สิ่งที่เป็นชนหรือกล้ายม เกสรดอกไม้ สันสกฤตหมาย ว่า หญ้าฝรั่น ได้อึกด้วย เราใช้แต่ความหมายว่า เกสรดอกไม้ เท่านั้น

ประสีพธิ หมายได้หั้ง ความสำเร็จ ชื่อเสียง และการตกแต่งประดับประดา ยินดีใช้ความหมายว่า ชื่อเสียง แต่เราใช้เฉพาะความหมายว่า สำเร็จ ทำให้สำเร็จ

ปราจีน สันสกฤต หมายว่า ทิศตะวันออก โบราณ ยินดีใช้ ปราจีนสมย คือ สมัยโบราณ เราใช้ความหมายว่า ทิศตะวันออก แต่ความเดียว

เคารพ จากเคารว สันสกฤต หมายว่า ความหนัก ความลึก ความยิ่งใหญ่ ความรุ่งโรจน์ และความเคารพ เราใช้แต่ความหมายหลังเพียงความหมายเดียว

กุศล หั้งบาลีและสันสกฤตหมายว่า ฉลาด ชำนาญ สันทัด ที่มีคุณธรรม ที่ ดูถูก ที่ควร เราใช้แต่ ที่มีคุณธรรม เป็นคำใช้กู่กัน บุญ

๗. ความหมายกว้างออกหรือขยายตัว มี ๒ ลักษณะเช่นเดียวกันคือ ก. ใช้คำที่ความหมายจำกัดให้หมายได้กว้างไป เช่น

คงคาน เช้าใช้เป็นชื่อแม่น้ำเจ้าพระยา คือแม่น้ำคงคาน แต่เรามาดึงแม่น้ำ ทว่าไป บางทียังหมายเพียง น้ำ เท่านั้นอีกด้วย เราให้ว แม่คงคาน ชื่อชุมนາลาไทยก คือไห้วังเวียนแห่งน้ำ

คนครวิ จาก อนุคุริ สันสกฤต ชื่อหมายเฉพาะเครื่องดนตรีที่มีสายได้แก่พิณ
แต่เรามาดึงเรื่องคนครวิทั่ว ๆ ไป ทั้งเครื่องดีด สี ดี และเบ่า

เวท เขานามยถิงที่บุชา หรือที่ซึ่งยกพื้นขึ้นเพื่อทำพิธี เราหมายถิง ที่ยกพื้น
ทั่วไปเพื่อการแสดงต่าง ๆ

บริเวณ บริเวณ ของนาลีหมายถึง ภูมิสำหรับพระภิกษุ แต่เรามาดึง ขอน
เขต พื้นที่ หรือถิ่นที่ ความหมายกว้างออกไป ไม่จำกัดเฉพาะห้องที่อยู่เท่านั้น

ปฐรรถนา จาก บุราอุตนา ส. ปตุดนา บ. เขานามยถิงคำขอร้อง ความอยาก
เป็นบทสวัสดิ์ว่อนเทพเจ้าและแสดงความนุ่งประสงค์แก่ผู้สูงศักดิ์ แต่เราใช้ได้ทั่ว
ไป ไม่จำกัดบุคคล

ข. เพิ่มความหมายขึ้นนอกเหนือไปจากความหมายเดิม เช่น
กมล แปลว่า ดอกบัว ความหมายนี้เราก็ใช้ แต่เพิ่มความหมายว่า ใจ ขึ้นอีกด้วย
มาลา ที่หมายว่า พวงหรีด พวงดอกไม้ เรายังใช้ความหมายนี้แต่เพิ่มความ
หมายว่า หนวก เข้าด้วย

รักษา เราใช้ตามความหมายเดิมว่า ดูแล รักษา และบังกันด้วย หึ่งเพิ่ม
ความหมายว่า แก้ไขเยียวยาคนเจ็บป่วย อีกด้วย

ประษานام นอกจากจะแปลว่า น้อมไหว้ ดังบทประษานam หมายถึงบทไหว้กรุ
แล้ว ก็ยังมาใช้หมายว่า ตำหนิ ดิเตียน ได้อีกความหนึ่งด้วย

บุติ จาก บุตติ บ. บุกติ ส. แปลว่า ความเหมาะเจาะ ความถูกต้อง การติท
ต่อ เราใช้ บุติธรรม หมายว่า ความเที่ยงธรรม ความชอบด้วยเหตุผล แต่ก็ใช้ บุติ
หมายว่า หยุดลงชั่วคราว เลิก หรืออกลอง เพิ่มขึ้นจากความหมายเดิม

ความหมายที่เพิ่มขึ้นมานั้น สำหรับคำบางคำก็พอเห็นเค้าว่าความหมายนั้นๆ เพิ่มขึ้นมาได้อย่างไร แต่บางคำก็พิจารณาไม่ได้ นอกจากจะต้องข้อมูลต่อไปพ้องกัน บางที่อาจจะเป็นคำที่ได้มาจากภาษาอื่น แล้วบังเอญเสียงมาพ้องกันเข้าก็เป็นได้

๑. ความหมายข้อที่ คือการที่เรานำคำที่ความหมายหนึ่งไปใช้ในความหมายอีกอย่างหนึ่ง จึงทำให้ความหมายกล้ายากเดิมไป มีลักษณะคล้ายกับความหมายขยายตัวประการหลัง ต่างกันก็แต่ในความหมายขยายตัว ยังคงใช้ความหมายเดิม ด้วยเพิ่มความหมายใหม่ด้วย แต่ความหมายย้ายที่นั้น ความหมายเปลี่ยนไปเลย กล้ายกเป็นความหมายใหม่ บางคำก็ยังพอเหลือเห็นเค้าความหมายเดิมได้บ้าง แต่บางคำ ก็ไม่อาจเห็นเค้าเงื่อนได้ อาจเป็นคำภาษาอื่นไม่ใช่คำบาลีสันสกุตก็เป็นได้ เช่น เดียวกันที่กล่าวแล้วข้างต้น คำดังกล่าวนี้ ได้แก่

เทวุย สันสกุติใช้ เทวุช ในความว่า ความเกียดแค้นชิงชัง ความเป็นข้า
ศึกแก่กัน แต่เราใช้หมายความว่า การคร่าครวญหรือศึก

ดัสร สันสกุติใช้ ดสุกร หมายว่า ขโนย หาได้หมายว่า ข้าศึก เช่นที่เรา
ใช้ไม่

อาสา เรานายว่า ทำให้โดยเพิ่มใจ หรือเสนอตัวทำให้ ไม่ได้หมายว่า
หวัง อย่างที่ใช้ในภาษาทั่งสอง

อกัญ เช้าหมายว่า ไม่กลัว (อ + ภัย) ปราศจากภัยอันตราย ปลอดภัย ส่วน
ภัย เราทึ่名义ว่า เรื่องที่จะทำให้แตกดับ พังพินาศ หรือถึงแก่ชีวิต ต่างกับความ
หมายของเข้าที่หมายว่า กลัว

อาภพ ชา กอกพุพ บ. อกวุย ศ. หมายว่า ไม่เป็น ไม่ควรเป็น ไม่เหมาะสม
สม เช่น อกวุยหัส คือหงส์อันไม่ควรเป็น ได้แก่ แหงคำ (มีปีกคำ) แต่ อาภพ
ของเรานายว่า ตกอัน อันใช้คลาด วาสนา

นิยม ในภาษาทั้งสองหมายว่า ระงับยั้ง ควบคุม จำกัด กำหนด หรือก็
ลงกัน แต่เรามาดึง พอยิ นับถือ ชอบ
พิสมัย จาก วิสุนย์ ส. แปลว่า ประหลาดใจ แต่เรามายึดงรักใคร่ในล
昏

พิศวัส จาก วิศุวัส ส. แปลว่า เชื่อ ไว้วางใจ แต่เรามานายว่า รัก
ใคร่ เช่นเดียวกัน

ส่วน เเรามายว่า รัก แต่สันสกฤตนี้ สุภาพ หมายว่า รสนิยม หรือความ
งามของบทประพันธ์ และ สุภาพ หมายว่า หวาน

อิจชา คำนี้ความหมายอาจจะย้ายที่ไปเพื่อออกเสียงผิด ความหมายจริงผิด
ไปด้วย อิจชา ภาษาทั้งสองหมายว่า ปรารถนา แต่ที่เรามาใช้คำ ริชยา เป็นอิจชา
ริชยา หรือ อิจชา เพียงคำเดียว หมายว่า “เมื่อยากให้ผู้อื่นได้ก่อน นั้น ความ
หมายตรงกับ อิสุสา ในภาษาบาลี”

๔. การกล่าวเสียงเพื่อแยกความหมาย นับเป็นความสามารถอย่าง
หนึ่งของเรา ที่นอกจากจะดัดแปลงคำของเข้าให้ออกเสียงง่าย สะดวก พังไปเรื่องแล้ว
เรียบง่ายความหมายใหม่ในคำที่กล่าวเสียงไปอีกด้วย ทำให้ประยัดคำได้มาก ไม่
ต้องยื้นคำของเขามากเกินไป ใช้คำเดียว ให้มีความหมายหลายอย่าง แต่ก็ใช้
ได้สะดวกไม่สับสน เพราะเสียงต่างกันไปบ้าง คำเหล่านั้น ได้แก่

๑. วชร ส. วชร บ. หมายว่า สีที่แข็ง มีอำนาจ สายพ่า (หมายถึง
อาวุธพระอินทร์โดยเฉพาะ) เรานำคำนี้มาใช้ดังนี้

วชร หรือ วชร ใช้ในคำสามาส เช่น วชรินทร์ (พระอินทร์) วชรปานี คือ
มีอิทธิพล (พระอินทร์) หรือ วชิราลุ คือ อาวุธคือสายพ่า (พระอินทร์)

วเชียร ใช้คู่กับคำ แก้ว เป็น แก้ววิเชียร หมายถึง รัตนะต่างๆ

เพชร คือ แก้วมีค่า เนื้อแข็งที่สุด ใช้ทำเครื่องประดับ เป็นต้น

๒. วร เข้ามายัง การเลือก ผู้เลือก เลือกประเสริฐ และพร เราแยกใช้ดังนี้

วร เราใช้มา กับคำอื่น หมายว่า ประเสริฐ เช่น วรรณ์-วงศ์ อันประเสริฐ

พร สีที่เลือกของเจ้าตามประธรรมนา หรือคำแสดงความประธรรมนาดี

พระ ก็กล่าวว่าเป็นคำได้มาจาก วร แต่อ่านมีที่มาจากการคำอื่นภาษาอื่นก็ได้

๓. ภาว หมายว่า ความมี ความเป็น เราแยกใช้คือ

ภาวะ คือ สภาพความเป็นอยู่

ภาพ ใช้ลำพังหมายถึง รูปที่ปรากฏเห็น อาจเป็นภาพริงภาพหมาย
และหมายได้ว่า สิ่งที่วัดเขียนขึ้นเป็นรูป บางที่ใช้คู่กันเป็น รูปภาพ

๔. ปรุติมฐาน สันสกฤต หมายว่า การตั้งมั่น พื้นฐาน เราแยกใช้ดังนี้

ประดิษฐาน แปลว่า ตั้งไว้ ตั้งแต่ง

ประดิษฐ์ แปลว่า คิดทำขึ้น คิดค้นให้มีขึ้น แต่งขึ้น ไม่ได้เป็นเอง
ตามธรรมชาติเช่น ดอกไม้ประดิษฐ์

๕. เดช หมายว่า ความงาม อำนาจ พลัง ความแข็งแรง เราใช้ว่า

เดช หมายว่า อำนาจ

เดโช หมายว่า ธาตุไฟ ใช้ เดโชธาตุ เป็นธาตุหนึ่งใน ๕

๖. ฐาน บ. หมายว่า ที่ตั้ง สถานที่ สถานะ และภาวะ เราแยกใช้ดังนี้

ฐาน เป็นที่ตั้ง ที่รองรับ เช่น ฐานพระ หมายถึง ประการ ได้ด้วย เช่น
ทำพิธฐานม่ากนตาย

ฐานะ หมายถึง ตำแหน่ง หรือ ภาวะ เช่น ตกอยู่ในฐานะ ล้ำบาท

๗. เสนห แปลว่า รัก เราใช้ว่า

เสน่ห่า บางที่ใช้ สิเน่ห่า ตามบาลี แปลว่า รัก ความรัก

เสน่ห์ หมายถึง ลักษณะที่ชวนให้รัก หรือเครื่องที่ทำให้คนรัก เช่น
ทำเสน่ห์

๙. สรุวตุร ส. สพพดุถ บ. แปลว่า ทุกแห่งหน ตลอดเวลา เสนอไป เราใช้ว่า

สารวัตร ผู้ตรวจงานทั่วไป บ้ำจุบันเชียน สารวัต

สารพัตร ทุกสิ่งทุกอย่าง จีปะะ บ้ำจุบันเชียน สารพัต ที่จริงความหมายว่าทุกสิ่งทุกอย่าง สันสกฤตใช้ สรุรุด (สรุ + อรุด)

๕. อุปทุร ศ. อุปทุก บ. หมายถึง เคราะห์ร้ายที่บังเกิดขึ้นโดยกระทันหันทันที เราแยกใช้เป็น

อุบีทุ ใช้กับเหตุ เป็น อุบีทุเหตุ คือ เหตุร้ายหรือภัยอันตรายที่เกิดในทันใดไม่ได้คาดผัน

อุนาทว หมายถึง เรื่องร้าย ไม่เป็นมงคล อับรีย์จัญไร

การใช้คำบาลีสันสกฤต

นอกจากจะนำคำของเขามากลายเสียงไปต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เราที่ยังมีวิธีการนำคำที่บาลีและสันสกฤตใช้ต่างกัน มาทำให้เกิดประโยชน์ คือ นำมากำหนดความหมายใหม่หรือแยกใช้ ชาลีใช้ความหมายหนึ่ง สันสกฤตใช้อีกความหมายหนึ่ง เช่น

๑. รายภูร แปลว่า แวนแห่วัน รัช หรือประชาชนในรัช เป็นคำสันสกฤตบาลีใช้ ภูร เราใช้ดังนี้

รายภูร หมายถึง ประชาชนในรัช

รัช หมายถึง แวนแควัน ประเทศา บ้านเมือง

๒. ก្រុកា ស. กិដា บ. แปลว่า การเล่น เราใช้ดังนี้

ก្រុកា คือการเล่นที่มีกฎเกณฑ์อย่างหนึ่ง

กិដា หมายถึงการเล่นแข่งขัน หรือการเล่นเพื่อสนุก หรือเพื่อบริหาร

ร่างกาย

๓. ทฤษฎี ส. ทิมูรี บ. แบลว่า ความคิด ความเห็น เรายื้อตั้งนี้
ทฤษฎี คือ ข้อกำหนดที่ตั้งขึ้น
ทิมูรี คือ ความเห็น แต่บางทีก็ใช้หมายไปในทางไม่ดี มีทิมูรี คือ ดื้อรั้น
ไม่ยอมคิดเห็นตามคนอื่น ถือของตนถูกแต่อย่างเดียว

๔. อภิปุริย ส. อชิปุปาย บ. หมายว่า ความเห็น ความมุ่งหมาย ความตั้งใจ
และความหมาย เราใช้ตั้งนี้

อภิปุริย คือ แสดงความคิดเห็น หรือพูดจาปร์กษาหารือกัน

อชิปุปาย คือ ใช้ความ ขยายความ ซึ่งความหมายหรือเรื่องราว

๕. เกษตร ส. เขตุ บ. เขานหมายว่า นา ที่ดิน สถานที่ ที่เกิด ดินแดนบ้าน
เนื่อง เรายื้อตั้งนี้

เกษตร หมายถึง ที่ดิน นา ไร่ และการเพาะปลูก การผลิตจากที่ดิน
ใช้ว่า การเกษตร หรือเกษตรกรรม

เขต หมายถึง บริเวณ แดน แคว้น ไม่ได้ใช้เกี่ยวกับ นา เ雷

๖. อาศุรุย ส. อาจุริย บ. หมายว่า น่าประหลาด น่าสัจารย์ เรายื้อตั้งนี้
อัศจรรย์ หมายตามความหมายเดิมว่า แปลกประหลาด รู้สึกแปลกประ
หลาด ดังใช้ว่า อัศจรรย์ใจ

อัจฉริยะ หมายว่า ฉลาด สามารถเป็นพิเศษ เหนือบุคคลอื่น

๗. อีศุร ส. อิสุสร บ. หมายว่า ผู้เป็นใหญ่ เรายื้อตั้งนี้

อีศวร หมายถึง พระอิศวรโดยเฉพาะ

อิสสระ (บ้ำจุบันใช้ อิสระ) หมายว่า เป็นใหญ่ในตัว ไม่ขึ้นแก่ใคร

๘. ไอศุรุย ส. อิสุริย บ. แบลว่า ความเป็นใหญ่ เรายื้อว่า
ไอศวรรย์ หมายถึง ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน อำนาจ

อีสสาริบ (บ่าจุบันใช้ อิสสิยะ) แปลว่า ความเป็นเจ้า ความยิ่งใหญ่
เหนือ อิสสิยะค คือ ยกอันยิ่งใหญ่ อิสสิยาภรณ คือ ตราเครื่องประดับแสดงเกียรติยศ
หรือเหรี้ยญตรา

๕. เทว ๘. โภส ๙. แปลว่า ความเป็นข้าศึกแก่กัน ซึ่งซังกัน เราใช้ว่า
เทว ในความว่า การคร่าครัว

โภสฯ หมายว่า ความโกรธ บางที่ใช้ โภส คู่กับ โนโน เช่น โนโน-
โภส บางที่ใช้ โนโน คำเดียวก็แปลว่า โกรธ ได้

๑๐. สกนุช ส. ขนุช บ. แปลว่า บ่า ลำต้นของต้นไม้ เราใช้ดังนี้
สกนุช แปลว่า ร่างกาย

ขนช แปลว่า หมู่หรือกอง เบณุชขนุช คือ ขันธ์ห้า เป็นส่วนหนึ่ง ๆ
ของรูปกับนามที่แยกออกเป็นห้ากอง คือ รูป เวทนา สัญญา สัจจาร วิญญาณ
คำที่ยกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า บางคำเราใช้ตรงตาม
ความหมายเดิม แต่บางคำความหมายก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ตามแบบการกลายความ
หมายข้างต้น

การใช้ทั่ว ๆ ไป

ก. ใช้คำนามเป็นกริยา ด้วยเหตุที่ภาษาไทยไม่ได้อีเร่องการจำแนก
ที่เป็นสำคัญ เพราะคำของเรามิใช่จะเป็นนามหรือกริยาที่ใช้รูปเดียวกัน เมื่อยิ่มคำ
น้ำฉลันสกุตมาใช้จึงไม่ได้สนใจว่า คำนั้นเป็นนามหรือกริยาหรืออื่น ๆ เช่น

เมตตา กรุณา สงสาร เหล่านี้ล้วนเป็นคำนาม แต่เราใช้เป็นกริยา เมื่อ
ต้องการให้เป็นคำนามจึงใช้ ความ นำหน้า

ข. ลบวิภาคติหรือคงวิภาคติ ตามธรรมชาติเราไม่ได้สนใจเรื่องวิภาคติทั้ง
คำ หากเห็นวิภาคติรุ wang อาจตัดออกเสีย บางที่ถ้าเห็นพั่งเข้าที่ก็คงไว้ ดังเช่น จีรัง

อรหัง พุทธ (ดูเรื่องวิภัตติในภาค ๑) การที่เราตัดวิภัตติออกบางที่ก็ทำให้คำนั้น ๆ เปลี่ยนเป็นเปลี่ยนความหมายไปก็ได้ เช่น เมฆา เพศหญิง แปลว่า บุญญา ถ้า ตัดใช้เป็นเมฆ คำนั้นจะกลายเป็นเพศชาย แปลว่าการบุชัยัญ บางที่เรียกใช้รูปที่ คงวิภัตติให้มีความหมายต่างกันไป เช่น โนม (ความหลง) โนมห (โกรธ) เดช (เดช อำนาจ) เดชชาตุ (ชาตุไฟ)

ค. สร้างศัพท์ใหม่ให้ได้ความหมายตามต้องการ โดยเฉพาะ ศัพท์วิชาการ และชื่อสิ่งต่าง ๆ เช่น โทรเลข โทรศัพท์ ในการสร้างศัพท์โดยใช้ คำบาลีสันสกฤตผูกเข้าด้วยกันนั้น บางที่ผู้สร้างศัพท์ก็ไม่เคร่งครัดหลักเกณฑ์นัก จึง ปรากฏว่ามีคำบาลีสมاسกับสันสกฤต หรือไม่ก็ตัดแบ่งศัพท์ไปต่าง ๆ เช่น

โทรศัพท์ หมายว่าเสียงจากที่ไกล จาก โทร-ศัพท์ ที่จริงถ้าจะหมายว่าไกล ควรจะเป็น หูร แต่ หูร ไม่เคยแบ่งเป็น โทร ที่ใช้ โทร คงจะให้เข้าใจว่าตัดแบ่ง มาจาก หูร แต่ หูร แปลว่า ชั่ว ยาก ลำบาก ความหมายของ โทรศัพท์ ก็จะเปลี่ยน ไปจากเสียงจากที่ไกล เป็นเสียงชั่ว เสียงยากเสียงลำบาก

สรุปหัวข้อย่อ

ภาค ๓ คำนากลีสันสกฤตในไทย

เสียง

ระบบเสียงและวิธีการออกเสียงที่ต่างกัน

สระ ก. เอออกเสียงสระที่ไทยไม่มีใช้ ได้แก่ ฤ

การออกเสียงสระอื่นที่มีใช้ครองกันแต่เราออกเสียงต่างไป ได้แก่ สระอะ
หง์ที่ไม่มีตัวสะกด และมีตัวสะกด

พยัญชนะ พยัญชนะเดียว

ก. พยัญชนะตัน ที่เกิดเสียง

รูปลักษณะของเสียงพยัญชนะ
ระบบเสียงสูงต่ำ

ข. พยัญชนะตัวสะกดของคำพยางค์เดียวและของคำที่มีคำอื่น
หรือพยางค์ค่อนตามมา

พยัญชนะคู'

พยัญชนะประสมที่เป็นพยัญชนะตัน

พยัญชนะประสมที่เป็นพยัญชนะตัวสะกด

การกลายเสียง การกลายเสียงโดยไม่เจตนา

สระ อัตราเสียงสั้นยาว

พยัญชนะ

การแทรกเสียงพยัญชนะ

การสับเสียง

การกลายเสียงโดยเจตนา

การตัด ตัดหน้าคำ กลางคำ ท้ายคำ

การเติม เติมกลางคำ

การตัดคำผิด

การเที่ยบแนวเที่ยบผิด ด้วยการแทรก ร แทรก ฤ

การลากเข้าความ

การลากเข้าความด้วยเข้าใจผิด

การลากเข้าเบื้องคำบาลีสันสกฤต

ความหมาย

การกลายความหมาย ๑. ความหมายแคนเข้า

ก. ความหมายแคนเข้า เพราะจำกัดความหมาย

ความหมายแคนไปในทางดี

ความหมายแคนไปในทางเลว

ข. ความหมายแคนเข้า เพราะใช้แต่เพียงความหมาย
เดียว

๒. ความหมายกว้างออกหรือขยายตัว

ก. ความหมายกว้างออก เพราะใช้ให้หมายได้ทั่วไป

ข. ความหมายกว้างออก เพราะเพิ่มความหมายใหม่

๓. ความหมายขยาย

๔. การกลายเสียงเพื่อแบกความหมาย

การใช้คำบาลีสันสกฤต

การใช้ทวีป ๑. ใช้คำนามเป็นกริยา

๒. นิการลบวิกตติหรือคงวิกตติ

๓. สร้างศัพท์ชั้นใหม่

คำนำ

๑. ถึงแม้ว่า เราจะเรียงลำดับตัวอักษรตามแบบอักษรเทวนานครีทุกประการ แต่ในการออกเสียง เราหาได้ออกเสียงเช่นเดียวกันเข้าไม่ จงกล่าวถึง การออกเสียงที่ต่างกันไปเป็นลักษณะใหญ่ ๆ สักสองลักษณะ
๒. เรายกเสียงพยัญชนะพร้อมด้วยสร음을เป็นสระอื่น ก็เป็น ก อ ขอ คง แต่เมื่อมีตัวสะกดเรากลับออกเสียงเป็น ไอ เช่น ก อ ม อ สะกดเป็น ก น คำบาลีสั้นสกุตที่เรายึดมาใช้ ออกเสียงเช่นเดียวกันนี้ หรือ ออกเสียงต่างกันไป อย่างไรบ้าง
๓. สระและพยัญชนะเหล่านี้สร้างบัญหอย่างไรแก่เราบ้าง เมื่อเรานำมาใช้ในภาษาของเรา ได้แก่ ฤ ท ป และ ວ
๔. คำสั้นสกุต ทุรุย บุราธูนา อาทุจรุย เรามาออกเสียงว่า ชับ ปราด ตะหนา อัตสะจัน เช่นนี้ เรายกเสียงต่างกับคำเดิมในลักษณะใดบ้าง
๕. การที่เรามีระบบเสียงสูงต่ำ และเราได้นำมาปรับเข้ากับระบบเสียงและการออกเสียงแบบอักษรเทวนานครีที่ใช้ในภาษาสั้นสกุต อย่างไรบ้าง
๖. ระบบเสียงสูงต่ำ ได้ก่อปัญหานำในการออกเสียงคำบาลีสั้นสกุตที่เรายึดมาใช้อย่างไรบ้าง หังที่เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะตัวสะกด กับหังที่เป็นพยัญชนะเดียว พยัญชนะคู่
๗. การแทรกเสียงพยัญชนะ ในคำบาลีสั้นสกุตที่ใช้ในภาษาไทย มีแทรกในลักษณะใดบ้าง เพื่อประโยชน์อันใด และการเดิมพยังค์เข้ากางคำ เช่น ราชรี เป็น ราชตรี มายา เป็น มารยา เช่นนี้ นับเป็นการแทรกเสียงพยัญชนะตัวหรือไม่

๘. การเทียบแนวเทียบผิด มีส่วนสำคัญในการทำให้คำบาลีสันสกฤตที่เรายึดมาใช้ กล้ายเสียงไปอย่างไรบ้าง
๙. “คำบาลีสันสกฤตที่มาอยู่ในภาษาไทย บางคำก็มีกรรม บางคำก็มีวاسนา” คำกล่าววนั้นท่านเข้าใจว่าอย่างไร ของธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน
๑๐. จงแปลข้อความต่อไปนี้ ตามความหมายเดิมในภาษาบาลีสันสกฤต เทียบกับความหมายที่ใช้อยู่ในภาษาไทย
- ก. เขาแก่บุญหาต่าง ๆ อายุ ภรุคล ทำให้เขาได้รับ ประลิทิ อย่างยิ่ง
- ข. เขาดำเนินงานร่วมกันได้ด้วยดี เพราหมิ พิควรส ในกันและกัน นับเป็นเรื่องชวน พิสมัย ยิ่งนัก
- ก. เนคด้วยเขามี อกัย ดัสร ตามทางที่เข้าพบจะไม่อาจทำร้าย เขายได้

แก้คำสำคัญ

หน้า ๑๘ บรรทัด ที่ ๒ ข้อ ๔

ลพุช แก้เป็น ลพุช

บรรทัด ที่ ๑๒ ข้อ ๖

รุพุห แก้เป็น รุพุห

รุพุห แก้เป็น รุพุห

มุพุห แก้เป็น มุพุห

หน้า ๑๔ บรรทัด ที่ ๑

๓. การปะกอบศัพท์เป็นบท ตัวเลข ๓. ออก

หน้า ๔๗ บรรทัด ที่ ๖

ประโภคและการเข้าประโภค แก้เป็น

๓. ประโภคและการเข้าประโภค

หน้า ๑๐๔ บรรทัดที่ ๘

การออกเสียงสระที่ไทยไม่ใช้ ขอตัดออก

ໂປຣເຕີມ

			ເອກວຈນະ	ພຫຼວຈນະ
หน້າ ๓๕	ຕດຍາວິກັດຕີ	ເດີນຄຳ	ເພງະ ນີ້	ເພງະ ກ. ນີ້ ກ.
	ສັດຄມນິວິກັດຕີ	„	ກໍ່	ກໍ່ ກ.
หน້າ ៤០	ບທອາລປນະ	ເອກວຈນະ	ເດີນຄຳ	ເຖວ
			ເອກວຈນະ	ທວງຈນະ
หน້າ ៤៦	ເດີນ ບໍ່ຢູ່ນິວິກັດຕີ	ກຸມາຮາຕ	ກຸມາຮາກຸຍານ	ກຸມາເຮກຍະ

ແກ້ຄຳຜົດ

หน້າ ៥៥	ຈົດຕົວິກັດຕີ	ກຸມາກຸຍານ	ແກ້ເບື່ນ	ກຸມາກຸຍານ
หน້າ ១២១	ນຮຮທັດກໍ່ ១២	ເຊີຍ	ແກ້ເບື່ນ	ເອີຍ
หน້າ ១៣១	ນຮຮທັດກໍ່ ១	ປ່ຽນປຸດກີເຍກ	ແກ້ເບື່ນ	ປ່ຽນປຸດກີເຍກ
หน້າ ១៤៣	ນຮຮທັດກໍ່ ១	(ປ່ຽນປຸດ + ອົກເຍກ)	ແກ້ເບື່ນ	(ປ່ຽນປຸດ + ອົກເຍກ)
		ໜ (ຝນ)	ແກ້ເບື່ນ	ໜາ (ຝນ)